

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

LİMİTED ŞİRKETLERDE HAKLI SEBEPLE ÇIKMA

Esmâ CANDAR

Danışman
Doç. Dr. Ali Haydar YILDIRIM

İZMİR-2022

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Limited Şirketlerde Haklı Sebeple Çıkma” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

....../....../2022

Esmâ CANDAR

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Limited Şirketlerde Haklı Sebeple Çıkma
Esmâ CANDAR

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
Özel Hukuk Programı

Çalışmamızın konusunu haklı sebeple çıkma oluşturmaktadır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre limited şirketler aslında sermaye şirketi olarak kaleme alınmıştır. Ancak şahıs şirketlerine has özellikler de barındırmaktadır. Bu durum her ne kadar kanunda açıkça belirtilmemişse de mehzâ İsviçre Borçlar Kanunu'nun limited şirketleri düzenleyen hükmünden açıkça anlaşılmaktadır. Bu sebeple limited şirketlerde ortaklar arasındaki ilişkiler önemlidir.

Ortaklar arasındaki ilişkilerin önemli olması sebebiyle, limited şirketlerde çıkma, anonim şirketlerde olduğu kadar kolay değildir. Bu sebeple limited şirketlerde, ortaklar, şirket sözleşmesinde çıkmaya ilişkin bir düzenleme yoksa, ancak haklı sebeple çıkma davası açarak şirketten çıkabilir.

Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde limited şirketlerin yapısı, ortak sıfatı ve ortak sıfatını sona erdiren haller incelenmektedir. Bu bölümde ayrıca haklı sebeple çıkma hakkı ve kanuni düzenlemeler tanıtılmakta ve haklı sebeple çıkma hakkı ile çıkma sonucunu doğuran diğer yollarla ilişkisi değerlendirilmektedir. İkinci bölümde haklı sebep kavramı, özellikle TTK m. 638/2 kapsamında ayrıntılı olarak incelenmektedir. Bu bölümde, ayrıca uygulamada sıklıkla karşılaşılan haklı sebeplere iki başlık altında örnekler verilmiş ve ayrı alt başlıklar hâlinde ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Üçüncü bölümde haklı sebeple çıkma davasının medeni usûl hukuku bakımından özellik arz eden durumları ve haklı sebeple çıkma davasına katılma incelenmektedir. Çalışmanın son bölümü olan

dördüncü bölümde ise haklı sebeple çıkmanın sonuçları ve ayrılma payı ayrıntılı olarak incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Limited Şirket, Çıkma, Haklı Sebep, Ayrılma Payı

ABSTRACT
Master's Thesis
Withdrawal From Limited Liabilities Companies Upon Reasonable Reason
Esma CANDAR

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Private Law
Private Law Program

The purpose of this study is to examine withdrawal from limited liability companies upon reasonable reason (just cause). Although the limited liability company is designed as a capital company in the Turkish Commercial Code, it also has characteristics specific to personal companies, which can be clearly seen in the Swiss Code of Obligations as well. Therefore the personal relationships among partners are important in limited liability companies.

Due to importance of the personal relationships among partners of limited liability companies, withdrawal is not as easy as the one in joint stock companies. Therefore the shareholders can withdraw from a limited liability company only upon reasonable reasons by filing a lawsuit unless there is no right whereof in deed of partnership.

This study includes four parts. In the first part of the study, the structure of limited liability companies, the title of membership and the situations of losing the title of partnership are examined, one of which is withdrawal from limited liability companies. In this part, the right of withdrawal from limited liability companies upon reasonable reasons is introduced and its connection with the other ways, which result in withdrawal of a partner. In the second part, the concept of the reasonable reason (just cause) is juridically examined in detail especially within the scope of Article 638/2 Turkish Commercial Code. Additionally some examples of reasonable reasons, which are seen in practice, are given by analyzing. In the third part, the case of withdrawal from the limited liability company is examined in respect of law of civil procedure. In the

forth part of the study, which is also the last part, the consequences of the withdrawal of a partner in a limited liability company including partnership buyout are examined.

Keywords: Limited Liability Company, Withdrawal, Reasonable Reason, Just Cause.

LİMİTED ŞİRKETLERDE HAKLI SEBEPLE ÇIKMA

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xv

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETİN YAPISI, ORTAK SIFATI VE ORTAK SIFATINI SONA ERDİREN HALLER

I. LİMİTED ŞİRKETİN YAPISI VE ORTAK SIFATI	4
A. Limited Şirketin Yapısı	4
1. Ön Açıklamalar	4
2. Sermaye Şirketlerine Özgü Özellikler ve İstisnalar	5
3. Şahıs Şirketlerine Özgü Özellikler	6
B. Ortak Sıfatı ve Ortak Sıfatını Sona Erdiren Durumlar	6
1. Ortak Sıfatı	6
2. Ortak Sıfatını Sona Erdiren Durumlar	7
II. HAKLI SEBEPLE ÇIKMAYA İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMENİN TANITILMASI VE HAKLI SEBEPLE ÇIKMA HAKKININ ÖZELLİKLERİ	10
A. Haklı Sebeple Çıkmaya İlişkin Yasal Düzenlemenin Tanıtılması	10
1. Ön Açıklamalar	10
2. Yasal Düzenlemenin Amacı	10
B. Haklı Sebeple Çıkma Hakkının Özellikleri	12
1. Bireysel Bir Ortaklık Hakkı Olması	12
2. Vazgeçilmez Nitelikte Bir Hak Olması	13
3. Çıkma Davası Açma Hakkının Son Çare Olması	14

a. Ön Açıklamalar	14
b. Çıkmanın Son Çare Olarak Uygulanmasında Göz Önünde Tutulacak Kriterler	15
c. Son Çare Bakımından Özellik Arz Eden Haller	16
(1) Ortaksal Dava ve Hakların Kullanılması	
İmkanının Varlığı	16
(2) Ortağın Gerekçe Olarak Gösterdiği Somut Olgunun Şirket Sözleşmesinde Çıkma Nedeni Olarak Gösterilmesi Hâlinde Ortağın Gene de Haklı Sebebe Dayalı Çıkma Davası Açıp Açamayacağı Sorunu	17
III. HAKLI SEBEPLE ÇIKMA İLE ÇIKMAYI SAĞLAYAN DİĞER YOLLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ	18
A. Ön Açıklamalar	18
B. Şirket Sözleşmesi ile Tanınan Çıkma	18
C. Haklı Sebeple Fesih Çerçevesinde Çıkma	20
D. Payın Devri Yoluyla Çıkma	21
E. Şirketler Topluluğu ve Birleşmede Çıkma	23
1. Şirketler Topluluğunda Çıkma	23
2. Birleşmede Çıkma	26

İKİNCİ BÖLÜM

HAKLI SEBEPLE ÇIKMANIN TEMEL ŞARTI:

HAKLI SEBEP

I. HAKLI SEBEP KAVRAMININ ÖZELLİKLERİ	30
A. Ön Açıklamalar	30
B. Haklı Sebebin Tanımı	30
C. Haklı Sebebin Özellikleri	32
1. Haklı Sebebin Nispi Olması	32
2. Haklı Sebebin Takdire Bağlı Olma Özelliği	33
a. Ön Açıklamalar	33

b. Haklı Sebepçe Çıkma Davasında Hâkîmin Takdir Yetkisinin Sınırları	34
(1) Somut Olayın Özellikleriyle Bağlı Olması	34
(2) Takdir Yetkisinin Hukuka ve Hakkaniyete Uygun Kullanılması Gerekliliği	35
(3) Haklı Sebepçe Çıkma Davasında Yalnızca Haklı Sebebin Oluşup Oluşmadığı Hususunda Takdir Hakkının Oluşu ve Alternatif Başka Bir Çözümce Hükmedemeyeceği	36
c. Haklı Sebepçe Çıkma Davasında Hâkîmin Takdir Yetkisini Kullanırken Gözeteceği İlkeler	36
(1) Ortakların Çıkarı ve Şirketin Menfaatinin Belirlenmesi ve Adil Bir Denge Kurulması İlkesi	36
(2) Mahkeme Kararında Somut Olarak Belirtilmesi ve Gerekçelendirilmesi	37
(3) Haklı Sebep Olarak Kabul Edilen Durumlara Benzer Olaylardan Yararlanılabileceği	38
3. Haklı Sebebin Sözleşmeyle Kaldırıl原因aması veya Sınırlandırıl原因aması	38
II. HAKLI SEBEP HALLERİ	39
A. Şirket İçinde Meydana Gelen Haller	39
1. Çoğunluğun Gücünü Azınlığa Karşı Kötüye Kullanması	39
a. Ön Açıklamalar	39
b. Azınlığın Malvarlıksal Haklarına Müdahale Edilmesi	40
(1) Azınlığa Kâr Payı Dağıtılmaması	40
(2) Azınlığın Yeni Pay Alma Hakkının Sınırlandırılması	42
c. Azınlığın Diğer Ortaksal Haklarına Müdahale Edilmesi	43
(1) Azınlığın Katılma Haklarına Müdahale Edilmesi	43
(2) Azınlığın Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının İhlal Edilmesi	43
2. Şirketin Kötü Yönetimi	45
3. Şirketin Kazanç Elde Edememesi	46

B. Ortakların Şahsında Meydana Gelen veya Birbirleriyle Olan İlişkilerinden Kaynaklanan Haller	47
1. Ön Açıklamalar	47
2. Ortakların Şahsında Meydana Gelen Haller	48
3. Ortakların Birbiriyle Olan İlişkilerinden Kaynaklanan Haller	48
a. Ortaklar Arasında Kişisel Husumetler	48
b. Ortaklar Arasındaki Güvenin Ortadan Kalkması	49
C. Pay Devrinin Yasaklanmış veya Pay Devrine Onay Verilmemiş Olmasının Haklı Sebep Teşkil Edip Etmeyeceği Sorunu	50
1. Sorunun Ortaya Koyulması	50
2. Kaynak İsviçre Borçlar Kanunu Düzenlemesi	51
3. Türk Doktrinindeki Görüşler	52
4. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz	53
D. Şirket Sözleşmesi ile Haklı Sebep Öngörülüp Öngörülemezliği Sorunu	54
1. TTK m. 579 Hükmünün Haklı Sebep Düzenlenmesine Engel Teşkil Edip Etmeyeceği Sorunu	54
2. Şirket Sözleşmesiyle Öngörülebilecek Haklı Sebep Halleri	55
III. ORTAĞIN KUSURUNUN HAKLI SEBEBİN VARLIĞINA ETKİSİ	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HAKKIN DAVA YOLUYLA KULLANILMASI

I. DAVANIN İNŞAÎ NİTELİĞE SAHİP OLMASI	58
II. DAVANIN TARAFLARI	60
A. Davacı Sıfatı	60
1. Her Ortağın Dava Açabilmesi	60
2. Ortağın Dava Açması Açısından Özellik Taşıyan Haller	60
a. Ortağın Tüzel Kişi Olması	60
b. Pay Üzerinde Sınırlı Ayni Hakların Olması	63
c. Payın Hacizli Olması Durumunda	66
d. Pay Üzerinde Birden Fazla Kişinin Hak Sahibi Olması	67
e. Payın Geçişinin Dava Hakkına Etkisi	67

f. Şirketin Tasfiyesinin Davacı Sıfatına Etkisi	70
B. Davalı Sıfatı	71
III. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME İLE DAVA ŞARTI BAKIMINDAN ARABULUCULUK MÜESSESESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	73
A. Görevli ve Yetkili Mahkeme	73
B. Dava Şartı Bakımından Zorunlu Arabuluculuk Müessesesinin Değerlendirilmesi	73
IV. HAKLI SEBEPLE ÇIKMA DAVASINDA MEDENİ USÛL HUKUKU BAKIMINDAN ÖZELLİK ARZ EDEN DİĞER HUSUSLAR	76
A. Davayı Sona Erdiren İşlemler	76
1. Kabul ve Sulh	76
2. Feragat	77
B. İspat ve Deliller	79
1. İspat Yüğü	79
2. Deliller	79
C. İhtiyati Tedbir	81
1. İhtiyati Tedbire İlişkin Yasal Düzenleme ve Gerekçesi	81
2. İhtiyati Tedbire İlişkin Talep	81
3. Mahkemenin Hükmedebileceği Tedbirler	83
4. İhtiyati Tedbir Açısından HMK m. 389 ve Devamındaki Maddelerdeki Şartların Aranıp Aranmayacağı	83
D. Kanun Yolları	84
E. Yargılama Giderleri	85
V. ÖZELLİKLİ BİR DURUM: HAKLI SEBEPLE ÇIKMA DAVASINA KATILMA	86
A. Ön Açıklamalar	86
B. Haklı Sebeple Çıkmaya Katılmanın Aşamaları	87
1. Görülmekte Olan Haklı Sebeple Çıkma Davasının Bulunması	87
2. Haklı Sebeple Çıkma Davasının Müdürler Tarafından Diğer Ortaklara Bildirilmesi	87
3. Çıkmaya Katılma Hakkının Kullanılması	88
a. Haklı Sebebin Bulunması	88
b. Hakkın Dava Yoluyla Kullanılması	89

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HAKLI SEBEPLE ÇIKMANIN SONUÇLARI

I. ORTAK SIFATININ SONA ERMESİ VE ETKİLERİ	93
A. Ortak Sıfatının Sona Ereceği Zaman	93
B. Çıkan Ortağın Hak ve Yükümlülüklerinin Akıbeti	94
1. Çıkan Ortağın Şahsi Nitelikteki Ortaksal Hakları	94
2. Çıkan Ortağın Mali Nitelikteki Hakları	94
3. Çıkan Ortağın Yükümlülükleri	95
C. Kamu Borçlarından Sorumluluk	96
D. Çıkan Ortağın Şirketle veya Diğer Ortaklarla Yaptığı Sözleşmelerin Akıbeti	97
E. Çıkan Ortağın Şirket Lehine Üçüncü Kişilerle Yapmış Olduğu Sözleşmelerin Akıbeti	97
II. AYRILMA PAYI	98
A. Ön Açıklamalar	98
B. Ayrılma Payı Kavramı, Hukuki Niteliği ve Esas Sermaye Payından Farklılığı	99
1. Ayrılma Payı Kavramı	99
2. Hukuki Niteliği	99
3. Esas Sermaye Payından Farklılığı	100
C. Ayrılma Payının Alacaklısı ve Borçlusu	100
D. Ayrılma Payının Hesaplanması, Ödenmesi ve Zamanaşımı Süresi	101
1. Ayrılma Payının Hesaplanması	101
a. Gerçek Değer Esası ve Payın Gerçek Değerinin Hesaplanması	101
(1) Birinci Aşama: Şirket Değerinin Tespiti	101
(i) Doktrindeki Görüşler	103
(a) Tasfiye Değerini Esas Alan Görüş	103
(b) Yaşayan Şirket Değerini Esas Alan Görüş	103
(ii) Görüşlerin Değerlendirilmesi	104
(2) İkinci Aşama: Ayrılan Ortağın Payının Değerinin Belirlenmesi	104

b. Karar Tarihine En Yakın Tarihin Esas Alınması	105
c. Ayrılma Payının Çıkma Davasında Belirlenmesinin Zorunlu Olup Olmadığı Sorunu	106
2. Ayrılma Payının Ödenmesi	108
a. Ayrılma Payının Muaccel Hale Gelmesi ve Muaccel Olduğu Durumlar	108
(1) Ayrılma Payının Muaccel Hale Gelmesi	108
(2) Ayrılma Payını Muaccel Hale Getiren Durumlar	110
(i) Şirketin Kullanılabilir Özkaynağının Bulunması (TTK m. 642/1-a)	110
(ii) Esas Sermaye Paylarının Devredilebiliyor Olması (TTK m. 642/1-b)	112
(iii) Esas Sermayenin Azaltılması (TTK m. 642/1-c)	114
b. Ayrılma Payının Muaccel Olmayan Kısımının Daha Sonra Muaccel Hale Gelmesi ve Çıkan Ortağın Korunması	116
(1) Ayrılma Payının Muaccel Olmayan Kısımının Daha Sonra Muaccel Hale Gelmesi	116
(2) Çıkan Ortağın Korunması	117
(i) Ön Açıklamalar	117
(ii) Çıkan Ortağın Bilgi Alma Hakkı	118
(iii) Muacceliyet Şartlarının Mahkeme Tarafından Tespit Edilmesi	119
c. Ayrılma Payına Faiz Uygulanıp Uygulanmayacağı Sorunu	121
(1) Anapara (Kapital) Faizi Bakımından	121
(2) Temerrüt Faizi Bakımından	121
d. Ayrılma Payının Ödenme Şekli	122
3. Ayrılma Payının Zamanaşımı Süresi	122
 SONUÇ	 124
KAYNAKÇA	132

KISALTMALAR

AATUHK	6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanun
Abs.	Absatz
Anh.	Anhang
Art.	Artikel
BAM	Bölge Adliye Mahkemesi
bkz.	bakınız
C.	Cilt
c.	cümle
dn.	Dipnot
E.	Esas
Ed.	Editör
E.T.	Erişim Tarihi
eTK	6762 sayılı (mülga) Türk Ticaret Kanunu
GmbH	Gesellschaft mit beschränkter Haftung
HarçK	492 sayılı Harçlar Kanunu
HD.	Hukuk Dairesi
Hrsg.	Herausgeber
HMK	6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUAK	6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
İİK	2004 sayılı İcra İflas Kanunu
JA	Juristische Schulung
K.	Karar
m.	madde
N.	Numara
OR	Obligationsrecht
RG	Resmî Gazete
s.	Sayfa

SerPK	Sermaye Piyasası Kanunu
ss.	Sayfa sayıları
SHK	Stämpflis Handkommentar
T.	Tarih
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TD.	Ticaret Dairesi
TMK	Türk Medeni Kanunu
TSY	Türkiye Sicil Yönetmeliği
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	ve devamı

GİRİŞ

Limited şirket, Türk ticaret hayatında en çok tercih edilen şirket türüdür¹. Kanun koyucu, limited şirketi, bir sermaye şirketi olarak tasarlanmıştır (TTK m.124/2). Ancak limited şirket, şahıs şirketlerine özgü özellikler de taşımasından dolayı karma bir şirket türü olarak anılmaktadır. Limited şirkette, şahıs şirketlerine özgü özellikler de taşımasından dolayı, ortakların kişilikleri ve birbirleriyle ilişkileri büyük önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra, ortaklar arasında sürekli borç ilişkisi mevcuttur. Bu tür hukuki ilişkilerde, tarafların dürüstlük kuralına ve kişilik haklarına aykırılık oluşturan durumların var olması hâlinde ilişkiye devam etmeleri beklenemez. Bu sebeple, bu tür ilişkilerin haklı sebebin varlığı hâlinde sona ermesi mümkün olup tıpkı limited şirketin haklı sebeple feshinde olduğu gibi ortağın şirketten çıkmasında da haklı sebep aranmıştır.

Çalışmamızın konusunu TTK m. 638/2 kapsamında limited şirkette ortakların haklı sebeple çıkma hakkı oluşturmaktadır. Kanun koyucu TTK m. 638/2 uyarınca limited şirket ortaklarına, haklı sebeplerin varlığı hâlinde şirketten çıkma hakkı tanımıştır. Bu hükmün İsviçre Borçlar Kanunu'ndaki karşılığını OR Art. 822 Abs. 1 oluşturmaktadır. Bu düzenlemelere göre her ortak, haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkmasına karar verilmesini mahkemeden isteyebilir. Çalışmamızda haklı sebeple çıkma hakkı incelenirken Türk hukukundaki kaynakların yanı sıra İsviçre ve Alman hukukundaki kaynaklardan da yararlanılmaya çalışılmıştır. Bunlar haricinde yer yer Yargıtay kararlarına da yer verilmektedir.

Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın ilk bölümünde, ilk olarak limited şirketin yapısı, ortak sıfatı ve ortak sıfatını sona erdiren haller genel hatlarıyla incelenmektedir. Daha sonra haklı sebeple çıkma hakkına ilişkin TTK m. 638/2 hükmü, yasanın amacı ile birlikte tanıtılmaktadır. Aynı zamanda haklı sebeple çıkma hakkının özellikleri de incelenmektedir. Bu bölümde, son olarak haklı sebeple çıkmanın, ortağın şirketten çıkması sonucunu doğuran diğer hukuki yollarla ilişkisi değerlendirilmektedir. Bu kapsamda ortağın şirket sözleşmesine dayanarak çıkması,

¹ Türkiye'de 2021 yılında 95.000'den fazla limited şirket kurulmuştur. Bu sayı 2021 yılında kurulan anonim şirket sayısının 6 katından fazladır (Bu veri için bkz. <https://www.tobb.org.tr>, (E.T. 03.02.2022)).

haklı sebeple fesih çerçevesinde çıkması, payın devri yoluyla çıkması ve şirketler topluluğu ile birleşmede çıkma konularına da değinilmektedir.

İkinci bölümde, haklı sebeple çıkma hakkının şartı olan haklı sebep kavramı ayrıntılı olarak incelenmektedir. Haklı sebep, kavram itibariyle nispi niteliğe sahiptir. Bu sebeple mevcut kesin bir tanımı bulunmamaktadır. Bu durum haklı sebebin somut uyumsuzlukta var olup olmadığının belirlenmesinde, hâkimin takdir yetkisini kullanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple hâkimin takdir yetkisinin sınırları ve bu yetkiyi kullanırken gözetileceği ilkelere de değinilmektedir. Haklı sebeple çıkmaya ilişkin hükmün emredici niteliğinden ve bu hakkın vazgeçilmez bir hak olmasından dolayı bu hakkın sözleşmeyle kaldırılamayacağı hususu da incelenmiştir. Limited şirkette çıkma nedeni olarak gösterilebilecek haklı sebeplere, şirketten içinde meydana gelen haklı sebepler ile ortakların şahsında meydana gelen ve ortaklar arasındaki şahsi ilişkilerinden kaynaklanan haklı sebepler olarak iki başlık altında örnekler verilmektedir. Bu örnekler de alt başlıklar altında ayrıca incelenmektedir. Bunun yanı sıra, esas sermaye payı devrinin şirket sözleşmesinde yasaklanmış veya pay devrine onay verilmemiş olmasının, ortağın şirketten çıkması bakımından haklı sebep niteliğinde olup olmadığı sorunu ayrıntılı olarak tartışılmaktadır. Son olarak, şirket sözleşmesinde haklı sebep öngörülüp öngörülemeyeceği sorunu ayrıca irdelenmektedir.

Üçüncü bölümde, haklı sebeple çıkma hakkının dava yoluyla kullanılacak olması sebebiyle, davanın inşâi niteliğe sahip olması ve davaya ilişkin önem arz eden unsurlar incelenmektedir. Bu kapsamda ilk olarak davanın tarafları incelenmektedir. Ayrıca davanın görüleceği görevli ve yetkili mahkeme açıklanmaktadır. Aynı zamanda dava şartı bakımından zorunlu arabuluculuk müessesesi de değerlendirilmektedir. Daha sonra, haklı sebeple çıkma davasındaki medeni usûl hukuku bakımından özellik arz eden diğer hususlar üzerinde de durulmaktadır. Bu hususta özellikle TTK m. 638/2 uyarınca ihtiyati tedbir konusu incelenmektedir. Ayrıca bu bölümde, özellikli bir durum olarak haklı sebeple çıkmaya katılma hakkı incelenmektedir. Bu kapsamda haklı sebeple çıkma davasına katılmanın aşamaları açıklanmakta olup aynı zamanda çıkmaya katılma davasının niteliği medeni usûl hukuku bakımından irdelenmektedir.

Dördünce bölümde, ortağın haklı sebeple şirketten çıkmasının sonuçları ve etkileri incelenmektedir. Bu bölümde ilk olarak haklı sebeple çıkmanın ortak sıfatını sona erdirmesi ve etkilerine değinilmektedir. Daha sonra ortağın şirketten çıkmasının mali sonucu, yani ayrılma payı ayrıntılı olarak inceleme konusu yapılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETİN YAPISI, ORTAK SIFATI VE ORTAK SIFATINI SONA ERDİREN HALLER

I. LİMİTED ŞİRKETİN YAPISI VE ORTAK SIFATI

A. Limited Şirketin Yapısı

1. Ön Açıklamalar

Türk ticaret hayatında en çok tercih edilen şirket türü olan limited şirket, kanun koyucu tarafından bir sermaye şirketi olarak tasarlanmıştır (TTK m.124/2)². Ancak limited şirket, sermaye şirketi olarak anılmasına rağmen hem anonim şirketin hem de şahıs şirketlerinin özelliklerini içermesi sebebiyle karma bir şirket türüdür³. Gerçekten de limited şirket kavramını açıklamaya çalışan TTK m.573 hükmü her ne kadar limited şirketin şahıs nitelikli bir şirket olduğunu açıkça belirtmemişse de gerek hükmün içeriğinden gerekse de limited şirketin mehz İsviçre Borçlar Kanunu'ndaki tanımında kişisel nitelikli sermaye şirketi (personenbezogene Kapitalgesellschaft) (OR Art. 772) olduğunun özellikle vurgulanmasından bu durum anlaşılmaktadır⁴. Bu sebeple limited şirketin hem sermaye şirketlerine özgü özelliklerine ve istisnalarına hem de şahıs şirketlerine özgü özelliklerine ayrı ayrı iki başlık hâlinde temas edeceğiz.

² Ünal Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, 4. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, (Sermaye Ortaklıkları), N. 18-01, s. 510; Oruç Hami Şener, **Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku**, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (Limited), s. 9; Ersin Çamoğlu, **Limited Ortaklıklar Hukukun Temel İlkeleri**, 1.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020, (Limited), s. 6.

³ Hanife Öztürk Dirikkan, **Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, s. 25; Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu (Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku II**, 14.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, (Ortaklıklar Hukuku II), N. 1741ş, s. 579; Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 7.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, (Genel Esaslar) 2021, N.1, s.719; Şener, Limited, s. 10.

⁴ Pulaşlı, Genel Esaslar, N.1, s. 744. Limited şirketin bu özelliğinden ötürü İsviçre'de de en çok tercih edilen şirket türlerinden biri olduğu hakkında bkz. Olivia Wipf ve Hans Caspar von der Crone, Ausschluss eines GmbH-Gesellschafters, **Schweizerische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht**, 2018, s. 573. Ayrıca 2022 yılı ocak ayında açıklanan istatistiklere göre limited şirket İsviçre'de 2021 yılında en çok tercih edilen şirket türü olmuştur (<https://ehra.fenceit.ch/de/statistiken/>, E.T. 11.01.2022).

2. Sermaye Şirketlerine Özgü Özellikler ve İstisnalar

Sermaye şirketlerinde, ortakların şahsi özelliklerinden ziyade şirkete koymayı taahhüt ettikleri sermaye ön plandadır⁵. Bu sebeple ortaklar arasında, şahıs şirketlerinde olduğu gibi aşırı güven duygusunun olmasına gerek yoktur. Ortaklar, kural olarak şirkete koymayı taahhüt ettiği sermaye miktarı kadar sınırlı olarak sorumludur⁶. Bu tür şirketlerde, idare ve temsil fonksiyonlarını ortaklar değil, şirketin organları icra eder⁷. Organlar ise seçimle iş başına gelir⁸. Örneğin, TTK m. 623 uyarınca limited şirketlerde, müdürlük sıfatı, bir veya birden fazla ortağa, tüm ortaklara veya üçüncü kişilere verilebilir. Sermaye şirketlerinde, bir ortağın ölümü veya iflası, şirketin sona ermesine sebep olmaz. Ayrıca şirket sözleşmesi, kural olarak oy çokluğu ile değiştirilebilir⁹.

Türk kanun koyucusu TTK m. 124/2’de limited şirketi sermaye şirketleri arasında saymıştır. Gerçekten de limited şirketin bazı özellikleri onun sermaye şirketi niteliğine sahip olduğunu göstermektedir. Örneğin, asgari sermaye miktarı kanunda gösterilmiş olup bu sınır 10.000 TL’dir (TTK m. 580/1). Ayrıca limited şirket, şirket yükümlülükleri nedeniyle sadece kendi malvarlığıyla sorumludur¹⁰. Bu sebeple ortakların şirket borçlarından dolayı kural olarak herhangi bir sorumluluğu yoktur (TTK m. 573/2). Bunun önemli bir istinasını ortakların şirketin kamu borçlarından da sorumlu olacaklarını düzenleyen hüküm oluşturmaktadır (AATUK m. 35). Bu hükme göre limited şirket ortakları, kamu idaresine karşı şirketin ödenmeyen veya ödenmeyeceği anlaşılan borçlarından dolayı sermaye payları oranında ve sınırsız olarak sorumlulardır¹¹. Bu borçlar yalnızca vergi borçlarını değil, devlete ve diğer kamu kurumlarına ait resim, harç, vergi cezası, para cezası gibi asli ve gecikme

⁵ Oruç Hami Şener, **Ortaklıklar Hukuku**, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (Ortaklıklar), s. 106; Şaban Kayıhan, **Şirketler Hukuku**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 55.

⁶ Kayıhan, s. 55.

⁷ Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu (Poroy), **Ortaklıklar Hukuku I**, 14.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, (Ortaklıklar Hukuku I), N. 35, s. 20.

⁸ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku II**, N. 1718c, s. 515.

⁹ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (Poroy), **Ortaklıklar Hukuku I**, N. 35, s. 20.

¹⁰ Manfred Küng ve Raphaël Camp, **GmbH-Recht, Das revidierte Recht zur Gesellschaft mit mit beschränkter Haftung**, Orell Füssli Verlag AG, Zürich, 2006, Art. 722, N.4.

¹¹ Çamoğlu, Limited, N. 224, s. 117. Aynı yazar aynı yerde ilgili hükmün hukukun temel ilkeleri ve hukuk devleti kavramına ters düştüğünü, hukuk güvenliğini zedelediğini belirterek olası Anayasa’ya aykırılık iddiasında Anayasa Mahkemesince iptal edileceğinin kuvvetle muhtemel olduğunu vurgulamaktadır.

zammı, faiz gibi feri alacakları ile bunların takip masraflarını da kapsar¹². Pay devri hâlinde de payı devreden ve devralan ortaklar devir öncesine ait amme alacakların ödenmesinden müteselsilen sorumludurlar (AATUK m. 35/2).

3. Şahıs Şirketlerine Özgü Özellikler

Anonim şirketlerden farklı olarak, limited şirketlerde ortaklar arasında tek borç ilkesi geçerli olmayıp, ortaklar sermaye payı borcu yanında ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri de üstlenebilirler (TTK m.603 vd.)¹³. Limited şirketlerde, ortaklara ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin getirilmesinin olanaklı olması, aslında limited şirketlerin şahıs şirketlerine özgü özelliklerine birer örnektir¹⁴. Bunun dışında sadakat ve sır saklama yükümlülüklerinin düzenlenmiş olması (TTK m. 613)¹⁵, şirket sözleşmesinde hüküm bulunması şartıyla belirli ortaklara veto hakkı tanınabilmesi, şirket sözleşmesiyle ortaklara rekabet yasağı getirilebilmesini mümkün kılan düzenleme (TTK m. 613)¹⁶, ortakların çıkmasına ve çıkarılmasına ilişkin düzenlemeler (TTK m. 638 vd.)¹⁷ ve pay devrinin sıkı şekil şartlarına tabi oluşu (TTK m.595)¹⁸ limited şirketlerin şahıs şirketlerine özgü özellikler taşıdığını göstermektedir.

B. Ortak Sıfatı ve Ortak Sıfatını Sona Erdiren Durumlar

1. Ortak Sıfatı

Limited şirkette ortak, esas sermaye payına sahip olan kişilere denmektedir. Ortak sıfatını pay oluşturmamaktadır. Aksine ortak sıfatını pay sahibi kişiler oluşturmaktadır. Ortak sıfatı, geniş ve dar anlam olmak üzere iki anlam taşımaktadır. Geniş anlamda ortak, birlikte iş yapan ve müşterek menfaatlerle birbirine bağlı olan

¹² Kayıhan, s. 306; Şener, Limited, ss. 866-867.

¹³ Çamoğlu, Limited, N. 205, s. 110.

¹⁴ Rino Siffert, Marc Pascal Fischer ve Martin Petrin, **Stämpflis Handkommentar SHK, GmbH-Recht**, Stämpfli Verlag AG, Bern, 2008, Art 722, N.4; Küng ve Camp, Art. 722, N.4.

¹⁵ Siffert ve diğerleri, Art. 722, N.4; Küng ve Camp, Art. 722, N.4.

¹⁶ Küng ve Camp, Art. 722, N.4.

¹⁷ Mehmet Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, 10. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 397; Küng ve Camp, Art. 722, N.4.

¹⁸ Küng ve Camp, Art. 722, N.4; Bahtiyar, s. 397; Şener, Limited, s. 10.

kişilerden her biri olup dar anlamda ortak ise anonim, kollektif, komandit, kooperatif ve limited şirkete katılan kişilerdir. Bu sebeple şahıs veya sermaye şirketlerine katılan her kişiye dar anlamda ortak denilmektedir¹⁹. Görüldüğü üzere ortak sıfatının kazanılabilmesi için en az bir esas sermaye payına sahip olunması gerekmektedir²⁰.

Limited şirketlerde, ortak olabilecek kişilere ilişkin, kanunda belirtilen tek özellik, ortakların “gerçek veya tüzel kişi” niteliği taşıması olup şirket sözleşmesiyle ortaklara yönelik olarak belirli koşul veya nitelikler öngörülerek ortak çevresi sınırlandırılabilir²¹. Örnek olarak, şirket sözleşmesi ile ortağın belirli bir yaşa veya mesleğe sahip olma ya da Türk vatandaşı olma gibi özelliklere sahip olması şart koşulabilir²².

2. Ortak Sıfatını Sona Erdiren Durumlar

Ortak sıfatını sona erdiren durumlar, kural olarak, “ortağın şirketten ayrılması” şeklinde ifade edilir. Ortağın ayrılması, şirket varlığını devam ettirirken, ortakla şirket arasındaki ilişkinin kesilmesi demektir²³. Ayrılmayla, şirket ve ortak arasındaki ortaklık bağı sona ermektedir. Şirketle arasındaki bu bağ sona eren ortak, şirkete karşı üçüncü kişi konumuna gelmektedir²⁴.

Limited şirkette ortak sıfatını sona erdiren durumlar; ortağın tüzel kişiliğinin sona ermesi (ortağın tüzel kişi olması durumunda), ölüm (ortağın gerçek kişi olması

¹⁹ Serhan Dinç, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirketin Unsurları ile Limited Şirketlerde Pay ve Ortak Kavramları”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı: 29, 2017, s. 152; Erkan Eren, **Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarma ve Ayrılma Akçesi**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, ss. 12-13.

²⁰ Murat Alışkan, **Limited Şirket (Tarihçe Niteliği)**, 1.Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 135; Şener, Limited, s. 13; Çamoğlu, Limited, N. 14, s. 12.

²¹ Mustafa Çeker, "Limited Şirketlerde Ortak Sayısının Sınırlandırılması", **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, 2015, s. 61.

²² Fatih Bilgili ve Erhan Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, 9. Baskı, Dora Yayıncılık, Bursa, 2013, ss. 618-619; Alışkan, s. 102.

²³ Yusuf Ziyaeddin Sönmez, **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ortaklıktan Ayrılma Hakkı**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 1; Şener, Limited, s. 871; Öztürk Dirikkan, ss. 18, 19, 26.

²⁴ Öztürk Dirikkan, s. 19.

durumunda)²⁵, kanuni intikal, pay devri, payın itfası, paya ıskat uygulanması ile ortağın şirketten çıkması ve çıkarılması²⁶ olarak sayılabilir.

Ortağın tüzel kişi olması hâlinde, bu tüzel kişiliğin kaybı ile ortak sıfatı sona ermektedir. Ortağın gerçek kişi olması hâlinde ise, ölüm ile, onun sahip olduğu ortak sıfatı da kendiliğinden ortadan kalkmaktadır²⁷. Bu durumda, murisin payları mirasçılara geçmektedir. Dolayısıyla paydan kaynaklı tüm haklar ve borçlar da kendiliğinden mirasçılara geçer²⁸. Benzer olarak, sermaye payının herhangi bir iradi işleme gerek olmaksızın kanun gereği, eşlerarası mal rejimi hükümleri uyarınca veya cebri icra yoluyla intikalinde de ortak sıfatı sona erer²⁹.

Ayrıca limited şirketlerde, tıpkı anonim şirketlerde olduğu gibi, sermaye koyma borcunu yerine getirmeyen ortağın payları ıskat edilebilir (TTK m. 585 kıyasen TTK m. 481 vd.). İskat, ortağın rızası olmaksızın sahip olduğu payların alınarak yerine başka ortak alınması ve temerrüde düşen pay sahibinin şirketten çıkarılmasıdır³⁰. Bu durum, ortağın tüm paylarına uygulandığı takdirde ortak sıfatının sona ermesine sebep olur³¹.

Payın itfası ise esas sermaye payının yok edilmesi olup³² ancak sözleşme değişikliği ile mümkün olabilmektedir³³. Payın itfasında, pay sahibinin rızası şarttır. Bu halde de pay ve buna bağlı olarak ortak sıfatı da yok olmaktadır³⁴.

Pay devri, eğer şirkette başka bir payı yoksa, devreden ortak açısından ayrılma sonucunu doğurur³⁵. Bu bakımdan payın devri hâlinde, sahip olduğu paylarının tümünü devreden ortağın şirketle arasındaki ortaklık ilişkisi sona erer³⁶.

²⁵ Halit Aker, “Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: XXXII, Sayı: 1, 2016, s. 68.

²⁶ Tuğba Özdoğan Daloğlu, **Limited Şirketlerde Çıkma ve Çıkarılma**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 19; Öztürk Dirikkan, ss. 26-27; E. Eren, s. 23.

²⁷ Emre Türkmen, **Adi Ortaklıkta Çıkma ve Çıkarılmaya İlişkin Genel Esaslar**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 136; Özge Ayan, “Ölümün Şirketler Hukuku İlişkilerine Etkisi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 21, Sayı: 1, 2019, s. 2; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-37, s. 559.

²⁸ Ayan, ss. 2-3.

²⁹ Çamoğlu, Limited, N. 81-82, ss. 50-51.

³⁰ Ayşe Şahin, **Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi**, 1.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, (Fesih), s. 407; Sönmez, s. 56.

³¹ Aytekin Çelik, **Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, ss. 92-93; Şahin, Fesih, s. 407; Sönmez, s. 56.

³² Halil Arslanlı ve Hayri Domaniç, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, 3.Cilt, Eskin Matbaası, İstanbul, 1989, s. 355; Taşdelen, s. 191.

³³ Çamoğlu (Poroy/Reha), Ortaklıklar Hukuku II, N. 1448, s. 275; Taşdelen, s. 191.

³⁴ Hayrettin Çağlar, **Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması**, Turhan Kitapevi, Ankara, 2010, ss. 58-59; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku II, N. 1448, s. 275.

Limited şirkette ortak sıfatının sona ermesine sebep olan diğer haller ise TTK m. 638 vd. ile düzenlenen şirketten çıkma ve çıkarılmasıdır. Şirketten çıkma, ortağın şirketten kendi iradesiyle ayrılmasını ifade eder³⁷. Ortağın şirketten çıkması, sözleşmeye dayalı çıkma (TTK m. 638/1) ve haklı sebeple çıkma (TTK m. 638/2) olarak iki şekilde gerçekleşebilir. Buna karşın ortağın, kendi iradesi dışında şirketten ayrılması da çıkarılma olarak ifade edilir³⁸. Ortağın şirketten çıkarılması durumunda ortak sıfatına, ortağın kendi iradesi dışında genel kurul (TTK m. 640/1) veya haklı sebeplerin varlığı hâlinde şirketin istemiyle mahkeme (TTK m. 640/3) karar verir. Bunun yanı sıra limited şirketin sona ermesine neden olan hallerde de tüm ortakların ortak sıfatı sona ermektedir³⁹. Ancak tüzel kişiler, sona erme sebeplerinden birinin gerçekleşmesi hâlinde hukuki kişiliklerini hemen yitirmez⁴⁰. Limited şirketin sona ermesinin sonuçlarından biri, şirketin tasfiye aşamasına girmesidir. Tasfiye süreci, şirketin sona ermesine sebep olacak nedenin ortaya çıkması ile başlayıp, şirketin ticaret sicilinden terkin edilerek tüzel kişiliğin ortadan kalmasına kadar süren dönemi ifade etmektedir⁴¹. Ortak sıfatı, bu süreçte, yani tüzel kişiliğin ticaret sicilinden terkin edilmesine kadar devam etmektedir. Ticaret sicilinden terkin işleminin gerçekleşmesiyle birlikte tüm ortakların ortak sıfatı da sona erer⁴².

³⁵ Nihat Taşdelen, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih**, 1.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 88; Çamoğlu, N. 50, s. 35.

³⁶ Bu hususta bkz. Birinci Bölüm, III, D.

³⁷ Orhan Nuri Çevik, **Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması**, 4.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 244; Taşdelen, s. 85; Şener, Limited, s. 871; Çamoğlu, Limited, N. 90; s. 56.

³⁸ Salter Uçar, **Tüm Şirketlerde Fesih ve Tasfiye, Kurulması Faaliyetleri, Çıkma ve Çıkarılma Halleri Dağılma Sebepleri**, İstanbul, Kazancı Matbaacılık, İstanbul, 1996, s. 371; İrfan Baştuğ, **Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması (Doçentlik Tezi)**, İzmir İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Yayınları No:49, İzmir Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir, 1996, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 46; Çevik, s. 247; Taşdelen, s. 207; Çamoğlu, Limited, N. 124, s. 73.

³⁹ Özdoğan Daloğlu, s. 21.

⁴⁰ Türkmen, s. 148.

⁴¹ Elif Yalçın Sırakaya, **Limited Şirketin Sona Erme Nedenleri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, ss. 13-14.

⁴² E. Eren, s. 23.

II. HAKLI SEBEPLE ÇIKMAYA İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMENİN TANITILMASI VE HAKLI SEBEPLE ÇIKMA HAKKININ ÖZELLİKLERİ

A. Haklı Sebeple Çıkmaya İlişkin Yasal Düzenlemenin Tanıtılması

1. Ön Açıklamalar

TTK m. 638/2'ye göre her ortak, haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabilir. Mahkeme, istem üzerine, dava süresince davacının ortaklıktan doğan hak ve borçlarından bazılarının veya tümünün dondurulmasına veya davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla diğer önlemlere karar verebilir. Görüldüğü üzere kanun koyucu limited şirkette her ortağa, haklı sebeplerin varlığı hâlinde şirketten çıkmasına karar verilmesi talebiyle dava açma hakkı tanımıştır. Bu hakkın tanınmasındaki temel düşünce, ortağı ortak olmaya yönelten şartların ortadan kalkması hâlinde onun şirkette kalmaya zorlanmamasıdır⁴³. Bu hüküm İsviçre Borçlar Kanunu'ndan alınmış olup karşılığını OR Art. 822 Abs. 1 oluşturmaktadır.

2. Yasal Düzenlemenin Amacı

Limited şirkette ortaklık ilişkisi, ortakların şirket sözleşmesi aracılığıyla bir araya gelmesi ile oluşur. Böylelikle ortaklar arasında sürekli borç ilişkisinin varlığından söz edilir⁴⁴. Sürekli borç ilişkisinin bir sonucu olarak taraflar sürekli birbirlerine karşı hak ve borçlar ile bağlı olur⁴⁵. Kural olarak limited şirkette de ahde vefa ilkesi gereği (şirket sözleşmesinde ortağa çıkma hakkı tanınmamışsa) ortağın tek taraflı irade beyanı ile şirketten çıkması mümkün değildir⁴⁶. Zira sürekli borç

⁴³ TTK Gerekçe m.638.

⁴⁴ Özer Seliçi, **Borçlar Kanunu'na göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi**, İstanbul Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1977, ss. 4, 32; Pınar Altınok Ormancı, **Sürekli Borç İlişkilerinde Haklı Sebeple Fesih**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011, s. 80; Taşdelen, ss. 86, 179; N. Erdem, s. 75.

⁴⁵ Taşdelen, s. 179; Seliçi, s. 4.

⁴⁶ Taşdelen, s. 179.

ilişkilerinde, tarafların yaşamları açısından önemli yer tutan ilişkiler söz konusudur⁴⁷. Ancak bu tür hukuki ilişkilerde, tarafların dürüstlük kuralına ve kişilik haklarına aykırılık oluşturan durumların varlığında ilişkiye devam etmeleri de beklenemez⁴⁸. Bu sebeple bu tür ilişkilerin haklı sebebin varlığı hâlinde sona ermesi mümkün olup⁴⁹ tıpkı limited şirketin haklı sebeple feshinde olduğu gibi ortağın çıkmasında da haklı sebep aranmıştır⁵⁰. Haklı sebeple çıkma hakkının kabul edilmesindeki bir diğer neden ise, ortaklar arasında güçlü bir güven ilişkisinin olmasıdır. Zira şirket faaliyetlerinin başarılı bir şekilde devam etmesi, çoğu zaman bu güven ilişkisine bağlıdır⁵¹.

İsviçre Borçlar Kanunu'nun haklı sebeple çıkmayı düzenleyen maddesinin gerekçesinde, haklı sebeple çıkma hakkının kabul edilmesindeki nedenlerden biri olarak, limited şirkette pay devrinin anonim şirketteki gibi kolay olmaması gösterilmiştir. Zira limited şirkette ortaklar arasındaki yakın ilişkiler göz önüne alındığında, şirket sözleşmesi ile pay devri önemli ölçüde sınırlandırılabilir veya yasaklanabilir (TTK 595, OR Art. 786)⁵². Bu sebeple İsviçre kanun koyucusu, pay devrini zorlaştıran hükümlerin telafisi olarak ortaklara çıkma hakkı tanımıştır⁵³. Ayrıca özellikle küçük şirketlerde, payı devralacak alıcı bulmak genellikle zordur⁵⁴. Ancak bazen ortaklık ilişkisi ortak veya ortaklar için çekilmez hale gelebilir. Ortaklık ilişkisinin çekilmez hale gelmesi durumunda, pay devrinin olanaklı olmaması şirket

⁴⁷ Öztürk Dirikkan, s. 19.

⁴⁸ Taşdelen, s. 179.

⁴⁹ Lutz Michalski, Andreas Heidinger, Stefan Leible ve Jessica Schmidt (Hrsg.) (Sosnitza), **Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz) Band I §§ 1-34**, 3.Auflage, C. H. Beck, München, 2017, (Michalski ve diğerleri (İlgili Bölüm Yazarı)), Anh. §34, N. 45.

⁵⁰ Öztürk Dirikkan, s. 19.

⁵¹ Ali Haydar Yıldırım, **6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi**, Dora Yayıncılık, Bursa, 2013, s. 71.

⁵² Botschaft zur Revision des Obligationenrechts (GmbH-Recht sowie Anpassungen im Aktien-Genossenschafts-, Handelsregister- und Firmenrecht), vom 19. Dezember 2001, s. 3221. Alman hukukunda da her ne kadar kanunla düzenlenmemiş olsa da şirket sözleşmesinde çıkma hakkı tanınmamış olsa bile her ortağın haklı sebeple çıkma hakkı olduğu kabul edilmektedir (Michalski ve diğerleri (Sosnitza), Anh. §34, N. 47). Ayrıca Alman hukukunda çıkma hakkının kanunla düzenlenmemiş olması, doktrinde özellikle pay devrinin kısıtlanabilir veya yasaklanabilir olmasının mümkün olması sebebiyle ihtiyaçları karşılamadığı belirtilerek eleştirilmektedir (Franz Scholz (Hrsg.), (Seibt) **Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz**, I. Band §§ 1 – 34, 12. Auflage, Otto Schmidt KG Verlag, Köln, 2018, (Scholz (İlgili Bölüm Yazarı)), Anh. §34, N. 6).

⁵³ Vito Roberto ve Hans Rudolf Trüeb, (Trüeb/J. Bhend), **CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere – Bucheffektengesetz**, 2. Auflage, Zürich, 2012, (Vito ve Trüeb, (İlgili Bölüm Yazarı)), Art. 822, N. 2.

⁵⁴ Botschaft, s. 3221; Öztürk Dirikkan, s. 37.

geleceğini tehlikeye düşürebilir⁵⁵. TTK m. 638'in gerekçesinde ise ortağı ortak olmaya yönelten şartların ortadan kalkmasından başka, şirketten ayrılmasını gerektirecek sebeplerin oluşması hâlinde şirkete mahkûm edilmesinin kabul edilemez olduğu belirtilmiştir⁵⁶.

B. Haklı Sebeple Çıkma Hakkının Özellikleri

1. Bireysel Bir Ortaklık Hakkı Olması

Hakkın sahibi kriteri bakımından ortaksal hakları; bireysel haklar, azınlık hakları ve grup hakları olarak sayılabilir. Bireysel haklar ise her ortağa tanınmış olan haklardan olup bu haklar için, belirli bir sermaye payına sahip olmaya gerek olmadığı gibi belirli itibari değerdeki paya sahip olma zorunluluğu da bulunmamaktadır⁵⁷. Başka bir anlatımla, bireysel haklar, ortakların yalnızca bir paya sahip olsalar dahi sahip olduğu ve kullanabilecekleri haklardır⁵⁸.

Haklı sebeple çıkmayı düzenleyen TTK m. 638/2'nin ilk cümlesinde, her ortağın, haklı sebeplerin varlığı hâlinde çıkmasına karar verilmesi için dava açabileceği belirtilmiştir. Bunun sonucu olarak ne ortağın sermaye payı oranı ne de paylarının itibari değeri onun haklı sebeple çıkma hakkına sahip olmasını etkiler. Bu kapsamda haklı sebeple çıkma hakkı bireysel bir ortaklık hakkıdır⁵⁹. Kanun koyucu, limited şirketin şahıs şirketlerine özgü özellikler de taşıması nedeniyle, haklı sebeple çıkma hakkını bireysel bir hak olarak düzenlemiştir.

⁵⁵ Wipf ve von der Crone, s. 575.

⁵⁶ TTK Gerekçe m. 638: “Ortak, onu ortak olmaya yönelten şartlar ortadan kalktığında şirkette kalmaya mahkûm edildikten başka, şirketten ayrılmasını gerektiren sebepler doğduğu hallerde de şirketten ayıramaz duruma düşürülür. Bu ise şahıs şirketlerinde bile kabul edilemez. Onun için haklı sebeplerle çıkma davası şahıs şirketlerine özgü ve varlığı zorunlu bir kurumdur.”

⁵⁷ Yıldırım, s. 48.

⁵⁸ Tekinalp, Sermaye Ortakları, N. 14-34, s. 352; Sönmez, s. 75.

⁵⁹ Çamoğlu, Limited, N. 175, s. 97.

2. Vazgeçilmez Nitelikte Bir Hak Olması

Hakkın yoğunluğu kriteri bakımından ortaksal haklar; vazgeçilmez haklar, müktesep haklar ve diğer ortaksal haklar olmak üzere üçe ayrılır⁶⁰. Kanunun gerekçesinde vazgeçilmez hakların ne olduğu açıklanmamış, yalnızca müktesep hakların bir türü olduğu belirtilmiştir. Ancak, bu nitelemede açık bir çelişki bulunmaktadır⁶¹. Zira, müktesep hakların temel özelliği, sahibinin rızası ile vazgeçilebilir olmasıdır. Buna karşın, vazgeçilmez haklar ne ortağın elinden alınabilir ne de ortak bu hakkından vazgeçebilir⁶². Bu sebeple vazgeçilemez haklar, ortakların feragat edemeyecekleri, şirket organları tarafından veya şirket sözleşmesiyle sınırlandırılmayan veya kaldırılamayan haklar olarak tanımlanabilir⁶³.

Bu kapsamda haklı sebeple çıkma hakkı vazgeçilmez bir hak olup⁶⁴ şirket sözleşmesi ile kaldırılamayacağı gibi hakkın kullanılması ağır şartlara bağlanamaz⁶⁵. Örneğin; şirket sözleşmesinde haklı sebeple çıkma hakkının kullanılması yönünden cezai şart kararlaştırılmaz⁶⁶, ayrılma payı hakkı hariç tutulamaz veya önemli ölçüde sınırlandırılmaz⁶⁷. Hakkın vazgeçilmez bir hak olmasının sonucu olarak bu hakkın

⁶⁰ Yıldırım, s. 44.

⁶¹ Erdoğan Moroğlu, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler**, 8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, ss. 269-270.

⁶² Nuri Erdem, “6102 Sayılı “Yeni” TTK’ya Göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin “Müktesep” (Kazanılmış) Hakları”, **Regesta**, Cilt: 2, Sayı: 1, 2012, (Müktesep), s. 34; Yıldırım, s. 44.

⁶³ Şükrü Yıldız, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku**, Arıkan Yayınevi, İstanbul, 2007, s. 165; Erdem, Müktesep, s. 31.

⁶⁴ Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt ve Rolf Watter (Hrsg.), (Stäubli), **Basler Kommentar, Obligationenrecht II, Art. 530-964 OR**, 4. Auflage, Helbling & Licherhahn Verlag, Basel, 2012, (Honsell ve diğerleri (İlgili Bölüm Yazarı)), Art. 822, N. 2; Peter Dorscheid, **Austritt und Ausschluss eines Gesellschafters aus der personalistischen Kapitalgesellschaft: Eine rechtsvergleichende Untersuchung im deutschen und schweizerische Aktien**, Schultess Verlag, Zurich, 1984, s.103; İrfan Baştuğ, **Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri**, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları, İzmir, 1974, (Şirketler) s. 260; Mehmet Umur Tarhan, “Limited Şirket Ortaklığından Çıkma ve Çıkarılma (TK 638-642)”, **Yürürlüğünün 6. Yılında ve Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu (Tebliğler ve Tartışmalar)**, (Ed. Abuzer Kendigelen, İsmail Cem Soykan, Necdet Uzel, Müge Evlek, Nurgül Yıldız), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 183; Küng ve Camp, Art. 822, N. 4; Scholz (Seibt), Anh. §34, N. 6; Taşdelen, s. 180; Öztürk Dirikkan, s. 38; Yıldırım, s. 72; Kayıhan, s. 318.

⁶⁵ Martin F Nussbaum, Reto Sanwald ve Markus Scheidegger, (Sanwald), **Kurzkomentar zum neuen GmbH-Recht**, Cosmos Verlag AG, Bern, 2007, (Nussbaum ve diğerleri (İlgili Bölüm Yazarı)), Art. 822, N. 9; Küng ve Camp, Art. 822, N. 4; Honsell ve diğerleri (Stäubli), Art.822, N. 2.

⁶⁶ Öztürk Dirikkan, s. 35, dn. 55; Şener, Limited, s. 879.

⁶⁷ Martin Henssler ve Lutz Strohn (Hrsg.) (Fleischer), **Gesellschaftsrecht**, 5. Auflage., C.H.Beck, München, 2021, (Henssler ve Strohn(İlgili Bölüm Yazarı)), Anh. § 34, N. 27.

devredilmesi de mümkün değildir⁶⁸. Hakkın vazgeçilmez niteliği gereği, bu hususa aykırı sözleşmeler butlan yaptırımına tabidir⁶⁹.

Ancak belirtmek gerekir ki, belirli bir olayda haklı sebebe bağlı bir hakkın doğumundan sonra, o hakkın kullanılmasından feragat edilebilir⁷⁰. Bu nedenle, haklı sebep niteliğinde bir olayın meydana gelmesinden sonra, ortağın çıkma davası açmaktan vazgeçmesi mümkündür⁷¹.

3. Çıkma Davası Açma Hakkının Son Çare Olması

a. Ön Açıklamalar

Haklı sebeple çıkma davası, ortaklık bünyesinde mevcut fesih dışındaki diğer hukuki yollara kıyasla son çare (ultima ratio) niteliğindedir⁷². Haklı sebeple çıkmanın son çare olmasından anlaşılması gereken, haklı sebebe yol açan uyuşmazlığın çıkma davasına kıyasla daha yumuşak başka yollarla giderilmesi mümkünse, öncelikle bu yolların tüketilmesidir. Örneğin, bir genel kurul kararından kaynaklanan uyuşmazlık bu kararın iptali yoluyla giderilebiliyorsa, artık ortağın çıkma davası açamaması gerekir⁷³. Buna karşın, haklı sebeple çıkma davası, şirketin feshi karşısında son çare niteliği taşımaz. Zira orantılılık açısından, haklı sebeple çıkma davası fesih davasından önce gelir⁷⁴. Gerçekten de şirketin feshi, çıkmaya kıyasla daha sert bir yol olup şirketin feshinde sadece şirket ortakları değil; şirket alacaklıları, şirket

⁶⁸ Dorscheid, s. 103; Honsell ve diğerleri (Stäubli), Art.822, N. 2.

⁶⁹ Yıldırım, s. 47; Türkmen, s. 45.

⁷⁰ Halil Arslanlı, **Kollektif ve Komandit Şirketler**, 2. Baskı, İstanbul: Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1960, s. 506; Ersin Çamoğlu, “Ticaret Kanununun Kolektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Emredici Niteliği”, **Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1978, (Emredici Nitelik), s. 303; Zeynep Mineliler, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XVI, Sayı: 3, 2012, s. 37.

⁷¹ Bu hususta bkz. Üçüncü Bölüm, IV, A. 2.

⁷² Reto Sanwald, **Austritt und Ausschluss aus AG und GmbH**, Dike Verlag, Zürich, 2009, s. 339; Ayşe Şahin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **Ersin Çamoğlu'na Armağan**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, (Değerlendirme), s. 180; Ali Kaya, **Limited Şirkette Haklı Sebep Kavramı ve Sonuçları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı, İstanbul, 2009, (Haklı Sebep), ss. 39-40; Öztürk Dirikkan, ss. 44-46; Şener, Limited, s. 879; Taşdelen, s. 184; Michalski ve diğerleri (Sosnitza), Anh. §34, N. 55.

⁷³ Şener, Limited, ss. 878-879.

⁷⁴ Honsell ve diğerleri (Stäubli), Art.822, N. 4.

Çalışanları ve şirketle ticari ilişki içerisinde bulunan üçüncü kişiler de olumsuz etkilenmektedir⁷⁵. Ancak, ortağın çıkmasına hükmedilmesi, fesih yoluna kıyasla daha yumuşak bir yol olsa bile, somut olayın şartları da göz önüne alınmak şartıyla, hemen ortağın çıkmasına karar verilmemelidir. Bu kapsamda haklı sebep niteliğindeki olgunun diğer hukuki yollarla ortadan kaldırılması mümkünse, kural olarak bu yollara başvurulması gerekmektedir.

b. ıkmanın Son are Olarak Uygulanmasında Gz nnde Tutulacak Kriterler

Haklı sebeple çıkma davasında hâkimin, çıkma sebebi olarak gösterilen haklı sebebin haklılığına karar vermesi hâlinde, hemen çıkmaya karar vermemesi, talepte bulunan ortağın mahkemeye başvurmadan önce çıkma sebebini bertaraf etmek için başka çareler arayıp aramadığını da araştırması gerekmektedir⁷⁶. Bu bakımdan haklı sebeple çıkma davasında, çıkmak isteyen ortağın dayandığı gerekçelerin ortağın şirketten çıkması haricinde başka bir yol ile sağlanıp sağlanamayacağı irdelenmelidir. Başka bir anlatımla hâkim, ortağın çıkma hakkını kullanmasındaki meşru yararların başka bir biçimde sağlanıp sağlanamayacağını öncelikli olarak arařtırmalıdır⁷⁷. Bu kapsamda hâkimin, uyuşmazlık konusu olayın istisnai bir nitelik taşıyıp taşımadığını, süreklilik arz edip etmediğini ve ekilmezlik düzeyine ulaşıp ulaşmadığını incelemesi gerekir⁷⁸. Dolayısıyla bir olayın süreklilik arz etmesi hâlinde ortaktan her seferinde mevcut diğer hukuki yollara başvurması beklenmemelidir. Ancak bazen, bazı olguların bir kere gerçekleşmiş olması bile ortağın çıkması için haklı sebep niteliğinde olabilir. Örneğin, ortaklardan birinin, diğer bir ortağın bir yakınının vücut btnliğne karşı suç işlemesi hâlinde süreklilik aranmaz. Bu sebeple hâkimin, somut olayın koşullarına göre değerlendirme yaparak çıkma davasının son çare olup olmadığına karar vermesi gerekir.

⁷⁵ Yıldıırım, s. 62.

⁷⁶ Baştuğ, ıkma ve çıkarılma, s. 46.

⁷⁷ ztrk Dirikkan, ss. 91-92, dn. 243.

⁷⁸ Muhammed Furkan Sidim, **Limited şirkette çıkma ve ıkarılma**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 99.

c. Son Çare Bakımından Özellik Arz Eden Haller

(1) Ortaksal Dava ve Hakların Kullanılması İmkânının Varlığı

Haklı sebebin müdürlerden veya genel kurul kararından kaynaklanması mümkündür⁷⁹. Bu açıdan, müdürlerin davranış ve işlemlerinden veya genel kurul tarafından alınmış bir karardan ötürü kendisi açısından haklı sebep teşkil eden bir durumun ortaya çıktığını iddia eden ortağın, çıkma davası açmadan önce mevcut diğer hukuki yolları tüketme zorunluluğu olup olmadığı değerlendirilmelidir. Bu sebeple öncelikle mevcut diğer hukuki yollara temas etmek gerekmektedir.

TTK m. 622 uyarınca, anonim şirketlere uygulanan genel kurul kararlarının butlanı ve iptaline ilişkin hükümler, kıyasen limited şirketlere de uygulanır. Bu sebeple anonim şirketlerde genel kurul kararlarının iptaline ilişkin TTK m. 445 hükmü limited şirketlerde de uygulama alanı bulacaktır. TTK m. 445'e göre kanuna, şirket sözleşmesine ve dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları karar tarihinden itibaren üç ay içinde diğer şartların da gerçekleşmiş olması hâlinde iptal edilebilir. TTK m. 630/2 hükmüne göre ise limited şirketlerde her ortak, haklı sebeplerin varlığında, yöneticilerin yönetim hakkının ve temsil yetkilerinin kaldırılmasını veya sınırlandırılmasını mahkemeden isteyebilir. Bu hak da bireysel bir ortaklık hakkı olup tüm ortakların sahip olduğu bir haktır⁸⁰. Ayrıca TTK m. 553 (TTK m. 644/1-a yollamasıyla) hükmü uyarınca müdürler kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal etmeleri hâlinde şirkete, ortaklara ve şirket alacaklarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar.

Doktrindeki bir görüşe göre, haklı sebeple çıkma talebinde bulunan ortağın, somut olayda haklarını iptal davası, sorumluluk davası ya da müdürlerin yönetim yetkisinin kaldırılması veya azli gibi hukuki yollarla koruma imkanına sahipse, haklı sebeple çıkma davası reddedilmelidir⁸¹. Doktrindeki aksi yöndeki diğer görüşe göre ise, ortağın alınan kararlara karşı iptal davası açma, yöneticilerin azlini isteme veya

⁷⁹ Bu hususta bkz. İkinci Bölüm, II, A.

⁸⁰ Çamoğlu, Limited, N. 319, s. 177.

⁸¹ Fatma Betül Çakır Çelebi, **Limited Şirketlerde Çıkma ve Çıkarılma**, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 40; Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 46; Şahin, Değerlendirme, s. 180. Ortağın bu haklarını kullanıp kullanmadığının göz önünde bulundurulması gerektiğine ve somut olayın şartlarına göre anılan yollara başvurulmamış olması durumunda çıkmanın ölçüsüz bir durum teşkil edeceğine dair bkz. Aker, ss. 87-88.

onlara karşı sorumluluk davası açabilme haklarının bulunması haklı sebebe dayalı çıkma davası açılmasına engel teşkil etmemektedir. Zira bu görüşe göre, bu olanakların hiçbirisi ortağın şirketten ayrılmasındaki menfaatini karşılayacak nitelikte değildir⁸².

Kanaatimizce, şirketten haklı sebeple çıkmak isteyen ortağın çıkma davası açmadan önce mutlak suretle bu yollara başvurusu zorunlu olmamakla birlikte somut olayın koşulları dikkate alınarak karar verilmelidir. Örneğin, haklı sebep bir genel kurul kararından kaynaklanıyorsa, ortaktan çıkma talep etmeden önce bu kararın iptalini dava etmesi beklenmelidir⁸³. Ancak ortaktan, aynı zamanda ortak olan müdürlerin kendi menfaatleri doğrultusunda şirketi borca batık hale getirmesi durumunda haklı sebeple çıkma davası açmadan önce müdürlerin azlini istemesi (TTK m. 630/2,3) beklenmemelidir. Zira bu durumda, artık ortaklar arasındaki güvenin ortadan kalktığından da söz etmek mümkündür⁸⁴.

(2) Ortağın Gerekçe Olarak Gösterdiği Somut Olgunun Şirket Sözleşmesinde Çıkma Nedeni Olarak Gösterilmesi Hâlinde Ortağın Gene de Haklı Sebebe Dayalı Çıkma Davası Açıp Açamayacağı Sorunu

TTK m. 638/1 uyarınca şirket sözleşmesi ile ortaklara çıkma hakkı tanınabilir⁸⁵. Bu sebeple haklı sebeple çıkma davasının son çare olması ilkesi göz önüne alındığında, ortağın öncelikle şirket sözleşmesindeki hükme dayanarak çıkma talebinde bulunmasının gerekli olup olmadığı sorusu gündeme gelebilir. Ancak sözleşmeye dayalı çıkma hakkının kullanılması, haklı sebeple çıkma davası için bir ön koşul oluşturmaz. Zira sözleşmeye dayalı çıkma, haklı sebeple çıkma davasına kıyasla daha sınırlı bir çıkma hakkı sağlayabilir⁸⁶.

⁸² Ersin Çamoğlu, “Limited Şirketten Çıkma-I”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 253, 2014, (Çıkma-I), s. 259.

⁸³ Fevzi Fırat Gözüyeşil, **Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması (6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara, 2012, (Çıkma ve Çıkarılma), s. 75; Yıldırım, ss. 62-63.

⁸⁴ Bu hususta bkz. İkinci Bölüm, II, B, 3, b.

⁸⁵ Sözleşmeye dayalı çıkma hakkına ilişkin açıklamalarımız için ayrıca bkz. Birinci Bölüm, III, B.

⁸⁶ Sidim, s. 93.

Bu konuda Sanwald, değerlendirme yapılırken, sözleşmede düzenlenmiş olan ayrılma payı miktarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir⁸⁷. Örneğin sözleşmeye dayalı çıkma hakkı bakımından ortaklık sözleşmesinde gerçek değerden daha aşağı değerde ayrılma payı öngörülmüş olabilir. Bu durumda, ortağın öncelikle sözleşmeye dayalı çıkma hakkını kullanması kendisinden beklenemez⁸⁸. Buna karşın, ortaklara, şirket sözleşmesi ile koşulsuz çıkma hakkı tanınmışsa ve şirket sözleşmesinde ayrılma payının ödenmesine ilişkin ortağın menfaatine ters düşen bir düzenleme de bulunmuyorsa, ortağın çıkma davası açmasını artık hukuk düzeninin korumayacağından söz etmek mümkündür⁸⁹.

III. HAKLI SEBEPLE ÇIKMA İLE ÇIKMAYI SAĞLAYAN DİĞER YOLLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ

A. Ön Açıklamalar

Limited şirkette, ortağın şirketten çıkmak için, haklı sebeple çıkma davası açmak yerine başvurabileceği başka yollar da mevcuttur. Bu kapsamda ortak, şirket sözleşmesine dayanarak, şirketin haklı sebeple feshiyle, payını devrederek, şirket topluluklarında payının satın alınmasını talep ederek veya birleşme sözleşmesine dayanarak şirketten çıkabilir. Bu sebeple, haklı sebebi olan ortak, TTK m. 638/2’de düzenlenmiş olan çıkma davası açmak yerine başka yollara başvurarak şirketten çıkabilir.

B. Şirket Sözleşmesi ile Tanınan Çıkma

TTK m. 638/1 hükmü uyarınca, şirket sözleşmesi ile ortaklara şirketten çıkma hakkı tanınabilir. Bu hak, kuruluş esnasında şirket sözleşmesi ile tanınabileceği gibi,

⁸⁷ Sanwald, s. 339.

⁸⁸ Sidim, s. 93; Şahin, Değerlendirme, s. 178; Sanwald, s. 339. Bu son yazar, ayrılma payının gerçek değerden farklı olarak belirlenmesi hâlinde, haklı sebeple çıkma davası açılması gerektiğini belirtmektedir.

⁸⁹ Karşıt görüş için bkz. Bünyamin Gürpınar, “Limited Şirketlerde Çıkma ve Çıkmaya Katılma”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XX, Sayı: 2, 2016, s. 85. Yazar, sözleşme ile çıkma hakkı tanınmış olsa bile, haklı sebeple çıkma hakkının kanunen tanınmış bir hak olması sebebiyle her zaman kullanılabilceğini belirtmiştir.

TTK m. 589'a uygun olarak sonradan yapılacak bir sözleşme değişikliği ile de şirket sözleşmesine eklenebilir⁹⁰. Bu sebeple, ortağa şirket sözleşmesi ile tanınan çıkma hakkı zorunlu olmayıp ihtiyari niteliktedir⁹¹. TTK m. 577/1-k uyarınca çıkma hakkı ve şartları şirket sözleşmesinde öngörülmüşse bağlayıcı hüküm niteliğinde olacaktır.

Sözleşmeye dayalı çıkma hakkı, ortakların tamamına veya yalnızca bir kısmına tanınabilir⁹². Örneğin, şirkete katılması istenen bir ortak yalnızca kendisine çıkma hakkı tanınması hâlinde şirkete ortak olmayı kabul edebilir. Böyle bir durum eşitlik ilkesine aykırı olmayıp yalnızca bu ortağa çıkma hakkı tanınmasında bir sakınca yoktur⁹³. Sözleşmeye dayalı çıkma hakkı herhangi bir şarta bağlanmaksızın mutlak olarak ortağın isteğine bırakılacağı gibi, hakkın kullanılması belirli şartlara da bağlanabilir⁹⁴. Bu şartlara örnek olarak bu hakkın ilk 3 yıl içerisinde kullanılacağı, bundan sonra kullanılamayacağı verilebilir⁹⁵.

Şirket sözleşmesine dayalı çıkma hakkı, hukuki açıdan bozucu yenilik doğuran bir haktır⁹⁶. Bu hak, şirkete karşı tek taraflı ve karşı tarafa varması gereken bir bildirim ile kullanılır⁹⁷. Bildirim, herhangi bir şekil şartına tabi değildir. Ancak ispat kolaylığı açısından yazılı şekilde yapılması uygun olacaktır⁹⁸. Bununla birlikte, şirket sözleşmesinde, bildirimın şekline ilişkin bir kural da öngörülebilir⁹⁹. Bu bildirimın muhatabı müdürlerdir. Ortaklıkta birden fazla müdür var ve kanunen çift imza kuralı¹⁰⁰ uygulansa bile, burada pasif temsil söz konusu olacağından müdürlerden birine yapılan bildirim geçerli olur¹⁰¹. Çıkma hakkını kullanan ortak ile müdürler çıkma hususunda mutabık değillerse, hakkı kullanan ortağın açacağı bir

⁹⁰ Şener, Limited, s. 873.

⁹¹ Yıldırım, s. 75; Çamoğlu, Limited, N. 90, s. 56.

⁹² Yıldız, s. 155; Taşdelen, s. 175; Aker, s. 81; Çamoğlu, Limited, N. 92, s. 57.

⁹³ Çamoğlu, Limited, N. 92, s. 57.

⁹⁴ Öztürk Dirikkan, s. 31; Şener, Limited, s. 873; Tarhan, s. 179; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 768; Çamoğlu, Limited, s. 57. Ortaklara sebep göstermeksizin çıkma hakkı tanınmasının uygun olmadığı görüşü hakkında bkz. Bilgili ve Demirkapı, ss. 766-767.

⁹⁵ Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 768.

⁹⁶ Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt III**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, (Şerh III), N. 110, s. 2783; Çamoğlu, Limited, N. 91, s. 56.

⁹⁷ Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 822, N. 11; Siffert ve diğerleri, Art. 822, N.6; Honsell ve diğerleri (Stäubli), Art. 822, N. 6; Şener, Limited, s. 877. Karşıt görüş olan, bu bildirimın kabul edilmesinin gerektiği hakkında bkz. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-40, s. 560.

⁹⁸ Şener, Limited, ss. 877-878.

⁹⁹ Honsell ve diğerleri (Stäubli), Art. 822, N. 6.

¹⁰⁰ TTK m.629/2 ve kıyasen TTK m. 370.

¹⁰¹ Şener, Limited, s. 877. Aynı yönde bkz. Tarhan, s. 181.

tespit davası ile çıkmanın gerçekleştiğini hükme bağlatabilir¹⁰². Ortağın tespit davası açması, daha çok şirketle ayrılma payı üzerinde anlaşamaması hâlinde gündeme gelir. Şirketle ayrılma payına ilişkin hususlarda anlaşamayan şirketten çıkan ortak, daha sonra açacağı ayrılma payına ilişkin davada şirketten çıktığının tespit edilmesini de talep edebilir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, şirketin de çıkmanın hükümsüz olduğu iddiasıyla tespit davası açması mümkündür¹⁰³. Davanın konusu yapılan çıkma bildiriminin şirket sözleşmesine uygun olup olmadığının tespitinden ibarettir¹⁰⁴. Davanın muhatabı, davayı ortağın açması hâlinde şirket tüzel kişiliği; şirket tüzel kişiliğinin açması hâlinde ise ortak olacaktır. Dava şirket merkezinde açılır. Mahkemenin kararı tespit hükmünde olup açıklayıcı niteliğe sahiptir¹⁰⁵.

Şirket sözleşmesinin ortaklara çıkma hakkı tanıdığı durumlarda, ortağın haklı sebeple çıkma davası açmasını hukuk düzeninin koruyup korumayacağı sorusu gündeme gelebilir. Eğer ortaklara şartsız olarak çıkma hakkı tanınmışsa, ortağın haklı sebeple çıkma davası açmasını hukuk düzeni korumaz. Ancak bazı durumlarda ortağın sözleşmeye dayalı çıkma hakkını kullanması ile haklarına tam olarak kavuşamaması söz konusu olabilir. Bu durumda, ortağın haklı sebeple çıkma davası açmasında hukuki yararı olduğunu söyleyebiliriz¹⁰⁶.

C. Haklı Sebeple Fesih Çerçevesinde Çıkma

TTK m. 636/3'te limited şirketlerin haklı sebeple feshi düzenlenmiştir. Bu hükme göre, haklı sebeplerin varlığında, her ortak mahkemeden şirketin feshini isteyebilir. Mahkeme, istem yerine, davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesine ve davacı ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedebilir (TTK m. 636/3). Bu düzenleme ile kanun koyucu, tüm ortaklara bireysel bir hak olarak haklı sebeplerle fesih davası açma hakkı tanımıştır¹⁰⁷. Dava sonunda mahkemenin verdiği karar bozucu yenilik

¹⁰² Çamoğlu, Limited, N. 93, 153, ss. 57, 88; Şener, Limited, s. 878.

¹⁰³ Yıldız, s. 155; Bilgili ve Demirkapı, s. 767.

¹⁰⁴ Yıldırım, s. 76; Çamoğlu, Limited, N. 93, 153, ss. 57, 88.

¹⁰⁵ Şener, Limited, s. 878.

¹⁰⁶ Bu hususta bkz. Birinci Bölüm, II, B, 3.

¹⁰⁷ Çamoğlu, Limited, N. 442, s. 249.

doğuran bir hüküm olup¹⁰⁸ sonuçlarını kesinleştirdiği anda doğurur¹⁰⁹. Haklı sebeple fesih hakkı, tıpkı haklı sebeple çıkma hakkı gibi bireysel¹¹⁰ ve vazgeçilmez ortaksal nitelikte bir hak olup ortakların elinden alınamaz¹¹¹.

Haklı sebeple çıkma davası için örnek gösterilen haklı sebep örnekleriyle fesih davası için kabul edilen haklı sebepler aslında büyük oranda benzerlik göstermektedir¹¹². Ancak belirtmek gerekir ki, haklı sebeple çıkmada aranan haklı sebebin yoğunluğu şirketin feshinde aranacak haklı sebeplere göre daha düşüktür¹¹³.

Ortağın TTK m. 636/3 uyarınca haklı sebeple fesih davası açması hâlinde, hâkim kanunun kendisine tanımış olduğu takdir yetkisi çerçevesinde ortaklar arasındaki ilişkiye müdahale edebilecek olup kendisine verilen bu yetki kapsamında, ortağın çıkarılmasına hükmedebilecektir¹¹⁴. Gerçekten de şirketin feshini dava eden ortağın ortaklık hakkını alarak ayrılmasında bir zarar yoktur¹¹⁵. Hatta fesih davası açan ortağın, fesih davasının talilik denetimi sonucu reddedilmesi hâlinde, daha sonra haklı sebeple çıkma davası açacağı düşünüldüğünde, düzenlenme usûl hukuku ilkeleriyle de örtüşmektedir. Tüm bu hususlar dikkate alındığında fesih davası açan ortağa, öncelikle çıkma davası yoluna başvurması gerektiğine dair bir itiraz ileri sürülemeyecektir¹¹⁶.

D. Payın Devri Yoluyla Çıkma

Limited şirkette esas sermaye payı, devredilebilir nitelikte bir malvarlığı değeri olup ortak tarafından diğer ortaklardan birine veya üçüncü bir kişiye devredilebilir (TTK m. 593)¹¹⁷. Böylelikle pay devri, payını devreden ortağın

¹⁰⁸ Honsell ve diğerleri, (Stäubli), Art. 821, N. 22; Şener, Limited, s. 1015.

¹⁰⁹ Şener, Limited, ss. 1015-1016; Çamoğlu, Limited, N. 436, s. 245.

¹¹⁰ Yıldırım, s. 49; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku II, N. 1741N, s. 577.

¹¹¹ Yıldırım, s. 46; Şener, Limited, s. 969.

¹¹² Yıldız, s. 156; Yıldırım, s. 73, dn. 62.

¹¹³ Yıldırım, ss. 73, 125.

¹¹⁴ Yıldırım, s. 125; Şener, Limited, s. 1010.

¹¹⁵ Ercüment Erdem, “Yargıtay Kararları Işığında Limited Şirketin Haklı Nedenle Feshi”, **Türk Ticaret Kanunu ile İlgili Makaleler (2009-2016)**, 1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 455.

¹¹⁶ Yıldırım, s. 73.

¹¹⁷ Ertan Demirkapı, **Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri**, Güncel Yayınevi, İzmir, 2008, ss. 48-50; Kemal Çağrı Derekaya, **Limited Şirketlerde Pay Devri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 39.

şirketten çıkması sonucunu doğurur¹¹⁸. Limited şirkette payın devri için ilk olarak devreden ile devralan arasında yazılı bir devir sözleşmesi yapılması ve tarafların imzalarının noterce onaylanması gerekmektedir (TTK m. 595/1). Kanunda öngörülen bu şekil devir işleminin geçerlilik şartıdır. Bu geçerlilik şartının yerine getirilmesiyle devir sözleşmesi taraflar arasında yürürlüğe girer ve sermaye payı devralana geçer. Böylelikle paya bağlı tüm hak ve yükümlülükler devrolur¹¹⁹. Ancak devrin şirkete karşı geçerli olabilmesi için şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse, işlemin genel kurul tarafından onaylanması şart olup (TTK m. 595/2), genel kurul kararının tescil ve ilan edilmesi gerekir¹²⁰. Ayrıca belirtmek gerekir ki genel kurul sebep göstermeksizin pay devrine onay vermeyebilir (TTK m. 595/3).

Bir ortağın şirketten çıkma bakımından haklı bir sebebi olsun veya olmasın payını devretme yoluna başvurarak devre ilişkin şartların gerçekleşmesi hâlinde şirketten çıkmasında bir sakınca yoktur. Bu bakımdan ortağın şirketten çıkmak için haklı bir sebebi olması hâlinde, dava açmayıp bu yola başvurması mümkündür. Hatta ortağın payını devretmesi suretiyle çıkması, ortaklık ilişkisinden ayrılmanın olağan yolu olup haklı sebeple çıkmaya göre kural olarak önceliğe sahiptir¹²¹. Ancak, limited şirkette ortaklar arasındaki yakın ilişkiler göz önüne alındığında, şirket sözleşmesi ile pay devri önemli ölçüde sınırlandırılabilir veya yasaklanabilir (TTK 595/4)¹²². Aynı zamanda yukarıda da ifade edildiği gibi, özellikle küçük şirketlerde payı devralacak alıcı bulmak genellikle zordur¹²³. Bu açıdan teoride her ne kadar ortağın payını devretme imkânı olsa da gerek pay devrinin sıkı şekil şartlarına bağlı olması gerekse de potansiyel alıcı bulunamama ihtimali dikkate alındığında pratikte ortağın payını devredememesi tehlikesi bulunmaktadır. Bu sebeple ortağın payını

¹¹⁸ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku II, N. 1661, s. 420. Pay devrinin, şirket ve ortak arasındaki bağın sona ermesi bakımından, haklı sebeple çıkma ve şirketin feshinin alternatifi olduğu hakkında bkz. Demirkapı, s. 348.

¹¹⁹ Çamoğlu, Limited, N. 51, s. 36; Demirkapı, s. 409 vd.

¹²⁰ “...hisse devir sözleşmesinin hüküm ve sonuç doğurabilmesi için şirket genel kurulu tarafından onaylanması ve bunun ticaret sicilinde tescil ve ilan edilmesinin zorunlu olduğu, hisse devir sözleşmesinin yapıldığı tarihte devralan kişiye şirketin mali durumu ile ilgili gerekli bilgilendirmenin yapılmadığı, yapılan devir işleminin tescil ve ilanına ilişkin koşulların oluşmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir... kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA...oybirliğiyle karar verildi.” Yargıtay 11. HD. T. 14.3.2018, E. 2016/8937, K. 2018/1946 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 11.03.2022).

¹²¹ Yıldırım, s. 88. Kural olarak, ortaklık ilişkisinin son bulması bakımından, pay devrinin, haklı sebeple çıkma feshe kıyasla daha kolay bir yol olduğu hakkında bkz. Demirkapı, s. 349.

¹²² Botschaft, s. 3221.

¹²³ Botschaft, s. 3221; Öztürk Dirikkan, s. 37.

devretme olanağına sahip olması onun haklı sebeple çıkma hakkını ortadan kaldırmaz.

E. Şirketler Topluluğu ve Birleşmede Çıkma

1. Şirketler Topluluğunda Çıkma

Şirketler topluluğu, TTK m. 195 ve devamında düzenlenmiş olup bir şirketin dolaylı veya doğrudan kontrolü altında olan diğer şirket veya şirketlerle birlikte oluşturduğu, şirketler hukukuna tabi tüzel kişiliği olmayan topluluğu ifade etmektedir¹²⁴. TTK m. 195/1 hükmü ile hâkim ve bağlı şirket kavramları açıklanmıştır¹²⁵. TTK m. 195/2 hükmü ise hâkim ve bağlı şirket ilişkisinin şartları ile hangi hallerde hâkimiyetin varlığının karine teşkil ettiğini hüküm altına alınmıştır.

TTK m. 202 hükmü, hâkimiyeti hukuka aykırı olarak kullanan hâkim şirketin sorumluluğunu düzenlemiştir. Ayrıca bu düzenleme ile şirketler topluluğunda, hâkim şirketin gücünü kötüye kullanmak suretiyle bağlı şirketi zarara uğratması hâlinde ortaklar için şirketten iki farklı çıkma yolu mümkün kılınmıştır.

Bu kapsamda, TTK m. 202/1-a uyarınca, hâkim şirket, özellikle bağlı şirketi iş, varlık, fon, personel, alacak ve borç devri gibi hukuki işlemler yapmaya; kârını azaltmaya ya da aktarmaya, malvarlığını ayni veya kişisel nitelikte haklarla sınırlandırmaya; kefalet, garanti ve aval vermek gibi sorumluluklar yüklenmeye; ödemelerde bulunmaya, haklı bir sebep olmaksızın tesislerini yenilememek, yatırımlarını kısıtlamak, durdurmak gibi verimliliğini ya da faaliyetini olumsuz etkileyen kararlar veya önlemler almaya yahut gelişmesini sağlayacak önlemleri almaktan kaçınmaya yönelmez. Eğer ki yöneltirse ve bu yöneltme sonucunda bağlı şirketi kayba uğratırsa, bağlı şirketin zararını aynı faaliyet yılı içinde denkleştirmekle yükümlüdür. Denkleştirme, fiilen olabileceği gibi, bu kaybın nasıl ve ne zaman giderilebileceği somut olarak belirlenmek koşulu ile bağlı şirkete aynı faaliyet yılının

¹²⁴ İrfan Akın, **Şirketler Topluluğu Sorumluluk Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 31; Kayıhan s. 116.

¹²⁵ Hâkim şirket ve bağlı şirket kavramlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Gül Okutan Nilsson, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Şirketler Topluluğu Hukuku**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009, ss. 67-70; İrem Gültepe, **Bağlı Şirketi Kayba Uğratmak Suretiyle Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanımı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, ss. 23-24; Akın, ss. 44-52.

sonuna kadar kaybına denk değerde bir istem hakkı tanınması yolu ile de sağlanabilir (TTK m. 202/1-a). Denkleştirmenin faaliyet yılı içinde yerine getirilmemesi veya bağlı şirkete süresi içinde denk bir istem hakkının tanınmaması hâlinde, bağlı şirketin her pay sahibi ve alacaklıları TTK m. 202/1-b uyarınca şirketin zararını tazmin etmelerini isteyebilir¹²⁶. Ayrıca hâkim, istem üzerine veya resen somut olayda hakkaniyete uygun düşecekse, tazminat yerine TTK m. 202/2 hükümlerine göre, davacı pay sahiplerinin paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüme karar verebilir (TTK m. 202/1-b).

TTK m. 202/2 hükmünde ise hâkimiyetin uygulanması ile gerçekleştirilen ve bağlı şirket bakımından açıkça anlaşılabilir haklı bir sebebi bulunmayan, birleşme, bölünme, tür değiştirme, fesih, menkul kıymet çıkarılması ve önemli esas sözleşme değişikliği gibi işlemlerde, genel kurul kararına ret oyu verip tutanağa geçirten veya yönetim kurulunun bu ve benzeri konulardaki kararlarına yazılı olarak itiraz eden pay sahiplerine zararlarının tazmini veya payların satın alınması hakkı tanımıştır. Belirtmek gerekir ki maddede sayılmış olan bu haller sınırlayıcı sayıda değildir¹²⁷.

Görüldüğü üzere, TTK m. 202/1 düzenlemesine göre ortağın çıkması hem kendi talebiyle hem de talebi olmaksızın resen hâkimin takdir yetkisi kapsamında mümkünken; TTK m. 202/2 hükmüne göre ise mahkeme tarafından davacı ortağın paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasına karar verilebilmesi için bu hususta davacı ortağın talebi şarttır. Diğer bir anlatımla, TTK m. 202/2'deki durumda mahkeme takdir yetkisine sahip olmayıp, resen ortağın paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasına karar veremez¹²⁸. Bu iki düzenlenme bakımından payların satın alınması talebi aslında bir nevi ortağa şirketten çıkma hakkı tanımaktadır¹²⁹. Ancak bu talebin kabul görmesi için somut olayda bazı şartların mevcut olması gerekmektedir.

¹²⁶ Çamoğlu, Limited, N. 115-116, ss. 69-70. Hâkim şirketin sorumluluğuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Okutan Nilsson, s. 320 vd.; Akın, s. 169 vd.; Gültepe, s. 73 vd.

¹²⁷ Ersin Çamoğlu, "Şirketler Topluluğunda Hâkimiyetin Kötüye Kullanılmasından Doğan Sorumluluk Davaları", **Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Saygı Sempozyumu, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 2, 2013, (Şirketler Topluluğu), s. 22; Gültepe, s. 68.

¹²⁸ Sönmez, s. 197; Özdoğan Daloğlu, s. 79.

¹²⁹ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku II, N. 1676d, s. 447.

Bu kapsamda özellikle TTK m. 202/2 düzenlemesi incelenmelidir. Zira bu durumda tıpkı haklı sebeple çıkma hakkının kullanılmasında olduğu gibi, davacı ortağın talebi şarttır. Bunun yanı sıra, TTK m. 202/2 kapsamında öncelikle hâkim gücün kullanılması yoluyla bağlı şirket açısından hayati önem taşıyan bir karar alınmış veya işlem yapılmış olması gerekmektedir¹³⁰. Diğer bir anlatımla alınmış her karar bu kapsamda değerlendirilmez¹³¹. Bu kararların şirketin sermaye yapısını, türünü veya mali durumunu etkileyecek yapısal niteliğe sahip olması gerekmektedir¹³². Bununla birlikte, ortakların menfaatlerini etkileyebilecek bazı kararlar da bu kapsamda değerlendirilebilir¹³³. Ayrıca işlemin, bağlı şirket bakımından açıkça anlaşılabilir haklı bir sebebi bulunmaması şarttır. Bu ifadeyle anlatılmak istenen, amaçlanan işlemin bağlı şirkete hiçbir yarar getirmeyeceği, muhtemelen zarar vereceği ve topluluk açısından da böyle bir işlemin yapılmasında zorunluluk bulunmaması durumudur¹³⁴. Bundan başka pay sahiplerinin zarara uğramış olması veya tehlikenin somutlaşmış bulunması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla, zararın gerçekleşmiş olması şart değildir¹³⁵. Son olarak da bağlı şirket ortağının ilgili genel kurul kararına ret oyu vermesi ve tutanağa geçirtmesi ya da yönetim kurulu kararına karşı yazılı itiraz etmiş olması gerekmektedir. Bu kapsamda ortağın olumlu veya çekimser oy kullanması, toplantıya katılıp oy kullanmaması veya toplantıya katılmaması durumunda dava hakkı bulunmamaktadır. Ancak ortak, oylaman önce yetersiz bilgilendirdiğini ispatlayabilirse, bu durumda da dava açabilir¹³⁶. Davanın davacısı, payının satın alınması talebinde bulunan bağlı şirket ortağı olup; davalısı ise hâkim şirkettir¹³⁷. Payın satın alınması davasında, mahkeme payların satın alma değerini karşılayan tutardaki paranın belirleyeceği bir bankaya teminat olarak yatırılmasına karar verir. Kanun koyucu teminata hükmedilmesini zorunlu kılarak, hâkimin takdirine bırakmamıştır (TTK m. 202/3).

¹³⁰ Okutan Nilsson, ss. 297, 299; Akın s. 295; Çamoğlu, Şirketler Topluluğu, s. 28.

¹³¹ Okutan Nilsson, s. 299; Çamoğlu, Şirketler Topluluğu, s. 28.

¹³² Okutan Nilsson, s. 305; Bilgili ve Demirkapı, s. 131.

¹³³ Okutan Nilsson, s. 300; Tekinalp, s. 198.

¹³⁴ Çamoğlu, Şirketler Topluluğu, s. 28-29. Dürüstlük kuralı temelinde bağımsız bir şirketin hareket tarzının, haklı sebebin varlığının değerlendirilmesinde esas alınacak önemli bir kriter olduğuna ilişkin bkz. Akın, s. 298.

¹³⁵ Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 23-123, ss. 660-661; Akın, s. 299.

¹³⁶ Akın, s. 298.

¹³⁷ Okutan Nilsson, ss. 393, 403.

TTK m. 202/2 ile düzenlenen hâkim şirketin satın alma yükümlülüğü, özellikle azınlıkta kalan ortaklar için önem arz etmektedir. Zira ortak bu sayede, çoğu zaman ekonomik durumu daha iyi olan hâkim şirkete dava açarak ayrılma payının gerçek değerini alma imkanına sahip olur. Bu yolla çıkma, haklı sebebe dayanan çıkmadan önemli farklılıklar göstermektedir. İlk olarak haklı sebeple çıkma davasını ortak, ortak sıfatına sahip olduğu şirkete karşı yöneltmektedir. Buna karşılık, TTK m. 202 uyarınca, satım hakkına sahip ortak bu talebini hâkim şirkete karşı yöneltmektedir. İkinci olarak haklı sebeple çıkmada aranan haklı sebeplerin sınırı çizilmemişken, TTK m. 202 uyarınca, hâkim şirketin satın alma yükümlülüğü yukarıda da açıklandığı üzere sadece belirli durumlarda söz konusu olmakta ve şartlarının gerçekleşmesi gerekmektedir. Örneğin, bir ortağın TTK 202/2’de belirtilen dava hakkını kullanabilmesi için ilgili genel kurul kararına ret oyu vermiş veya müdürlerin ilgili kararına karşı yazılı olarak itirazda bulunmuş olması şarttır. Buna karşın haklı sebebe dayanan çıkma davası bakımından bu tür sıkı koşullar aranmamaktadır¹³⁸.

2. Birleşmede Çıkma

Birleşme, iki ya da daha çok şirketin malvarlıklarını tasfiye etmeden külli halefiyet yoluyla yeni bir şirket kurmasını veya içlerinden birinin bünyesinde birleşmek suretiyle tek bir şirket haline gelmeyi ifade eder¹³⁹. Birleşme için yazılı bir birleşme sözleşmesinin yapılması gerekir. Bu sözleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin yönetim organlarıncı imzalanması ve genel kurulları tarafından onaylanması gerekir (TTK m. 145). Limited şirkette, birleşme sözleşmesinin onaylanması için sermayenin en az dörtte üçünü temsil eden paylara sahip bulunmaları şartıyla, tüm ortakların dörtte üçünün olumlu oy vermeleri gerekmektedir (TTK m. 151/c). Ayrıca birleşme kararının devrolunan şirketlerin yönetim organları tarafından ticaret siciline tescil ettirilmesi gerekir (TTK m. 152, TTK Gerekeçe m. 153).

¹³⁸ Yıldırım, s. 95.

¹³⁹ Mustafa Develi, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013, Cilt:17, Sayı:1-2, ss. 444-445.

Birleşmede esas olan yeni kurulan veya devralan şirkette, ortak sıfatının devam etmesidir¹⁴⁰. Ortak sıfatının devam etmesi, sona eren şirketteki ortak sıfatının kaybıyla ve fakat yeni kurulan veya devralan şirkette yeni ortak sıfatının kazanılması suretiyle gerçekleşir¹⁴¹. Bunun istisnasını TTK m. 141 hükmü oluşturmaktadır. TTK m. 141/1'e göre birleşmeye katılan şirketler, birleşme sözleşmesinde ortaklara, devralan şirkette, pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanıyabilirler. Bu hüküm birleşmeye katılmak istemeyen ortaklar için seçimlik çıkma hakkını ifade etmekte olup böylelikle birleşmeyi kendi menfaatine uygun görmeyen ortak, birleşme işlemi ve sonucuna katlanmaktan kurtulma imkanına sahip olmaktadır¹⁴². Ancak bu hakkın birleşme sözleşmesinde düzenlenip düzenlenmemesi şirketlerin takdirindedir¹⁴³. TTK m. 141/2'de ise kabulü zorunlu ayrılma akçesi düzenlenmiş olup ortağın veya ortakların birleşmeden çıkarılmasını ifade eder¹⁴⁴. Ayrıca belirtmek gerekir ki TTK m. 141/1 ve TTK m. 141/2 yalnızca devrolunan şirket ortakları yönünden mümkündür. Zira pay sahibi olma yerine ayrılma akçesinin ödenmesini öngören ifadesinden, devralan şirketteki ortakların, zaten pay sahibi oldukları göz önüne alındığında, onlara pay sahibi olma seçimlik hakkının tanınmasına ve ayrılma payı ödemesi yapılmasına gerek olmayacaktır¹⁴⁵. Bununla birlikte, seçimlik çıkma hakkını kullanacak ortağın birleşme kararına olumsuz oy vermesinin gerekip gerekmediğine ilişkin kanunda herhangi bir düzenleme yoktur. Doktrinde bizim de katıldığımız bir görüşe göre, yalnızca birleşme kararına ret oyu

¹⁴⁰ Şengül Al Kılıç, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi**, Beta Yayınları, İstanbul, 2009, ss. 46-47, 49; Haşan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Şerhi**, Cilt I, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, (Şerh I), s. 208; Develi, s. 445; TTK Gerekeç m. 140.

¹⁴¹ Pulaşlı, Şerh I, s. 208.

¹⁴² Nevzat Akbilek, **Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Anonim Şirket Birleşmelerinde Pay Sahibinin Korunması**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 182; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku I, N. 146b, s. 141; Özdoğan Daloğlu, s. 38.

¹⁴³ Ünal Tekinalp, "Birleşmede Ayrılma Akçesi", **Regesta**, Cilt: 2, Sayı: 1, 2012, (Birleşme), s. 25; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N.24-48, s. 629; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku II, N. 1675f, s. 437. Bunun istisnasını TTK m. 155 ile düzenlenen "kolaylaştırılmış şekilde birleşme" hali oluşturmaktadır. Zira bu halde çıkma hakkının muhakkak surette tanınmış olması gerekmektedir (TTK m. 155/2a). Ayrıca bu hususun şirketlerin takdirine bırakılmaması gerektiğine ilişkin eleştiriler için bkz. Hülya Coştan, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümlerine Göre Anonim Şirketin Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme Yoluyla Yeniden Yapılanmasında Alacaklının Korunması**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2009, s. 172; Fena İpek Kayalı, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Birleşmeler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, s. 251; Moroğlu, s. 98.

¹⁴⁴ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku I, N. 146e, 146g, ss. 142- 143.

¹⁴⁵ Al Kılıç, s. 50.

veren ortaklar bu hakkı kullanabilir¹⁴⁶. Aksi yönde olan diğer görüşe göre ise, kanunda bu konuda bir sınırlama olmadığından birleşme kararına ret oyu vermek zorunlu değildir¹⁴⁷.

Birleşme sözleşmesinde seçimlik çıkma hakkının nasıl ve kimler tarafından kullanılacağına ilişkin düzenlemeler yapılabilir¹⁴⁸. Ancak düzenleme yapılmamış olması hâlinde seçimlik çıkma hakkı birleşmenin geçerlilik kazanmasından önce kullanılmalı, böylece ayrılma payı olarak ödenecek miktarın ve buna bağlı olarak devralan şirket tarafından yapılacak sermaye artırımının birleşmenin tescilinden önce belli olması sağlanmalıdır¹⁴⁹. Ayrıca bu hak, devralan şirkete karşı yapılacak bir bildirimle kullanılabilir¹⁵⁰. Bildirimin şekline ilişkin olarak herhangi bir şart aranmamakla beraber, ispat kolaylığı açısından yazılı şekilde yapılması yerinde olur¹⁵¹.

Seçimlik çıkma hakkının kullanılması hâlinde, çıkan ortağa ayrılma payı ödenir. Ayrılma payının hesaplanmasında, yaşayan şirketin gerçek değeri baz alınır¹⁵². Ancak TTK m. 140/1 uyarınca ayrılma payı devreden şirkette sahip olunan paylar üzerinden değil, devralan şirketteki iktisap olunacak paylar dikkate alınır¹⁵³. Bununla birlikte, kural olarak ayrılma payı, devralan şirket veya yeni kurulan şirket tarafından ödenir¹⁵⁴. Ancak ödenecek miktarın devrolunan şirketçe karşılanması da mümkündür¹⁵⁵. Ayrılma payı nakit olarak ödenmek zorunda olmayıp, ayın olarak da ödenebilir¹⁵⁶. Hatta karşılık olarak başka bir şirkette pay sahipliği sıfatı da

¹⁴⁶ Akbilek, s. 183.

¹⁴⁷ Kürşat Göktürk, “Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 27, Sayı: 1-2, 2013, s. 645.

¹⁴⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku I, N. 146f, s. 142.

¹⁴⁹ Coştan, s. 176; Özdoğan Daloğlu, s. 42. TTK m. 191’in kıyasen uygulanması sonucu birleşme kararının ilanından itibaren 2 ay içinde kullanılabilmesi görüşü hakkında bkz. Sönmez, s. 150. Seçim hakkının en erken birleşme kararının alındığı anda kullanılabilmesi görüşü hakkında bkz. İpek Kayalı, s. 259.

¹⁵⁰ Develi, s. 451; Sönmez, s. 194.

¹⁵¹ Çakır Çelebi, s. 54; Özdoğan Daloğlu, s. 42.

¹⁵² Bu hususta bkz. Dördüncü Bölüm, II, D, 1, a, (1). Buna karşın, İsviçre hukukunda birleşme hâlinde ödenecek ayrılma payının hesaplanmasında şirket gerçek değerinin baz alınması zorunlu değildir (Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 24-25, s. 632).

¹⁵³ Çakır Çelebi, s. 54; Özdoğan Daloğlu, s. 43.

¹⁵⁴ Al Kılıç, s. 51; Develi, s. 455; Çakır Çelebi, s. 55; Özdoğan Daloğlu, s. 44. Ancak uygulamada karışıklığa neden olmamak adına, bu hususlara ilişkin birleşme sözleşmesinde düzenlemelerin yapılması gerektiğine dair bkz. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 24-51, s. 630.

¹⁵⁵ Al Kılıç, s. 51; Özdoğan Daloğlu, s. 44.

¹⁵⁶ İpek Kayalı, ss. 269, 272; Tekinalp, Birleşme, s. 27; Özdoğan Daloğlu, s. 44.

verilebilir¹⁵⁷. Ayrılma payının nakit ödenmesi hâlinde, ödemenin serbestçe tasarruf edilebilecek yedek akçelerden yapılması gerekir. Diğer bir anlatımla, ayrılma payının ödenmesi sermayenin iadesi sonucunu doğuracak şekilde olmamalıdır¹⁵⁸.

Birleşme sözleşmesi ile seçimlik çıkma hakkı tanınmamışsa, ortaklar haklı sebeple çıkma hakkını kullanabilir. Aynı şekilde devralan şirketin ortaklarına da çıkma hakkı tanınmamış olması hâlinde bu ortakların da birleşme kararına karşı çıkmaları ya da şirketten çıkmak istemeleri mümkün olup¹⁵⁹ haklı sebeple çıkma davası açmalarında bir engel yoktur. Ancak bu durumda mahkeme, ortağın çıkma için öne sürdüğü sebeplerin haklı sebep niteliğinde olup olmadığını araştıracaktır.

¹⁵⁷ Al Kılıç, s. 51.

¹⁵⁸ TTK Gerekçe m. 141; İpek Kayalı, s. 272; Coştan, s. 285; Çakır Çelebi, s. 56.

¹⁵⁹ Al Kılıç, s. 50; Çakır Çelebi, s. 53.

İKİNCİ BÖLÜM

HAKLI SEBEPLE ÇIKMANIN TEMEL ŞARTI:

HAKLI SEBEP

I. HAKLI SEBEP KAVRAMININ ÖZELLİKLERİ

A. Ön Açıklamalar

Limited şirket, sürekli borç ilişkisine dayanan bir ortaklıktır. Sürekli borç ilişkisini doğuran sözleşmelerde ise tarafların, devamı kendisi için çekilmez bir hale gelen ilişkiyi devam ettirmesi TMK. 2'deki dürüstlük kuralı gereğince kendisinden beklenemez¹⁶⁰. Bu durumda haklı sebep kavramı karşımıza çıkmaktadır. Haklı sebebin varlığı hâlinde bu sürekli borç ilişkisini sona erdirmek mümkündür¹⁶¹.

Haklı sebep kavramı, hukuki temelini TMK m.2'de yer alan dürüstlük kuralından ve kişisel özgürlüğün korunması ilkesinden almaktadır¹⁶². Bu kavram, ahde vefa ilkesinin istisnalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁶³. Zira ortağın şirketle arasındaki hukuki bağ, sahip olduğu hak ve borçlar birlikte değerlendirildiğinde, sözleşmede çıkma hakkı tanınmadıkça ahde vefa ilkesi gereğince ortağın sebepsiz yere şirketten ayrılması düşünülemez¹⁶⁴. Diğer bir anlatımla, limited şirketlerde temel kural, ortak sıfatının devam etmesidir. Haklı sebeple çıkma ise, ortak sıfatının devamlılığının istisnası niteliğindedir¹⁶⁵.

B. Haklı Sebebin Tanımı

Haklı sebep, her hukuki ilişkinin ve somut olayın özelliklerine göre değişen nispi bir kavramdır¹⁶⁶. Her hukuki ilişkinin ve somut olayın özelliklerine göre değişen nispi bir kavram olması sebebiyle, haklı sebep kavramının tek bir tanımı

¹⁶⁰ Ersin Çamoğlu, **Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebeple Kavramı ve Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1976, (Haklı Sebeple), s. 62; Gürpınar, s.85.

¹⁶¹ Gürpınar, s. 85.

¹⁶² Çamoğlu, Haklı Sebeple, s.62.

¹⁶³ Öztürk Dirikkan, s.41.

¹⁶⁴ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 42; Gürpınar, s. 85.

¹⁶⁵ Sanwald, s. 338.

¹⁶⁶ Çamoğlu, Haklı Sebeple, s. 25. Bu hususta bkz. İkinci Bölüm, I, C, 1.

bulunmamaktadır. Aynı şekilde kanun koyucu, kavramı tanımlamaktan kaçınmış, geniş ölçüde hâkimin takdirine bırakmıştır^{167, 168}. Zira amaç, kanunun yapıldığı zaman kanun koyucu tarafından öngörülmeveyen veya ileride ortaya çıkabilecek hususlara ilişkin çözüm bulunmasını sağlamak¹⁶⁹, katı bir hüküm koymaktan kaçınarak somut olayın bütün şartlarını ve taraflar arasındaki menfaatler dengesini göz önünde bulundurarak hükmü somut olaydaki ihtiyaçlara uydurmayı mümkün kılmaktır¹⁷⁰. Diğer bir anlatımla kesin bir tanım, özü itibariyle hukuk uygulayıcılarına bilinçli olarak tanınan hareket serbestisini daraltır¹⁷¹, kendinden yerine getirmesi beklenen işleve (somut olaya intibak ile olayı çevreleyen şartları gözetme) aykırı olur¹⁷².

Tüm bu açıklamalar göz önüne alındığında yerinde olarak, haklı sebep hem kanundaki düzenlemelerde hem de doktrinde yapılan tanımlarında esnek bir hukuki kavram olarak ele alınmıştır¹⁷³.

Doktrinde haklı sebebe ilişkin yapılan çeşitli tanımlar mevcuttur. **Baştuğ** haklı sebebi “kendisinin şirkete katılmasını sağlayan şahsi ve maddi nitelikteki amilleri ortadan kaldıracak nitelikte önemli olan ve objektif olarak kendisinden şirkete devamı istenemeyecek durum yaratan sebep” olarak tanımlamıştır¹⁷⁴. **Pulaşlı**’ya göre haklı sebep, “ortaklık ilişkisinin ve akdinin dürüstlük kuralı uyarınca devamını olanaksız kılan sebep”tir¹⁷⁵. **Çamoğlu**’na göre ise haklı sebep, “hukuki ilişkinin sürdürülmesini çekilmez hale getiren ve (bozucu) yenilik doğuran bir bildirim veya dava yolu ile hukuki ilişkiyi sona erdirmek veya değiştirmek yetkisinin kullanılmasını adil gösteren hukuki olgu”dur¹⁷⁶. Haklı sebebi benzer bir şekilde **Erdem**, “sürekli borç ilişkisine devam etmeyi, dürüstlük kuralı gereği çekilmez hale

¹⁶⁷ Nuri Erdem, **Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi**, 1.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012, (Haklı Sebep), s. 77; Çamoğlu, Limited, N. 101, s. 62.

¹⁶⁸ “TTK’nın 551/2. maddesi hükmünce, haklı nedenlerle limited şirket ortaklığından ayrılma hakkı doğan ortak, diğer ortakların bu yöndeki iradeye uymaması hâlinde şirket ortaklığından çıkmasına izin verilmesini mahkemeden talep edebilirler. Anılan yasa maddelerinde haklı nedenler sayılmadığı gibi, davalı şirket ana sözleşmesinde de bu husus düzenlenmediğinden, haklı nedenlerin varlığının yargıç tarafından değerlendirilerek saptanması gerekir.” Yargıtay 11 HD. T. 22.11.2001, E. 2001/7132, K. 2001/9218 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 11.01.2022).

¹⁶⁹ Yıldırım, s. 126.

¹⁷⁰ Seliçi, ss. 186-187.

¹⁷¹ Altınok Ormancı, s. 133.

¹⁷² Seliçi, s. 188.

¹⁷³ Altınok Ormancı, s. 133.

¹⁷⁴ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 47.

¹⁷⁵ Pulaşlı, Şerh III, N. 118, s. 2785.

¹⁷⁶ Çamoğlu, Haklı Sebep, s. 23.

getiren hukuki olgu” olarak tanımlamıştır¹⁷⁷. **Domanıç** de haklı sebebi “bir hukuki ilişkinin sürdürülmesini çekilmez hale getiren ve (bozucu) yenilik doğuran bir bildirim veya dava ile hukuki ilişkiyi sona erdirmek veya değiştirmek yetkisinin kullanılmasını adil gösteren hukuki olgudur.” şeklinde tanımlamıştır¹⁷⁸.

Görüldüğü üzere, haklı sebebin doktrinde net bir tanımı olmamakla birlikte, yapılan tanımların ortak özellikleri dürüstlük kuralına dayanmış olmalarıdır. Ayrıca nasıl tanımlanırsa tanımlansın, varlığı hâlinde taraflar için sözleşmenin devamının çekilmez¹⁷⁹ olması, sözleşmeyi devam ettirmelerinin kendilerinden beklenemeyecek olması şarttır¹⁸⁰.

C. Haklı Sebebin Özellikleri

1. Haklı Sebebin Nispi Olması

Nispilik, kavram itibariyle “*göreceli*” olma durumunu ifade etmektedir. Göreceli olma durumu ise “*mutlak olmama*”, “*başka bir durumun varlığına bağlı olma*” durumudur¹⁸¹. Bu açıdan haklı sebep, somut olayın özelliklerine göre değişen nispi yani esnek bir kavram olarak ifade edilebilir¹⁸². Haklı sebep kavramının nispi niteliği, bu kavrama esneklik kazandırmakta ve her somut olayda adalete en uygun çözümün bulunmasına olanak sağlamaktadır¹⁸³. Bu kapsamda haklı sebep, her ortaklık türü ve her somut olayda, çekişme konusu olayın niteliklerine göre değişen bir özelliğe sahiptir. Özellikle, şahıs şirketlerine yaklaşan limited şirkette haklı sebep teşkil eden bir olgu, sermaye şirketlerine yaklaşan limited şirkette haklı sebep niteliğinde olmayabilir¹⁸⁴. Zira, sermaye şirketlerine benzeyen limited şirketlerde

¹⁷⁷ Erdem, Haklı Sebep, s. 80.

¹⁷⁸ Arslanlı ve Domanıç, s. 736.

¹⁷⁹ Doktrinde çekilmezlik ya da beklenemezlik gibi formüllerin de yorum gerektirici olması sebebiyle bu tabirlerin haklı sebebe ışık tutmadığına, bu sebeple haklı sebep terimine gerçekçi yaklaşmak gerektiğine dair görüş de mevcuttur (Fahiman Tekil, **Şirketler Hukuku, Birinci Cilt**, 2. Bası, Otağ Matbaacılık, İstanbul, 1976, (Şirketler), s. 208).

¹⁸⁰ Rabia Eda Giray, “Limited Şirketin Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay’ın Yaklaşımı”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 12, Güz 2007/2, s.198; Taşdelen, ss. 180-181.

¹⁸¹ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T. 23.03.2022).

¹⁸² Özlem İlbasmış Hızlısoy, **Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi**, Adalet Yayınları, Ankara, 2016, s. 6; Arslanlı ve Domanıç, s. 735; Erdem, Haklı Sebep, s. 77.

¹⁸³ Arslanlı ve Domanıç, s. 747; İlbasmış Hızlısoy, s. 1.

¹⁸⁴ Gürpınar, s. 87; Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 49.

kabul edilebilecek haklı sebepler, şahıs şirketlerine benzeyen limited şirketlerde kabul edilebilecek haklı sebeplere göre daha ağır olacaktır¹⁸⁵. Bu nedenle somut olayda haklı sebebin varlığı, olayın niteliklerine ve koşullarına göre, limited şirketin özellikleri de göz önüne alınarak ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Özellikle somut verilerin, haklı sebebe bağlanan hukuki sonucunun menfaatler durumuna göre âdil gösterecek boyutlara ulaşmış ulaşmadığı göz önünde tutulmalıdır¹⁸⁶.

2. Haklı Sebebin Takdire Bağlı Olma Özelliği

a. Ön Açıklamalar

Daha önce de vurguladığımız gibi haklı sebebin nispi nitelikte olması, somut tek bir ölçünün bulunmaması sebebiyle kanun koyucu, haklı sebep kavramını kesin ve değişmez esaslara bağlamaktan kaçınarak hâkimin takdirine bırakmışlardır¹⁸⁷. Böylelikle somut olay adaletinin, kesin bir tanımla sağlanabilecek hukuki güvenliğe tercih edildiğini söylemek mümkündür¹⁸⁸. Haklı sebebin somut olayda mevcut olup olmadığı değerlendirmesinin temel dayanağını hâkimin takdir yetkisini düzenleyen TMK'nın 4. maddesi oluşturmaktadır¹⁸⁹. Bu hususta yasa koyucu hâkime geniş bir takdir yetkisi sunmakta, somut olay adaletini sağlamak bakımından mahkemelere daha etkin bir rol vermektedir¹⁹⁰.

Hâkim, haklı sebebin varlığı konusunda takdir yetkisini kullanırken, her somut olayı nitelikleri ve koşullarına göre değerlendirmeli¹⁹¹, özellikle somut verilerin talep olunan sonucu âdil gösterip göstermediğini göz önünde

¹⁸⁵ Sanwald, s. 342.

¹⁸⁶ Mehmet Helvacı, “İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Ortaklıktan Çıkma ve Yargıtay’ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1-3, 1995, s. 372; Çamoğlu, Haklı Sebep, s. 78; Taşdelen, ss. 181-182.

¹⁸⁷ Çamoğlu, Haklı Sebep, ss.99-100; Dorscheid, s. 103; Öztürk Dirikkan, s. 45.

¹⁸⁸ Altınok Ormancı, s. 134.

¹⁸⁹ Erdem, Haklı Sebep, s. 77; İlbasmış Hızlısoy, s. 71.

¹⁹⁰ Hamdi Yasaman, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Hâkimin Genişleyen Rolü”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: XXV, Sayı: 4, 2009, s. 94.

¹⁹¹ Yargıtay da bir kararında bu hususa yer vermiştir: “...haklı sebep kavramı yasada açıkça tanımlanmamış ise de her davada, hukuki ve maddi olayların özelliği dikkate alınarak ileri sürülen nedenlerin haklı sebep teşkil edip etmeyeceği hususunun irdelenmesi gerekir.” Yargıtay 11. HD. T. 19.11.2015, E. 2014/17528, K. 2015/12310, (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 25.12.2021).

bulundurmalıdır¹⁹². Bu kapsamda hâkimin haklı sebebin varlığını belirlemesinde göz önünde bulunduracağı kriterler limited şirkette haklı sebeple çıkmaya ilişkin hâkime verilen takdir yetkisi bakımından da geçerlidir. Zira hâkime bu hususta takdir yetkisi verilmesi ticaret hukuku ve özellikle şirketler hukukunun dinamik yapısı dikkate alındığında büyük önem arz etmektedir¹⁹³. Bu kapsamda haklı sebep her şirketin tarihçesi, sermaye yapısı, ortak sayısı, yönetim biçimi, iş alanı, işletme ve çalışan sayısı gibi somut koşulların bütünü göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir¹⁹⁴.

b. Haklı Sebeple Çıkma Davasında Hâkimin Takdir Yetkisinin Sınırları

(1) Somut Olayın Özellikleriyle Bağlı Olması

Hiçbir şirket, hiçbir dava bir diğeri ile nitelikleri itibariyle birebir örtüşmediği için her haklı sebebin kendi hikayesi içinde değerlendirilmesi zorunluluğu vardır. Zira hiçbir örnek inceleme konusu olay açısından bağlayıcı olamaz¹⁹⁵. Bu sebeple hâkim, takdir yetkisini kullanırken somut olaydaki tüm koşulları değerlendirmelidir. Hâkim bu değerlendirmeyi yaparken, limited şirketin yapısını da göz önünde bulunduracaktır. Bu kapsamda limited şirketteki ortak sayısını, çıkma talebinde bulunan ortağın pay oranını ve şirketin çapını da göz önünde tutmalıdır¹⁹⁶.

Limited şirketin şahıs şirketlerine özgü özellikleri de taşımasından dolayı örneğin ortakların kişiliklerinde beliren sebepler az ortaklı, sürekli şirket işleriyle meşgul ortaklar arasında haklı sebep niteliğinde olabilirken; çok ortaklı, tüm ortakların şirket işleriyle bizzat ilgilenmeyip daha ziyade anonim şirketlerde olduğu gibi kişiliklerinin ön plana çıkmadığı, yaptığı yatırımın değerlendirmesine önem verdiği kapitalist karakterli limited şirketlerde her zaman haklı sebep niteliğinde olmayabilir¹⁹⁷. Örneğin, iki ortaklı limited şirkette haklı sebep olarak nitelendirilebilecek çıkma sebebi, elli ortaklı limited şirkette haklı sebep olarak

¹⁹² Çamoğlu, Haklı Sebep, s.100; Kaya, Haklı Sebep, s. 31.

¹⁹³ Yıldırım, s. 111.

¹⁹⁴ Ersin Çamoğlu, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hâkimin Takdir Yetkisi”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: XXXI, Sayı: 1, Ankara, 2015, (Hâkimin Takdir Yetkisi), s.6.

¹⁹⁵ Çamoğlu, Hâkimin Takdir Yetkisi, s.9.

¹⁹⁶ Çamoğlu, Çıkma-I, s. 261.

¹⁹⁷ Gürpınar, s. 87; Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 49; Sidim, s. 93.

nitelendirilemeyeceği gibi aynı şekilde bir limited şirkette bir ortak için haklı olabilecek bir sebep diğer bir ortak için haklı olarak nitelendirilemeyebilecektir.

(2) Takdir Yetkisinin Hukuka ve Hakkaniyete Uygun Kullanılması Gerekliliği

Hâkimin takdir yetkisi TMK m.4'te şu şekilde düzenlenmiştir; “Kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir”.

Bu düzenleme hâkimin takdir yetkisini kullanırken hukuka ve hakkaniyete göre karar vermesi gerektiğini belirtmektedir. Hakkaniyet, hukuk kurallarının esnek veya eksik bırakıldığı durumlarda, somut olayın özellikleri de dikkate alınarak, insan vicdanının emrettiği yönde kararlar vermeyi emreder¹⁹⁸. Bu kapsamda hakkaniyet, durumların önceden mutlak suretle saptanamamasının doğurabileceği sakıncaları ortadan kaldırmak amacıyla hukuk kurallarının esnek veya eksik bırakıldığı hallerde etkisini gösterir ve somut olayın özelliklerine uygun kararlar verilmesini emreder¹⁹⁹. Başka bir anlatımla hakkaniyet, somut olayların koşullarına uyan çözüm biçimlerine ilişkin en yüksek moral temelidir²⁰⁰. Dolayısıyla hâkim, bu yetkiyi kullanırken tamamen serbest olmamakta, olayın özelliklerini göz önünde tutarak kanunun çizdiği sınır içinde adil bir sonuca varacak şekilde kullanacaktır²⁰¹. Bunu yaparken de hâkim, ilk önce kendisini ön yargılardan kurtarmalı ve tarafsız bir şekilde hareket etmelidir²⁰². Ayrıca belirtmek gerekir ki hâkim, takdir yetkisini kullanırken, uzman bilirkişilerden, meslek kuruluşlarından ve resmî kurumlardan görüş alabilir ancak bu görüşlerle bağlı olmayıp, serbestçe takdirde bulunmak durumdadır²⁰³.

¹⁹⁸ Selâhattin Sulhi Tekinay, **Medenî Hukuka Giriş Dersleri**, 5. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1984, ss. 76-77; İlbasmış Hızlısoy, s. 72.

¹⁹⁹ Seyfullah Edis, “Hukukun Uygulanmasında Yargıca Tanınan Takdir Yetkisi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XXX, Sayı: 1-4, 1976, s. 190; Tekinay, s. 76.

²⁰⁰ Tekinay, s. 76; Edis, s. 190; İlbasmış Hızlısoy, s. 72.

²⁰¹ M. Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, **Medeni Hukuk, Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar**, 20.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, N.31-N.320, ss. 93-94; Altınok Ormancı, s. 135.

²⁰² Edis, ss. 178-179.

²⁰³ Oğuzman ve Barlas, N.31-N.320, ss. 93-94.

(3) Haklı Sebep İe Çıkma Davasında Yalnızca Haklı Sebebin Oluşup Oluşmadığı Hususunda Takdir Hakkının Oluşu ve Alternatif Başka Bir Çözüm İe Hükmedemeyeceğı

Limited şirkette ortaklardan biri, haklı sebep İe fesih davası açtığı takdirde, hâkim, şirketin menfaatin İe ve devamlılık ilkesini göz önüne alır ve gerekirse ortağın çıkarılmasına veya başka alternatif yollara hükmedebilir (TTK m.636/3)²⁰⁴. Ancak haklı sebep İe çıkma davasında, hâkim, yalnızca haklı sebebin meydana gelip gelmediğı hususunda takdir yetkisine sahiptir²⁰⁵. Başka bir anlatımla, çıkma davasında mahkeme haklı sebebin oluştuğı kanaatine varırsa, o davayı kabul edecektir; tam tersi somut olayda haklı sebebin oluşmadığı kanaatine varırsa da davayı reddedecektir. Yani haklı sebep İe çıkma davasında, şirketin feshine veya alternatif başka bir çözüme hükmedilmesi söz konusu olamaz²⁰⁶.

c. Haklı Sebep İe Çıkma Davasında Hâkimin Takdir Yetkisini Kullanırken Gözeteceğı İlkeler

(1) Ortakların Çıkarı ve Şirketin Menfaatinin Belirlenmesi ve Adil Bir Denge Kurulması İlkesi

Hâkim, takdir yetkisini kullanırken taraflar arasındaki menfaat uyumsuzluğunun ne olduğunu, bu uyumsuzlukta menfaatlerden hangisinin daha çok korunması gerektiğini veya korunmaya değer olduğunu araştırmalıdır. Hâkim, bunu yaparken, tarafların menfaatlerini araştırmak ve taraflar arasında adil bir denge

²⁰⁴ Bu hususta bkz. Birinci Bölüm, III, C.

²⁰⁵ Roberto ve Trüeb (Trüeb/J.Bhend) Art. 822, N. 5; Sanwald, s. 341. Bu son yazar, aynı yerde, ortağın çıkmasından sonra şirketin varlığını sürdürüp sürdürmeyeceğinin bile bir önemi olmadığını, haklı sebep İe çıkma davasında şirketin feshine hükmedilemeyeceğini belirtmektedir.

²⁰⁶ Yıldırım, s. 62. Haklı sebep İe çıkma istemi İe açılmış bir davada mahkemenin fesih ve tasfiyeye karar vermesi sonucu karar temyiz edilmiş ve Yargıtay'ın ilgili dairesince bozulmuştur: "Davacı tarafın talebi yukarıda açıklanan şekilde olduğuna göre, mahkemece işbu talepler çerçevesinde ve anılan yasa hükmü de nazara alınmak sureti İe hukuki değerlendirme yapı İp sonucuna göre bir karar verilmek gerekirken, talepten farklı olarak davalı şirketin fesih ve tasfiyesine, şirkete tasfiye memuru atanmasına ve davacının dayandığı dekontlar ve deliller üzerinde durulmadan diğer taleplerin reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir." Yargıtay 11.HD. 03.02.2015, E.2014/15047, K.2015/1168 (Soner Altaş, **Şirketler Hukukuna İlişkin Yüksek Yargı Kararları**, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 2.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, (Kararlar), s. 883).

gözetmek zorundadır²⁰⁷. Haklı sebeple çıkma davasında ise hâkimin, somut olaydaki olgunun haklı sebep olup olmadığını incelerken ortağın ve şirketin menfaatlerini birlikte ele alması, ortağın şirkette kalmasının kendisinden beklenememesi ve ortağın kalması için şirketin ileri sürdüğü gerekçelerin kabul edilebilir olup olmadığı bakımından değerlendirme yapması gerekir²⁰⁸.

(2) Mahkeme Kararında Somut Olarak Belirtilmesi ve Gerekçelendirilmesi

Hâkim, karar verirken somut olayın bütün şartlarını göz önünde tutmalı ve vereceği hükmü somut bir gerekçeye dayandırmalıdır. Diğer bir anlatımla, hâkim sübjektif bir değerlendirme yaparak duygusal bir hüküm veremez²⁰⁹.

Hâkim, karar verirken hukukun genel ilkelerinden, anayasal değerlerden, hayat tecrübelerinden ve yargı kararları ile doktrinden yararlanabilir ancak kanaatinin oluşmasındaki etkenleri açıklamalı ve kararını objektif bir biçimde gerekçelendirmelidir²¹⁰. Mahkemelerin her türlü kararlarını gerekçeli olarak yazması, Anayasa’da da düzenlenmiş olan bir zorunluluktur²¹¹. Zira hâkimin, takdir yetkisini kullanırken keyfi davranıp davranmadığının denetimi ve tespiti için verdiği kararı gerekçelendirmesi gerekmektedir²¹². Bu sebeple, hâkimin genel bir ifade ile yalnızca takdir yetkisini kullanarak sonuca vardığını belirtmesi yeterli olmayıp²¹³, somut olarak uyuşmazlığın ne olduğunu ve ortaklar arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediğini açıklaması gerekmektedir²¹⁴. Ayrıca verdiği hükmü neden hukuka ve hakkaniyete uygun kıldığını da göstermek zorundadır²¹⁵. Bu kapsamda, haklı sebeple çıkma davasında, hâkimin, somut olayda iddia olunan vakıaların, haklı sebep teşkil edip etmediğini yalnızca belirtmesi yetmez; ayrıca ulaştığı bu kanaatin dayanağını da belirtmesi gerekir.

²⁰⁷ Edis, ss. 179-180; Altınok Ormancı, s. 135.

²⁰⁸ Öztürk Dirikkan, s. 43.

²⁰⁹ Seliçi, s. 187.

²¹⁰ Altınok Ormancı, s. 135.

²¹¹ M. Nedim Bekri, “Gerekçeli Karar Hakkı”, **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt: 72, Sayı:3, 2014, s. 213.

²¹² Mustafa Alp, “Anayasa Hukuku Açısından Mahkeme Kararlarında Sözde (Görünürde) Gerekçe”, **Prof. Dr. Mahmut Tevfik Birsal’e Armağan**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir, 2001, s. 429; Edis, s. 193; Bekri, s. 208; Yıldırım, s. 144.

²¹³ Edis, s. 193; Yıldırım, s. 144.

²¹⁴ Yıldırım, s. 144;

²¹⁵ Oğuzman ve Barlas, N.319, s. 93.

(3) Haklı Sebep Olarak Kabul Edilen Durumlara Benzer Olaylardan Yararlanılabileceği

Hâkim, takdir yetkisini kullanırken önemli farklılıklar söz konusu olmadıkça, benzer olaylarda da benimsenebilecek bir uygulama yapmalıdır. Benzer olaylarda da uygulanabilir bir çözümün bulunması, aslında toplumun vicdanında bir tepkinin doğmaması bakımından da zorunludur²¹⁶. Böylelikle, başka bir hâkim de takdir hakkını kullanırken benzer olaylara ilişkin yargısal kararlardan (ve öğretilerde verilen örneklerden) yararlanabilir. Ancak bu örnekler benzer ve hatta aynı maddi olguya ilişkin olsalar dahi hâkim bunlarla bağlayıcı olmayacaktır. Zira olgu aynı bile olsa değişen verilere göre somut bir olayda haklı sebep teşkil eden husus diğer bir somut olayda haklı sebep teşkil etmeyebilir²¹⁷.

3. Haklı Sebebin Sözleşmeyle Kaldırılamaması veya Sınırlandırılabilmesi

TTK m. 638/2 düzenlemesi uyarınca her ortak, haklı sebeplerin varlığı hâlinde dava açarak çıkmayı talep edebilir. Haklı sebeple çıkma hakkı yukarıda da ifade edildiği gibi vazgeçilmez nitelikte ortaksal bir haktır. Hakkın vazgeçilmez niteliğinin sonucu olarak bu hakkı daraltan, kullanılmasını kısıtlayan veya tamamen ortadan kaldıran sözleşme hükümleri geçersizdir²¹⁸. Hatta bu hak dolaylı yollardan da sınırlandırılmaz²¹⁹. Diğer bir anlatımla haklı sebeple çıkma hakkı emredici nitelikte olup²²⁰ bu hakkın ortakların elinden alınması mümkün değildir²²¹. O halde haklı sebeple çıkma hakkının sadece bazı ortaklara tanınması, hakkın bazı şartların gerçekleştirilmesi hâlinde kullanılacağı ya da bu hakkın hiçbir şekilde

²¹⁶ Edis, s. 179.

²¹⁷ Çamoğlu, Haklı Sebep, s. 103.

²¹⁸ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 51; Öztürk Dirikkan, s.39. “Şirketin müdürü olan diğer ortağın sermayenin büyük kısmını zimmetine geçirmiş olması ve şirketin iyi yürütülemediği sebepleri “muhik sebep” sayılabilir. Genel kurul kararı veya mukaveledeki bir hüküm davacının bu hususta dava ikame etme haklarını tahdit edemez.” Yargıtay, TD. T. 07.07.1961, E. 1961/818, K. 1961/235 (Çevik, s. 246).

²¹⁹ Henssler ve Strohn (Fleischer), Anh. § 34, N. 27.

²²⁰ Honsell ve diğerleri, (Stäubli), Art. 822, N. 2; Şener, Limited, s. 879; Çamoğlu, Haklı Sebep, s. 106; Öztürk Dirikkan, s. 38.

²²¹ Hartmut Wicke, **Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)**, 4. Auflage, C.H.Beck, München, 2020, § 34, N. 10; Henssler ve Strohn (Fleischer), Anh. § 34, N. 27.

kullanılamayacağına ilişkin hakkı sınırlayan veya hakkın özüne dokunan sözleşme hükümleri geçersiz sayılacaktır²²². Örneğin, haklı sebeple çıkma hakkının kullanılması yönünden cezai şart kararlaştırılamaz²²³.

Bu kapsamda fiilen haklı sebep teşkil edebilecek bir hususun, şirket sözleşmesinde yer alan bir kuralla, haklı sebep olmaktan çıkarılması da mümkün değildir²²⁴. Örneğin, şirketin kötü yönetilmesi halinin çıkma bakımından haklı sebep sayılmayacağına ilişkin şirket sözleşmesinde yer alan kural hâkim tarafından dikkate alınmayacaktır.

Haklı sebeple çıkma hakkının emredici nitelik taşıması, bunlar üzerinde hiçbir şekilde tasarrufta bulunulamayacağı anlamına gelmez. Sözleşmeye konulacak hükümlerle haklı sebebe ilişkin belirli oranda değişiklik yapmak mümkündür²²⁵. Örneğin, kural olarak haklı sebep niteliğinde olmayan ortağın yerleşim yerini değiştirmesi, şirket sözleşmesinde haklı sebep olarak düzenlenebilir. Diğer bir anlatımla, haklı sebebe bağlı hakların kullanımını genişleten veya kolaylaştıran tasarruflar geçerlidir²²⁶.

II. HAKLI SEBEP HALLERİ

A. Şirket İçinde Meydana Gelen Haller

1. Çoğunluğun Gücünü Azınlığa Karşı Kötüye Kullanması

a. Ön Açıklamalar

Limited şirkette kural olarak ortaksal hakların kapsamı, ortağın katılma payıyla doğru orantılıdır. Bunun sonucu olarak katılma payı yüksek olan ortak, genel kurulda daha fazla oy hakkına sahip olup (TTK 618/1) şirketin elde etmiş olduğu kârdan diğer ortaklara kıyasla daha fazla pay alır (TTK 608/2). Genel kurulda

²²² Karayalçın, s.384; Şahin, Değerlendirme, s.179.

²²³ Öztürk Dirikkan, s. 35, dn. 55; Şener, Limited, s. 879.

²²⁴ Aynı şekilde fesih bakımından da haklı sebep teşkil edebilecek hususların şirket sözleşmesi ile haklı sebep olmaktan çıkarılamayacağı hususunda bkz. Şener, Limited, s. 969.

²²⁵ Çamoğlu, Haklı Sebep, s. 106.

²²⁶ Sosnitza, § 34, N. 46.

sermaye ve oy çoğunluğuna sahip olmak, hem şirket yönetiminin kimler tarafından yerine getirileceğini belirleme hem de yeterli çoğunluğun sağlanması şartıyla şirketin temel yapısında değişikliğe gitme imkânı sağlar. Dolayısıyla bu durum çoğunluğun, şirketteki her türlü işlem ve kararda adeta tek söz sahibi olmasına yol açar²²⁷. Bu kapsamda çoğunluğun genel kurulda gücü olduğu göze alındığında doğrudan veya dolaylı olarak haksız şekilde azınlık ortakların haklarına müdahale söz konusu olabilir²²⁸. Bu müdahale azınlığın malvarlıksal haklarına ve/veya ortaklık haklarına müdahale şeklinde gerçekleşebilir. Ortakların malvarlıksal hakları parayla ölçülebilen ve devredilebilen hakları olup; ortaklık hakları ise ortak sıfatından kaynaklanan ve bu sığata sıkı sıkıya bağı olan haklarıdır²²⁹.

b. Azınlığın Malvarlıksal Haklarına Müdahale Edilmesi

(1) Azınlığa Kâr Payı Dağıtılmaması

Her şirkette olduğu gibi limited şirkette de temel amaç kâr elde etmek ve elde edilen kârı ortaklar arasında paylaşmaktır²³⁰. Kâr payı alma hakkı, şirket yapılanmasının doğal bir sonucu olup ortağın şirketin net dönem kârından ortağın belli bir pay alması şeklinde ifade edilebilir. Kâr payı alma hakkı, nispi müktesep hak niteliğindedir. Bu sebeple bu hak, özüne dokunulmamak kaydıyla sınırlanabilir²³¹. Bir diğér anlatımla bu hakkın çoğunluğun gücünü kullanarak kısıtlanabilmesi mümkündür²³². Nitekim şirket kazancının nasıl kullanılacağı hususunda karar verme yetkisi genel kurula ait olduğundan çoğunluğu oluşturan ortakların iradesi bu hususta büyük önem taşır²³³.

Limited şirketlerde kâr payı sadece net dönem kârından veya bunun için ayrılmış olan yedek akçelerden dağıtılabilmektedir (TTK m. 608). Kâr payı dağıtımına ancak kanun ve şirket sözleşmesi gereğı ayrılması gereken kanuni yedek

²²⁷ Nedret Füsün Nomer Ertan, “Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi”, **Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan**, İstanbul, 1998, s. 469; Yıldırım, s. 203.

²²⁸ Ercüment Erdem ve Yaşar Can Göksoy, “Limited Şirkette Payın Devri”, **Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan**, D.E.Ü. Rektörlük Matbaası, İzmir, 2000, s. 583; Yıldırım, s. 204.

²²⁹ Çamoğlu, Limited, N. 168, 178, ss. 93, 99.

²³⁰ Şener, Limited, s. 490.

²³¹ Erdem, Müktesep, s. 33.

²³² Şener, Limited, s. 990.

²³³ Yıldırım, s. 220.

akçelerle, şirket sözleşmesinde öngörülmüş yedek akçeler ayrıldıktan sonra karar verilebilir. Bu sebeple ortak bu hususu çıkma açısından haklı sebep olarak ileri süremez.

Limited şirkette genel kurulun TTK m. 608/3-a,b²³⁴ bentlerindeki nedenlerden birisine dayanmaksızın almış olduğu kârın dağıtılmayıp, yedek akçeye ayrılmasına ilişkin karar ortakların müktesep haklarını ihlal ettiğinden iptal edilebilir. Diğer bir anlatımla TTK m. 608/3 hükmündeki istisnalardan birine dayanmaksızın alınan kârın yedek akçeye ayrılması kararı geçersizdir²³⁵. Haklı sebeple çıkmanın son çare olması ilkesi kapsamında ortağın bu kararı iptal ettirmesi mümkünken çıkma talep etmemesi gerekir. Ancak bu durumun süreklilik arz etmesi hâlinde, ortaktan her seferinde iptal davası açması beklenemez. Bununla birlikte, bu duruma haklı sebep teşkil edebilecek başka olguların da eklenmesi hâlinde somut olayda haklı sebebin var olduğu kabul edilebilir.

TTK m. 522 (TTK m. 610 yollamasıyla) uyarınca limited şirketlerde de çalışanlar ve işçiler lehine yedek akçe ayrılabilir. Çalışanlar ve işçiler lehine ayrılan yedek akçeler, kanun açıkça izin verdiği için haklı sebep teşkil etmez. Ancak genel kurul bu tür yedek akçelerin ayrılmasında mutlak bir serbestiye sahip olmayıp, şirketin menfaatlerini bir kenara bırakıp çalışanları ve işçileri lehine bir yardım kuruluşu gibi çalışamaz²³⁶.

Azınlığın kâr payı alma hakkı müdürlere veya diğer şirket çalışanlarına mali haklar sağlanmak suretiyle de ihlal edilebilir. Müdürlere verilecek olan sabit ücretin ve huzur hakkının ²³⁷miktarını belirleme yetkisi genel kurula aittir. Genel kurul bu belirlemede ölçülülük ilkesini göz önünde tutmalı, uygun olmayan ölçülerde ücret belirlememelidir. Her ne kadar kanunda açık bir düzenleme bulunmasa da müdürlere kazanç payı da verilebilir²³⁸. Dürüstlük kuralına aykırı olarak müdürlere uygun olmayan ücret, huzur hakkı ödemesi veya kazanç payı verilmesi hâlinde ilgili genel

²³⁴ TTK m. 608/3: “Şirket genel kurulu, kanun ya da şirket sözleşmesinde öngörülme-yen veya öngörüleni aşan tutarlarda yedek akçelerin ayrılmalarına sadece;

a) Zararların karşılanması için gereki-yse,

b) Şirketin gelişimi için yatırım yapılması ihtiyacı ciddi bir şekilde ortaya konulmuş-sa, bütün ortakların menfaati böyle bir yedek akçe ayrılmasını haklı gösteriyorsa ve bu hususlar şirket sözleşmesinde açıkça belirtilmiş-se, karar verebilir.”

²³⁵ Çamoğlu, Limited, N. 179, ss. 99-100.

²³⁶ Yıldırım, s. 225.

²³⁷ Müdürlere huzur hakkının da verilebileceğine dair bk. Yıldırım, s. 227.

²³⁸ Yıldırım, s. 228; Çamoğlu, N. 333, s. 186.

kurul kararı iptal edilebilir (TTK m. 445)²³⁹. Ancak bu durumların süreklilik arz etmesi hâlinde yukarıda da birçok kere bahsettiğimiz üzere ortaktan her defasında iptal davası açması beklenmemeli, şirketten çıkma açısından haklı sebep teşkil ettiği söylenebilmelidir. Tüm bu hususlar, azınlığın kâr payı alma hakkının diğer çalışanlara mali haklar sağlanmak suretiyle ihlal edilmesi hali için de geçerlidir.

(2) Azınlığın Yeni Pay Alma Hakkının Sınırlandırılması

Şirket sözleşmesinde veya artırma kararında aksi öngörülmemişse, her ortak, esas sermaye payı oranında, esas sermayenin artırılmasına katılmak hakkını haizdir (TTK m. 591/1). Yeni pay alma hakkı, ortakları, sermaye artırımını sonucunda hukuki durumlarının zayıflaması tehlikesine karşı korur. Dolayısıyla hem sermaye payının hem de ortaklık haklarının işlevsiz hale gelmesini önlemeye hizmet eder²⁴⁰.

TTK m. 592/2 ortakların yeni pay alma haklarının yalnızca haklı sebeplerin varlığı hâlinde ve temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması şartlarıyla sınırlandırılabilir veya kaldırılabilir. Ancak haklı bir sebep olmaksızın da çoğunluk özellikle genelde kendilerine devamlı surette muhalefet eden azınlık pay sahiplerine karşı yeni pay alma hakkını sınırlandırabilir²⁴¹. Genel kurulun haklı bir neden olmaksızın bir veya birkaç ortağın yeni pay alma hakkını sınırlandırması veya kaldırması hâlinde buna ilişkin karar iptal edilebilir²⁴². Bu sebeple haklı sebeple çıkma bakımından ortağın haklı sebeple çıkma davası açmadan önce bu yolu tüketmesi gerekmektedir. Ancak bu durumun süreklilik arz etmesi veya bu duruma başka olguların da eşlik etmesi hâlinde çıkma bakımından haklı sebep teşkil ettiği söylenebilir.

²³⁹ Yıldırım, ss. 227, 229.

²⁴⁰ Küng ve Camp, Art. 781, N. 32.

²⁴¹ Burak Adıgüzel, “Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Sınırlanması veya Kaldırılması”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XVIII, Sayı: 1, 2014, s. 13, dn. 56.

²⁴² Yıldız, s. 169; Yıldırım, s. 235.

c. Azınlığın Diğer Ortaksal Haklarına Müdahale Edilmesi

(1) Azınlığın Katılma Haklarına Müdahale Edilmesi

Ortağın katılma hakları, vazgeçilemez ve elinden alınamaz nitelikte ortaksal haklardandır²⁴³. Bu hak ortak sıfatının kazanılması ile başlar ve bu sıfat devam ettiği sürece kullanılabilir²⁴⁴. Katılma hakları genel kurul toplantısına katılma, kurulda görüş açıklama, muhalefeti tutanağa geçirtme ve oy kullanma hakkını da içerir²⁴⁵. Genel kurulu toplantıya çağırmaya kural olarak müdürler yetkilidir. Ancak çoğu zaman müdürler çoğunluk ortakları tarafından belirlendiğinden müdürlerin azınlık ortaklarına zarar verme amacıyla genel kurulu toplantıya çağırması mümkün olabilir. Bu durum özellikle %10 oranın altında paya sahip ortaklar için tehlike yaratmaktadır. Zira %10 paya sahip olan azınlığa mahkeme aracılığıyla genel kurulu toplantıya çağırma hakkı verilmiştir (TTK m. 617/3 kıyasen TTK m. 411). Bunun yanı sıra müzakerelere katılma hakkının fiilen imkânsız hale getirilmesi de mümkün olabileceği gibi ortağın oy kullanma hakkının doğrudan veya dolaylı olarak sınırlandırılması da söz konusu olabilir. Bunun sonucunda ilgili ortak iptal davası açarak zarar gören menfaatinin telafisini sağlama imkanına sahip olmakla birlikte her zaman bu yola başvurusu beklenemez. Bu sebeple katılma haklarına yapılan müdahalenin süreklilik arz etmesi veya başka sebeplerin bulunması durumunda çıkma bakımından haklı sebebin mevcut olduğundan söz etmek mümkün olacaktır.

(2) Azınlığın Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının İhlal Edilmesi

Ortakların bilgi alma ve inceleme hakkı kanunda açıkça düzenlenmiştir. Buna göre her ortak, müdürlerden, şirketin bütün işleri ve hesapları hakkında bilgi vermelerini isteyebilir ve belirli konularda inceleme yapabilir (TTK m. 614/1). Bilgi alma hakkını ortağın yönelttiği sorularla şirketten bilgi istediği pasif bir bireysel hak

²⁴³ Nussbaum ve diğerleri (Nussbaum), Art. 805, N.2; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku II, N.1681b, s. 462.

²⁴⁴ Çamoğlu, Limited, N. 168, s. 93.

²⁴⁵ Yıldırım, s. 409; Çamoğlu, Limited, N. 169, s. 93.

olarak²⁴⁶; inceleme hakkını ise şirketin bütün işleri ve hesapların sınırları içinde belirli konularda inceleme hakkı veren aktif bir hak olarak tanımlamak mümkündür²⁴⁷.

Çoğunluk oylara sahip ortakların müdürleri belirleme imkânından yukarıda bahsetmiştik. Bu sebeple çoğunluk ortakları çoğu zaman müdürleri kendi menfaatlerine göre belirlemektedir. Bu doğrultuda müdürlerin de azınlıkta kalan ortakların bilgi alma ve inceleme hakkını ihlal etmesi tehlikesi vardır. Ancak ortağın bilgi alma ve inceleme hakkının ihlal edilmesi tek başına haklı sebep sayılmaz²⁴⁸. Zira ortağın bu haklarının ihlal edilmesi hâlinde, bu konuyu genel kurula götürme hakkı vardır (TTK m. 614/2). Ancak ortak, genel kuruldan bir sonuç alamaması hâlinde de haklı sebeple çıkma hakkını hemen kullanmamalı, bilgi alma ve inceleme hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle mahkemeye başvurulmalıdır (TTK m. 614/3). Mahkemenin bu hususta vereceği karar kesindir²⁴⁹. Ancak ortağın her seferinde mahkemeye başvurması beklenmemelidir. Zaten böyle durumlara çoğu zaman ortaklar arasında husumet gibi haklı sebep teşkil edebilecek başka olgular da eşlik ettiğinden, ortak için haklı sebep teşkil edeceği söylenebilecektir. Bu sebeple TTK 614 ile düzenlenen bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmasına izin vermemenin süreklilik kazanması veya olayda başka sebeplerin de mevcut olması durumlarında, artık somut olayda haklı sebebin varlığından söz etmek mümkün olacaktır²⁵⁰.

²⁴⁶ Çamoğlu, Limited, N. 170-171, s. 94. Bilgi alma hakkının bireysel bir hak olması hakkında ayrıca bkz. Mehmet Emin Bilge, "Limited Şirketlerde Ortakların Bilgi Alma Hakkı", **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: IX, Sayı: 1-2, 2005, s. 429; Direnç Akbay, **Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıklar Hukukunda Azınlığın Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı Yoluyla Korunması**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2017, s. 67.

²⁴⁷ Çamoğlu, Limited, N. 170-171, s. 94.

²⁴⁸ "Dava, 6102 sayılı TTK'nın 638. maddesi gereğince açılan limited şirket ortaklığından çıkma istemine ilişkin olup işbu davayı ortak, haklı sebeplerin varlığı hâlinde açabilir. Mahkemece, davalı şirketin TTK'nın 614. maddesi gereğince davacının bilgi alma ve defterleri inceleme hakkını ihlal ettiği gerekçesiyle çıkma isteminde haklı olduğu sonucuna varılarak davanın kabulüne karar verilmiştir. Ancak, 6102 sayılı TTK'nın "Bilgi alma ve inceleme" başlıklı 614/ (1) ve (2) bentleri uyarınca, her ortak, müdürlerden, şirketin bütün işleri ve hesapları hakkında bilgi vermelerini isteyebilir ve belirli konuda inceleme yapabilir. Genel kurul, bilgi alınmasını ve incelemeyi haksız yere engellerse, ortağın istemi üzerine mahkeme bu hususta karar verir. Somut olayda, davacının bu konuda bir girişimde bulunmadığı, yasal yolları tüketmediği uyuşmazlık konusu değildir. Bu durumda davacının bir başına defterleri inceleme hususunda ihtar çekmiş olması ve bu ihtarla cevap verilmemiş olması nedeniyle haklı olduğu gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmesi doğru olmamış, kararın temyiz eden davalı yararına bozulması gerekmiştir." Yargıtay 11. HD. T. 06.04.2016, E. 2015/8665, K. 2016/3695, (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 11.12.2021).

²⁴⁹ Çamoğlu, Limited, N. 173, s. 96.

²⁵⁰ Yıldırım, ss. 247-248.

Örneğin, şirket faaliyetleri hakkında bilgi alamayan bir ortağın, aynı zamanda uzun bir süre kâr payı alamaması durumunda, artık haklı sebebin varlığından söz etmek mümkün olacaktır.

2. Şirketin Kötü Yönetimi

Şirket içerisinde gerçekleşen ve haklı sebep niteliğinde olan bir diğer durum şirketin kötü yönetilmesidir²⁵¹. Şirket yönetimini gerçekleştirmek genel kurul tarafından atanan (TTK m. 616/1-b) ve sürekli bir organ sıfatına (TTK m. 616 üst başlığı) sahip olan müdürlere aittir. Genel kurul tarafından atanmalarından dolayı, müdürleri belirleme yetkisine çoğunluğu oluşturan ortaklar sahiptir. Dolayısıyla kural olarak, azınlıkta kalan ortakların bu belirlemeye müdahale etmeleri söz konusu olmaz²⁵². Aslında böyle bir durum, esasen çoğunluk gücünün kötüye kullanılması dolayısıyla da bir haklı sebep teşkil eder²⁵³. Ancak çoğunluk gücünün kötüye kullanılması kastı bulunmaksızın da şirketin kötü yönetimi haklı sebep teşkil edebilir²⁵⁴.

Kötü yönetim kavramı kanunda açıkça tanımlanmamıştır. Müdürlerin, kendilerine kanun veya şirket sözleşmesiyle verilen görevleri gereği gibi yerine getirememeleri onların sorumluluğuna yol açacağı gibi şirketin kötü yönetimi anlamına da gelir²⁵⁵. Ancak kötü yönetim sayılabilecek hallerin tümü, kanun ve şirket sözleşmedeki yükümlülüklerin ihlali niteliğini taşımayabilir. Bu açıdan kusurlu olarak verilmemiş kararlar da, örneğin hatalı karar sonucu şirketin zarar uğraması, kanun ve şirket sözleşmedeki yükümlülüklerin ihlali niteliğinde olmayabilir²⁵⁶.

²⁵¹ Tekinalp, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, s. 561. Yönetimin istenilen düzeyde olmamasının, bu hususun şirkete zarar vermesi hâlinde haklı sebep örneği olacağına dair bk. Taşdelen, s. 186; “...davalı şirketin 2005 tarihinden beri ortaklar kurulu toplantısını icra etmediğini, büyük hissedar olan şirket müdürünün şirketi kötü yöneterek şirketi borca batık hale getirdiğini, şirket müdürünün sahte imza ile ortaklar kurulu icra ettiğini, yine müdürün şirket parasını zimmetine geçirdiğini ileri sürerek şirketin fesih ve tasfiyesine karar verilmesini istemiştir. Birleşen davada, aynı gerekçelerle şirket ortaklığından ayrılmasına izin verilmesini istemiştir... bu durumda şirketin feshine karar vermek yerine, şirkette %5 oranında payı bulunan davacının şirketten çıkarılmasına karar verilmesi gerektiği...” Yargıtay 11.HD. T. 20.02.2019, E. 2017/4360, K. 2019/1381 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 12.12.2021).

²⁵² Yıldırım, s. 175.

²⁵³ Yıldırım, ss. 175-176. Anonim şirketler açısından benzer olarak bkz. Erdem, Haklı Sebep, s. 152.

²⁵⁴ Erdem, Haklı Sebep, s. 152.

²⁵⁵ Yıldırım, s. 176.

²⁵⁶ Erdem, Haklı Sebep, s. 152.

Aslında müdürlerin kötü yönetimini engellemenin yolları mevcuttur. Zira genel kurulun müdürleri azletmesi, müdürlerin mahkeme aracılığıyla azledilmesi ve onlara karşı sorumluluk davası açılması mümkündür. Bu bakımdan haklı sebeple çıkmanın son çare olması ilkesi kapsamında ortağın öncelikle bu yollara başvurusu beklenir. Ancak örneğin müdürlerin eylemlerinin çoğunluk ortakları tarafından desteklendiği hallerde veya müdürlerin azli için genel kurulda karar yetersayısı sağlanamadığı takdirde müdürlerin azli mümkün olmayacaktır²⁵⁷. Bu sebeple, şirketin kötü yönetilmesi ve bu durumun mevcut hukuki yollarla engellenememesi hâlinde ortağın haklı sebeple çıkma davası açması mümkündür.

3. Şirketin Kazanç Elde Edememesi

Mali açıdan sürekli olarak şirketten yeterli verimin elde edilememesi ve ek sermaye konulması hâlinde bile bu verimsizliğin devam edecek olması haklı sebep sayılabilir²⁵⁸. Diğer şirketlerde olduğu gibi limited şirketlerin de nihai amacı kâr elde etmek ve elde edilen kârı ortaklar arasında paylaşmaktır. Bu amaca ulaşılabilmesi hâlinde ise işlem temelinin çökmesi ve varlık sebebi ortadan kalkması söz konusu olur²⁵⁹. Şirketin yeterince kazanç elde edememesi şirketin kötü yönetiminden kaynaklanabileceği gibi tamamen bundan bağımsız olarak ekonomik kriz gibi dış etkenlerden dolayı da kaynaklanabilir²⁶⁰.

Şirketin bazı yıllar kazanç elde edememiş olması ve hatta zarar etmiş olması, tek başına haklı sebep teşkil etmez. Zira şirketler ticari hayatta bazı dönemler kâr edebileceği gibi zarar da edebilir²⁶¹. Şirketin kazanç elde edememesinin haklı sebepten sayılması için bu durumun sürekli nitelikte olması gerekmektedir²⁶². Bu

²⁵⁷ Yıldırım, s. 178.

²⁵⁸ Taşdelen, s. 185; Şener, Limited, s. 986; Siffert ve diğerleri, Art. 821, N. 12; Küng ve Camp, Art. 821, N. 10.

²⁵⁹ Yıldırım, s. 172.

²⁶⁰ Ekonomik koşullardaki köklü değişikliklerin de haklı sebep teşkil edebileceği hakkında bkz. Henssler ve Strohn (Fleischer), Anh. § 34, N. 26.

²⁶¹ Yargıtay, 11.HD. T. 22.06.2016, E. 5702, K. 5863 sayılı kararı (Gönen Eriş, **Açıklamalı-İçtihatlı 6335-6552-6728 Sayılı Kanunlarla Güncellenmiş TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler, CİLT III**, 3.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, (2017), s. 3138).

²⁶² Taşdelen, s. 185; Yıldırım, s. 172.

bakımdan şirket faaliyetlerinin sürekli biçimde verimsizlikle sonuçlanması da haklı sebep niteliğindedir²⁶³.

B. Ortakların Şahsında Meydana Gelen veya Birbirleriyle Olan İlişkilerinden Kaynaklanan Haller

1. Ön Açıklamalar

Şahıs şirketlerine özgü özelliklerin de mevcut olduğu limited şirkette, ortakların şahsi özellikleri önem taşımaktadır. Ancak ortakların kişisel özellikleri her limited şirkette aynı derecede önem taşımaz. Örneğin, ortak sayısı²⁶⁴, ortağın bizzat çalışıp çalışmadığı²⁶⁵, şirket sözleşmesiyle ortaklara yan edim yükümlülüğünün yüklenmiş olup olmadığı²⁶⁶ limited şirkette ortakların kişiliklerinin ne derece önem arz ettiğini ölçmede esas alınabilecek unsurlardandır. Özellikle ortakların kişiliklerinin önemli olduğu limited şirketlerde, ortakların şahsında ortaya çıkan olgular ve birbirleriyle olan ilişkileri çıkma bakımından haklı sebep teşkil edebilecek seviyede olabilir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, ortakların şahsında meydana gelen her hal, haklı sebep teşkil etmez. Örneğin, bir ortağın, farklı bir dini topluluğa, millete partiye veya gruba dahil olması çıkma bakımından haklı sebep teşkil etmez²⁶⁷. Ayrıca ortağın acil ve kişisel para ihtiyacı da onun şirketten çıkması için haklı sebep teşkil etmemektedir²⁶⁸. Ortağın şirketin iştiğal konusu ile ilgili yeterince bilgi ve tecrübeye sahip olmaması²⁶⁹ ve başka bir yere yerleşmesi²⁷⁰ de şirketten çıkmak için tek başına haklı sebep teşkil etmez.

²⁶³ Taşdelen, s. 185.

²⁶⁴ Küng ve Camp, Art. 821, N.8.

²⁶⁵ Yıldırım, s. 193.

²⁶⁶ Küng ve Camp, Art. 796, N.1; Sanwald, s. 339. Ancak bu son yazar, yan edim yükümlülüklerin hafifletilmesi konusunda, şirketin gönüllü olması hâlinde, haklı sebeple çıkma davasının son çare ilkesi kapsamında reddedilmesi gerektiğini belirtmektedir.

²⁶⁷ Yıldırım, s. 201. Yazar, bu hallerin, şirketin feshi bakımından da haklı sebep teşkil etmediğini belirtmektedir.

²⁶⁸ Scholz (Seibt), Anh. §34, N. 13; Michalski ve diğerleri (Sosnitzer), Anh. §34, N. 52. Aksi görüş için bkz. Sanwald, s. 342; Öztürk Dirikcan, s. 43. Ortağın acil para ihtiyacını başka hiçbir şekilde karşılayamamasının haklı sebep niteliğinde olup olmadığının her somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerektiği görüşü hakkında bkz. Henssler ve Strohn (Fleischer), Anh. § 34, N. 26.

²⁶⁹ “Davacının, limited şirketten çıkmaya izin verilmesi isteminde, şirketin iştiğal konusu ile ilgili bilgi, görgü ve tecrübeye sahip olmaması tek başına yeterli değildir.” Yargıtay 11. HD., 01.10.2014, E. 9798, K. 14978 (Eriş, 2017, s. 3148).

2. Ortakların Şahsında Meydana Gelen Haller

Ortaklardan birinin kusurlu olsun veya olmasın yükümlülüklerini yerine getir(e)memesi, şirketin geleceği tehlikeye düşürürse, bu durum haklı sebep olarak nitelendirilebilir²⁷¹. Örneğin, çizimleriyle şirket faaliyetlerine önemli ölçüde katkı sağlayan bir mimarın bir kolunu kaybetmesi sonucu, şirketin geleceği tehlikeye düşebilir. Bu durum diğer ortaklar için haklı sebep teşkil edebilir. Bununla birlikte, ortağın yükümlülüklerini yerine getirebilecek durumda olmasına rağmen bundan kaçınması durumunda da haklı sebepten söz edilebilir. Ancak bu son halde, şirketin yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortağın icra yoluyla edimini yerine getirmeye zorlaması mümkündür (İİK m. 30)²⁷². Bu durumun süreklilik arz etmesi hâlinde artık ortakların her seferinde bu yola başvurusu beklenemeyecek olup çıkma bakımından haklı sebep olarak gösterilebilir. Aynı şekilde şirket faaliyetleri açısından kişiliği önem taşıyan bir veya birden fazla ortağın ayrılması da haklı sebep niteliğinde olabilir²⁷³.

3. Ortakların Birbiriyle Olan İlişkilerinden Kaynaklanan Haller

a. Ortaklar Arasında Kişisel Husumetler

Sermaye şirketlerine yaklaşan limited şirketlerin aksine, şahıs şirketlerine yaklaşan limited şirketlerde ortaklar arasında kişisel husumetler haklı sebep olarak nitelendirilebilir²⁷⁴. Örneğin, bir ortağın diğer bir ortağa karşı suç işlemesi durumunda, haklı sebebin varlığından söz etmek mümkündür. Bu durumda haklı sebeple çıkma davası açabilmek için, ayrıca meydana gelen husumetin şirketin faaliyetlerini imkânsız hale getirmiş olması gerekmez. Ortaklık ilişkisinin, artık

²⁷⁰ “Somut olayda, davacıların başka bir şehirde olması ya da şirketin bazı yıllar zarar etmiş olması haklı sebep olarak kabul edilemez. Zira, davacıların TTK’nın 614. maddesinde de ifade edildiği üzere şirket işleri hakkında bilgi alma ve inceleme hakkı mevcuttur.” Yargıtay 11. H.D. T. 06.04.2016, E. 2015/8665 K. 2016/3695 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 12.12.2020).

²⁷¹ Yıldırım, s. 195.

²⁷² Yıldırım, ss. 195-196.

²⁷³ Küng ve Camp, Art. 821, N. 10; Yıldırım, s. 195.

²⁷⁴ Yıldırım, s. 196; Çamoğlu, Çıkma-I, s. 260; Michalski ve diğerleri (Sosniza), Anh. §34, N. 53. Bu son yazar aynı yerde, sorun çıkaran ortağın şirketten çıkarılmasının mümkün olmadığı durumda haklı sebebin gündeme geleceğinden bahsetmiştir.

kendisi için çekilmez hale gelmiş olması yeterlidir²⁷⁵. Ortaklar arası kişisel husumetler, daha çok aile şirketi olarak faaliyet gösteren limited şirketlerde ön plana çıkmaktadır. Hatta aile üyeleri arasında meydana gelen husumetler, çoğu zaman şirket işleyişine de yansiyacaktır. Bu sebeple, uygulamada, aynı zamanda şirket ortağı olan aile mensupları arasındaki husumetlerin, şirketten çıkma bakımından da haklı sebepten sayıldığı görülmektedir²⁷⁶.

b. Ortaklar Arasındaki Güvenin Ortadan Kalkması

Limited şirkette ortaklıkların birbirleri ile ilişkisinde, kişiliklerinin de büyük önem teşkil ettiğine yukarıda temas etmiştik. Bu sebeple çoğu zaman ortaklar arasındaki güven ilişkisinin tesis edilmesi ve bu güven ilişkisinin muhafaza edilmesi şirket başarısı için gereklidir²⁷⁷. Bu açıdan ortaklar arasındaki güvenin artık mevcut olmaması, ortağın şirketten çıkması bakımından haklı sebep teşkil eder²⁷⁸. Bu kapsamda, ortaklardan birinin, diğer ortaklarla arasındaki güven ilişkisini zedeleyecek şekilde suç işlemesi ve ceza hukuku bağlamında ceza alması²⁷⁹ ya da kumar düşkünlüğü içinde olması, şirket sözleşmesi ile rekabet yasağının getirilmiş olması hâlinde bu yasağı ihlal etmesi, öğrendiği şirket sırlarını rakip şirketlere açıklaması²⁸⁰, sahte belgelerle haksız kazanç sağlaması ve şirketin kazanç ve

²⁷⁵ Yıldırım, s. 198.

²⁷⁶ “Mahkemece, evlilik birliği içinde kurulan şirketin tarafların ayrılması sebebiyle varlığını devam ettirme imkanı bulunmadığı, ancak TTK hükümlerine göre asıl olanın şirketin varlığını devam ettirmesi olduğunu ve tek kişi tarafından şirket kurulmasına cevaz verilmesi göz önüne alındığında ve talebin şirkette çıkmaya dair olduğu da gözetildiğinde şirketin feshi ve tasfiyesine mahkeme kendiliğinde karar verme imkanı bulunmadığı, somut olayda şirketten çıkmaya dair haklı nedenin bulunduğu...Davacı iddiaları ve delilleri değerlendirildiğinde çıkma isteminin haklı sebebe dayandığı anlaşılmakla...” Yargıtay 11. HD. T. 4.10.2017 E. 2016/2571, K. 2017/5023 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 21.11.2021).

“...davalı şirketlerin, davacı dışındaki ortaklarının yakın akraba oldukları anlaşılmaktadır. Davacı bu şirketlere ortak olduktan sonra bir müddet müdürlük görevinde bulunmuş, daha sonra müdürlükten azledilmiş, bundan sonra ise davacı ile diğer ortaklar arasında dava dosyasına yansıyan sürtüşmeler başlamıştır. Davacı ile diğer ortaklar arasındaki olayların kronolojik gelişme seyrine göre, davacının şirket ortaklığını sağlıklı bir şekilde sürdürme imkanının kalmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum ise, TTK’nın 551/2 maddesi uyarınca ortaklıktan çıkma için muhik sebep oluşturur.” Yargıtay 11. HD. T. 02.04.2002, E. 2002/162, K. 2002/3015, (Gürpınar, s. 88).

²⁷⁷ Öztürk Dirikkan, s. 29.

²⁷⁸ Taşdelen, s. 186; Çamoğlu, Çıkma-I, s. 260; Sener, Limited, s. 887.

²⁷⁹ Taşdelen, s. 186.

²⁸⁰ Yıldırım, ss. 198-199.

gelirlerini zaman zaman kendi hesaplarına yatırması²⁸¹ gibi haller ortaklar arası güvenin ortadan kalmasına neden olacak haklı sebep hallerine örnek gösterilebilir. Nitekim Yargıtay da ortaklar arasındaki güvenin ortadan kalmış olmasını şirketten çıkma için haklı sebep niteliğinde saymıştır²⁸².

C. Pay Devrinin Yasaklanmış veya Pay Devrine Onay Verilmemiş Olmasının Haklı Sebep Teşkil Edip Etmeyeceği Sorunu

1. Sorunun Ortaya Koyulması

TTK m.595 ile sermaye payının devri düzenlenmiştir. Bir ortak tüm paylarını şirkete, şirket ortağına veya üçüncü bir kişiye devredebilir. Böyle bir durumun, teknik olarak çıkma olarak anılmasa da aslında ortağın şirketten ayrılması sonucunu doğuracağından yukarıda bahsetmiştik. Pay devrine ilişkin açıklamaları daha önce yapmış olmamız sebebiyle, pay devrinin şartlarına ilişkin açıklamalara tekrar değinmeyeceğiz²⁸³.

Ancak şirket sözleşmesi ile pay devrinin yasaklanmasının veya genel kurulun pay devrine onay vermemesinin mümkün olması sebebiyle, konunun haklı sebeple çıkma hakkı bakımından da incelenmesi gerekmektedir. Zira bu hususa ilişkin TTK m. 595/5 karşımıza çıkmaktadır. Madde fıkrası aynen şu şekildedir: “Şirket sözleşmesi devri yasaklamış veya genel kurul onay vermeyi reddetmişse, ortağın haklı sebeple şirketten çıkma hakkı saklı kalır.” Görüldüğü üzere ilgili hüküm açıkça ortağın haklı sebeple çıkma hakkını saklı tutmuştur. Diğer bir anlatımla ortak, hükümde sayılmış haller sebebiyle payını devredemiyorsa, haklı sebeple çıkma davası açabilecektir. Bu hüküm emredici niteliğe sahip olup²⁸⁴ ortakların elinden alınması mümkün değildir²⁸⁵.

²⁸¹ Yargıtay 11. HD T. 24.4.2018, E. 2016/9975, K. 2018/2943 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 23.11.2021).

²⁸² “...ortaklar arasındaki karşılıklı güven duygusunun ortadan kalktığı, bu sebeple haklı sebeple ortaklıktan çıkmaya izin verilmesine dair koşulların gerçekleştiği...” Yargıtay 11. HD. T. 9.11.2015, E. 2015/4748, K. 2015/11693 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 23.11.2021).

²⁸³ Pay devrine ilişkin açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, III, D.

²⁸⁴ Honsell ve diğerleri (Oertle/du Pasquier), Art. 786, N. 12.

²⁸⁵ Şener, Limited, s. 322.

Peki bu maddeden yola çıkarak hükümde belirtilen bu hallerin tek başına haklı sebep örneği teşkil edebileceğini söyleyebilir miyiz? Bu sorunun cevabını verebilmek için öncelikle kaynak İsviçre Borçlar Kanunu'nun ilgili hükmüne²⁸⁶ daha sonra da Türk kanun koyucusunun kullandığı ifade biçimine bakmak gerekmektedir.

2. Kaynak İsviçre Borçlar Kanunu Düzenlemesi

Öncelikle belirtmek gerekir ki, eğer şirket sözleşmesinde pay devrini kısıtlayan veya yasaklayan bir hüküm yoksa ve şirket sözleşmesinde de buna ilişkin bir kural getirilmemişse, ortağın payını devretmekte sırf fiilen başarısız olması ortağa sırf bu yüzden çıkma hakkı vermez²⁸⁷. Bu hususta tartışma yoktur. Tartışma pay devrini kısıtlayan veya yasaklayan bir hükmün şirket sözleşmesinde bulunması ve payını devretmek isteyen ortağın bu sebeplerle payını devredememesi noktasında toplanmaktadır. Aynı durum genel kurulun pay devrine onay vermemesi hali içinde geçerlidir.

İsviçre Borçlar Kanunu gerekçesinde, pay devrinin engellenmesinin her ne kadar pratikte avantajlı olduğu belirtilmişse de, hukuka uygun olmayan bir şekilde kullanılmasının engellenemeyeceği ve aynı zamanda kanıtlanamayacağı belirtilmektedir. Bu gibi durumlar da özellikle gerçek kişi olan ortaklar için ciddi sonuçlar doğurabilir. Limited şirkette, anonim şirketin aksine, pay devrinde bu denli kısıtlamaların mümkün olabilmesi ortaklara haklı sebeple çıkma hakkının (OR Art. 822 Abs. 1 - TTK m.638/2) tanınmış olması sayesinde mümkün olabilmektedir. Eğer pay devri aşırı derecede zorsa bu durum kişisel ve fiili koşullara da bağlı olarak çıkmak için haklı sebep teşkil edebilir²⁸⁸.

Gerekçeden de anlaşılacağı üzere “pay devrinin yasaklanmış olması veya genel kurulun devre onay vermemiş olması durumları pay devrinin aşırı sınırlandırıldığı ve engellendiği haller olarak nitelendirilmiştir. Ancak bu durum her zaman çıkma hakkı veren haklı sebep olarak nitelendirilmemelidir. Zira ortağın bu durumlar sebebi ile payını devredememesinin, onun için haklı sebep niteliğinde olup

²⁸⁶ OR Art.786 Abs. 3'e göre payın devri şirket sözleşmesinde yasaklanmışsa veya genel kurul tarafından onaylanmamışsa ortağın haklı sebeple çıkma hakkı saklıdır.

²⁸⁷ Aynı hususta bkz. Scholz (Seibt), Anh. §34, N. 7.

²⁸⁸ Botschaft, s. 3187.

olmadığı, ortaklık ilişkisinin devamının onun için çekilmez hale gelip gelmediği incelenmelidir²⁸⁹. Diğer bir anlatımla pay devrinin yasaklanmış olması veya genel kurulun pay devrine onay vermemesi, haklı sebeple çıkmak için somut olayın koşullarına bağlı olarak haklı sebep teşkil edebilir veya etmeyebilir²⁹⁰.

3. Türk Doktrindeki Görüşler

Türk doktrindeki bir görüşe göre TTK m.595/5'nin esas sermaye payının devrinin şirket sözleşmesiyle yasaklanmış olması veya genel kurulun pay devrine onay vermemesi, çıkma davası için özel haklı sebep niteliği taşımaktadır²⁹¹. Hatta bu görüş sahibi yazarlardan biri, bu olguların tekrar etmesinin gerekmediğini, tek bir kere gerçekleşmiş olmasının da haklı sebep teşkil edeceğini belirtmektedir²⁹².

Türk doktrindeki diğer görüşe göre ise, Türk kanun koyucusunun amacı bu iki durumu tek başına haklı sebep olarak düzenlemek değil, devir yasağı varsa (veya pay devrine onay verilmemişse), ortağın dava açarak ayrılma olanağının bulunduğunu yani bu hakkın saklı olduğunu belirtmektir. Diğer bir anlatımla davacının bu iki olgudan ayrı olarak başka haklı sebebe dayanması ve bunu ispatlaması gerekecektir²⁹³. Maddenin ilgili fıkrasının gerekçesi şu şekildedir: “Yasağa rağmen ortak haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkabilir. Haklı sebeplerin nitelik ve özellikleri ile ilgili bir sınırlama yoktur.” Gerçekten de gerekçeye baktığımızda ortağın yasağa rağmen haklı sebeplerin varlığı hâlinde çıkabileceğini belirtmiştir. Yani pay devri yasak olsa bile, eğer haklı sebep sayılabilecek olgular mevcutsa, yasağın mevcudiyeti ortağın haklı sebeple çıkma davası açmasına engel teşkil etmeyecektir.

²⁸⁹ Roberto ve Trüeb (Trüeb), Art. 786, N. 12.

²⁹⁰ Nussbaum ve diğerleri (Scheidegger), Art. 786, N.16; Sanwald, s. 343. Oertle ve du Pasquier ise, genel kurulun pay devrine kötüniyetli bir şekilde ret vermesi hâlinde haklı sebebin meydana geleceğini belirtmektedir (Honsell ve diğerleri (Oertle/du Pasquier), Art. 786, N. 12)).

²⁹¹ Taşdelen, s. 184-185; Aker, s. 88.

²⁹² Aker, s. 88.

²⁹³ Şahin, Değerlendirme, s. 179, Öztürk Dirikkan, s. 44, dn. 80; Gürpınar, s. 91; Çamoğlu, Limited, N.103, s. 64. Payın devrinin reddedildiği her durumda, ortağın haklı nedenle çıkma hakkının doğacağı görüşünün kabul edilemez olduğu hakkında ayrıca bkz. Demirkapı, s. 349. Tekinalp de bu olguların tek başına haklı sebep teşkil etmeyeceğini belirtmektedir (Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-37, s. 559). Yıldız ise, ortağın payını devretme imkanının bulunmaması hâlinde kanun koyucunun bu hükümle menfaatler dengesinin gözetilmesi amacıyla payını devredemeyen ortak açısından haklı sebeple çıkma imkânı tanıdığını savunmaktadır (Yıldız, ss. 139, 149).

4. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz

Kanaatimizce de bu haller mutlak suretle haklı sebep teşkil etmemektedir. İsviçre Borçlar Kanunu'nun gerekçesinde de belirtildiği üzere, ortağın payını devretmesinin mümkün olmadığı durumda ortak için ciddi sorunların doğabilmesi mümkündür. Eğer ortağın haklı sebeple çıkma davası açma olanağı bulunmasaydı, pay devrini kısıtlayıcı hükümleri düzenlemek de mümkün olmayacaktı. Zira hiçbir kimse hayatının sonuna kadar bir şirkete mahkûm bırakılamaz. Ancak bu iki durumun mutlak suretle haklı sebep kabul edilmesi, çıkmak isteyen her ortağa kanun hükmünü dolanmak suretiyle yasa koyucunun sağlamak istediği amaçtan saparak hareket etme imkânı verebilir. Şöyle ki, çıkmak için haklı sebebi olmayan bir ortak aslında payını devretme gibi bir amacı olmasa bile sırf şirket sözleşmesinde pay devrinin yasaklanmış olmasını ileri sürerek şirketten kolayca çıkabilir. Bu durum özellikle kısmen önemli ölçüde paya sahip olan ortağın ortada haklı bir sebep olmasa dahi çıkmasına olanak sağlayıp şirketin geleceğini de önemli ölçüde zora sokabilir.

Çıkma hakkının şirket sözleşmesi ile ortaklara tanınabilmesinin mümkün olduğundan yukarıda bahsetmiştik. Şirket sözleşmesinde çıkma hakkı tanınmamış ancak pay devri kısıtlanmış veya yasaklanmışsa, bu iki olgunun mutlak haklı sebepler teşkil ettiğinin kabulü hâlinde, aslında dava açma koşulu ile ortaklara çıkma hakkı tanınmış olurdu. Bu durumda ise çıkmak isteyen ortak bu hakkını şirkete ulaştıracağı bir beyan ile değil de mahkeme yolu ile dava açarak kullanabilirdi. Hâkimin yapacağı tek şey bu iki olgunun haklı sebep niteliğinde olup olmadığını araştırmak yerine, bunların somut olayda mevcut olup olmadığını incelemek olurdu. Kanaatimizce kanun koyucunun ilgili madde hükmü ile hedeflediği amaç bu değildir. Bu sebeple payını devretmek isteyen ortak, açacağı haklı sebeple çıkma davasında payını devredememesinin onun için haklı sebep niteliğinde olduğunu kanıtlaması gerekmekte olup hâkimin de bu hususların haklı sebep niteliğinde olup olmadığını araştırması gerekmektedir. Bir diğer anlatımla, ortağın payını bu sebeplerden ötürü devredememesinin haklı sebep olarak nitelendirilebilmesi için, başka bazı olgularla denetlenmesi gerekmektedir. Böylelikle bir yandan çıkmak isteyen ortağın menfaati,

diğer yandan hem şirketin hem de diğer ortakların menfaati mahkemece dengelenmeye çalışılacaktır²⁹⁴.

D. Şirket Sözleşmesi ile Haklı Sebep Öngörülüp Öngörülemeyeceği Sorunu

1. TTK m. 579 Hükümünün Haklı Sebep Düzenlenmesine Engel Teşkil Edip Etmeyeceği Sorunu

TTK m. 579'a göre şirket sözleşmesi, TTK'nın limited şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak kanunda açıkça cevaz verilmişse sapabilir. Bu düzenleme ile, limited şirketlerde, emredici hükümler ilkesi benimsenmiştir²⁹⁵. Bir diğer ifade ile, limited şirketlerde sözleşme özgürlüğü ilkesi yerine, emredici hükümler ilkesi geçerlidir²⁹⁶. Dolayısıyla, bu hüküm, ortakların sözleşme özgürlüğü çerçevesinde diledikleri şekilde şirket sözleşmesini hazırlamalarına engel olmaktadır. Ancak emredici olan bu hükümden, kanunda açıkça cevaz verilmesi hâlinde, sapılabilir. Ayrıca hakkaniyet ilkesi ve menfaatler dengesi dikkate alındığında, kanuni kuraldan farklı bir hükmü şirket sözleşmesinde düzenlemek mümkün olmalıdır²⁹⁷.

Daha önce de ifade edildiği üzere, her limited şirket ilişkisinde ortakların özel önem verdiği ve uyuşma sağladığı hususlar birbirinden farklı olabilir. Ortaklar şirket sözleşmesinde, önem verdikleri bu hususların bulunması veya bulunmaması durumunda şirket veya ortaklık ilişkisinin devam etmeyeceğini kabul edebilirler²⁹⁸. Bu sebeple, şirket sözleşmesinde hangi hallerin haklı sebeplerden sayılacağına ilişkin

²⁹⁴ Benzer görüş için bkz. Scholz (Seibt), Anh. §34, N.7. Yazar duruma göre değerlendirme yapmanın en iyi esnekliği ve uygunluğu sağlayacağını vurgulamakla beraber değerlendirmenin hareket noktasının bir taraftan payını devretmek isteyen ortağın menfaatleri ile diğer taraftan şirketin ve diğer ortakların menfaatlerinin dengelenmesi, ultima ratio (son çare) ile bağlantılı menfaatler dengesinin sağlanması olduğunu belirtmektedir.

²⁹⁵ Rauf Karasu, "Emredici Hükümler İlkesinin Kapalı Tip Anonim Şirketler ve Limited Şirketler Açısından Doğurduğu Sorunlar ve Çözüm Önerileri", **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, 2015, (Sorunlar ve Çözümler), s. 128.

²⁹⁶ Rauf Karasu, **Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, (Emredici Hükümler), s. 25; Karasu, Sorunlar ve Çözümler, s. 116.

²⁹⁷ Şener, Limited, s. 67. Ayrıca, şirket sözleşmesinde, işletmenin yapısına ve ortakların arzusuna uygun olan düzenlemelere yer verilmez ise, emredici hükümler ilkesinin olumsuz sonuçlarıyla karşılaşılacağı görüşü hakkında bkz. Karasu, Sorunlar ve Çözümler, s. 129.

²⁹⁸ Öztürk Dirikkan, s. 33.

düzenleme yapılabilir²⁹⁹. Aslında bu hükümler, ortağın şirketten çıkmasını kolaylaştırıcı niteliğe sahip olup³⁰⁰ kanunda emredici hükümler olarak ifade edilen ve şirket sözleşmesine konulacak hükümleri sınırlandıran TTK m. 579 hükmüne aykırılık teşkil etmez. Zira, kanun 638/1 hükmü ile şirket sözleşmesiyle limited şirket ortağına çıkma hakkının tanınmasına ve çıkmaya ilişkin şartların düzenlenmesine cevaz vermiştir³⁰¹. Bu sebeple şirket sözleşmesine TTK 579’da düzenlenen emredici hükümler ilkesi nedeniyle ortağın haklı sebeple çıkma davası açma hakkını kaldıran veya sınırlandıran hükümler konamaz ancak kolaylaştırıcı hükümler konulabilir.

2. Şirket Sözleşmesiyle Öngörülebilecek Haklı Sebeplerin Halleri

Şirket sözleşmesinde, çıkma açısından haklı sebep olarak değerlendirilecek hallerin bulunması hâlinde, bunların sınırlayıcı değil, örnekleyici olduğunun kabulü gerekir³⁰². Hatta şirketin karlılığı düşük kalması gibi, tek başına haklı sebep oluşturmayan olguların da haklı sebep sayılacağı şirket sözleşmesinde öngörülebilir³⁰³. Şirket sözleşmesinde gösterilen haklı sebeplere örnek olarak, ortaklardan birinin aynı konu ile uğraşan bir limited şirkete girmesi veya başka bir şehre taşınması³⁰⁴, limited şirketin kötü yönetimi, birkaç yıl arda arda zarar edilmesi, kârlılığın düşük olması, bazı ortakların borçlarını ifa etmemeleri gösterilebilir³⁰⁵. Böyle bir durumda mahkemenin incelemesi, belirtilen olgunun gerçekleşip gerçekleşmediğiyle sınırlı olacaktır.

III. ORTAĞIN KUSURUNUN HAKLI SEBEBİN VARLIĞINA ETKİSİ

Davacı ortağın çıkma sebebi olarak öne sürdüğü haklı sebebin ortağın kusuru ile ortaya çıkmaması gerekir. Aksi doğruluk ve güven kuralına aykırılık teşkil

²⁹⁹ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 53; Öztürk Dirikkan, s. 33. “Anılan yasa maddelerinde haklı nedenler sayılmadığı gibi, davalı şirket ana sözleşmesinde de bu husus düzenlenmediğinden, haklı nedenlerin varlığının yargıç tarafından değerlendirilerek saptanması gerekir.” Yargıtay 11 HD. T. 22.11.2001, E. 2001/7132, K. 2001/9218 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 27.02.2021)

³⁰⁰ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 53

³⁰¹ Gözüyeşil, Çıkma ve Çıkarılma, s. 63.

³⁰² Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 53; Öztürk Dirikkan, s. 33, dn. 52. Aynı hususun anonim şirketlerde haklı sebeple feshinde de geçerli olduğu konusunda bkz. Şahin, Fesih, s. 311.

³⁰³ Tekinalp, Sermaye Hukuku, N. 21-40, s. 560.

³⁰⁴ Öztürk Dirikkan, s. 33, dn. 52.

³⁰⁵ Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 560.

eder³⁰⁶. Eğer çıkma isteminde bulunan ortağın dayandığı gerekçe ortağın kendi kusuru ile oluşmuşsa, hâkim haklı sebeple çıkma istemini dikkate almaz ve davayı reddeder³⁰⁷. Zira ortağın baskın olarak kusurunun bulunması veya tamamıyla kusurlu olması durumunda hakkın kötüye kullanılması söz konusu olacaktır³⁰⁸. Ancak çıkma isteminde bulunan ortağın kusurunun aranmayacağı durumlar da mümkün olabilir. Bu sebeple haklı sebeple çıkma hakkını kullanan ortağın sebebin oluşmasında kusursuz olması şart değildir³⁰⁹.

Bir ortağın hastalık veya kaza nedeni ile çalışma gücünü kaybetmiş olması ya da şirket ortağı olan eşinden boşanmış olan ortağın haklı sebebin meydana gelmesinde kusurlu olup olmaması önem arz etmez. Zira bu gibi durumlar ortaklık ilişkisinden değil, ortağın tamamıyla kişiliğinden, onun şahsından ötürü meydana gelmiş sebeplerdir³¹⁰. Bunun gibi şirketin piyasa koşulları ve hükümetçe konan yeni vergiler sebebiyle şirketin uzun süre kâr elde edememesi veya kâr sağlama şansının önemli ölçüde azalması hallerinde olduğu gibi tamamen ortakların dışında gerçekleşen sebepler söz konusu olduğunda da kusur durumu araştırmasına gerek kalmayacaktır³¹¹.

Haklı sebeple çıkma isteminde bulunan ortağın, şirkete veya şirketin hesaplarına ihanet etmesi, yönetim gücünü ortaklıkta devamlı kötüye kullanması, kişisel menfaatleri uğruna şirketin ticaret unvanını veya mallarını kötüye kullanması, şirketin paralarını şahsi hesabına geçirmesi, şirketin malvarlığını şahsi menfaati yararına kullanmış olması, yönetici ortağın şirketin adına ve hesabına üçüncü kişilerle muvazaalı işlemler yapmış olması, şirketin menfaati ile kişisel menfaatinin çakıştığı hallerde, TTK m. 623/1’de belirtilen tedbirli yönetici gibi özen göstermeyerek kusuruyla şirkete veya pay sahiplerine zarar vermiş olması, şirket sözleşmesinde öngörülmemiş veya diğer tüm ortakların yazılı izni olmaksızın şirketle

³⁰⁶ Şener, Ortaklıklar Hukuku, s. 754. Bu durumun ayrıca TMK m. 2’ye de aykırı olacağı görüşü hakkında bkz. Tarhan, ss. 182-183.

³⁰⁷ Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 773. Bir olayda aynı zamanda müdür olan ortağın, yönetsel anlaşmazlıklar ve geçimsizlik sebebiyle açtığı davayı reddeden Bölge Adliye Mahkemesinin kararı Yargıtay tarafından “davacının müdürler kurulu başkanı sıfatıyla gerek yönetim kurulunun gerekse de genel kurulun toplantıya çağırılması konusunda münhasıran yetkili olması sebebiyle bu anlaşmazlığın asıl sorumlusunun bizzat kendisi” olması gerekçesiyle onanmıştır Yargıtay, 11. HD. T. 03.10.2019, E. 2018/648, K. 2019/6161 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 01.01.2022).

³⁰⁸ Scholz (Seibt), Anh. §34, N. 10; Michalski ve diğerleri (Sosniza), Anh. §34, N. 51.

³⁰⁹ Taşdelen, s. 183; Pulaşlı, Şerh III, 2018, N.120, s. 2785; Scholz (Seibt), Anh. §34, N. 10.

³¹⁰ Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 772.

³¹¹ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku II, N. 1741r, s. 579.

rekabet oluşturacak şekilde faaliyette bulunması kusurunun bulunduğu hallere örnek teşkil eder³¹². Bu hallerde, haklı sebebi oluşturan fiilleri gerçekleştiren ortağın bu sebeplere dayanarak çıkma talebinde bulunması dürüstlük ve sadakat kurulları ile bağdaşmayacağından, haklı sebeple çıkma talebi reddedilir³¹³.

Haklı sebebin diğer ortaklarca yaratılması yani haklı sebebin oluşumda diğer ortakların kusurlu olması durumu, haklı sebebin davacı lehine takdirinde önem teşkil eder. Zira haklı sebebin oluşmasında tamamen diğer ortakların kusurunun olması durumunda çıkma talebinde bulunan ortak açısından haklı sebep oluştuğu kabul edilecektir³¹⁴.

Ancak bazı durumlarda ayrılmak isteyen ortak dışında diğer ortakların veya şirket yönetiminin de haklı sebep olarak değerlendirilebilecek olayın ekilmezliğine katkısı olabilir. Diğer bir anlatımla çıkma talebinde bulunan ortak tek başına kusurlu sayılmayabilir. Bu gibi hallerde müterafik kusuru bulunan ortağın gene de haklı sebeple çıkma davası açma olanağına sahip olduğunu kabul etmek gerekir. Ancak hâkim, davayı aan ortak açısından ekilmezliği tespit ederken kusurun paylaşım oranını dikkate alarak, davayı aan ortağın daha fazla kusurlu olması durumunda, ortaklık ilişkisinin devamına katlanması gerektiği kanaatine varabilir³¹⁵. Yargıtay bir kararında, haklı sebebe ilişkin dava aılabilmesi için ortağın en fazla eşit kusurlu olması gerektiğine hkmetmiřtir³¹⁶.

³¹² Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 773.

³¹³ şener, Limited, s. 886; Bilgili ve Demirkapı, s. 765.

³¹⁴ amoğlu, ıkma-I, s. 261; amoğlu, (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku II, N.1675o, s.430.

³¹⁵ şahin, Değerlendirme, s.178, dp. 8.

³¹⁶ “...*Dairemizin yerleşmiş içtihatlarına göre bir ortağın haklı nedenlerle şirketin fesih ve tasfiyesini isteyebilmesi iin en fazla eşit kusurlu olması gerekir...*” Yargıtay 11.HD. T. 25.10.2010, E. 12276, K.5838 (Gönen Eriş, **Açıklamalı-İçtihatlı 6335-6552 Sayılı Kanunlarla Güncellenmiş TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve şirketler, CİLT III**, 2.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, (2014), s. 3950).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HAKKIN DAVA YOLUYLA KULLANILMASI

I. DAVANIN İNŞAÎ NİTELİĞE SAHİP OLMASI

İnşâî davalar, bir hukuki durumun kurulması, kaldırılması veya değiştirilmesi için, diğer bir anlatımla yenilik doğuran bir hakkın kullanılması için, davacının tek taraflı iradesinin yeterli olmadığı veya bu konuda tarafların anlaşmasının mümkün olmadığı, bunun ancak bir mahkeme kararıyla sağlanabildiği durumlarda açılan davalar olup ayrıca yenilik doğuran dava olarak da anılmaktadırlar³¹⁷. İnşâî davalar, her zaman inşâî bir hakka dayanır³¹⁸.

Haklı sebeplerin varlığı hâlinde şirketten çıkmak isteyen ortağın dava açma zorunluluğu 638/2 ile düzenlenmiştir. Diğer bir anlatımla, ortak ile şirket arasında mevcut olan hukuki durumun (ortaklık ilişkisinin) ortadan kaldırılması için dava açılması gerekmektedir. Bu kapsamda haklı sebeple çıkma davası, inşâî nitelikte bir davadır³¹⁹. Zira mevcut hukuki durumda değişiklik meydana gelmekte, dava açan ortağın ortak sıfatı sona ermektedir. Haklı sebeple çıkma davası, gerçek olmayan yenilik doğurucu dava niteliğine sahiptir. Bu tür davalarda, taraflar yargılama sonunda verilecek hüküm ile doğacak etkiyi yargılama dışında kendi tasarrufu ile ortaya koyabilir³²⁰. Haklı sebeple çıkma davasında, hâkim, talep edilen hukuki sonucun doğması ve istenilen inşâî etkinin içeriği hususunda takdir yetkisine sahip değildir. Bu sebeple, dava bu bakımdan bağılı olmayan inşâî davadır³²¹. Örneğin, haklı sebeple çıkma davasında hâkim, şirketin feshine karar veremez³²².

³¹⁷ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, **Medeni Usûl Hukuku, Ders Kitabı**, 8.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 217. İnşâî dava kavramı için ayrıca bkz. Elif Irmak Büyük, **Medeni Usûl Hukukunda İnşâî Hüküm**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 2020, ss. 11-15; Baki Kuru, **Medeni Usûl Hukuku, El Kitabı, Cilt I**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, (Cilt I), s. 411.

³¹⁸ Ergun Önen, **İnşâî Dava**, Olgaç Matbaası, Ankara, 1981, s. 56; Pekcanitez/Atalay/Özekes, ss. 217-218; Kuru, Cilt I, s. 295.

³¹⁹ Çamoğlu, Limited, N. 99, s. 61; Tarhan, s. 184.

³²⁰ Büyük, s. 30.

³²¹ Bağılı olmayan inşâî davaya ilişkin açıklamalar için bkz. Büyük, s. 166.

³²² Bu konuda ayrıca bkz. İkinci Bölüm, I, 2, b, (3).

İnşâî nitelikli davalarda, mahkeme kararının da inşâî nitelikte (yenilik doğuran) bir karar olduğunun kabulü gerekir³²³. Karar, ortağın şirketten çıkması sonucunu doğurmakta, yani hukuki durumda değişikliğe neden olmaktadır³²⁴. Yenilik doğuran haklar, özellikleri itibariyle usûlüne uygun olarak kullanılmakla istenen amaç gerçekleşir ve sonuç gerçekleştikten sonra bundan geri dönmek mümkün değildir³²⁵.

İnşâî nitelikli davalarda, inşâî sonuç, kararın verilmesiyle değil; şekli anlamda kesinleşmesiyle doğar³²⁶ ve kural olarak geleceğe etkilidir³²⁷. Haklı sebeple çıkma davasında mahkemenin çıkmaya ilişkin kararı da şirketle ortak arasındaki hukuki ilişkiye son verip, kesinleştiği andan itibaren sonuçlarını doğurur ve bundan sonra bu sonuçtan dönmek mümkün değildir³²⁸. Diğer bir anlatımla haklı sebeple çıkma davası, geleceğe etkili şekilde hüküm ve sonuçlarını doğuran bir dava niteliğindedir.

Mahkemenin dava sonunda ret kararı vermesi hâlinde ise mahkeme kararı, iddia edilen inşâî hakkın bulunmadığı yönünde bir tespit hükmü niteliğine haiz olur³²⁹. Davanın reddedilmesi, tarafların hukuki durumunda herhangi bir değişikliğe neden olmaz. Yalnızca inşâî sebeplerin somut olayda mevcut bulunmadığı tespit edilmiş olur³³⁰. Dolayısıyla haklı sebeple çıkma davasında davanın reddedilmesi hâlinde, ret hükmü somut olayda haklı sebebin bulunmadığına ilişkin tespit hükmü niteliğine sahiptir.

³²³ Şanal Görgün/Levent Börü/Barış Toraman/Mehmet Kodakoğlu, **Medeni Usûl Hukuku**, 9.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 279; Kuru, Cilt I, s. 413; Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 51; Çamoğlu, Limited, N. 99, s. 61. İnşâî hükümle ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. Önen, ss. 166-172.

³²⁴ Şener, Limited, s. 916.

³²⁵ Büyük, s. 33; Gürpınar, s. 79.

³²⁶ Önen, ss. 174-175; Büyük, s. 97; Kuru, Cilt I, s. 413.

³²⁷ Büyük, s. 95; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 278; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 218; Kuru, Cilt I, s. 413.

³²⁸ Çamoğlu, Limited, N. 99, s. 61.

³²⁹ Önen, ss. 167-168; Büyük, s. 113; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 218; Kuru, Cilt I, ss. 412-413.

³³⁰ Önen, s. 167; Büyük, s. 113; Kuru, Cilt I, s. 413.

II. DAVANIN TARAFLARI

A. Davacı Sıfatı

1. Her Ortağın Dava Açabilmesi

Limited şirkette TTK m. 638/2 uyarınca, her ortak payının sermaye oranına bakılmaksızın haklı sebeplerin varlığı hâlinde dava yoluyla şirketten çıkma talebinde bulunabilir³³¹. Ortağın ne zamandan beri ortak olduğu, gerçek veya tüzel kişi olup olmaması da önem teşkil etmez. Aynı zamanda şirket ortağı olan müdürler de haklı sebeple çıkma davası açabilir.

2. Ortağın Dava Açması Açısından Özellik Taşıyan Haller

a. Ortağın Tüzel Kişi Olması

Limited şirkete tüzel kişilerin de ortak olabileceğinden daha önce bahsetmiştik. Haklı sebeple çıkma davası açacak olan ortağın tüzel kişi olması durumunda yetkili organlarının bu hususta karar alması gerekmekte olup alınan bu karara binaen haklı sebeple çıkma davası açılmalıdır³³².

Limited şirkete ortak olan tüzel kişilerin, genellikle anonim ve limited şirketler olması sebebiyle, bu iki şirket türü bakımından çıkma kararını alacak olan yetkili organ değerlendirilmelidir. Zira kanun, bu hakkın şirketlerin hangi organları tarafından kullanılacağına ilişkin bir düzenleme getirmemiştir.

Anonim şirketlere ilişkin olarak düzenlenen TTK m. 374 uyarınca yönetim kurulu ve kendisine bırakılan alanda yönetim, kanun ve şirket sözleşmesi uyarınca genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkilidir. Bu düzenlemeye göre haklı sebeple çıkma kararını almaya yetkili organ yönetim kuruludur. Zira genel kurulun bu yönde karar almaya yetkili olduğu

³³¹ Sanwald, s. 338.

³³² Öztürk Dirikkan, s. 46, dn. 91; Sidim, s. 92.

kanunda belirtilmemiş olduğundan, genel kurul yetkisi dışında kabul edilebilecek bu yetki anonim şirketlerde yönetim kuruluna ait olacaktır.

Ancak bu kapsamda özellikle anonim şirketlerde genel kurulun devredilemez görev ve yetkilerini düzenleyen TTK m. 408 hükmüne de ayrıca değinmek gerekmektedir. Zira TTK m. 408/2-f uyarınca önemli miktarda şirket varlığının³³³ toptan satışı³³⁴, genel kurulun devredilemez yetkisi kapsamındadır. Bu bakımdan bir anonim şirketin, limited şirketten çıkması hâlinde, limited şirkette sahip olduğu payların, bir malvarlığı değeri olan ayrılma payına dönüşecek olması sebebiyle, bu halin TTK m. 408/2-f kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği incelenmelidir. Eğer bir anonim şirketin, limited şirketten çıkması TTK m. 408/2-f kapsamında önemli miktarda³³⁵ şirket varlığının toptan satışı olarak değerlendirilirse, o zaman bu kararın genel kurul tarafından alınması gerektiği sonucuna varılacaktır. Bu kapsamda anonim şirketin, limited şirkette sahip olduğu payların değeri anonim şirket için önemli sayılabilecek miktardaysa, çıkma kararını genel kurulun alması gerekecektir. Eğer önemli miktarda sayılmayacak nitelikteyse, yukarıdaki açıklamalarımız çerçevesinde yönetim kurulu yetkisi kapsamında olacaktır.

³³³ Fıkra bahsedilen şirket varlığı, şirketin ticari işletmesinin maddi ve manevi bütün unsurları ile parasal değerini ifade eder (Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), N. 666a, s. 531).

³³⁴ Kanun koyucunun kullanmış olduğu satış sözcüğü geniş yorumlanmalı ve aynı mali sonucu doğuran tüm işlemleri kapsayan bir kavram olarak kabul edilmelidir (Levent Biçer ve Esra Hamamcıoğlu, “Anonim Ortaklıklarda Genel Kurulun Devredilemez Yetkileri Kapsamında Önemli Miktarda Şirket Varlığının Toptan Satışı ve Uygulama Alanı (TTK m. 408/2-f)”, **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, s. 44; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), N. 666a, ss. 531-532).

³³⁵ Kanunda “önemli miktar” kavramı açıklığa kavuşturulmamış olduğu için, satılan şirket varlığının önemli miktarda olup olmadığını belirlemede nicel ve nitel ölçütlerden yararlanılır (Damla Songur, **Anonim Şirketlerde Önemli Miktarda Malvarlığı Üzerinde İşlemler**, 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021, s. 113). **Nicel** ölçütlerin başında halka açık anonim şirketler bakımından SerPK m. 23 doğrultusunda “Önemli Nitelikteki İşlemlere İlişkin Ortak Esaslar ve Ayrılma Hakkı Tebliği (II-23.3)” hükümleri uyarınca önemlilik ölçütünde sınır olarak belirlenen oran gelmektedir. Buna göre işleme konu malvarlığının, kamuya açıklanmış son finansal tablolarına göre işleme konu mal varlığının kayıtlı değerinin varlık (aktif) toplamına oranının %75’inden fazlası olması hâlinde, o işlem önemli nitelikte olacaktır. Halka açık olmayan şirketlerde ise doktrinde farklı oranlar öne sürülmektedir. Bir görüşe göre şirket varlığının %60’ını geçen satışların önemli düzeyde olduğuna ilişkin bir düzenleme yapılabilir (Biçer ve Hamamcıoğlu, s. 40). Bir başka görüşe göre ise halka açık anonim şirketlere uygulanan %75 (veya II-23.3 Tebliği m. 6/6’da belirtilmiş şirketler bakımından %50) oranı, kıyasen halka açık olmayan şirketlere de uygulanabilir (Songur, s. 126). Diğer bir görüşe ise önemli miktarda malvarlığı satışı için satış işlemine konu varlığın defter değeri, duran malvarlığı defter değerinin en az %20’si olmalıdır (Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 13-13, s. 301). **Nitel** ölçütlerde ise şirketin tüm malvarlığının sayıca büyük bir kısmını oluşturmaya bile işletme konusunun gerçekleştirilmesi için önem taşıyan unsurlar da göz önüne alınır (Songur, s. 122).

Bu kapsamda çıkmaya ilişkin kararın alınması yetkisinin şirket sözleşmesiyle genel kurula bırakılıp bırakılamayacağı da ayrıca incelenmelidir. TTK m. 340'a göre şirket sözleşmesi, kanunun anonim şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak kanunda açıkça izin verilmişse sapabilir. Bu düzenleme anonim şirketlerde geçerli olan sözleşme özgürlüğüne önemli bir sınırlama getirmektedir. Zira şirket sözleşmesinde yapılacak ihtiyari düzenlemeler için kanunda açıkça izin verilmiş olma şartı aranmıştır³³⁶. Bununla birlikte, hâkim görüşe göre, anonim şirketlere ilişkin bir hükümden sapmaya izin verilip verilmediğinin tespitinde, sadece hükmün lafzına bakılmaması gerekir. Bu görüşe göre, gerektiğinde hükmün yorumlanmasından elde edilen anlam da dikkate alınabilir³³⁷. Bununla birlikte, yönetim kurulunun kapsamında olduğundan şüphe edilmeyen konular genel kurula devredilememektedir. Zira aksinin kabulü, genel kurulun kanun çerçevesinde çizilen niteliği ile bağdaşmaz³³⁸. Ancak özellikle TTK m. 408/2-f düzenlemesi göz önüne alındığında, böyle bir kararın genel kurul niteliği ile bağdaşmayan bir karar olduğunu söylemek mümkün olmayacaktır. Tüm bu açıklamalar kapsamında, yönetim kurulunun vazgeçilmez ve devredilmez yetkileri arasında düzenlenmemiş olan çıkmaya ilişkin kararın alınması yetkisinin genel kurula devredilebilmesinin mümkün olduğu söylenebilir.

Limited şirketlerde ise TTK m. 623/3 ve TTK m. 625/1-c.1 uyarınca kanun ya da şirket sözleşmesinin genel kurula tanıdığı yetkiler dışındaki tüm yönetsel yetkiler müdürlere aittir. Bu sebeple kanunda genel kurula yetki verilmeyen tüm konularda müdürleri yetkili kılan bu düzenlemelere göre limited şirketlerde, çıkma kararı müdürlerce alınacaktır. Ancak bu hakkın TTK m. 616/2-a hükmü doğrultusunda şirket sözleşmesi ile öngörülmesi hâlinde genel kurulun yetkisi kapsamında olacağı söylenebilir. Zira müdürlerin devredilemez ve vazgeçilemez görevlerini düzenleyen TTK m. 625 hükmünde sayılan haller arasında bulunmayan bu yetkinin, genel kurula devredilmesinin mümkün olacağı söylenebilecektir.

³³⁶ Karasu, Emredici Hükümler, s. 45.

³³⁷ Karasu, Emredici Hükümler, s. 61; Pulaşlı, Şerh I, s. 728.

³³⁸ Aybüke Demir ve Muzaffer Eroğlu, "Anonim Şirkette Organlar Arası İşbölümü ve Genel Kurulun Devredilemez Yetkileri", **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2, 2014, s. 86. Her bir organın, kendi yetki alanına giren konularda bağımsız karar alacağına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Esra Kaşak, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul ile Yönetim Kurulu Arasındaki Yetki Dağılımına İlişkin Temel Esaslar**, (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 2018, ss.103-104.

Ayrıca TTK m. 408/2-f hükmünün limited şirketlerde de uygulanabilmesinin mümkün olup olmadığına temas etmek gerekmektedir. Kanunda limited şirketlere uygulanacak anonim şirketlere ilişkin hükümler arasında TTK m. 408/2-f hükmüne yer verilmemiştir. Bununla birlikte, limited şirketlerde tasfiye usûlünü düzenleyen TTK m. 643'te anonim şirketlere ilişkin yollama mevcuttur. Buna göre tasfiye aşamasında, önemli miktarda malvarlığı üzerinde gerçekleştirilecek işlemler için anonim şirketlere ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nun 538/2 hükmü uygulanacaktır³³⁹. Bu hükme göre, önemli miktarda aktiflerin toptan satılabilmesi için genel kurul kararı gereklidir. Ancak bu hüküm, yalnızca tasfiye aşamasındaki şirketlere ilişkin açıklık getirmektedir. Bu sebeple doktrinde TTK m. 408/2-f hükmünün tasfiye hâlinde olmayan limited şirketlere uygulanabilir olup olmadığı hususunda farklı görüşler mevcuttur. Öncelikle belirtmek gerekir ki, tasfiye aşamasındaki limited şirketlerde genel kurula verilen bu yetkinin, faaliyet aşamasında olan limited şirketler için kanunda açıkça düzenlenmemiş olması doktrinde eleştirilmektedir³⁴⁰. Ancak genel kabul görüşüne göre, hem uzun yıllardır anonim ve limited şirketler için benimsenen önemli işlemler ayrımı hem de anonim şirketler için getirilen düzenlemenin nedeni olarak gerekçede açıkça belirtilen Yargıtay kararlarının limited şirketlere ilişkin olması göz önüne alındığında TTK m. 408/2-f hükmünün kıyasen limited şirketlere de uygulanabileceği kabul edilmektedir³⁴¹. Bu kapsamda, bir limited şirketin başka bir limite şirkete ortak olması durumunda, o limited şirketinin diğer limited şirkette sahip olduğu paylar önemli miktar olarak nitelendiriliyorsa, o zaman çıkma kararını genel kurul almak zorundadır. Önemli miktar olarak nitelendirilmiyorsa, çıkma kararı müdür veya müdürlerce alınacaktır.

b. Pay Üzerinde Sınırlı Ayni Hakların Olması

Ortağın esas sermaye payının üzerinde rehin ve intifa haklarının tesis edilmesi mümkündür (TTK m. 600).

³³⁹ Songur, s. 94.

³⁴⁰ Biçer ve Hamamcıoğlu, s. 49; Songur, s. 95.

³⁴¹ Songur, ss. 95-96.

Rehin hakkı, teminat amacına yönelik sınırlı aynı haklardan bir tanesidir³⁴². TTK m. 600/2 hükmü esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmasını düzenlemektedir. Limited şirkette, esas sermaye payı üzerinde rehin kurulması hususu şirket sözleşmesiyle genel kurul onayına bağlanmamışsa, bu durumda rehin TMK m.954 vd. hükümlerine tabi olacaktır. Buna karşın şirket sözleşmesiyle genel kurulun onayına bağlanmış olması hâlinde, TTK m. 595'teki payın devrine ilişkin şartlar payın üzerinde rehin hakkı kurulması bakımından da geçerlidir³⁴³.

Limited şirkette pay üzerinde rehin hakkının konusunu, esas itibariyle, malvarlıksal nitelikteki ortaklık hakları oluşturur³⁴⁴. Bu kapsamda payın rehinli olması durumunda haklı sebeple çıkma davasını yalnızca payın maliki açacaktır. Zira haklı sebeple çıkma hakkı şahsi nitelikli bir ortaklık hakkıdır³⁴⁵. Bu sebeple malvarlıksal niteliği bulunmayan bu hak rehlin kapsamına dahil değildir³⁴⁶. Ayrıca üçüncü kişilerin hakları ayrılma payı üzerinde devam edeceğinden³⁴⁷, bu kişilerin zarara uğrayacaklarından söz edilemez³⁴⁸. Ancak ortağın, oy hakkı da dahil olmak üzere sahip olduğu şahsi haklarını³⁴⁹, payın değerinde azalmaya neden olacak ve dolayısıyla rehin alacaklısının çıkarına ters düşecek şekilde kullanma ihtimali vardır. Bu gibi durumlarda, ortağın rehinli alacaklıya karşı şartları oluşmak koşuluyla sorumlu tutulması mümkündür³⁵⁰. Zira ortağın, rehinli paya ait şahsi haklarını kullanırken rehin alacaklısının haklarına zarar vermeme yükümlülüğü vardır³⁵¹.

TMK m. 794'te düzenlenmiş olan intifa hakkı, taşınır, taşınmazlar, haklar veya bir malvarlığı üzerinde kurulabilir. TTK m. 600/1 hükmü de esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı kurulmasına açıkça imkân tanımıştır. Bu düzenlemeye göre

³⁴² Seda Baş, "Limited Şirketlerde Payın Haczi, Rehni ve İntifa Hakkına Konu Olması", **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XI, Sayı: 2, 2021, s. 916.

³⁴³ Ramazan Durgut, "Limited Şirket Esas Sermaye Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 108, 2013, s. 126; Baş, s. 918.

³⁴⁴ Yaşar Can Göksoy, **Anonim Ortaklıkta Payın Rehni**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001, ss. 59, 63; Melis Gizem Çığsar, **Limited Şirkete Esas Sermaye Payının Rehni**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 95; Baş, s. 917.

³⁴⁵ İsmail Doğanay, "Limited Şirketlerde Ortaklık Payının Bir Başkasına Devredilmesi Koşulları Nelerdir?", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: VIII, Sayı: 2, 1975, (Ortaklık Payı), s. 89.

³⁴⁶ Erdem ve Göksoy, s. 577.

³⁴⁷ Erdem ve Göksoy, s. 603; Öztürk Dirikkan, s. 47; Şener, Limited, s. 391.

³⁴⁸ Öztürk Dirikkan, s. 47.

³⁴⁹ Doktrinde şahsi ortaklık hakları aynı zamanda "yönetmel" ve "kişisel" ortaklık hakları olarak da anılmaktadır (Erdem ve Göksoy, s. 1).

³⁵⁰ Erdem ve Göksoy, s. 613; Yıldırım, s. 399.

³⁵¹ Baş, s. 929; Çığsar, s. 100.

tıpkı rehin hakkının kurulmasında olduğu gibi, intifa hakkı tesisinde de TTK m. 595'teki payın devrine ilişkin düzenlemeler geçerlidir.

TMK m. 794/2 uyarınca aksine düzenleme olmadıkça intifa hakkı, sahibine, konusu üzerinde tam yararlanma yetkisi sağlar³⁵². Ortağın payı üzerinde intifa hakkının mevcut olması hâlinde de haklı sebeple çıkma davasını kimin açabileceği hususuna ayrıca değinmek gerekir. Ancak bunun için TTK m. 600/3 düzenlemesi ile intifa hakkı sahibinin, kullanabileceği hakları incelemek gerekmektedir.

TTK m. 600/3 uyarınca pay üzerinde intifa hakkı kurulması hâlinde, pay intifa hakkı sahibi tarafından temsil edilir. Bu düzenleme ile ortaklık haklarının bölünmesinin engellenmesi amaçlanmıştır³⁵³. Buna karşın bu düzenleme, intifa hakkı sahibinin bir temsilci olduğu izlenimine yol açması sebebiyle isabetli olmayan bir düzenlemedir³⁵⁴.

Ayrıca TTK m. 600/3 hükmünün lafzına göre, ortak sıfatından kaynaklanan her türlü hakları intifa hakkı sahibinin kullanabileceği ve hatta şirketin haklı sebeple feshi davasını bile açabileceği gibi bir anlam çıkmaktadır. Limited şirketlere ilişkin bu düzenleme, mehzaz kanunundaki kaynak hükümden (OR Art. 802b) ve anonim şirketlere ilişkin TTK m. 432'den farklıdır. Şöyle ki, OR Art. 802b'ye göre pay üzerinde intifa hakkının kurulduğu halde, oy hakkı ve buna bağlı haklar intifa hakkı sahibine aittir. TTK m. 432/2 uyarınca ise bir payın üzerinde intifa hakkı bulunması hâlinde, aksi kararlaştırılmamışsa, oy hakkı, intifa hakkı sahibi tarafından kullanılır. Görüldüğü üzere her iki düzenlemede “oy hakkı ve buna bağlı haklar” ifadesi kullanılmıştır. Buna karşın limited şirketlere ilişkin düzenlemede daha geniş bir ifade kullanılmıştır³⁵⁵.

Payı üzerinde intifa tesis edilmiş ortak, ortak sıfatını kaybetmemektedir. İntifa hakkı sahibi, ortak sıfatına sahip olmaksızın yalnızca paydan doğan bazı yetki ve haklara sahip olmaktadır³⁵⁶. Bu kapsamda payın üzerinde intifa hakkı kurulmuş olması hâlinde, intifa hakkı sahibi payı kullanma ve onun semerelerinden yararlanma

³⁵² Lale Sirmen, **Eşya Hukuku**, 5.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 533.

³⁵³ Honsell ve diğerleri (Oertle/duPasquier), Art. 789a, N. 2.

³⁵⁴ Şener, Limited, s. 368.

³⁵⁵ Yıldırım, ss. 401-402.

³⁵⁶ Yıldırım, s. 403.

hakkına sahip olacaktır³⁵⁷. Bu kapsamda şirketin feshini isteme veya çıkma hakkını kullanma, intifa hakkının amacını aşar. Bu sebeple intifa hakkı sahibi, şirketten çıkma hakkını kullanamayacak olup bu hakkı ortak sıfatına sahip ortak kullanabilecektir³⁵⁸. Kaldı ki, aksi durum haklı sebeple çıkma hakkının vazgeçilmez niteliğine de ters düşer. Bununla birlikte, intifa hakkı sahibinin, ortakla beraber bu davayı açabileceğinin kabul edilmesinde bir sakınca yoktur³⁵⁹. Zira ortak bu durumda zaten şirketten çıkmak istemekte ve bu hakkını kullanmaktadır.

Özetle payın üzerinde rehin, intifa gibi sınırlı ayni hakların bulunması pay sahibi ortağın çıkması hâlinde üçüncü kişilerin haklarını doğrudan etkileyebilir. Ancak üçüncü kişilerin hakları ayrılma payı üzerinde devam edeceğinden³⁶⁰, bu kişilerin zarar uğrayacaklarından söz edilemez. Dolayısıyla pay üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişileri haklı sebeple çıkma hakkının kullanılması için muvakkatinin aranması söz konusu değildir³⁶¹. Zira aksinin kabulü, haklı sebeple çıkma hakkının vazgeçilmez, devredilemez ve sınırlandırılmaz niteliğine aykırı düşer.

c. Payın Hacizli Olması Durumunda

Esas sermaye payı, haciz işlemine de konu olabilir (TTK m. 133). TTK m. 133 hükmü şirketler açısından hacze ilişkin hususları düzenlemiştir. Limited şirketlerde haczin konusunu ortağın kâr ve tasfiye payıyla birlikte şirket payı oluşturur³⁶². Alacaklı, bu yollardan istediğine başvurabilir³⁶³. Kâr payı, tasfiye payı ve borçlu ortağın şirketten diğer alacaklarının haczinde İİK m.89 hükmü; esas sermaye payının haczinde ise İİK m.94 hükmü uygulanır³⁶⁴. Esas sermaye payının haczi, yalnızca paraya çevrilmesi mümkün olan malvarlıksal haklar açısından

³⁵⁷ Abuzer Kendigelen, **Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı**, Beta, İstanbul, 1994, (İntifa), s. 296.

³⁵⁸ Yıldırım, s. 404; Yıldız, s. 152; Arslanlı ve Domaniç, s. 268. Anonim şirketlerde de ayrılma hakkının intifa hakkı sahibince kullanılamayacağına ilişkin bkz. Sönmez, s. 68.

³⁵⁹ Fesih bakımından bkz. Yıldırım, s. 404.

³⁶⁰ Erdem ve Göksoy, s. 603; Öztürk Dirikkan, s. 47.

³⁶¹ Öztürk Dirikkan, s. 47.

³⁶² Murat Dönmez, **Anonim ve Limited Şirketlerde Hisse Haczi ve Paraya Çevrilmesi**, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011, s. 394; Aziz Serkan Arslan, “Limited Şirket Hisselinin Haczi ve Haczin Sonuçları”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XXII, Sayı: 4, 2018, s. 9; Baş, s. 912.

³⁶³ Dönmez, s. 394.

³⁶⁴ Arslan, ss. 17, 20; Baş, s. 913.

mümkün olabilir³⁶⁵. Bu sebeple, şahsi ortaklık haklarının paraya çevrilmesi mümkün olmadığından ve mali bir değere sahip olmadığından bu nitelikteki haklar hacze konu oluşturmaz³⁶⁶. Bu kapsamda haklı sebeple çıkma hakkının şahsi nitelikte bir hak olmasından dolayı, yalnızca hacizli pay sahibi ortak çıkma davası açabilecektir. Ortağın bu davayı açması için icra dairesinin veya alacaklının muvafakatini alması gerekmez. Ancak, haciz ayrılma payı üzerinde varlığını devam ettirecektir³⁶⁷.

d. Pay Üzerinde Birden Fazla Kişinin Hak Sahibi Olması

Bir esas sermaye payı üzerinde birden çok kişinin ortak malik veya elbirliği mülkiyeti hâlinde sahip olması mümkündür. Bu durumda payın bölünmesi gibi bir durum söz konusu olmadığı gibi, hakların bölünerek kullanılması da mümkün değildir³⁶⁸. TTK m. 599/2 uyarınca ortaklar, paydan doğan haklarını atayacakları ortak bir temsilci vasıtasıyla kullanırlar.

Bu kapsamda, payın birden fazla kişiye ait olması durumunda çıkma hakkının kullanılabilmesi için pay sahiplerinin tamamının çıkma yönünden iradelerinin buluşması gerekir. Bu durumda pay sahipleri arasında mecburi dava arkadaşlığı söz konusu olacaktır³⁶⁹. Pay üzerinde malik sıfatına sahip olanlar temsilci aracılığıyla da dava açma hakkını kullanabilirler. Temsilcinin, aksi kararlaştırılmamışsa, maliklerin paylı malik olarak hak sahibi oldukları durumda, oy çokluğuyla (TMK m. 691); elbirliğiyle hak sahibi olmaları durumunda, oybirliğiyle belirlenmesi gerekmektedir (TMK 702/II).

e. Payın Geçişinin Dava Hakkına Etkisi

Payın geçişine ilişkin hükümler TTK m. 595 ve devamında düzenlenmiştir. Buna göre payın geçişi TTK m. 595'te düzenlenmiş olan devir yoluyla veya TTK m. 596'da düzenlenmiş olan miras, eşler arası mal rejimi ve icra yoluyla mümkündür. Bu

³⁶⁵ Şener, Limited, s. 338.

³⁶⁶ Bilgili ve Demirkapı, ss. 762-763.

³⁶⁷ Dönmez, s. 455.

³⁶⁸ Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-33, s. 557.

³⁶⁹ Öztürk Dirikkan, s.46. Fesih davası açma bakımından bkz. Yıldırım, s. 396.

sebeple payın geçişinin dava hakkına etkisi bakımından bu durumlar ayrı ayrı incelenmelidir.

Payın devrinin dava hakkına etkisine temas etmeden önce, öncelikle haklı sebeple çıkma davası açma hakkının, ortak sıfatıyla olan bağlantısını değerlendirmek gerekir. Bu bağlamda haklı sebeple çıkma davası açma hakkının ortak sıfatıyla bağlantı içinde bulunduğu söylenebilir. Zira bu hak, kanunla her ortağa, sırf ortak sıfatına sahip olmasından dolayı tanınmış bir haktır. Ortak sıfatından doğan dava haklarının da tüm diğer hak ve yükümlülüklerle birlikte devralana geçeceği kabul edilmedir. Zira bu hakkın yenilik doğuran hak niteliğinde olması ve yenilik doğuran hakların sözleşmenin devriyle birlikte devralana geçeceğinin kabulü gerekmektedir³⁷⁰. Ancak ortağın şahsına bağlı olarak ortaya çıkan dava haklarının devralana geçmesi mümkün değildir³⁷¹. O zaman öncelikle devredenin açtığı haklı sebeple çıkma davasının devralana geçip geçmeyeceği konusunda, dava konusunu oluşturan haklı sebeplerin devredenin şahsından kaynaklanıp kaynaklanmadığı hususu incelenmelidir³⁷². Şener de haklı sebebin çıkmak isteyen ortağın şahsında gerçekleşmesi durumunda, devralanın haklı sebeple çıkma davasına devam edemeyeceğine; buna karşın haklı sebebin şirket bünyesinde veya ortakların birbiriyle ilişkilerinden kaynaklı gerçekleşmesi hâlinde usûl ekonomisi ilkesi (HMK m. 30) gereğince davaya devralanın da devam etmesinin ve onun hakkında karar verilmesinin mümkün olması gerektiğini belirtmiştir³⁷³. Bir başka anlatımla devredenin açtığı haklı sebeple çıkma davasında devralanın davaya devam edip edemeyeceği konusunda, haklı sebebin devredenin şahsından kaynaklanıp kaynaklanmadığı incelenmelidir³⁷⁴. Kanaatimizce de haklı sebebin devredenin şahsından kaynaklanmadığı hallerde payı devralmış ortağın davaya devam

³⁷⁰ Demirkapı, s. 430. Aynı şekilde anonim şirketlerde de payın devredilmesi hâlinde pay devrinin davacı sıfatına etkisi tartışılmıştır. Bu tartışmada da temel noktayı dava açma hakkının (örneğin iptal davası) pay sahipliğine bağlı bir hak mı yoksa paya bağlı bir hak mı olduğu sorusu oluşturmaktadır. Bu hususa ilişkin tartışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Burak Polat, “Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarına Karşı Açılan İptal Davası Sırasında Pay Devrinin Davacılık Sıfatına Etkisi”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 45, 2021, s. 14, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1500381>, (E.T. 11.11.2021); Abuzer Kendigelen, “İptal Davası Açma Hakkı ve Paysahipliği Sıfatının Cüzi Halefiyet (Payların Devri) Sonucu Değişmesi”, **Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, 2001, (Halefiyet), s. 311 vd.

³⁷¹ Demirkapı, s. 430.

³⁷² Demirkapı, s. 431; Şener, Limited, s. 884.

³⁷³ Şener, Limited, s. 884.

³⁷⁴ Demirkapı, s. 431; Şener, Limited, s. 884.

edebilmesi gerekir. Örneğin, ortaklardan birinin sahte belgelerle haksız kazanç sağlaması veya şirket sırlarını rakip şirketle paylaşmış olması³⁷⁵ durumunda payı devralan ortağın davaya devam etmesi mümkün olmalıdır.

TTK m. 595 hükmü uyarınca payın devrinden başka, TTK m. 596 hükmü uyarınca eşler arası mal rejimine ilişkin hükümler, icra veya miras yoluyla da payın bir diğer kişiye geçmesinin mümkün olduğundan yukarıda bahsetmiştik. Bu hallerde, pay devrinin aksine payın geçişi için genel kurul onayı aranmamaktadır³⁷⁶. Bununla birlikte, TTK m. 596/2 uyarınca şirket, iktisabın öğrenilmesinden itibaren üç ay içinde payın geçtiği kişiyi onaylamayı reddedebilir. Bu durum özellikle şahıs şirketlerine özgü özelliklerin ön planda olduğu limited şirketlerde önem teşkil eder. Böylelikle, şirket, istemedikleri bir kişinin bu yollarla ortak olmasını engelleyebilir³⁷⁷.

TMK m. 599'a göre bir kişinin ölümü hâlinde, onun mirasçıları, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak, kanun gereğince kazanırlar. Bu kapsamda pay da pay sahibinin ölümü anında kendiliğinden onun mirasçılarına geçer. Ancak mirasçıların, mirası üç ay içinde reddetmeleri mümkündür (TMK m. 605/1, TMK m. 606/1). Bu üç aylık süre, yasal mirasçılar için mirasçı olduklarını daha sonra öğrendikleri ispat edilmedikçe mirasbırakanın ölümünü öğrendikleri; vasiyetname ile atanmış mirasçılar için mirasbırakanın tasarrufunun kendilerine resmen bildirildiği tarihten işlemeye başlar (TMK m. 606/2). Dava esnasında bir tarafın ölmesi hâlinde, mirasçılar mirası henüz kabul veya reddetmemişse, bu hususta kanunla belirlenen süreler geçinceye kadar dava ertelenir (HMK m. 55). Ancak ölenin bir şirket ortağı olması durumunda, TTK m. 596/2 hükmü de göz önünde tutulmalıdır. Zira yukarıda da ifade etmiş olduğumuz üzere, bu hükme göre şirketin iktisabın öğrenilmesinden itibaren üç ay içinde payın geçtiği kişiyi onaylamayı reddetmesi mümkündür. Bu süre, TMK m. 606'da belirtilmiş üç aylık sürenin geçmesinden sonra başlar. Eğer mirasçılar, mirası hemen kabul ederlerse, TTK m. 596/2'de belirtilmiş süre de bu tarihten itibaren başlar. Diğer bir anlatımla, şirketin artık TMK m. 606'da belirtilmiş olan süreyi beklemesine gerek yoktur³⁷⁸. Payın

³⁷⁵ Bu olguların haklı sebepten sayılacağını ilişkin bkz. İkinci Bölüm, II, B, 3, b.

³⁷⁶ Yıldırım, s. 409.

³⁷⁷ Çığsar, s. 61.

³⁷⁸ Yıldırım, ss. 410- 411; Şener, Limited, ss. 974-975.

mirasçılarının geçişi ile genel kurulun kararına kadar geçen zaman diliminde, mirasçı paydan doğan tüm haklarını kullanabilir (TTK m. 596/1)³⁷⁹. Ancak, bu süreler dolana kadar, mahkemenin bu hususu bekletici mesele yapması gerekir³⁸⁰. Bu aşamaların tamamlanmasından sonra, eğer mirasçılar mirası, genel kurul da mirasçıları onaylamayı reddetmemişse, artık mirasçılar taraf sıfatını kazanır ve davaya devam ederler³⁸¹.

Payın eşler arası mal rejimine ilişkin hükümler veya cebri icra yoluyla geçmesi hallerinde de yeni pay sahibi davaya devam edebilir. Ancak TTK m. 596/2 bu haller içinde geçerlidir. Yani genel kurul, üç ay içinde payın geçtiği kişiyi reddedebilir. Bu sebeple, mahkemenin bu üç aylık süreyi bekletici mesele yapması gerekir³⁸².

f. Şirketin Tasfiyesinin Davacı Sıfatına Etkisi

Çıkma hakkı, şirketin faaliyetlerine ve varlığına doğrudan etki etmemektedir. Bu sebeple şirketin tüzel kişiliği devam ettiği sürece haklı sebeple çıkma hakkı kullanılabilir. Bundan da limited şirket hakkında devam eden bir fesih davasının bulunmasının veya şirketin tasfiye hâlinde olmasının ortağın haklı sebeple çıkma hakkını kullanmasına engel teşkil etmeyeceği sonucu çıkarılabilir³⁸³. Haklı sebeple çıkma davasını, limited şirketin tasfiyesi hâlinde açılması durumunda somut koşullar dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır. Bu değerlendirmede, özellikle haklı sebebin halen devam edip etmediği göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte, doktrinde, şirketin tasfiye aşamasında olması hâlinde, tasfiye sürecinin uzun sürüp sürmeyeceğinin de araştırılması gerektiği belirtilmiştir³⁸⁴. Kanaatimizce, somut

³⁷⁹ Yıldırım, s. 411.

³⁸⁰ Yıldırım, s. 411; Şener, Limited, s. 975.

³⁸¹ Yıldırım, s. 411.

³⁸² Şener, Limited, s. 975.

³⁸³ Öztürk Dirikkan, s. 40.

³⁸⁴ Çamoğlu, Limited, s. 65; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku II, N. 1675ö, s. 442. *“Mahkemeye tüm dosya kapsamına göre; A. Ş.’nin 02/12/2009 tarihinde tasfiye kararı alınarak tasfiye aşamasına girdiği, halen tasfiye aşamasında olduğu, tasfiye memurlarının da davacı ve davalı olduğu, şirketin ortaklar kurulu tarafından tasfiyesine karar verildiğinden davacının yeniden şirketin feshini ve tasfiyeye karar verilmesini istemekle hukuki yararının bulunmadığı, ayrıca tasfiye aşamasındaki şirketten çıkmaya karar verilmesinde de hukuki yarar bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir... usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA...”* Yargıtay 11.HD. T. 21.10.2015, E.2015/3992, K. 2015/10828 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 05.02.2022).

olayda tasfiye işlemlerinin kısa süreceği net bir şekilde anlaşılıyorsa, davacının çıkma davası açmasında hukuki yarar olmadığı söylenebilir. Zira hâkimin haklı sebeple çıkma davasında tasfiye sürecinin ne kadar zaman alacağını araştırması, davanın uzamasına neden olacaktır. Bu sebeple, şirketin tasfiyesinin kısa süreceği net bir şekilde anlaşılamiyorsa, ortağın çıkma davası açmakta hukuki yararı olduğu kabul edilmelidir.

B. Davalı Sıfatı

Haklı sebeple çıkma davası kural olarak şirketin tüzel kişiliğine karşı açılır³⁸⁵. Bir davada, tüzel kişi adına hareket eden, o tüzel kişinin organı olup bu durum temsilin özel bir halini oluşturur. Yani aslında davada taraf gibi hareket eden tüzel kişilerin organlarıdır³⁸⁶. Limited şirkette temsil yetkisi müdürlere aittir (TTK m. 623/1). Diğer bir anlatımla davada şirketin tüzel kişiliğini müdür temsil edecektir. Bu sebeple müdür, deyim yerindeyse tüzel kişinin söz konusu davada vücut bulmasına yarayacaktır³⁸⁷. Çıkma davasını açan ortak şirketin müdürü ise ve şirketi temsil etmeye yetkili başka bir müdür yoksa şirketin tüzel kişiliğini davada temsil etmesi için kayyım atanır³⁸⁸. Temsil kayyımlığının dayanağını TMK m. 423 oluşturmaktadır. TMK m. 423/3 uyarınca, yasal temsilcinin görevini yerine getirmesinde bir engel varsa, ticaret şirketlerine temsil kayyımı atanması mümkündür³⁸⁹. Ayrıca, çıkma davası açan ortağın müdür olması hâlinde, limited

³⁸⁵ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 51; Öztürk Dirikkan, s. 47; Taşdelen, s. 184; Şener, Limited, s. 882; Tarhan, s. 183; Sanwald, s. 338.

³⁸⁶ Buse Dişel, **Dava Takip Yetkisi**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 125; Cansu Atıcı, **Medeni Usûl Hukukunda Dava Ehliyeti**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 83; Kuru, Cilt I, s. 326.

³⁸⁷ Dişel, s. 125.

³⁸⁸ "...10 yıl süreyle tek başına şirketi temsile yetkili kılınan H tarafından yönetici sıfatı bulunmayan S'ye ve tasfiyesi talep olunan şirkete karşı açılmış olup, davalı S'nin yönetici sıfatı olmadığından şirket davada temsil edilmemiştir. Şirketin tek temsilcisi davada davacı sıfatını haiz olduğundan mahkemece davada şirketin temsili amacıyla kayyım atanmak suretiyle davalı şirkete savunma hakkı tanınarak toplanan deliller ışığında karar verilmesi gerekirken, mahkemece aktif husumet ehliyetine yönelik bu husus gözetilmeksizin karar verilmesi hatalı olduğu gibi, şirketin fesih ve tasfiyesine yönelik davada husumetin ortağa yöneltilememesine rağmen davalı ortak ...'a dava açılmayacağını gözetilmemesi de doğru olmamış, birleşen davada kararın bozulması gerekmiştir...." Yargıtay 11. HD. T. 19/06/2017, E. 2016/713, K. 2017/3855 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 02.02.2022)

³⁸⁹ Mustafa Uğur Demiral, **Bir Koruma Tedbiri Olarak Şirket Yönetimi İçin Kayyım Tayini** (CMK m. 133), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 26; Atıcı, s. 272.

şirketi temsile yetkili müdür hem davalı hem de davacı olamayacağı için, TMK m. 426/3 gereği limited şirkete temsil kayyımının atanması gerekir³⁹⁰.

Çıkma davasıyla birlikte pay karşılığının şirketçe ödenmesi de istenebilir. Ancak ortaklara yöneltilmiş tazminat istemi çıkma davası içinde görülemez. Çıkma davasında, diğer ortaklar, davanın tarafları değildir³⁹¹. Ancak iki ortaklı limited şirkette, ortaklardan birinin haklı sebeple çıkma davası açması hâlinde davalı sıfatının kime ait olacağını ayrıca değerlendirmek gerekmektedir. 6762 sayılı (mülga) Türk Ticaret Kanunu döneminde tek ortaklı limited şirket kanunen mümkün değildi. Bu sebeple bu kanun döneminde, iki ortaklı limited şirkette ortaklardan birinin haklı sebeple çıkma davası açması hâlinde bu talebi reddedilirdi³⁹². Ancak 6762 sayılı (mülga) Türk Ticaret Kanunu'nun aksine 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu tek ortaklı limited şirketin varlığını mümkün kılmaktadır. Bu sebeple, limited şirket iki ortaktan oluşuyorsa, davanın ortaklardan birisi tarafından diğerine karşı açılması mümkündür. Zira bu halde dava actio pro socio'dan kaynaklanır³⁹³. Benzer şekilde, Yargıtay bir kararında çıkma davasının şirkete yöneltilmesi gerektiğini belirtmesine rağmen, davada şirketin tüm ortaklarının taraf sıfatı ile bulunmaları nedeniyle bu yanılının sonuca etki etmediği sonucuna varmıştır. Ancak kararında yargılama giderlerinin şirkete yüklenmesi gerektiğini belirtmiştir³⁹⁴.

³⁹⁰ Demiral, ss. 26-27.

³⁹¹ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 51.

³⁹² Tamer Pekdinçer, "İki Ortaklı Limited Şirketlerde Ortaklardan Birinin Haklı Sebeplere Dayanarak Mahkeme Kararı ile Çıkma İstemi ve Bu İsteme Yüksek Mahkemenin Yaklaşımı", **Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2003, s. 468.

³⁹³ Şener, Ortaklıklar Hukuku, s.754; Şener, Limited, s. 882.

³⁹⁴ "Dava, limited şirketten haklı nedenle çıkma istemine ilişkin olup, TTK m. 551.madde uyarınca açılan davada husumetin şirkete yöneltilmiş olması gerekirdi. Bu itibarla, her ne kadar husumetin diğer ortaklara yöneltilmesi doğru değil ise de, çıkmak istenen şirketin dört ortaklı olması ve davada tüm ortakların taraf sıfatıyla bulunmaları nedeniyle, bu yanılğı sonuca etkili görülmemiştir. Fakat bu durumda dahi, yargılama giderlerinin davalı ortaklardan değil, şirketin tahsili gerekirken, vekalet ücretinin davalılardan tahsiline karar verilmesi doğru görülmemiştir ve kararın açıklanan nedenle davalılar yararına bozulması gerekmiştir." Yargıtay 11.HD. 01.11.2010, E.3921/K.11038 (Eriş, 2017, s. 3153).

III. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME İLE DAVA ŞARTI BAKIMINDAN ARABULUCULUK MÜESSESESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Görevli ve Yetkili Mahkeme

TTK m.4 gereği limited şirket ortağının haklı sebeple çıkma istemiyle açacağı dava ticari nitelikli bir davadır. Bu sebeple TTK m. 5/1’de belirtildiği üzere görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesidir. Yetkili mahkeme ise tüzel kişiler ile ilgili davalarda yetkiyi düzenleyen HMK m.14/2³⁹⁵ hükmü ile düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir.

TTK m. 1521³⁹⁶ açıkça ortakların veya pay sahiplerinin şirketle veya birbirleriyle şirket ortaklığından veya pay sahipliğinden kaynaklanan davaların basit yargılama usûlüne tabi olacağını belirtmiştir. Bu sebeple haklı sebeple çıkma davası basit yargılama usûlüne tabi olacaktır.

B. Dava Şartı Bakımından Zorunlu Arabuluculuk Müessesesinin Değerlendirilmesi

Arabuluculuk, bir uyuşmazlığın tarafları arasındaki iletişimi kolaylaştıran ve bu konuda eğitilmiş, bağımsız ve tarafsız üçüncü bir kişinin sistematik iletişim teknikleri kullanarak yarattığı müzakere ortamında, uyuşmazlık çözümüne ilişkin kararın taraflarca konuşarak ve müzakerelerde bulunarak verildiği alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir³⁹⁷.

19.12.2018 Tarihli ve 30630 Sayılı RG’de yayımlanan 7155 sayılı Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usûlü Hakkında Kanunu’nun 20.maddesi ile TTK’ ya eklenen m.5/A maddesi uyarınca

³⁹⁵ HMK m.14/2: “Özel hukuk tüzel kişilerinin, ortaklık veya üyelik ilişkileriyle sınırlı olmak kaydıyla, bir ortağına veya üyesine karşı veya bir ortağın yahut üyenin bu sıfatla diğerlerine karşı açacakları davalar için, ilgili tüzel kişinin merkezinin bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir.”

³⁹⁶ TTK m.1521: “Ticaret şirketlerinde, ortakların veya pay sahiplerinin şirketle veya birbirleriyle şirket ortaklığından veya pay sahipliğinden kaynaklanan davalarda veya şirketin yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri, müdürleri, tasfiye memurları ya da denetçilerine karşı açılacak davalarda basit yargılama usulü uygulanır.”

³⁹⁷ Abdullah Berat Memiş, **Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Usûlü**, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 21.

aynı kanunun yürürlük maddesi (m. 26) uyarınca 01.01.2019 tarihi itibarıyla ticari uyuşmazlıklarda arabuluculuk zorunlu hale gelmiştir. HUAK m. 18/A uyarınca dava şartı olan arabuluculuğa başvurulmadan açılan davalar reddedilir. Ancak ilgili hüküm tüm ticari davaları kapsamamakta, yalnızca konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında olan ticari davaları kapsamaktadır. Ortağın açtığı haklı sebeple çıkma davası, ortak sıfatını sona erdirmeye yöneliktir ve bu kapsamda HMK m. 108 uyarınca inşaî (yenilik doğurucu) niteliğinde olup bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talebi içermediği için bu davada zorunlu arabuluculuk müessesesi işletilmeyecektir³⁹⁸.

Ancak uygulamada genellikle haklı sebeple çıkmayla beraber ayrılma payı da talep edilmektedir. Özellikle son yıllarda verilen yerel mahkeme ve BAM kararları incelendiğinde çıkma ve ayrılma payına ilişkin davaların arabuluculuğa başvurulmaması nedeniyle reddedildikleri görülmektedir. Örneğin bir Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Dairesi çıkma ve ayrılma payının ödenmesi talebiyle açılan davayı zorunlu arabuluculuğa başvurulmaması sebebiyle dava şartı yokluğundan reddeden yerel mahkemenin kararını hukuka uygun bulmuştur. Kararında ayrılma payının ödenmesi istemi nedeniyle davanın ticari bir alacak davası niteliğine haiz olduğunu, ayrıca uyuşmazlığın tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri bir işleme ilişkin olduğunu belirterek, davada arabuluculuğa başvurmuş olmanın bir dava şartı olarak kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir³⁹⁹. Bu karar incelendiğinde iki gerekçeye binaen arabuluculuk kurumunun zorunlu olması gerektiği kanaatine varıldığı görülmektedir: İlki çıkma talebiyle birlikte ayrılma payının da talep edilmiş olması nedeniyle, ayrılma payı ödenmesi isteminin bir alacak davası olması gerekçe gösterilmiştir. İkincisi ise uyuşmazlığın tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri bir işlem olmasından dolayı öncelikle arabuluculuk kurumunun denemesi uygun görülmüştür.

³⁹⁸ Aynı yönde bkz. Özdoğan Daloğlu, s. 60; Çakır Çelebi, s. 99; Sidim, s. 93.

³⁹⁹ “Dava limited şirket ortaklığından çıkma ve çıkma payının ödenmesi istemine ilişkin olup, çıkma payının ödenmesi nedeniyle ticari bir alacak niteliğine sahip olduğu, ayrıca uyuşmazlığın tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri bir işleme ilişkin olduğu, dolayısıyla bu davada arabuluculuğa başvurmuş olmanın bir dava şartı olarak kabul edilmesi gerektiği, ancak bu dava şartının yerine getirilmediği sonuç ve kanaatine varılmış olup, ilk derece mahkemesinin kararında bir isabetsizlik görülmemiştir.” Trabzon BAM 4.HD. T. 29.09.2020, E. 2020/772, K. 2020/731 (İlhan Dinç, **Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk Uygulamaları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 35).

Buna ilişkin doktrinde bir görüş şirketten çıkmayla birlikte belirsiz alacak hakkı niteliğindeki ayrılma payının da dava konusu yapılmış olması hâlinde sadece ayrılma payı bakımından davada para alacağının yargılama konusu yapılmasının davayı zorunlu arabuluculuk kapsamına sokmayacağını belirtmektedir⁴⁰⁰. Zira aslî talep olan şirketten çıkmadır ve bu talep, yenilik doğuran bir hakkın (çıkma hakkı) kullanılmasına dayanır. Böylelikle, bu hususta mahkemenin yenilik doğuran hükmüyle birlikte çıkma gerçekleşecek, alacak hakkı doğacaktır. Dolayısıyla, bu asli talebin (çıkma talebi) zorunlu arabuluculuk kapsamı dışında kalması sebebiyle, asli talebin kabul edilmesine bağlı alacak hakkı da (ayrılma payı) aynı şekilde değerlendirilmelidir. Bu sebeple, çıkma talebiyle, ayrılma payı arasındaki bu bağın zorunlu arabuluculuk kurumu ile koparılmaması gerektiği belirtilmektedir⁴⁰¹. Doktrindeki bir başka görüşe göre ise, ayrılma payı talebine istinaden verilecek hüküm tespit niteliğine sahiptir. Bu nedenle zorunlu arabuluculuk kapsamına girmeyecektir⁴⁰².

Görüldüğü üzere doktrindeki görüşlerin ortak noktası, haklı sebeple çıkma davasının zorunlu arabuluculuk kapsamına girmemesi gerektiği yönündedir. Gerçekten de para alacağına ilişkin olmayan haklı sebeple çıkma davası zorunlu arabuluculuk kapsamında olmamalıdır.

⁴⁰⁰ Muhammet Özekes ve Pınar Çiftçi, “Menfî Tespit Davalarını Zorunlu Arabuluculuğa Dahil Saymanın Gereksizliği Üzerine”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Cilt: 33, Sayı: 148, 2020, s. 124. Bununla birlikte, Yargıtay son yıllarda oluşturduğu bir içtihadında davaların yığılması hâlinde de, davalardan birinin zorunlu arabuluculuğa tabi olup diğer dava bakımından bu zorunluluk yoksa her iki dava için de arabulucuya başvurma zorunluluğunun kalkacağını belirtmiştir (Yargıtay 11.HD. T. 10.06.2020 tarihli E. 2019/4851 K. 2020/2732 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 03.03.2022)).

⁴⁰¹ Özekes ve Çiftçi, s. 124.

⁴⁰² Özdoğan Daloğlu, s. 60.

IV. HAKLI SEBEPLE ÇIKMA DAVASINDA MEDENİ USÛL HUKUKU BAKIMINDAN ÖZELLİK ARZ EDEN DİĞER HUSUSLAR

A. Davayı Sona Erdiren İşlemler

1. Kabul ve Sulh

6100 Sayılı HMK 24/3'e göre tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri dava konusu hakkında, dava açıldıktan sonra da tasarruf yetkisi devam eder. Bu kapsamda dava açtıktan sonra davalının davayı kabul etmesi ve tarafların sulh olması mümkündür. Kabul, davacının talep sonucuna davalının kısmen veya tamamen muvafakat etmesi (m. 308); sulh ise tarafların aralarındaki uyuşmazlık konusunu kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla mahkeme aşamasında anlaşmalarıdır (m. 313)⁴⁰³.

Özel hukukta tasarruf ilkesi, tarafların, yargılamanın başlangıcını, konusunu (dava konusunu) ve sona ermesini (davanın geri alınması, davadan feragat, davayı kabul ve sulh) belirleyebilmeleri, bir diğer anlatımla dava konusu üzerinde serbestçe tasarruf edebilmeleri demektir⁴⁰⁴. Bu kapsamda, haklı sebeple çıkma hakkı da tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir haktır. Zira ortak şirketten çıkmak için mutlak şartla mahkemeye başvurmak zorunda değildir. Şirkete çıkma talebini ilettiği takdirde genel kurul kararıyla da şirketten çıkabilir⁴⁰⁵. Bu sebeple dava aşamasında taraflar uzlaşarak sulh olabilir veya davalı şirket de haklı sebeple çıkma davasını kabul edebilir⁴⁰⁶.

⁴⁰³ Ali Cem Budak ve Varol Karaaslan, **Medeni Usûl Hukuku**, 5. Baskı, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2021, s. 342; Sulh kavramına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Seçkin Şahan, **Medeni Usûl Hukukunda Sulh**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, ss. 17-23.

⁴⁰⁴ Nedim Meriç, "Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf ve Taleple Bağlılık İlkesinin Kapsamı ve Bazı Güncel Kararların Değerlendirilmesi", **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Türk Medeni Usûl ve İcra İflas Hukukçuları Birliği Özel Sayısı**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2014, s. 29; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 184.

⁴⁰⁵ Bilgili ve Demirkapı, s. 764; Taşdelen, s. 190; Yıldız, ss. 154-155.

⁴⁰⁶ "Davalı vekili, 27.06.2014 tarihli dilekçesinde müvekkilinin davayı kabul ettiğini, şirket faaliyetlerine engel olan ve sürekli olarak şirketi zor durumda bırakan davacının ortaklıktan ayrılmasının şirketin ve diğer ortakların menfaatine olacağını beyan edip dilekçesinin istem sonucu bölümünde davacının çıkma talebinin kabulü ile ...'in şirketten ayrılmasına karar verilmesini istemiş; ayrıca 04.07.2017 tarihli celsede "Her ne kadar son bilirkişi raporu davacının şirketten haklı nedenle çıkma sebebi bulunmadığını belirlemiş ise de, dava sırasında konulan tedbirler nedeniyle müvekkil şirketin faaliyeti adeta durmuş durumda olup, iflasa

Bu kapsamda şirket tüzel kişiliği adına karar vermeye yetkili olan organ ayrıca değerlendirilmelidir. Limited şirketler, müdürler tarafından temsil edilir (TTK m. 623). Ancak müdürler, bir ortağın şirketten çıkıp çıkamayacağına karar veremez.

Kanunda, her ne kadar haklı sebeple çıkmanın dava yoluyla kullanılacağı belirtilmişse de ortağın dava açmadan önce şirkete başvurabilir. Bu durumda, daha önce de temas ettiğimiz üzere genel kurul, ortağın bu istemini kabul ederse ortak şirketten çıkabilir⁴⁰⁷. Diğer bir anlatımla, çıkmak isteyen ortak, genel kurulun onay vermesi hâlinde limited şirketten ayrılabilir⁴⁰⁸.

Görüldüğü üzere ortağın şirketten çıkmasına karar verebilecek ortak müdür değil, genel kuruldur. Bu kapsamda dava aşamasında müdür, genel kurulun ortağın çıkmasına ilişkin aldığı karara istinaden davayı kabul edebilir. Çıkma davası açan ortağın çıkma davası açmadan önce şirkete başvurmuş olması ve genel kurulun bu talebi kabul etmemiş olması hâlinde bile, genel kurul dava aşamasında ortağın çıkma talebine ilişkin karar alabilir.

2. Feragat

Davadan feragat, davacının talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir (HMK m. 307). Dava açtıktan sonra da dava konusu üzerinde tasarruf yetkisi devam eden davacı açtığı dava konusu haktan feragat edebilir. Bu kapsamda feragatin konusunu davacının ileri sürdüğü talep oluşturmaktadır⁴⁰⁹. Feragat dava konusu haktan da feragati kapsar. Davadan feragat eden davacı, dava konusu ettiği talebe ilişkin tekrar dava açamaz⁴¹⁰.

Haklı sebeple çıkma hakkının da tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir hak olduğunu belirtmiştik. Dolayısıyla haklı sebeple çıkma davası

sürüklenmektedir. Biz de çıkma bedeli neyse vermeye hazırız.” şeklindeki beyanı duruşma tutanağına geçmiştir. Bu durumda, mahkemece davalının yukarıda anılan beyanı değerlendirilip sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi yerinde olmamış; kararın davacı yararına bozulmasını gerektirmiştir.” Yargıtay 11.HD T. 11.12.2020, E. 2019/2170, K. 2020/5928 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 02.02.2022).

⁴⁰⁷ Bilgili ve Demirkapı, s. 764; Pulaşlı, Şerh III, N. 121, s. 2786.

⁴⁰⁸ Yıldız, s. 154; Taşdelen, s. 190. Alman hukukunda da ortakların kararı ile çıkmanın mümkün olduğu belirtilmektedir (Wicke, Anh. § 34, N.10; Scholz (Seibt), Anh. §34, N. 14a, s. 1677).

⁴⁰⁹ Baki Kuru, **Medeni Usûl Hukuku, El Kitabı, Cilt II**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, (Cilt II), s. 1046; Pekcanıtez/Atalay/Özekes, s. 437.

⁴¹⁰ Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 592; Pekcanıtez/Atalay/Özekes, s. 438; Budak ve Karaaslan, s. 342. Kuru, Cilt II, s. 1046.

aşamasında, davacı ortağın davasından feragat etmesi mümkündür⁴¹¹. Davadan feragat, kesin hüküm gibi sonuçlarını doğurur (HMK m. 311) ve bu andan itibaren davacı feragatten dönemez⁴¹².

Ortağın dava açmasından sonra, ancak feragat beyanından önce, haklı sebep teşkil eden yeni vakıalar ortaya çıkabilir. Ortak davasından feragat ettiği takdirde, bu vakıalara dayanarak yeniden haklı sebeple çıkma davası açamaz. Çünkü, bu vakıalar ortağın davasından feragatinden önce gerçekleşmiştir. Her haklı sebep teşkil eden olay, tek bir talep sonucuna hizmet etmektedir: “şirketten çıkma”. Ortağın davadan feragat etmesi halinde, aslında bu talep sonucundan vazgeçmiş sayılır. Şirketten çıkmayı talep eden ortağın bu talebinden vazgeçmesi hâlinde, artık önceki vakıalara dayanarak yeniden çıkma talepli dava açamaması gerekir. Kaldı ki bu durumda, artık hukuki yarar yokluğundan da bahsetmek mümkün olacaktır. Bütün usûl işlemlerin temelinde mevcut olan hukuki yarar, hiç kimsenin yargı organlarını gereksiz yere meşgul etmeye hakkı olmadığı temeline dayanmaktadır⁴¹³. Gerçekten de feragat beyanından önce ortaya çıkmış bir vakıaya dayanarak tekrardan haklı sebeple çıkma davası açmak, mahkemeleri gereksiz yere meşgul etmekten başka bir amaca hizmet etmeyecektir.

Ancak bu durum haklı sebeple çıkma hakkından ileriye etkili olacak şekilde tamamen feragat etme olarak algılanmamalıdır. Zira ortağın davasından feragat etmesinden sonra, haklı sebep olarak sayılabilecek yeni olguların ortaya çıkması hâlinde ortak tekrar haklı sebeple çıkma davası açabilir. Örneğin, şirketin uzun süredir kâr elde edemediği iddiasıyla haklı sebeple çıkma davası açan ortak, feragatten sonra ortaklar arasında gerçekleşen kişisel bir husumete dayanarak tekrar haklı sebeple çıkma davası açabilir.

⁴¹¹ Ünal Tekinalp, “Çıkmaya Katılma”, **Halil Arslanlı Bilim Arşivi**, 2011, (Katılma), s. 6, <http://arslanlibilimarsivi.com/>, (E.T. 10.12.2021).

⁴¹² Leyla Akyol Aslan, **Medeni Usûl Hukukunda Davadan Feragat**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011, s. 140; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 438.

⁴¹³ Akyol Aslan, s. 379.

B. İspat ve Deliller

1. İspat Yüğü

İspat, en genel anlamıyla bir iddianın doğru ve gerçek olup olmadığı hususunda hâkimi inandırma faaliyetidir⁴¹⁴. Zira davacının talebini haklı kılacak vakıaların somut olayda mevcut olup olmadığının tespit edilmesi yargılama sonucu hüküm verilebilmesi için gereklidir. Bu kapsamda hâkim ancak davacının ileri sürdüğü vakıaların mevcut olduğu ve bu vakıaların davacı lehine hukuki bir sonuç doğuracağı kanaatindeyse davayı kabul edecek, aksi halde davayı reddedecektir⁴¹⁵. İspat yükü ise, belli bir vakıanın gerçekleşmiş olup olmadığının anlaşılabilmesi sebebiyle hâkimin aleyhte bir kararıyla karşılaşma tehlikesidir⁴¹⁶.

Haklı sebeplerin gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda ispat yükü, davacı taraftadır. Zira HMK m. 190 gereği ispat yükü iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir. Bu kapsamda ispat yükü davacı taraf olarak haklı sebeple çıkma talebinde bulunan ortağa aittir. Bu sebeple çıkma talebinde bulunan ortak iddia ettiği durum veya olguların somut olayda gerçekleşmiş olduğunu ve bunların haklı sebep niteliğinde olduğunu ispat etmelidir. Davacı ortağın bu faaliyetini yerine getirmesinden sonra şirket de olayda haklı sebep teşkil edecek bir olgunun bulunmadığını veya haklı sebebin oluşmasında davacı ortağın tamamen veya ağırlıklı derecede kusurlu olduğunu ispat ederek davanın reddedilmesini sağlayabilir.

2. Deliller

Bir davada, delillerin konusunu, davanın esasını oluşturan maddi vakıalar oluşturmaktadır⁴¹⁷. Haklı sebeple çıkma davasında ise, delillerin konusunu, haklı sebep teşkil ettiği iddia olunan vakıalar oluşturmaktadır. Bu davada, davacı ortağın

⁴¹⁴ Bilge Umar ve Ejder Yılmaz, **İspat Yüğü**, 22. Bası, Kazancı Matbaacılık Sanayii, Büyükçekmece, 1980, s. 2; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 324.

⁴¹⁵ Budak ve Karaaslan, s. 351.

⁴¹⁶ Umar ve Yılmaz, s. 3.

⁴¹⁷ Kuru, Cilt I, s. 613.

ileri sürdüğü haklı sebeplerin varlığını ispat etmesi⁴¹⁸ ve çıkmaya konu ettiği olay ve olgulara ilişkin delilleri mahkemeye sunması gerekir. Somut olayın haklı sebep teşkil ettiği, davacı ortak tarafından, somut delillerle ispat edilememesi hâlinde davanın reddine karar verilmelidir⁴¹⁹. Bu bakımdan, davada ayrıca haklı sebeple çıkmayı talep eden davacı ortağın, ortak sıfatını ispat etmesi gereklidir. Daha sonra ileri sürdüğü vakıaların şirketten çıkması için haklı sebep niteliğinde olup olmadığını ispatlaması gerekmektedir. Bu kapsamda en önemli delillerin başında şirket defterleri ve kayıtları gelmektedir⁴²⁰. Ayrıca davada şirket sözleşmesi, pay senetleri⁴²¹ ve ticaret sicil kayıtları ortak sıfatının ispatı açısından önem teşkil etmektedir⁴²². Davacı ortağın ileri sürdüğü haklı sebeplerin gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin kesin delile gerek olmadığından tanık dinlenebilir (HMK m. 240-265), bilirkişiden yararlanılabilir (HMK m. 266-287). Hatta Yargıtay haklı sebebin belirlenmesinde bilirkişilerden yararlanılmamasını eksik inceleme olarak değerlendirmektedir⁴²³.

⁴¹⁸ Şener, Limited, s. 884.

⁴¹⁹ Şahin, Değerlendirme, s.178.

⁴²⁰ “Bu itibarla, davacının tüm delillerinin toplanması, haklı sebeple ortaklıktan çıkmaya ilişkin dava dosyasının celbedilerek değerlendirilmesi, davalı tarafın ticari defter ve kayıtları üzerinde inceleme yapılarak davacı tarafından yapılan havalelerin davalı şirket defterlerine ne şekilde kaydedildiğinin belirlenmesi ve oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün temyiz eden davacı yararına bozulması gerekmiştir.” Yargıtay 11. HD. T. 14.11.2019, E. 2018/1705, K. 2019/7205, (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 12.06.2022).

⁴²¹ Şener, Limited, s. 883.

⁴²² Erdem ve Göksoy, s. 574. “Davalı şirketin davaya cevap vermemesi nedeniyle davadaki netice-i talep bakımından davayı inkar etmiş sayıldığı gözetilerek, gerektiğinde HMK’nın 220.maddesi uygulanmak suretiyle davalı şirkete pay defterinin ibrazının emredilmesi, ibraz edilmemesi hâlinde davacının ortak sayılacağı kabul edileceği ihtarata yapılarak, tüm bu araştırma sonucunda gerçekten de davacının davalı şirkete ortak bulunmaması hâlinde davanın hukuki yarar yokluğundan reddi, aksinin saptanması hâlinde davacının ortak olduğunun kabulüyle çıkma isteğinin haklı nedenlere dayanıp dayanmadığı değerlendirilerek, sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken...” Yargıtay 11.HD. T. 8.4.2021, E. 2020/6074, K. 2021/3488 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 11.03.2022).

⁴²³ “O halde mahkemece, davacının dayandığı tüm sebepler ve buna ilişkin deliller değerlendirilerek, gerektiğinde bilirkişi incelemesi yapılmak suretiyle davacının şirketten çıkmasını gerektirecek haklı bir sebebin bulunup bulunmadığının belirlenmesi gerekirken, eksik inceleme ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün temyiz eden davacı yararına bozulması gerekmiştir.” Yargıtay 11. HD. T. 1.10.2014, E. 2014/8798, K. 2014/14978 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 11.03.2022).

C. İhtiyati Tedbir

1. İhtiyati Tedbire İlişkin Yasal Düzenleme ve Gerekçesi

Kural olarak, ortağın hak ve borçları mahkemece verilen çıkma kararı kesinleşinceye kadar devam etmektedir⁴²⁴. Karar kesinleşinceye kadar geçecek süre içerisinde, şirket ile dava açan ortak arasındaki uyuşmazlık, ortağın haklarını tehlikeye düşürebileceği gibi şirket işlerini de olumsuz etkileyebilecektir⁴²⁵. Dolayısıyla, davacı ortağın veya davalı şirketin menfaatlerinin korunması için dava süresince ihtiyati tedbir alınması gerekebilir⁴²⁶. Bu sebeple, çıkmayı düzenleyen TTK 638.maddesinin 2.fikrasının devamında “...Mahkeme istem üzerine, dava süresince, davacının ortaklıktan doğan hak ve borçlarından bazılarının veya tümünün dondurulmasına veya davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla diğer önlemlere karar verebilir.” demek suretiyle dava süresince mahkemece bazı önlemlere karar verilebileceğini düzenlemiştir. Hükmün gerekçesinde de çıkma davası açan ortağın, yargılama süresince ortaklık haklarını kullanması ve borçlarını yerine getirmekle yükümlü olmasının konumuna uygun düşmeyeceği belirtilmiştir⁴²⁷.

2. İhtiyati Tedbire İlişkin Talep

Kanunda ihtiyati tedbir uygulanması için istemin şart olup olmadığı açıkça düzenlenmemiştir. Doktrinde bir görüş istem olmasa da mahkeme tarafından gerek görülen önlemlere resen karar verilebileceğini belirtmektedir⁴²⁸. Diğer görüş ise ihtiyati tedbire talep olmadığı takdirde mahkemece resen karar verilemeyeceği yönündedir⁴²⁹. Gerçekten de maddede açık bir şekilde “istem üzerine” ifadesi kullanılması sebebiyle mahkemenin bu tedbirlere ancak talep üzerine karar verebileceği kanaatindeyiz.

⁴²⁴ Sanwald, s. 344; Taşdelen, ss. 190, 198; Şener, Limited, s. 916.

⁴²⁵ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 50, Taşdelen, s. 190.

⁴²⁶ Sanwald, s. 344.

⁴²⁷ TTK Gerekçe m. 638.

⁴²⁸ Eriş, 2017, s. 3137.

⁴²⁹ Soner Altaş, **Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirketler**, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, (Limited Şirketler), s. 346; Şener, Limited, s. 913.

İlgili madde fıkrasında da görüleceği üzere hangi tarafın ihtiyati tedbir talep edebileceği açıkça düzenlenmemiştir. Bu sebeple doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre, TTK m.638/2 hükmü davacı ortağın lehine verilecek ihtiyati tedbiri düzenleyen özel bir hükümdür ve bu sebeple şirketin, tedbir taleplerini HMK m.389 vd. da düzenlenen hükümlere dayandırması gerekmektedir⁴³⁰. Diğer görüşe göre, TTK m.638/2'nin ortağın haklarının dondurulmasına olanak sağlamış olması her iki tarafa da ihtiyati tedbir talebinde bulunma hakkı tanıdığıının göstergesidir. Zira haklarının dondurulmasını talep etmekte menfaati olan taraf şirket; borçların dondurulmasını istemekte menfaati olan taraf ise çıkmak isteyen ortak olup her iki tarafın da ihtiyati tedbir talep etmesi mümkündür⁴³¹.

İsviçre Borçlar Kanunu'nun ihtiyati tedbiri düzenleyen 824.maddesine göre taraflardan her biri ihtiyati tedbir talep edebilir⁴³². Ayrıca İsviçre Borçlar Kanunu'nun gerekçesinde hem şirketin hem de çıkmak isteyen ortağın menfaatlerinin korunması için ihtiyati tedbire ihtiyaç olabileceği belirtilmektedir⁴³³. Kanaatimizce de her iki taraf ihtiyati tedbir talep etme olanağına sahiptir. Zira kendisi için çekilmez hale gelen ortaklık ilişkisini sonlandırmak amacıyla dava açan ortak, dava süresince haklarını şirket çıkarına ters düşecek şekilde kullanabilir. Bu gibi durumları önlemek amacıyla şirketin de kendi lehine ihtiyati tedbir talebinde bulunması mümkün olmalıdır. Ancak belirtmek gerekir ki, davanın tarafı olmayan üçüncü kişiler aleyhine ihtiyati tedbire hükmedilemez⁴³⁴.

⁴³⁰ Çamoğlu, Çıkma-I, s. 261 dn.23.

⁴³¹ Yıldız, s. 157; Şahin, Değerlendirme, s. 181.

⁴³² Art. 824 OR: *"In einem Verfahren betreffend das Ausscheiden eines Gesellschafters kann das Gericht auf Antrag einer Partei bestimmen, dass einzelne oder alle mitgliedschaftlichen Rechte und Pflichten der betroffenen Person ruhen."*

OR Art. 824 ile TTK m.638/2 arasında önemli farklılıklar vardır. Öncelikle ihtiyati tedbiri düzenleyen OR Art. 824'te dava *"ortağın ayrılmasına ilişkin davada -in einem Verfahren betreffend das Ausscheiden eines Gesellschafters-"* olarak anılmaktadır, bir diğer anlatımla dava ortağın çıkmasına veya çıkarılmasına ilişkin olabilir. Buna karşın TTK' da bu düzenleme yalnızca haklı sebeple çıkmaya ilişkin olup, çıkarma davası ile ilgili böyle bir düzenleme getirilmemiştir. Ayrıca OR'de *"taraflardan birinin talebi üzerine- auf Antrag einer Partei-"* ibaresi ile her iki tarafında ihtiyati tedbir talep edebileceğini belirtilirken, TTK'da böyle bir ibare kullanılmamıştır. OR'den farklı olarak TTK'da *"...diğer önlemlere"* ifadesi kullanılmıştır. Diğer bir anlatımla Türk kanun koyucusu, hâkimin madde hükmünde belirtilmemiş olan farklı tedbirlere de hükmedebilmesine olanak sağlamış, hâkimi hükümde yazılan tedbirlerle sınırlamamıştır (Hükümde belirtilen tedbirlerin sınırlı sayıda olmadığı konusunda ayrıca bkz. Şahin, Değerlendirme, s. 181).

⁴³³ Botschaft, s. 3222.

⁴³⁴ Sanwald, s. 341.

3. Mahkemenin Hükmedebileceği Tedbirler

TTK m. 638/2’de mahkemenin, dava süresince, davacının ortaklıktan doğan hak ve borçlarından bazıları veya tümü hakkında ya da davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla diğer önlemlere karar verebileceği düzenlenmiştir. Bu hükümle, aslında, ortağın hak ve yükümlülüklerine ilişkin ihtiyati tedbir kararı verilebileceği belirtilmektedir. Bu kapsamda, ortağın katılım hakları, bilgi ve inceleme hakkı⁴³⁵ gibi haklarının bir kısmı veya tamamı hakkında ihtiyati tedbir hükmedilebilir. Böylelikle, örneğin, ortağın oy hakkını kullanmak suretiyle şirketi bloke etmesi de engellenebilir⁴³⁶.

Çıkma isteminde bulunan ortak, şirketin malvarlığını azaltacak işlemlere ilişkin ihtiyati tedbir talep edebilir⁴³⁷. Örneğin, şirketin taşınır ve taşınmaz mallarının devrinin engellenmesi amacıyla bunlar üzerine ihtiyati tedbir konulabilir. Ayrıca rekabet yasağına⁴³⁸, ek ödeme⁴³⁹ ve yan edim yükümlülüklerine⁴⁴⁰ ilişkin de ihtiyati tedbir kararı verilebilir. Çıkma davası açan ortağın müdür olması hâlinde ise idare ve temsil yetkileri elinden alınabilir⁴⁴¹.

4. İhtiyati Tedbir Açısından HMK m. 389 ve Devamındaki Maddelerdeki Şartların Aranıp Aranmayacağı

TTK m. 638/2’de ihtiyati tedbir talebine ilişkin yapılacak değerlendirmeye ilişkin özel bir kural yer almamaktadır. Kanunda özel bir hüküm yer almadığı için HMK’nın ihtiyati tedbire ilişkin genel hükümlerine başvurulacaktır⁴⁴². Bu sebeple mahkeme ihtiyati tedbire karar verirken HMK m.389 vd. hükümlerine göre inceleme yapar.

⁴³⁵ Şener, Ortaklıklar Hukuku, s. 755.

⁴³⁶ Şener, Limited, s. 915.

⁴³⁷ Şahin, Değerlendirme, s. 181.

⁴³⁸ Taşdelen, s. 190; Şener, Limited, s. 915.

⁴³⁹ Şahin, Değerlendirme, s. 181; Taşdelen, s. 190. Doktrinde bir görüşe göre, ek ödeme yükümlülüğünü TTK m.604 uyarınca şirketin iflası hâlinde dahi devam etmekte olup, mahkeme tarafından ihtiyati tedbir kapsamında kaldırılamaz (Şener, Limited, s. 915).

⁴⁴⁰ Şahin, Değerlendirme, s. 181; Şener, Limited, s. 915.

⁴⁴¹ Şener, Limited, s. 915.

⁴⁴² Mehmet Özdemir, **Geçici Hukuki Korumalar**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 96; Kuru, Cilt II, s. 1322.

İhtiyati tedbir, dava açılmadan önce talep edilebileceği gibi dava açılırken dava dilekçesi ile birlikte de talep edilebilir⁴⁴³. HMK 390/1'e göre ihtiyati tedbir, dava açılmadan önce, esas hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeden; dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilir. Haklı sebeple çıkma davasında görevli ve yetkili mahkeme; şirket merkezinde bulunan asliye ticaret mahkemeleri olduğu için, ihtiyati tedbire ilişkin talep de bu mahkemece değerlendirilecektir. Dava açıldıktan sonra ise, asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebilir⁴⁴⁴.

HMK 390/2'ye göre tedbir talep edenin haklarının derhâl korunmasında zorunluluk bulunan hâllerde, hâkim karşı tarafı dinlemeden de tedbire karar verebilir.

HMK 390/3'e göre tedbir talep eden taraf, dilekçesinde dayandığı ihtiyati tedbir sebebini ve türünü açıkça belirtmek ve davanın esası yönünden kendisinin haklılığını yaklaşık olarak ispat etmek zorundadır. Görüldüğü gibi bu düzenlemeye göre, ihtiyati tedbire karar verilebilmesi tam ispat değil yaklaşık ispat yeterlidir. Dolayısıyla iddia edilen hususların kesin olarak değil kuvvetle muhtemel gösterilmesi yeterlidir⁴⁴⁵. Bu kapsamda, haklı sebeple çıkma davasında, davacı ortağın iddia ettiği haklı sebeplerin inandırıcılığı zayıfsa, ortağın talebi reddedilmelidir⁴⁴⁶.

D. Kanun Yolları

Mahkeme kararlarındaki hataların en aza indirilebilmesi için, kesinleşmeden önce bir üst mahkeme tarafından denetlenmesi yani kanun yoluna başvuru olanağı düzenlenmiştir⁴⁴⁷. HMK m. 341 uyarınca ilk derece mahkemelerinin nihai kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulabilir Bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil nihai kararlar da HMK m. 361 uyarınca temyiz edilebilir. Temyiz edilemeyen kararları düzenleyen HMK m. 362 de çıkma kararlarının temyiz edilebileceğini teyit etmektedir. Kanun, miktar ve değere tabi kararları için kanun

⁴⁴³ Özdemir, s. 103.

⁴⁴⁴ Şener, Limited, s. 913.

⁴⁴⁵ Filiz Berberoğlu Yenipınar, **İhtiyati Tedbir**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 25; Özdemir, s. 127.

⁴⁴⁶ Şener, Limited, s. 914.

⁴⁴⁷ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 467; Kuru, Cilt II, s. 1325.

yoluna başvurulabilmesi için bir sınır koymuştur. Ancak malvarlığına ilişkin olmayan davalar bakımından bir sınırlama yapılmamıştır. Bu kapsamda haklı sebeple çıkma davaları sonucunda verilen yerel mahkeme kararlarına karşı istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurmak mümkündür. Haklı sebeple çıkma davası herhangi bir para alacağına ilişkin olmadığından kanunda istinaf ve temyiz için belirtilmiş miktar sınırları haklı sebeple çıkma davasında geçerli olmayıp, aleyhine hüküm verilmiş tarafça kanun yollarına başvurulabilecektir.

E. Yargılama Giderleri

Yargılama giderleri yargı harçları, mahkeme tarafından başvuru delillere ilişkin giderler ile yargılamaya ilişkin diğer masraflardan oluşmaktadır. Harç, devletin mahkemeler aracılığıyla verdiği adli hizmetten yararlananların katkısıdır. Mahkemelerde ödeneceği hükme bağlanan harçlar; dava açılırken veya davaya müdahale talebinde bulunurken ya da ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz ve delil tespiti talep edilirken ödenecek olan başvurma harcı ve davada mahkeme tarafından karar verilmesi hâlinde ödenecek olan karar ve ilam harçlarıdır.

Malvarlığına ilişkin davalarda, dava konusunun değerinin belli bir yüzdesi olarak ödenen harçlara nispi harç; malvarlığına ilişkin olmayan davalar ile HarçK'da sayılan bir kısım dava ve işlerde sabit bir meblağ olarak belirlenen karar ve ilam harcına maktu harç denir⁴⁴⁸. Haklı sebeple çıkma davası malvarlığına ilişkin bir dava olmadığından maktu harca tabi bir davadır (HarçK m. 15). Davacı, maktu olarak hesaplanan başvurma harcını ve karar ve ilam harcını peşin olarak ödemek zorundadır (HarçK m. 27/1). Bunlara ek olarak celse harcı olarak da maktu olarak belirlenen tutar da ödenmelidir. Ayrıca davacı, dava dilekçesinde dayandığı delillere binaen hesaplanan gider avansını da peşin olarak yatırmalıdır (HMK m. 120). Son olarak yargılama sonunda hükmedilecek kanuni vekalet ücreti de maktu ücrete tabidir.

⁴⁴⁸ Budak ve Karaaslan, s. 354.

V. ÖZELLİKLİ BİR DURUM: HAKLI SEBEPLE ÇIKMA DAVASINA KATILMA

A. Ön Açıklamalar

Çıkmaya katılma TTK m. 639'da⁴⁴⁹ düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre ortaklardan biri şirket sözleşmesindeki sebeplere dayanarak çıkma bildiriminde bulunduğu veya haklı sebeplerden dolayı çıkma davası açtığı takdirde, bu husus müdür (veya müdürler) tarafından diğer ortaklara bildirilir. Diğer ortaklar da bu bildirimin kendilerine ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde çıkmaya katılabilirler. Bu kapsamda ortaklara çıkmaya katılma hakkı hem sözleşmeye dayalı çıkma (TTK m. 638/1) hem de haklı sebeple çıkma (TTK m. 638/2) bakımından tanınmıştır. Bu hak, TTK m.579 uyarınca emredici nitelikte olduğundan şirket sözleşmesi ile kaldırılamaz veya sınırlandırılmaz⁴⁵⁰.

Çıkmaya katılma düzenlemesi, mehz OR Art. 822a'nın karşılığını oluşturmaktadır. Çıkmaya katılma hükmünün amacı, çıkma hakkının dürüstlük kurallarına uygun kullanılması, kötüye kullanmalara karşı diğer ortaklara tanınan katılma hakkı ile denge kurmalarına ve tüm ortakların şirket malvarlığından eşit olarak yararlanmasına imkân sunmaktır⁴⁵¹. Zira TTK m. 639/3 gereği çıkan tüm ortaklar, esas sermaye payları ile orantılı olarak eşit işleme tabi tutulacaktır. Buradaki eşit işlem ilkesi, çıkmaya katılan ortakların ayrılma paylarının hesaplanması yöntemi ve ölçüler ile ödeme şekline ilişkin hususlar bakımından eşit muamele görmelerini ifade eder⁴⁵². Bu ilke, kendisini aynı zamanda mahkemenin alacağı tedbirlerden eşit olarak yararlanmakta da göstermektedir. Böylelikle, ilk çıkma davasını açan ortağın

⁴⁴⁹ TTK m. 639: "(1) Ortaklardan biri şirket sözleşmesindeki hükme dayanarak çıkma istediği veya haklı sebeplerden dolayı çıkma davası açtığı takdirde, müdür veya müdürler gecikmeksizin diğer ortakları bundan haberdar ederler.

(2) Diğer ortaklardan her biri, haberin kendisine ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde;

a) Şirket sözleşmesinde öngörülen haklı sebep kendisi yönünden de geçerliyse, kendisinin de çıkmaya katılacağını müdürlerle bildirmek,

b) Açacağı bir dava ile haklı sebepler dolayısıyla çıkma davasına katılmak, hakkına sahiptir.

(3) Çıkan tüm ortaklar, esas sermaye payları ile orantılı olarak, eşit işleme tabi tutulurlar.

(4) Şirket sözleşmesindeki hüküm sebebiyle veya haklı bir sebebin varlığı dolayısıyla bir ortağın şirketten çıkarılması hâlinde bu hüküm uygulanmaz."

⁴⁵⁰ Tekinalp, Katılma, s. 3. Sözleşmeye dayalı çıkmaya katılma hakkının sınırlandırılabilceği ve kaldırılabilceği görüşü hakkında bkz. Şahin, Değerlendirme, s. 185.

⁴⁵¹ Çamoğlu, Limited, N. 107, s. 66; Şahin, Değerlendirme, s. 183.

⁴⁵² Çamoğlu, Limited, N. 113, s. 68.

talebi üzerine ihtiyati tedbir kararı verilmişse, çıkmaya katılan ortaklar da dolaylı olarak bu durumdan faydalanmış olacaklardır. Bunlara ek olarak, çıkmaya katılma hakkı sayesinde bir çıkma davası veya işlemi ile birden çok ortak için çıkmaya karar verilebilmesi usûl ve dava ekonomisine de katkı sağlamaktadır⁴⁵³.

B. Haklı Sebeple Çıkmaya Katılmanın Aşamaları

1. Görülmekte Olan Haklı Sebeple Çıkma Davasının Bulunması

Haklı sebeple çıkma davasına katılma için, öncelikle bir başka ortağın haklı sebeple çıkma hakkını kullanmış olması gerekmektedir. Bir başka anlatımla öncelikle başka bir ortak tarafından usûlüne uygun olarak açılmış bir çıkma davası bulunmalıdır. Ayrıca açılmış bu davanın halen görülüyor olması gerekmektedir. Bu bakımdan haklı sebeple çıkma davasının reddedilmesi veya bu davadan feragat edilmesi hâlinde mevcut bir çıkma davasından bahsedilemeyecektir⁴⁵⁴.

Buna karşın çıkma davasından feragat edilmesi veya davanın reddedilmesi hâlinde çıkmaya katılma davasının da çıkma davasına bağlı olarak düşeceği düşünülse de bu durum usûl ekonomisi ilkesine aykırı olacağından çıkma davasının reddedilmesi veya bu davadan feragat edilmesi hâlinde çıkmaya katılma davasının ayrı bir çıkma davası gibi görülerek sonuçlandırılması yerinde olur⁴⁵⁵.

2. Haklı Sebeple Çıkma Davasının Müdürler Tarafından Diğer Ortaklara Bildirilmesi

TTK m. 639 uyarınca ortaklardan birinin şirkete karşı haklı sebeple çıkma davası açtığı durumda, müdür veya müdürler bu durumu gecikmeksizin diğer

⁴⁵³ Tekinalp, Katılma, s. 4; Şahin, Değerlendirme, s. 183.

⁴⁵⁴ Özdoğan Daloğlu, s. 63. Tekinalp, cevap dilekçesinden önce veya hemen sonra çıkmaya katılma talebinde bulunulması gerektiğini (Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-42, s. 562); ancak müdürlerin haklı sebeple çıkma davası açıldığını diğer ortaklara bildirmemesi hâlinde ise, karar kesinleşene kadar çıkmaya katılmanın mümkün olduğunu belirtmektedir (Tekinalp, Katılma, s. 6).

⁴⁵⁵ Fevzi Fırat Gözüyeşil, "Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 1-2, 2013, (Çıkmaya Katılma), s. 674; Özdoğan Daloğlu, s. 63. Aksi görüş olan, çıkma davasından feragat edilmesi hâlinde, çıkmaya katılma davasının düşeceği görüşü hakkında bkz. Tekinalp, Çıkmaya Katılma, ss. 6-7. Çıkma davasından feragat edilmesi hâlinde, çıkmaya katılan ortakların da başvurularının düşeceği, ancak bu başvurunun bağımsız bir çıkma talebine dönüştürülebileceği görüşü hakkında bkz. Çamoğlu, Limited, N. 114, s. 69.

ortaklara haber verecektir. Buradaki “gecikmeksizin” ifadesinden dürüstlük kuralına uygun olarak derhal bildirim yapılması gerektiği anlaşılmaktadır⁴⁵⁶. Bu bakımdan müdürlere yasal bir yükümlülük getirilmiştir. Ayrıca doktrinde, müdürün aynı zamanda çıkma davası açan ortak olması hâlinde bile bu yükümlülüğünün devam edeceği belirtilmektedir⁴⁵⁷. Ancak kanaatimizce, bu durumda, bildirimin diğer ortaklara temsil kayyımı aracılığıyla yapılması gerekir. Zira müdürün veya birden fazla müdürün olması hâlinde müdürlerin hepsinin çıkma davası açması hâlinde ortaya çıkacak olan menfaat çatışması, şirkete temsil kayyımı atanmasını gerekli kılmaktadır⁴⁵⁸. Ayrıca limited şirketi temsile yetkili müdür hem davalı hem de davacı olamayacağı için TMK m. 426/3 gereği limited şirkete temsil kayyımının atanması gerekir⁴⁵⁹. Dolayısıyla atanacak temsil kayyımının diğer ortaklara, ortaklardan birinin çıkma davası açtığını bildirmesi gerekir.

Müdür veya müdürlerin yapacağı bildirimin yapılma şekline ilişkin kanunda bir düzenleme mevcut olmayıp ispat kolaylığı açısından yazılı olarak yapılması⁴⁶⁰ ve hatta taahhütlü mektupla veya noter vasıtasıyla⁴⁶¹ yapılması isabetli olacaktır. Müdür bildirim yükümlülüğünü yerine getirmezse TTK m. 553 (TTK m. 644 yollamasıyla) uyarınca hukuki sorumluluğu doğacaktır⁴⁶².

3. Çıkmaya Katılma Hakkının Kullanılması

a. Haklı Sebebin Bulunması

Çıkmaya katılma davası, mevcut bir haklı sebeple çıkma davasının varlığı hâlinde açılacaksa de ondan bağımsız olarak incelenmektedir⁴⁶³. Bu sebeple çıkmaya katılmak isteyen ortağın da ileri sürdüğü bir haklı sebep olmak zorundadır. Ancak çıkmaya katılma davasında dayanan haklı sebepler ile çıkma davasında dayanan haklı sebeplerin farklı olup olamayacağına ilişkin kanunda açıklık yoktur.

⁴⁵⁶ Gözüyeşil, Çıkmaya Katılma, s. 668; Özdoğan Daloğlu, s. 64.

⁴⁵⁷ Şener, Limited, s. 893.

⁴⁵⁸ Şener, Limited, s. 883; Sidim, s. 96.

⁴⁵⁹ Bu konuda bkz. Üçüncü Bölüm, II, B.

⁴⁶⁰ Tekinalp, Katılma, s. 6; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 493.

⁴⁶¹ Gözüyeşil, Çıkmaya Katılma, s. 668.

⁴⁶² Şener, Limited, s. 893.

⁴⁶³ Özdoğan Daloğlu, s. 63.

Bu hususa ilişkin doktrinde, haklı sebeple çıkma davasının bulunması hâlinde, çıkmaya katılacak ortağın farklı sebeplere dayanabileceği belirtilmektedir⁴⁶⁴. Zira çıkmaya katılmak isteyen ortağın, ilk davayı açan ortakla aynı haklı sebebe dayanması gerektiği gibi bir sonuç çıkarmak isabetli olmaz⁴⁶⁵. Gerçekten de çıkmaya katılma düzenlemesinin amacı, yargılama esnasında davalara ilişkin tahkikatın birlikte yürütülmesi ve ayrılma payının hesabı ile ödenmesi bakımından eşit bir uygulamanın takip edilmesidir⁴⁶⁶.

b. Hakkın Dava Yoluyla Kullanılması

Bir ortağın haklı sebeple çıkma davası açması hâlinde, bu durumun diğer ortaklara müdürler tarafından bildirileceğinden yukarıda bahsetmiştik. Ortaklardan her biri bu bildirimin kendisine ulaştığı tarihten itibaren⁴⁶⁷ bir aylık süre⁴⁶⁸ içerisinde açacağı bir dava ile haklı sebeple dolayısıyla çıkma davasına katılma hakkını kullanmalıdır (TTK m. 638/2-b). Bu süre, hak düşürücü süre niteliğindedir⁴⁶⁹. Çıkmaya katılma hakkını kullanma süresinin kısıtlanması ile, kaç ortağın çıkma hakkını kullanacağını belli olması, ayrılma payının toplam talebe göre hesaplanması, dolayısıyla şirketin mali kaynaklarının bu bilgilere göre planlanması olanağının sağlanması amaçlanmıştır⁴⁷⁰. Bu sürenin geçmesi hâlinde artık çıkmaya katılma hakkının kullanılmasından bahsedilemeyecek olup şartlarının oluşması koşuluyla yeni bir haklı sebeple çıkma davası gündeme gelmiş olacaktır⁴⁷¹. Eğer müdürler bu bildirim yapmamışlarsa bir aylık süre hiç başlamamış olacaktır⁴⁷².

TTK m. 639/2-b’de kanun koyucunun kullandığı “açacağı bir dava” ile “çıkmaya katılma” ifadeleri doktrinde eleştirilmiştir. Zira çıkma davası ile çıkmaya katılma davası arasında usûl hukuku bakımından farklı şekillerde bağlantı

⁴⁶⁴ Çamoğlu, Limited, N. 111, ss. 67-68; Tekinalp, Katılma, s. 6; Şahin, Değerlendirme, s. 186; Sidim, s. 115; Özdoğan Daloğlu, s. 67.

⁴⁶⁵ Şener, Limited, s. 895.

⁴⁶⁶ Şahin, Değerlendirme, s. 186.

⁴⁶⁷ Tekinalp, Katılma, s. 6; Şener, Limited, s. 895.

⁴⁶⁸ OR Art. 822a Abs. 2’de ortakların bildirimden itibaren çıkmaya katılma süresi azami üç ay olarak belirtilmiştir.

⁴⁶⁹ Şahin, Değerlendirme, s.187; Gözüyeşil, Çıkmaya Katılma, s. 670; Çamoğlu, Limited, N. 112, s. 68.

⁴⁷⁰ Çamoğlu, Limited, N. 108, s. 67.

⁴⁷¹ Şener, Limited, s. 896.

⁴⁷² Tekinalp, Katılma, s.6.

kurulabilir. Bu sebeple bu iki dava arasındaki bağlantıyı sağlamak amacıyla medeni usûl hukuku bakımından değerlendirme yapmak gerekmektedir.

İlk olarak, çıkmaya katılma davasına bakan mahkemenin, çıkma davasını bekletici mesele yapıp yapamayacağı sorusu akla gelebilir. Ancak çıkma davasının bekletici mesele yapılması, çıkmaya katılma ile amaçlanan hız ve tahkikat kolaylığının sağlanmasını engelleyip usûl ekonomisinin uygulanmasını imkânsız kılar⁴⁷³.

Doktrinde bu davalar arasındaki ilişkin değerlendirilmesi, asli ve fer'î müdahale bakımından da yapılmıştır. Fer'î müdahale, HMK m.67 gereği taraf sıfatı söz konusu olmayan üçüncü bir kişinin (feri müdahil) menfaati dolayısıyla davada taraflardan birine yardım etmek maksadıyla yargılamaya katılması halidir. Fer fer'î müdahilin kendisine ait bir takip yetkisi bulunmayıp, yargılama sonunda da kendisi hakkında karar verilemez⁴⁷⁴. Asli müdahale ise, HMK m.65'te düzenlenmiş olup görülmekte olan bir dava veya çekişmesiz yargı işinde, o yargılama konusu şey veya hak üzerinde, yargılamanın tarafları veya ilgileri ile hukuki yararı çatışan üçüncü bir kişinin aynı mahkemede bu kişilere karşı ayrı bir dava açmasıdır⁴⁷⁵. Görüldüğü üzere ne asli müdahale ne de fer'î müdahale müesseseleri haklı sebeple çıkma davası ile çıkmaya katılma davası arasındaki kanun koyucunun çıkmaya katılma davası ile kastettiği bağlantıyı sağlamamaktadır. Zira asli müdahalede, asli müdahil davanın taraflarını davalı olarak göstermektedir. Ancak haklı sebeple çıkma davasına katılmak isteyen ortağın açacağı davada, davalı olarak göstereceği muhatap yalnızca şirketin tüzel kişiliği olacaktır. Ayrıca asli müdahalede, asli müdahale davası hakkında verilecek hüküm, ilk davayı etkileyecek nitelikte olduğundan, bu iki dava birlikte görülür ve karara bağlanır⁴⁷⁶. Ancak, haklı sebeple çıkmaya katılan ortağın açacağı davanın sonucu, ilk davayı açan ortağın davasını etkileyecek nitelikte değildir. Bu sebeple çıkma davası ile çıkmaya katılma davasındaki ilişki asli müdahale ile açıklanamamaktadır. Fer'î müdahalede ise fer'î müdahil taraflardan birine yardım etmek maksadıyla yargılamaya katılmaktadır. Ancak çıkmaya katılma

⁴⁷³ Gözüyeşil, Çıkmaya Katılma, s. 676.

⁴⁷⁴ Hakan Pekcanıtez ve Nedim Meriç, **Medeni Usûl Hukukunda Fer'î Müdahale**, 2.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, ss. 22-23; Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, ss. 383, 386; Pekcanıtez/Atalay/Özekes, s. 169; Atıcı, s. 105; Kuru, Cilt I, ss. 983, 986.

⁴⁷⁵ Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 389; Pekcanıtez/Atalay/Özekes, s. 178; Atıcı, s. 107.

⁴⁷⁶ Görgün/Börü/Toraman/Kodakoğlu, s. 389.

talep eden ortağın böyle bir amacı bulunmayıp, açacağı ayrı bir davanın kendi menfaatleri doğrultusunda davacısı olacaktır⁴⁷⁷. Ayrıca fer'î müdahalede fer'î müdahil davanın tarafı olmadığı için, davadan feragat veya sulh söz konusu olamaz. Ancak haklı sebeple çıkma davasına katılan ortağın, talebinden ve dolayısıyla davadan feragat etmesi veya davalı şirketle sulh olabilmesi mümkündür. Bu bakımdan da çıkma davasına katılma müessesesi, fer'î müdahale kapsamında değerlendirilemez.

HMK m. 57 ile ihtiyari dava arkadaşlığının hangi hallerde mümkün olabileceği sayılmıştır. Buna göre davaların temelini oluşturan vakıa ve hukuki sebeplerin aynı veya benzer olması durumunda davalar arasında bağlantı olduğu kabul edilmelidir. HMK m. 166 gereği aralarında bağlantı bulunan davaların birleştirilmesine karar verilebilir⁴⁷⁸. İhtiyari dava arkadaşlığında, davalar birbirinden bağımsız olup her bir dava arkadaşı kişisel iddia ve savunmalarını birbirlerinden bağımsız olarak kullanabilirler⁴⁷⁹. Bu kapsamda doktrindeki bir görüşe göre çıkma davası ve çıkmaya katılma davasının tarafları yönünden değerlendirildiğinde davacılar arası ihtiyari dava arkadaşlığı söz konusudur⁴⁸⁰. Ayrıca doktrinde kanun koyucunun “davaya katılma” terimini teknik anlamda kullanmadığı, mahkeme tarafından çıkma davası ile çıkmaya katılma davası arasındaki ilişkinin araştırılmasına gerek olmaksızın, HMK m. 166 gereği ilk açılan çıkma davası ile çıkmaya katılma davasının birleştirilmesine karar verilebileceği belirtilmektedir⁴⁸¹. Birleştirme kararı, ancak çıkmaya katılma davasına bakan mahkemece verilebilir ve bu karar ilk açılan haklı sebeple çıkma davasına bakan mahkemeyi bağlar (HMK m. 166/1). Mahkeme, bu kararı kendiliğinden verebileceği gibi çıkmaya katılmak isteyen davacı veya davalı şirket tüzel kişiliği de talep edebilir. Yani ilk haklı sebeple çıkmasını davası açan davacı ortak böyle bir istemde bulunamaz⁴⁸². Birleştirilen

⁴⁷⁷ Gözüyeşil, Çıkmaya Katılma, s. 675. Ortakların ayrı dava açmak yerine, hali hazırda açılmış bir çıkma davasına asli müdahil olarak katılmalarında yasal bir engel olmadığı görüşü hakkında bkz. Çamoğlu, Limited, N. 111, s. 68.

⁴⁷⁸ Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 163; Kuru, Cilt I, s. 965.

⁴⁷⁹ Pekcanitez/Atalay/Özekes s. 164; Kuru, Cilt I, ss. 957-958

⁴⁸⁰ Şahin, Değerlendirme, s. 184. Birleştirmenin şartlarından olan bağlantının TTK m.639 ile kurulduğuna ilişkin ayrıca bkz. Gözüyeşil, Çıkmaya Katılma, s. 678.

⁴⁸¹ Çamoğlu, Limited, N. 110, s. 68; Çamoğlu, Çıkma-I, s. 263; Gözüyeşil, Çıkmaya Katılma, s. 676.

⁴⁸² Gözüyeşil, Çıkmaya Katılma, s. 676.

davalarda, tahkikat aşaması birlikte yürütülmekle beraber taraflar ve ileri sürdükleri talepler ayrı ayrı değerlendirilir ve ayrı karar verilir⁴⁸³.

Kanaatimizce asli ve fer'i müdahale yolları haklı sebeple çıkma davası ve çıkmaya katılma davaları arasındaki bağlantıyı sağlamamaktadır. Zira yukarıda da değinildiği gibi asli veya fer'i müdahil, çıkmaya katılma davası açan ortağın amacı ile örtüşmemektedir. Çıkmaya katılan ortak, haklı sebeple çıkma davası açan ortağa ne yardım amacıyla bu davaya katılmakta ne de o ortağı davalı olarak göstermektedir.

Bekletici mesele yapılmasına ilişkin hususa katılmıyoruz. Zira kanun koyucunun çıkma davasına katılma hakkı ile amaçladığı hız ve tahkikat kolaylığına haklı sebeple çıkma davasının bekletici mesele yapılması ile ulaşılamamaktır. Hatta özellikle de ülkemizdeki davaların sonuçlanma yavaşlığı göz önüne alındığında bilakis çıkma davasının bekletici mesele yapılması, çıkmaya katılan ortak için süreci yavaşlatacak ve onun için adeta dezavantaj oluşturacaktır.

Yukarıdaki açıklamalar da göz önüne alındığında, bizce de haklı sebeple çıkma davası ile bu davaya katılmak isteyen ortağın açacağı dava arasındaki bağlantı davaların birleştirilmesi yolu ile kurulabilir. Hatta bu iki dava arasındaki ilişkinin araştırılmasına gerek olmaksızın birleştirme kararı verilebilir⁴⁸⁴. Zira TTK m. 639 hükmü bu davalar arasındaki bağlantıyı bir nevi sağlamış olmaktadır. Kaldı ki, bu iki dava arasındaki bağlantıyı sağlamak amacıyla yeni bir katılma usûlü getirdiği düşüncesi, HMK'da karşılığı olmayan yeni bir uygulamaya sebebiyet verecektir ki bu da yeni bir sorun ve belirsizliğe sebep olacaktır⁴⁸⁵.

⁴⁸³ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 320.

⁴⁸⁴ Çamoğlu, Limited, N. 110, s. 68.

⁴⁸⁵ Gözüyeşil, Çıkmaya Katılma, s. 677.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HAKLI SEBEPLE ÇIKMANIN SONUÇLARI

I. ORTAK SIFATININ SONA ERMESİ VE ETKİLERİ

A. Ortak Sifatının Sona Ereceği Zaman

Haklı sebeple çıkmanın ortak yönünden hukuki sonuçlarından biri, ortak sıfatının sona ermesidir⁴⁸⁶. Haklı sebebe dayanarak şirketten çıkan ortak ile şirket arasındaki bağ sona ermekte, çıkan ortak şirkete karşı adeta üçüncü kişi konumuna gelmektedir⁴⁸⁷. Haklı sebeple çıkan ortağın şirket ile ortak arasındaki bağ bozucu yenilik doğuran nitelikteki mahkeme kararının kesinleşmesi ile sona erer⁴⁸⁸. Diğer bir anlatımla, çıkmaya ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesine kadar, ortaklıktan doğan hak ve yükümlülükler devam eder⁴⁸⁹.

Çıkan ortağın ardından, kural olarak, şirket sözleşmesinde değişiklik yapılması gerekmez⁴⁹⁰. Zira sözleşme değişikliğinin ortaklar genel kurulunda onaya sunulması mahkeme kararına dayanan çıkma halinin hukuki niteliğine ters düşecektir⁴⁹¹. Ayrıca ortağın şirketten çıkması hâlinde, bu durum, pay defterine kaydedilmelidir⁴⁹². Pay defterinde yapılacak bu değişiklik kurucu değil, açıklayıcı niteliğe sahip olacaktır⁴⁹³.

Çıkmanın ticaret siciline tescil edilmesi gerektiğine dair kanunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır⁴⁹⁴. Ancak TTK m.598'in kıyasen uygulanması mümkündür. Bu kapsamda, ortağın şirketten çıkması ticaret siciline tescil ve ilan ettirilmelidir. Böylelikle çıkma, dış ilişkide sonuçlarını doğurmuş olur⁴⁹⁵.

⁴⁸⁶ Şahin, Değerlendirme, s. 196.

⁴⁸⁷ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, ss. 5, 76; Öztürk Dirikkan, s. 99.

⁴⁸⁸ Tekil, Şirketler, s. 77; Helvacı, s. 362 dn.1; Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 75; Karayalçın, s. 386; Öztürk, Dirikkan, s. 96; Şahin, Değerlendirme, s. 205 dn. 87; Şener, Limited, s. 916; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 785.

⁴⁸⁹ Baştuğ, Şirketler, s. 261.

⁴⁹⁰ İsmail Doğanay, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, C.2, 4.Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2004, (Şerh), s. 1493; Yıldız, s. 161; Öztürk Dirikkan, s. 96; Kaya, Haklı Sebep, s. 123; E. Eren, s.162.

⁴⁹¹ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 67.

⁴⁹² Doğanay, Şerh, s. 1493; Yıldız, s. 161; Öztürk Dirikkan, s. 96.

⁴⁹³ Soner Altaş, **Sermaye Şirketlerinde ve Kooperatiflerde Pay Defteri**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, (Pay Defteri), s. 28; Şener, Limited, s. 916; Derekaya, s. 130.

⁴⁹⁴ Öztürk Dirikkan, s. 97; Kaya, Değerlendirme, s. 121.

⁴⁹⁵ Çakır Çelebi, s. 114; E. Eren, s. 163.

Ticaret siciline tescil başvurusunu müdürler gerçekleştirir. Başvurunun otuz gün içinde yapılmaması hâlinde, çıkan ortak da adının bu paylarla ilgili olarak silinmesi için ticaret siciline başvurabilir⁴⁹⁶.

B. Çıkan Ortağın Hak ve Yükümlülüklerinin Akıbeti

1. Çıkan Ortağın Şahsi Nitelikteki Ortaksal Hakları

Haklı sebeple çıkmanın iç ilişkide hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlamasıyla, yani diğer bir anlatımla mahkeme kararının kesinleşmesi ile ortağın ortaklıktan doğan şahsi nitelikteki ortaksal hakları payın devrinde olduğu gibi sona ermektedir. Böylece oy hakkı, genel kurul kararlarına katılma ve görüş bildirme hakkı gibi haklar ortadan kalkar⁴⁹⁷. Zira bu haklar ortak sıfatına bağlı olmakla, bu sıfat ortadan kalktığında bu haklardan da söz edilemeyecektir⁴⁹⁸.

Çıkan ortağın esas sermaye payına imtiyaz tanınmış olması hâlinde de ortağın şahsına tanınmış üstün haklar (örneğin veto hakkı) ortak sıfatının sona ermesiyle son bulur⁴⁹⁹.

2. Çıkan Ortağın Mali Nitelikteki Hakları

Ortağın mali (malvarlığı) hakları; kâr payı, tasfiye payı, hazırlık dönemi faizi, bedelsiz payları talep ve rüçhan hakları şeklinde sayılabilir⁵⁰⁰. Çıkma kararının kesinleşmesiyle birlikte ortağın ortak sıfatından kaynaklanan mali nitelikteki bu hakları da sona erer⁵⁰¹. Ancak çıkan ortak, mahkeme kararının kesinleşmesinden önce genel kurulda dağıtılmasına karar verilmiş olması şartıyla, kâr payını talep edebilir. Bununla beraber şirketin kullanımına tahsis ettiği bir malvarlığı varsa bunun iadesini talep edebilir⁵⁰². Ayrıca çıkan ortağın ayrılma payı talep etme hakkı olup⁵⁰³

⁴⁹⁶ Yıldırım, s. 284.

⁴⁹⁷ Öztürk Dirikkan, s. 99; Şener, Limited, s. 919.

⁴⁹⁸ Çamoğlu, Limited, N. 168, s. 93.

⁴⁹⁹ Yıldırım, s. 291.

⁵⁰⁰ Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-62, s. 571.

⁵⁰¹ Yıldırım, s. 290.

⁵⁰² Öztürk Dirikkan, s. 100.

⁵⁰³ Öztürk Dirikkan, s. 100, Şener, Limited, s. 920; Pulaşlı, Genel Esaslar, N. 115, s. 785.

bu hak ortak sıfatının son bulması ile alacak hakkına dönüşür⁵⁰⁴. Ortağın ücret hakkı gibi ortak sıfatından kaynaklanmayan hakları ise herhangi bir değişikliğe uğramadan varlığını sürdürmeye devam eder⁵⁰⁵.

3. Çıkan Ortağın Yükümlülükleri

Ortağın çıkmasıyla sadakat ve rekabet etmeme⁵⁰⁶ yükümlülükleri ile ortak sıfatından doğan yükümlülükleri de sona erer⁵⁰⁷. Buna karşın ortağın sır saklama yükümlülüğü, ortak sıfatının sona ermesinden sonra da varlığını devam ettirir. Zira sır saklama yükümlülüğü, şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla dahi ortadan kaldırılamaz (TTK 613/I)⁵⁰⁸. Hatta çıkan ortak, şirketle ilgili öğrenmiş olduğu sırları yalnızca üçüncü kişilere değil, aynı zamanda diğer ortaklara da açıklamamalıdır⁵⁰⁹.

Aynı zamanda ortağın şirkete karşı söz konusu olan sermaye borcunu ödeme yükümlülüğü gibi mali sorumlulukları ortak sıfatı sona erdikten sonra da devam eder⁵¹⁰. Zira TTK m. 601⁵¹¹ hükmünün emredici niteliği gereği ortağın, çıkmadan sonra sermaye borcundan kurtulması mümkün değildir. Ortağın çıkmasıyla taahhüt edilmiş sermayenin ödenmemiş kısmı ile faiz, varsa cezai şart ve tazminat gibi borçlardan sorumluluğu da devam edecektir.⁵¹² Ayrıca ortağın ek ödeme yükümlülüğü, TTK m. 604'te belirtilmiş olan şartların gerçekleşmesi hâlinde devam

⁵⁰⁴ Ali Kaya, "Limited Şirketlerden Ayrılmanın Hukuki Sonuçları ve Özellikle Ayrılma Akçesi Bağlamında Yeni Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi", **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2013, (Değerlendirme), s. 124. Ayrılma payının muaccel olması hususunda bkz. Üçüncü Bölüm, II, D.

⁵⁰⁵ Öztürk Dirikkan, s. 100.

⁵⁰⁶ Müdürlük kanunen rekabet yasağına tabi olup, diğer ortaklar açısından ise şirket sözleşmesinde düzenlenmek kaydıyla rekabet yasağı söz konusu olabilir (Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 76). Bu durumda ortaklık sıfatının sona ermesinden sonra da rekabet yasağının devam edeceğine dair şirket sözleşmesine hüküm konabileceğine dair bkz. Rauf Karasu, "Limited Şirketlerde Şirketten Ayrılan Ortaklar İçin Sözleşme ile Öngörülen Şirketle Rekabet Etme Yasağı", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: XXII, Sayı: 4, 2004, (Rekabet), s.83; Taşdelen, s. 199. Ancak Yıldırım, bir şirketin, ortaklarına ticari faaliyete getirilen bir sınırlama olan rekabet yasağını getiremeyeceğini, şirketle ortak arasında veya ortakların kendi arasında yapacağı bir yan sözleşme ile böyle bir yasağın ortaklıktan sonrasına da etki edecek şekilde getirilebileceğini belirtmektedir (Yıldırım, s. 294).

⁵⁰⁷ Pulaşlı, Genel Esaslar, N. 114, s. 785; Öztürk Dirikkan, s. 101 dn. 278.

⁵⁰⁸ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, ss. 76-77; Öztürk Dirikkan, s. 95 dn. 256; Yıldırım, s. 292.

⁵⁰⁹ Yıldırım, ss. 292-293.

⁵¹⁰ Uçar, s. 375; Kaya, Değerlendirme, s. 124; Öztürk Dirikkan, s. 101; Erdil, s. 142.

⁵¹¹ TTK m. 601: "Esas sermayenin azaltılması hâli hariç, ortaklara, esas sermaye payı bedeli geri verilemeyeceği gibi, ortaklar bu borçtan ibra da olunamazlar."

⁵¹² Kaya, Değerlendirme, s. 125.

eder. Buna hükme göre öncelikle, şirketin ortağın şirketten ayrılmasının tescil edildiği tarihten itibaren iki yıl içinde iflas etmiş olması gerekmektedir. İkinci olarak bu yükümlülüğün, onun halefi tarafından yerine getirilmemiş olmasıdır. Bu yükümlülük, ayrılma ticaret siciline tescil edilinceye kadar devam eder⁵¹³. Kanun koyucu bu düzenleme ile şirket alacaklılarını korumayı amaçlamıştır⁵¹⁴. Ek ödeme yükümlülüğünden farklı olarak, çıkan ortağın yan edim yükümlülükleri ayrılmayla sona erer. Şirket sözleşmesiyle aksi kararlaştırılamaz⁵¹⁵. Ancak yan edimin, ortağın ayrılmasından önce muaccel hale gelmesi hâlinde ortağın sorumluluğu devam edecektir⁵¹⁶.

C. Kamu Borçlarından Sorumluluk

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanunun 35'inci maddesinin ilk fıkrasına göre; limited şirket ortakları, ortaklıktan tamamen veya kısmen tahsil edilemeyen ya da tahsil edilemeyeceği anlaşılan amme alacağından sermaye hisseleri oranında doğrudan doğruya sorumlu olurlar. Bu düzenleme, limited şirket ortaklarının sınırlı şahsi sorumluluklarının önemli bir istisnasını oluşturur⁵¹⁷. Ancak çıkan ortağın kamu borçlarından sorumluluğunun devam etmesi için, kamu borcunun ortak sıfatı devam ederken doğması gerekmektedir. Bir diğer ifade ile mahkeme kararıyla ortaklıktan çıkan ortak açısından çıkma tarihinden önce kamu borcu doğmuşsa bundan sorumlu olacaktır⁵¹⁸. Haklı sebeple çıkmada, çıkan ortağın şirketten çıkma anı mahkeme kararının kesinleşmesi ile gerçekleştiği için bu durumda tescil ve ilanın kamu borçlarından sorumluluğa bir etkisi yoktur⁵¹⁹.

⁵¹³ Şener, Limited, s. 440.

⁵¹⁴ Şener, Limited, s. 439; Yıldırım, ss. 295-296.

⁵¹⁵ Şener, Limited, s. 458; Yıldırım, ss. 297-298.

⁵¹⁶ Yıldırım, s. 297, dp. 137.

⁵¹⁷ İlknur Kaya, "Limited Şirket Ortağının Kamu Borçlarından Sorumluluğu ve Danıştayın 2013/1 E. ve 2018/1 K. Sayılı İBK Üzerine Kısa Bir Değerlendirme", **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:6, Sayı:1, 2020, s. 139.

⁵¹⁸ Yıldırım, s. 299.

⁵¹⁹ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku II, N. 1680a, s. 458.

D. Çıkan Ortağın Şirketle veya Diğer Ortaklarla Yaptığı Sözleşmelerin Akıbeti

Limited şirkette ortaklar, şirketle sözleşme yapabilirler. Bu sözleşmeden doğan hak ve yükümlülükler, borçlar hukukuna tabi olup paya, dolayısıyla ortak sıfatına bağlı olmayan hak ve yükümlülüklerdir. Bu sebeple kendiliğinden sona ermezler⁵²⁰. Örneğin, ortaklardan biri ile şirket, aralarında kira sözleşmesi yapmışlarsa, bu sözleşmeden doğan hak ve yükümlülükler ortak sıfatının son bulmasıyla kendiliğinden sona ermez. Ancak ortağın ayrılması hâlinde bu tür sözleşmelerin kendiliğinden sona ereceğine dair hükümler konabilir. Aynı şekilde şirket sözleşmesi dışında, ortakların kendi aralarında yaptıkları sözleşmeler kaynaklanan hak ve yükümlülükler de paya bağlı olmadığından, kendiliğinden sona ermezler. Bununla birlikte, bu sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülükler, ortak sıfatına bağlı hakların kullanılmasıyla ilgiliyse, çıkan ortağın bu yükümlülükleri yerine getirmesi mümkün olmayacaktır⁵²¹.

E. Çıkan Ortağın Şirket Lehine Üçüncü Kişilerle Yapmış Olduğu Sözleşmelerin Akıbeti

Çıkan ortak, ortak sıfatı sona ermeden önce şirketin borçlarına karşı şahsi veya ayni teminat vermiş olabilir. Çıkan ortağın bu amaçla üçüncü kişilerle yaptığı sözleşmeler paya bağlı olmayıp, ortak sıfatının sona ermesinden de etkilenmezler. Bu sebeple bu tür sözleşmelerden doğan yükümlülükler herhangi bir değişikliğe uğramayacak olup çıkan ortağın payını devralan üçüncü kişiler de bu sözleşmelerin tarafı haline gelmeyecektir⁵²².

⁵²⁰ Yıldırım, s. 300.

⁵²¹ Yıldırım, ss. 300-301.

⁵²² Yıldırım, s. 302.

II. AYRILMA PAYI

A. Ön Açıklamalar

Ortağın haklı sebeple çıkmasının diğer bir sonucu ise ayrılma payı talep edebilmesidir. Zira ortak şirketten çıktığında payı üzerindeki mülkiyet hakkını kaybetmektedir. Bunun karşılığında da çıkan ortağa şirket malvarlığından ödenmesi gereken bir değer olmalıdır⁵²³. İşte bu yüzden kanun koyucu TTK m. 641 ve 642 hükümleri (OR Art. 825 ve Art. 825a) ile ayrılma payına ilişkin düzenlemeler getirmiştir.

İsviçre hukukunda kanun koyucu, ayrılma payının ödenmesi hususunun hiçbir şekilde kolay olmadığını belirtmiş, ayrılma payına ilişkin düzenlemeler ile bir yandan ayrılan ortağın ayrılma payına etkin bir şekilde kavuşmasını, diğer bir yandan da alacaklıların taleplerine ulaşmasını önemli ölçüde tehlikeye atmamayı amaçlamıştır⁵²⁴.

Ayrıca belirtmek gerekir ki ayrılma payını düzenleyen hükümlerdeki “ayrılan ortak” ibaresi her ne kadar kendi iradesiyle çıkan ortağın kastedildiği düşünülebilirse de aslında hem çıkan hem de çıkarılan ortak kastedilmektedir⁵²⁵. Diğer bir anlatımla ayrılma payına ilişkin hükümler hem sözleşmeye dayalı çıkma ve çıkarılma hem de kanuni çıkma ve çıkarılma durumunda uygulama alanı bulacak olup şirketin feshi davasında hâkimin şirketin feshini talep eden ortağın çıkarılmasına karar verdiği durumlarda da uygulanacaktır⁵²⁶.

⁵²³ Özdoğan Daloğlu, s. 136.

⁵²⁴ Botschaft, s. 3166; Küng ve Camp, Art. 825, N.2.

⁵²⁵ Moroğlu, s. 395; Bahtiyar, s. 445.

⁵²⁶ Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 825, N.1; Küng ve Camp, Art. 825, N.1; Siffert ve diğerleri, Art. 825, N.1.

B. Ayrılma Payı Kavramı, Hukuki Niteliği ve Esas Sermaye Payından Farklılığı

1. Ayrılma Payı Kavramı

Başlangıçta ortağın esas sermaye payına karşılık ifa etmiş olduğu sermaye, şirketin ekonomik faaliyetlerinin devamı için şirkette kalması gerekir. Buna karşılık olarak, çıkan ortak varlık kaybının denkleştirilmesi için ekonomik bir tazminat olarak ayrılma payı alır⁵²⁷. Bu sebeple ayrılma payı, ortağın şirketten ayrılması sebebiyle ortaklık payının ve sıfatının kaybı karşılığında şirket tarafından ödenmesi gereken bir alacak hakkı olarak tanımlanabilir⁵²⁸. Diğer bir anlatımla ayrılma payı, çıkan ortağın şirket malvarlığı üzerindeki sermaye payına tekabül eden talep hakkını ifade etmektedir⁵²⁹.

2. Hukuki Niteliği

Ayrılma payının hukuki niteliği ile ilgili olarak iki görüş mevcuttur. Bunlardan biri ayrılma payı hakkının borçlar hukuku; diğeri ise şirketler hukuku karakterine sahip olduğuna dair görüştür⁵³⁰. Ancak bugün egemen olan görüşe göre, ayrılma payı her ne kadar ortaklık ilişkisinden kaynaklansa da ortağın ayrılmasıyla meydana gelen bu alacak, borçlar hukuku karakterine sahiptir⁵³¹. Bu sebeple ayrılma payı alacağı, diğer alacak haklarında olduğu gibi rehin, haciz gibi hukuki işlemlere konu olabilir. Ayrıca ayrılma payı alacağı başkasına devredilebilir. Ayrılma payı alacağının temliki hâlinde tıpkı alacağın temlikine ilişkin esaslar geçerli olur⁵³².

⁵²⁷ Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), 825, N. 2; Şener, Limited, ss. 921-922.

⁵²⁸ Öztürk Dirikkan, s. 105.

⁵²⁹ Çamoğlu, Limited, N. 155, s. 89.

⁵³⁰ Öztürk Dirikkan, s. 144.

⁵³¹ Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 825, N. 4; Öztürk Dirikkan, s. 145; Yıldırım, s. 303; Şener, Limited, s. 922. Ayrılma payının kaynağının ortak sıfatının kaybından kaynaklandığını ve bu sebeple miktarına ve ödenmesine ilişkin esasların belirlenmesinde ortaklıklar hukukuna özgü durumların dikkate alınması gerektiği, bu bağlamda ayrılma payının bir yönüyle borçlar hukuku, bir yönüyle ortaklıklar hukuku karakterli bir istem hakkı olduğunu belirten görüş için bkz. Cenkeci, s. 12.

⁵³² Yıldırım, s. 303.

3. Esas Sermaye Payından Farklılığı

Esas sermaye payı, her bir ortağın şirket sermayesini oluşturmak üzere üstlendiği değerleri ve bu değerlerin sermaye içindeki oranını ifade etmektedir⁵³³. Diğer bir anlatımla esas sermaye payı, esas sermayenin üstlenilen kısmının miktarına göre belirlenir ve esasen sadece şirketin defterlerinde yer alan bir kalemdir. Ayrılma payı ise, ayrılma ile ortaklık ilişkisinin kesilmesi sonucu ortağın şirketteki katılımının sona ermesinden dolayı, payının karşılığı olarak şirket malvarlığından payına düşen kısmına ilişkin bir alacak hakkıdır⁵³⁴. Bunun sonucu olarak da şirketin finansal durumuna göre ayrılma payı esas sermayeye kıyasla daha düşük veya daha yüksek olabilecektir⁵³⁵. Buna karşın pay devrinde, devir bedelinin gerçek değer olması veya limited şirketin değeri ile doğru orantılı olması zorunlu değildir. Zira pay devrinde, ayrılma payına ilişkin hükümler kıyasen bile uygulanmaz⁵³⁶. Ancak iki kişilik limited şirketlerde, ayrılma payının borçlusunun diğer ortak olması hâlinde, pay devrine ilişkin hükümler uygulanabilir. Zira bu durumda, ayrılma payının borçlusu diğer ortaktır⁵³⁷.

C. Ayrılma Payının Alacaklısı ve Borçlusu

Şirketten ayrılan ortak, ayrılma payı yönünden şirkete karşı alacaklı konumuna gelir⁵³⁸. Ayrılma payının borçlusu da kural olarak şirket tüzel kişiliğidir⁵³⁹. Ayrıca belirtmek gerekir ki, ortakların bu borçtan dolayı herhangi bir sorumluluğu olmayacaktır. Kaldı ki, ortakların şirketin kamu borçları hariç olmak üzere ikinci derecede desorumluluğu bulunmadığından, ortak bu alacak hakkını yalnızca şirkete karşı ileri sürebilecektir⁵⁴⁰.

⁵³³ Demirkapı, s. 6.

⁵³⁴ Öztürk Dirikkan, s. 105.

⁵³⁵ Yıldız, s. 161; Yıldırım, s. 304.

⁵³⁶ Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-51, ss. 566-567.

⁵³⁷ İki kişilik limited şirketlerde, davanın diğer ortağa karşı açılması hâlinde ayrılma payı borçlusunun diğer ortak olacağına ilişkin açıklamalar için bkz. Dördüncü Bölüm, II, C.

⁵³⁸ Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 825, N. 4.

⁵³⁹ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 80; Öztürk Dirikkan, s. 153; Cenkeci, s. 13.

⁵⁴⁰ Öztürk Dirikkan, s. 153.

Limited şirketin iki ortaklı olması durumunda, davanın diğer ortağa karşı açılmasının mümkün olduğuna değinmiştik⁵⁴¹. Bu durumda çıkma davasında, davanın davalısı şirket tüzel kişiliği değil, diğer ortaktır. Hâkim, ortağın çıkmasına karar verirse, diğer ortağın aleyhine hüküm vermiş olur. Ayrılma payı da talep edilmişse, hâkim, ayrılma payı alacağının da davalı diğer ortaktan alınıp davacı ortağa verilmesine karar verecektir. Böylelikle ayrılma payının borçlusu, diğer ortak olacaktır. Bu durum özellikle ayrılma payının muacceliyetine ilişkin TTK m. 642'nin doğuracağı sorunları da ortadan kaldırmış olacaktır. Zira ayrılma payının hangi kaynaktan ödeneceğini belirlemek şirketin takdirinedir. Ayrılma payının muaccel olduğu zaman da ödenecek kaynağa göre değişiklik gösterecektir. Özellikle TTK m. 642/3 uyarınca ödenmeyen ayrılma payı, bütün alacaklardan sonra gelen bir alacak oluşturur ve yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespiti ile muaccel hale gelir⁵⁴². Ancak iki ortaklı limited şirketlerde, davalının ve dolayısıyla borçlunun diğer ortak olması hâlinde, bu hükmün uygulanmasına gerek kalmayacaktır.

D. Ayrılma Payının Hesaplanması, Ödenmesi ve Zamanaşımı Süresi

1. Ayrılma Payının Hesaplanması

a. Gerçek Değer Esası ve Payın Gerçek Değerinin Hesaplanması

(1) Birinci Aşama: Şirket Değerinin Tespiti

Ayrılma payının nasıl hesaplanacağına dair kanunda açık bir hüküm mevcut değildir. Ancak TTK m.641/1 hükmü ile ayrılma payının, payın “gerçek değeri”ne uyan bir değer olacağı açıkça belirtilmiştir. Bu hüküm emredici nitelikte olup şirket sözleşmesi ile aksi kararlaştırılamaz. Ancak sözleşmeye dayalı çıkma hâlinde⁵⁴³ sözleşmede aksine hüküm bulunma hali saklıdır⁵⁴⁴.

⁵⁴¹ Bu hususta bkz. Dördüncü Bölüm, II, B.

⁵⁴² Bu hususta bkz. Üçüncü Bölüm, II, D, 2, a-b.

⁵⁴³ TTK m.641/2'de “Şirket sözleşmesinde öngörülen ayrılma hakkı dolayısıyla, şirket sözleşmelerinin ayrılma akçesini farklı bir şekilde” düzenleyebileceği belirtilmiştir. Ancak doktrinde, OR Art. 825 Abs. 2'de sözleşmesel çıkma hakkından söz edilmesi dolayısıyla “ayrılma hakkı” ifadesinin çeviri

Kanun koyucu “payın gerçek değeri” ibaresini açık bir şekilde tanımlamamış, bu ibarenin yorumunu doktrin ve yargı yararlarına bırakmıştır. Ancak madde gerekçesinde ibarenin en azından bilanço değerini ifade ettiğini belirtmiştir⁵⁴⁵. Payın gerçek değeri ifadesiyle kastedilen, esas sermaye payının nominal değerinin aksine⁵⁴⁶ ekonomik karşılığıdır⁵⁴⁷. Bu değer aslında şirketin toplam değerinden yola çıkılarak bulunur⁵⁴⁸. Yani ayrılma payının miktarı işletmenin değeriyle doğru orantılıdır⁵⁴⁹. Dolayısıyla işletmenin bir değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir⁵⁵⁰. Bu değerlendirme yapılırken de şirket değerlendirme yöntemlerinden yararlanılır⁵⁵¹.

Şirketin gerçek değerinin negatif bir değerde olması, şirketin borca batık olduğunu ifade eder⁵⁵². Şirketin borca batık olması hâlinde, çıkan ortağa ayrılma payı ödenemeyecektir⁵⁵³. Doktrinde bizim de katıldığımız görüşe göre çıkma tarihinde şirketin borca batık olmasından dolayı ödenemeyen ayrılma payının daha sonra ayrı bir dava ile talep edilmesi mümkün değildir⁵⁵⁴. Ayrıca belirtmek gerekir ki çıkan ortağın esas sermaye payının gerçek değerinin negatif bir değerde olması onu şirkete karşı borçlu hale getirmez. Zira aksi durum şirketin zararları nedeniyle ortakların

hatasından kaynakladığı, aslında “sözleşmesel çıkma hakkı”nın anlaşılması gerektiği belirtilmektedir (Şener, Limited, s. 923).

⁵⁴⁴ Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 825, N. 6. Örneğin, sözleşmesel çıkma hakkını kullanan ortağın ayrılma payının esas sermaye payının satış değeri, nominal değeri ya da vergi değeri üzerinden hesaplanacağı belirlenebilir (Cenkci, s. 13). Ancak bilimsel olmayan keyfi bir bedele yer verilemez (Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-53, s. 555).

⁵⁴⁵ TTK Gerekçe m. 641.

⁵⁴⁶ Küng ve Camp, Art. 825, N.3; Şener, Limited, s. 922.

⁵⁴⁷ Küng ve Camp, Art. 825, N.3.

⁵⁴⁸ Siffert ve diğerleri, Art. 825, N.2.

⁵⁴⁹ Yıldırım, s. 310-311.

⁵⁵⁰ Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 825, N. 6; Şener, Limited, s. 922; E. Eren

⁵⁵¹ Siffert ve diğerleri, Art. 825, N.2; Şahin, Değerlendirme, s. 198. Limited şirket değerlemesinde temelde kullanılan yöntemler için bkz. Yıldırım, ss. 311-312; Taşdelen, s. 202, dn. 417.

⁵⁵² Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 82.

⁵⁵³ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 82; Öztürk Dirikkan, s. 105, dn.102.

⁵⁵⁴ Cenkci, s. 13, dn. 37; Özdoğan Daloğlu, s. 143. Bununla birlikte, Yargıtay bir olayda ayrılma payı ödenmesi talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığı, buna ilişkin daha sonradan dava açılacağı yönünde karar vermiştir (“...*asıl davada şirketin borca batıklık duruma nazara alınarak çıkarılma payı yönünden ileride davalı tarafından dava açılmak üzere özgür bırakılmakla şimdilik karar verilmesine yer olmadığına, birleşen davanın reddine karar verilmiştir. Kararı, asıl davada davalı-birleşen davada davacı vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, asıl davada davalı-birleşen davada davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir.*” Yargıtay 11. HD. T. 09.06.2015, E. 2014/11571, K. 2015/7969, (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 15.03.2022)).

sınırlı sorumluluğu ilkesine aykırı olur⁵⁵⁵. Bu durumda ayrılma payı talebi reddedilecektir⁵⁵⁶.

(i) Doktrindeki Görüşler

(a) Tasfiye Değerini Esas Alan Görüş

Bir görüşe göre, şirket değeri belirlenirken tasfiye bilançosu esas alınmalıdır⁵⁵⁷. Tasfiye bilançosuna göre hesaplanan tasfiye değeri, şirketin aktiflerinin satılması sonucu elde edilebilecek bedelden, borçların, komisyon ödemelerinin, işsizlik tazminatların ve vergilerin düşülmesinden sonra elde edilen tutardır⁵⁵⁸. Dolayısıyla bu görüşe göre, ayrılma payının ödenmesinde, ayrılma anında şirketin tüm malvarlığının paraya dönüştürülmesi sonucu elde edilebilecek meblağdan borçların düşürülmesinden sonra elde edilen değer dikkate alınacaktır⁵⁵⁹.

(b) Yaşayan Şirket Değerini Esas Alan Görüş

Doktrindeki diğer görüşe göre ise, şirket malvarlığının değişken olması sebebiyle yaşayan şirket değeri dikkate alınmalıdır⁵⁶⁰. Ortağın ayrılmasından sonra da şirketin varlığını devam ettirecek olması sebebiyle yaşayan şirket değeri olarak anılmaktadır⁵⁶¹. Bu ifadenin işletme finansmanı alanındaki karşılığını ise “işleyen teşebbüs değeri” ifadesi oluşturmaktadır⁵⁶². Ayrıca şirket birleşmelerinde ayrılma

⁵⁵⁵ Baştuğ, Çıkma ve Çıkarılma, s. 82; Cenkcı, s. 13.

⁵⁵⁶ “TTK’nın 641. maddesi uyarınca yapılan hesaplama neticesinde öz sermayenin -111.235,26 TL olduğu ve gerçek değerlere göre davalının ayrılma akçesi talebinin yerinde bulunmadığı gerekçesiyle davanın kabulü ile davalının davacı şirket ortaklığından çıkartılmasına, davalının ayrılma akçesi talebinin reddine...” Yargıtay 11. HD. T. 18.02.2015, E. 2014/17007, K. 2015/2123 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 18.03.2022).

⁵⁵⁷ Arslanlı ve Domaniç, s. 772; Yıldız, s. 161.

⁵⁵⁸ Emrullah Kervankıran, **Anonim Şirketlerin Tasfiyesi**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 223.

⁵⁵⁹ Öztürk Dirikkan, s. 109.

⁵⁶⁰ Özdoğan Daloğlu, s. 140; Şener, Limited, s. 922; Taşdelen, s. 202.

⁵⁶¹ Özdoğan Daloğlu, s. 140; Şahin, Değerlendirme, s. 198; Öztürk Dirikkan, s. 111; Taşdelen, s. 202.

⁵⁶² Şahin, Değerlendirme, s. 198; Benzer yönde bkz. E. Eren, s. 142.

payını düzenleyen TTK m.141 gerekçesinde, gerçek değerin hesabı için yaşayan şirket değerinin esas alınması gerektiği belirtilmektedir⁵⁶³.

Bu yolla şirketin gerçek değeri belirlenirken şirketin tüm aktif ve pasifleri, şirketin gelecekte elde edeceği kazançlar, maruz kalma ihtimali olan riskler, açık ve gizli yedek akçeler, depo malları ve goodwill gibi etkenler de dikkate alınacaktır⁵⁶⁴.

(ii) Görüşlerin Değerlendirilmesi

Tasfiye bilançosunda devredilemeyen malvarlığı değerleri dikkate alınmaz. Zira tasfiye bilançosu, şirket malvarlığının devir değeri üzerinden hazırlanır. Bu sebeple payın gerçek değerinin tespiti açısından uygun ve adil bir sonuç doğurmaz⁵⁶⁵. Ayrıca ortağın ayrılmasından sonra şirket faaliyetlerine devam edeceği için, tasfiye bilançosuna göre hesaplanan tasfiye değeri şirketin gerçek değerine kıyasla daha düşük olacaktır. Bu sebeple şirketin gerçek değerini gösteren özel bir bilançonun hazırlanması ve şirketin yaşayan şirket değerinin tespit edilmesi gerekir⁵⁶⁶. Yani ortağın payın gerçek değeri, ortağın payının yaşayan şirket içindeki piyasa değeri olmalıdır⁵⁶⁷.

(2) İkinci Aşama: Ayrılan Ortağın Payının Değerinin Belirlenmesi

Şirketin değeri belirlendikten sonra payların gerçek değerinin hesaplanmasına geçilir. Payların gerçek değerinin hesaplanmasında ortağa ait payların itibari değeri esas alınır. Öncelikle payların itibari değerinin esas sermayeye oranı doğrultusunda şirket değerinin ayrılan ortağın paylarına denk gelen kısmı bulunacaktır⁵⁶⁸. Tek başına yeterli olmayan bu aşamadan sonra paylar arasındaki eşitliğin sağlanması için ayrılma payının değerine etki edebilecek, pay üzerindeki imtiyazlar gibi, tüm

⁵⁶³ TTK Gerekçe 141: "...Gerçek değer" ise, tanımlanmayıp uygulamaya bırakılmıştır. Ancak gerçek değer hesaplanmasında "yaşayan bir şirket" in esas alınması ratio legis gereğidir."

⁵⁶⁴ Öztürk Dirikkan, s. 111; Taşdelen, s. 203; E. Eren, s. 126.

⁵⁶⁵ Öztürk Dirikkan, s. 107; Özdoğan Daloğlu, s. 140; Çakır Çelebi, s. 117.

⁵⁶⁶ Şahin, Değerlendirme, s. 198.

⁵⁶⁷ Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N.21-54, 21-27, ss. 555,556,568; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku II, N.1680e, s. 459.

⁵⁶⁸ Şahin, Değerlendirme, ss. 198-199.

etkenlerin hesaba katılması gerekmektedir⁵⁶⁹. Diğer bir anlatımla paylar arasındaki ekonomik eşitliğin sağlanması için paya bağlanmış avantaj ve dezavantajların, payın değeri belirlenirken göz önünde bulunması gerekmektedir⁵⁷⁰. Bu aşamada her ne kadar kusurun hesaplamaya olumsuz bir etkisi olabileceği düşünülebilirse de kusurun, paya değil ayrılan ortağın şahsına bağlı bir olgu olması sebebiyle payın gerçek değerinin hesabında dikkate alınmayacaktır⁵⁷¹. Aynı şekilde ortağın şahsına bağlı hak ve yükümlülükler de dikkate alınmayacaktır⁵⁷².

Ayrılma payının hesaplanmasında, ortağın şirketteki taahhüt ettiği pay oranı dikkate alınacaktır⁵⁷³. Bu sebeple sermayenin ödenmiş olup olmadığı hesaplamada dikkate alınmaz. Ancak şirket, sermaye koyma borcu ile ayrılma payının takas edilmesi talebinde bulunabilir⁵⁷⁴.

b. Karar Tarihine En Yakın Tarihin Esas Alınması

Ayrılma payının hesaplanmasında, şirketin gerçek değerinin, dolayısıyla payın gerçek değerinin hangi tarih dikkate alınarak belirleneceği, kanunda belirtilmemiştir. Doktrinde, dava açılması hâlinde, karar tarihine en yakın tarihin esas alınması gerektiği belirtilmektedir. Zira ayrılmanın mahkeme kararı ile gerçekleştiği hallerde, kararın kesinleşeceği tarihin, hesabın yapıldığı tarihte bilinmesi mümkün değildir. Bu sebeple ayrılma payı, karar tarihine en yakın tarihteki şirketin gerçek

⁵⁶⁹ Gürpınar, s. 95.

⁵⁷⁰ Yıldırım, s. 312.

⁵⁷¹ Şahin, Değerlendirme, s. 199.

⁵⁷² Yıldırım, s. 315.

⁵⁷³ Mustafa Erdem Can, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 4, 2011, s.9; Özdoğan Daloğlu, s. 144. “Dava, limited şirket ortaklığından çıkmaya izin verilmesi ile ayrılma payının tahsili istemine ilişkindir. İlk derece mahkemesince benimsenen bilirkişi raporu uyarınca ayrılma payının hesaplanmasında taahhüt edilen sermaye oranının değil, ödenmiş sermaye oranının dikkate alınması gerektiğinden bahisle davacının davalı şirketteki payının ödenmiş sermaye uyarınca %5 oranında olduğu gerekçesiyle yapılan hesaba göre karar verilmiş ve davacı tarafın bu yöne ilişkin istinaf istemleri aynı gerekçe ile reddedilmiş ise de, Dairemizin 17.09.2014 tarih, 2014/2826 E- 2014/13941 K. sayılı ilamında da belirtildiği üzere, ayrılma payının hesabında davacının davalı şirketteki taahhüt ettiği pay oranının dikkate alınması gereklidir.” Yargıtay 11.HD. T. 8.10, E. 2019/923, K. 2020/3963 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 25.03.2022).

⁵⁷⁴ Can, s.9; Özdoğan Daloğlu, s. 144. “...ayrılma payının hesaplanmasında davacının davalı şirketteki pay oranının %10 olduğu kabul edilmek ve yine ödenmemiş sermaye için davalı şirketin takas mahsup talebinde bulunabileceği ya da bu bedeli ayrı bir dava ile isteyebileceği hususu da göz önünde bulundurularak inceleme yaptırmak ve sonucuna göre bir karar vermek gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 11.HD. T. 8.10.2020, E. 2019/923, K. 2020/3963 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 25.03.2022).

değeri esas alınarak hesaplanmalıdır⁵⁷⁵. Yargıtay'ın son yıllardaki kararları da bu yöndedir⁵⁷⁶. Karşıt görüşteki yazarlar ise davanın açıldığı tarihin dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir⁵⁷⁷. Ancak ülkemizde yargılamanın çok uzun sürdüğü göz önüne alındığında, dava tarihindeki şirketin değeri ile karar tarihinde şirketin değeri farklı olacaktır. Dolayısıyla bu halde, ayrılma payının karar tarihinde ödenememe riski meydana gelebilir⁵⁷⁸. Bu sebeple ayrılma payını dava tarihine göre belirlemek çoğunlukla adil sonuçlar doğurmayacaktır.

c. Ayrılma Payının Çıkma Davasında Belirlenmesinin Zorunlu Olup Olmadığı Sorunu

Kanunda, ayrılma payının çıkma davasında belirlenmesinin zorunlu olup olmadığına ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. Kanunda açık bir düzenlemenin olmaması nedeniyle, doktrinde konuya ilişkin farklı görüşler mevcuttur.

Doktrindeki bir görüşe göre, haklı sebeple çıkma talebi ile ayrılma payı talebi aynı davada görülmemelidir. Zira bu iki talebin aynı davada görülmesi, pek çok usûl hukuku problemini de beraberinde getirecektir⁵⁷⁹. Şöyle ki, haklı sebeple çıkma davası sonunda mahkeme ortağın çıkmasına karar verirse, ancak inşai nitelikteki bu kararın kesinleşmesi sonrasında ortağın ayrılma payı hakkı doğar⁵⁸⁰. Gerçekten de her iki talebin görüldüğü davada, çıkmaya ilişkin kararın bozulması hâlinde, ayrılma

⁵⁷⁵ Şahin, Değerlendirme, s. 200; Şener, Limited, s. 928; Yıldırım, s. 531; Kaya, Değerlendirme, s. 131; Cenkcı, s. 14; Özdoğan Daloğlu, s. 142; Sidim, ss. 202-203; Çakır Çelebi, ss. 120-121. Bu görüş sahibi yazarlardan Şener TTK m. 493/5'in, Yıldırım TTK m. 531'in, Kaya TTK m. 260'ın, Cenkcı TTK m.202/2 ve m. 531'in ayrılma payının hesaplanması bakımından kıyasen uygulanabileceğini belirterek bu sonuca ulaşmışlardır.

⁵⁷⁶ "Mahkemece tesis edilen karar, inşai nitelikte olup, karar tarihi itibarıyla hüküm ve sonuç doğuracağından Dairemizin yerleşik içtihatlarına göre, ortaklıktan çıkma payının, karar tarihine en yakın tarih itibarıyla şirketin mal varlığının gerçek değeri saptanarak buna göre belirlenmesi gerekmektedir." Yargıtay 11.HD. T. 03.10.2019, E. 2018/648, K. 2019/6161 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 18.03.2022).

⁵⁷⁷ Çevik, s. 250; Karayalçın, s. 386.

⁵⁷⁸ Çakır Çelebi, s. 121.

⁵⁷⁹ Şener, Limited, s. 926.

⁵⁸⁰ "Çıkma kararı ise inşai nitelikte bir karar olup bu karara göre hesap ve tahakkuk eden çıkma payı ancak bu kararın kesinleşmesi ile infazı mümkün olacaktandır." Yargıtay 11. HD. T. 12.03.2015, E. 1027, K. 3429 (Şükrü Yıldız, İbrahim Özbay ve Mustafa Serdar Özbek, "Limited Şirketler Hukukunda Ayrılma Akçesi Konusunda Tahkime Başvurulması ve Konu Hakkında Verilen Hakem Kararlarının İcrasına İlişkin Bazı Hukukî Sorunları", **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XXII, Sayı: 3-4, 2018, s. 476, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1835147>, (E.T. 12.12.2021)); Şener, Limited, s. 926.

payına ilişkin talep boşuna değerlendirilmiş olur. Ayrıca TTK m. 597'deki gerçek değer belirlenmesi usûlünde kararın kesin olması, buna karşın çıkma davası sonucunda verilen karara karşı kanun yolunun açık olması bu iki talebin birlikte görülmesi hâlinde birçok sorunu da beraberinde getirecektir⁵⁸¹. Ancak kanaatimizce ayrılma payının yaşayan şirket değeri üzerinden hesaplanacağı göz önüne alındığında, çıkma davasının görülmesinden sonra açılacak başka bir davada geçmişe yönelik şirketin gerçek değerini belirlemek oldukça zor olacaktır.

Başka bir görüşe göre, çıkma davasında, mahkemenin ayrılma payını da belirlenmesi gerekir. Zira şirketten çıkma, ayrılmanın sonucu olan ayrılma payının belirlenmesi talebini de bünyesinde bulundurmaktadır⁵⁸². Ayrıca ayrılma payının, ayrılma ile muaccel olacağına ilişkin TTK m. 642 hükmü ile bu belirlemenin çıkma davasında yapılması gerektiği sonucuna varılabilir. Ayrılma payı, kural olarak mahkeme kararının kesinleşmesi ile muaccel hale gelecekse, belirli olmayan bir alacağın muaccel hale gelmesinden söz edilemeyeceğine göre o zaman mahkeme kararının kesinleşmesinden önce bu alacağın belirlenmesi gerekmektedir.⁵⁸³ Aksi görüşe göre ise, ayrılma payına ancak talep hâlinde hükmedilebilir⁵⁸⁴. Bu görüşe göre, ortağın ayrılma payı talep hakkı doğduktan sonra bu haktan vazgeçmesi mümkün olduğundan, talep olmaksızın ayrılma payı miktarının mahkemece tespit edilmemesi gerekmektedir⁵⁸⁵. Buna göre ortak ayrılma payını ister çıkma davasında, isterse de sonradan açılacak bir dava ile talep edebilir⁵⁸⁶. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi, çıkma davasının görülmesinden sonra açılacak başka bir davada geçmişe yönelik şirketin gerçek değerini tespit etmek oldukça zor olduğundan ayrılma payı sonradan açılacak bir dava ile talep edilmemelidir.

⁵⁸¹ Şener, Limited, ss. 926-927.

⁵⁸² Ceneci, s. 14; Taşdelen, s. 14. Ayrılma payının ödenebilir olmasını, çıkmaya ve çıkarmaya karar verilmesinin bir koşulu olarak gören görüşe göre de ayrılma payının dava esnasında belirlenmesinin zorunlu olduğu yönünde bk. Şahin, Değerlendirme, s. 201. Ancak bu görüşün ayrılma payının ödenebilir olmasının çıkma ve çıkarma kararı için bir koşul olduğu kısmına katılmıyoruz. Zira bu durumda şirketin ayrılma payını ödeyecek gücü yoksa, örneğin borca batıksa, ortağın çıkması ve ortağı çıkarmak mümkün olamamaktadır.

⁵⁸³ Yıldırım, s. 307.

⁵⁸⁴ Aker, s. 90; Özdoğan Daloğlu, s. 144.

⁵⁸⁵ Özdoğan Daloğlu, s. 144. Aker de çıkma hakkının ve ayrılma payının hukuki nitelikleri birbirinden farklı iki ayrı talep olduğunu ve ayrılma payı talebinin kanundan doğduğunu gerekçe göstererek talep olmaksızın ayrılma payına hükmedilemeyeceğini belirtmiştir (Aker, s. 90).

⁵⁸⁶ Aker, s. 90.

Kanaatimizce, ayrılma payı çıkmanın doğal bir sonucu olduğu için, haklı sebeple çıkma davasında görülüp sonuca bağlanmalıdır. Uygulamada sıklıkla ayrılma payının da çıkma davasında talep edildiği görülmektedir. Sorun, ayrılma payının talep edilmemesi halinde ortaya çıkmaktadır.

HMK m. 24'te düzenlenmiş olan taleple bağlılık ilkesi kapsamında, ortağın talebi olmaksızın ayrılma payı çıkma davasında görülüp sonuca bağlanamaz. Ancak HMK m. 31'e göre, hâkim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda, maddi veya hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında, taraflara açıklama yaptırabilir; soru sorabilir; delil gösterilmesini isteyebilir. Ayrılma payının haklı sebeple çıkmanın bir sonucu olması sebebiyle, hâkimin, davacı ortağın böyle bir talebinin olup olmadığını araştırması gerekir. Zira davacı asıl talebini ve asıl talebiyle bağlantılı yan talebini açık ve hükme elverişli bir şekilde ortaya koymalıdır. Eğer davacı bunu yapmamışsa, hâkim, HMK m. 31'de düzenlenmiş olan davayı aydınlatma ödevi çerçevesinde talebin açıklanmasını isteyebilir⁵⁸⁷. Haklı sebeple çıkma davasında da, hâkimin davacıya talep sonucunu açıklattırması gerekir. Eğer davacı ortağın, böyle bir talebi var veya yoksa bunu belirtmelidir; eğer talebinin olmadığını belirtmişse, hakkından feragat etmiş sayılmalıdır.

2. Ayrılma Payının Ödenmesi

a. Ayrılma Payının Muaccel Hale Gelmesi ve Muaccel Olduğu Durumlar

(1) Ayrılma Payının Muaccel Hale Gelmesi

Muacceliyet kavramı, Türk Borçlar Kanunu'nda tanımlanmamıştır. Bununla birlikte, muacceliyeti, alacaklının alacağını, borçludan talep ve dava edebilme yetkisi olarak tanımlamak mümkündür. Bu kapsamda bir alacağın muaccel hale gelmesinden, alacağını borçludan talep ve dava edebileceği anın gelmesi

⁵⁸⁷ Pekcanıtez/Atalay/Özekes, s. 276.

anlaşılmalıdır⁵⁸⁸. TBK m. 90'a göre, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur. Bir diğer anlatımla, alacak, belirli bir vadenin söz konusu olmadığı hallerde borcun doğumuyla muaccel hale gelir⁵⁸⁹. Ancak alacağın muaccel hale geleceği zamana ilişkin kanun hükmü varsa, artık o kanun hükmü uygulanır⁵⁹⁰.

Ayrılma payının ne zaman muaccel olacağı TTK m. 642'de düzenlenmiştir. Bu sebeple TTK m.642, TBK m.90'a göre özel hüküm niteliğindedir. Bu hükme göre, ayrılma payı kural olarak doğumu anında, diğer bir anlatımla ortağın ayrılmasıyla birlikte muaccel hale gelir. Ancak, şirketin yeterli sermayesi olmayabileceği ihtimaline karşı kanun koyucu muacceliyet için alternatifli bazı koşullar aramıştır⁵⁹¹. Bu düzenleme ile bir yandan ortağın ayrılma payı istem hakkı güvence altına alınırken, diğer yandan ayrılma payının ödenmesi hâlinde şirketin ve alacaklıların olumsuz etkilenmesine engel olunmaya çalışılmıştır⁵⁹². Bu sebeple TTK m. 642/1 (OR Art. 825a Abs. 1) düzenlemesine göre ayrılma payının muaccel hale gelmesi için şu üç koşuldan en az birinin gerçekleşmesi gerekmektedir; şirketin kullanılabilir özkaynak üzerinde tasarruf ediyor olması, ayrılan kişinin esas sermaye paylarının devredilebilir olması veya esas sermayenin ilgili hükümlere göre azaltılmış olması.

Ödeme yöntemlerinden hangisinin kullanılacağı hususunda tasarruf yetkisi şirkete ait olup mahkemenin ayrılma payının ödeneceği kaynağı ve muacceliyet anının tespitini yapma yetkisi bulunmamaktadır⁵⁹³. Şirket bu yöntemleri birlikte de uygulayabilir⁵⁹⁴. Böylelikle payların bir kısmının şirket tarafından iktisap edilmesi; diğer bir kısmının da sermaye azaltılması yoluyla itfa edilmesi veya ortaklara ya da üçüncü kimselere devri mümkün olabilmektedir⁵⁹⁵. Ayrıca belirtmek gerekir ki ayrılma payının ödeneceği kaynaklar arasında bir sıralama yoktur. Ancak öncelikle

⁵⁸⁸ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25. Baskı, Ankara, 2020, s. 310; M. Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler** 1.Cilt, Gözden Geçirilmiş 13.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 310; Safa Reisoğlu, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25.Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 328.

⁵⁸⁹ Reisoğlu, s. 329; Oğuzman ve Öz, s. 311.

⁵⁹⁰ F.Eren, ss. 1216-1217.

⁵⁹¹ Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 825a, N. 2.

⁵⁹² Ertan Demirkapı ve Ali Haydar Yıldırım. "İsviçre Bk'da Limited Ortaklıklar Hukuku alanında yapılan Düzenleme", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 24, Sayı: 3, 2008, s. 462.

⁵⁹³ Cenkci, s. 16.

⁵⁹⁴ Öztürk Dirikkan, s. 158.

⁵⁹⁵ Yıldırım, s. 316.

esas sermaye payının devri, bunun mümkün olmaması hâlinde öz kaynaklardan karşılama yoluna gidilmesi, son çare olarak da sermayenin azaltılması yoluna başvurulması hükmün amacına daha uygun olacaktır⁵⁹⁶.

Belirtmek gerekir ki, TTK m. 642/1-a hükmü ayırık kalmak üzere ayrılma payının muaccel olma anı, şirketin ayrılma payının ödeneceği kaynak konusundaki tercihinin göre değişmektedir⁵⁹⁷. Eğer TTK m. 642/1'de belirtilmiş olan ödeme kaynakları ayrılma payının tamamını karşılamıyorsa bakiye kısmı niteliksiz alacak olarak kalır. Bu bakiye kısım tüm alacaklardan sonra gelecek adı alacak haline gelir⁵⁹⁸.

Buna karşın, şirketin ayrılan ortağa karşı muaccel hale gelmiş bir alacağı için takas yoluna gitmesi hâlinde, eğer şirket alacak miktarının ayrılma payı miktarına eşit veya ondan fazla olması hâlinde ayrılma payı alacağının ödenmesi hiç gündeme hiç gelmeyecektir⁵⁹⁹.

(2) Ayrılma Payını Muaccel Hale Getiren Durumlar

(i) Şirketin Kullanılabilir Özkaynağının Bulunması (TTK m. 642/1-a)

Ayrılma payını muaccel hale getiren durumlardan biri, esas sermayeyi aşkın malvarlığından ödemenin yapılmasıdır. Bu şekilde yapılan ödemeye çıkan ortağın payı şirkete geçmiş olur⁶⁰⁰. Diğer bir anlatımla şirket, kendi paylarını iktisap ederek ayrılma payını ödemiş olur⁶⁰¹. Bu sebeple şirket, çıkan ortağın sermaye paylarını devralırken TTK m. 612 (OR Art. 783) hükmünü dikkate almalıdır⁶⁰².

⁵⁹⁶ Burçak Tatlı, "Limited Şirketlerde Çıkma, Çıkarma ve Ayrılma Akçesi", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XXV, Sayı: 1, 2021, s. 188; Mustafa Topaloğlu ve Işık Özer, **Limited Şirketlerde Ayrılma Akçesinin Muacceliyeti ve Ödenmesi**, s. 15, <http://www.mtopaloglu.av.tr/img/makaleler/limited-sirketlerde-ayrilma-akcesinin-muacceliyeti-ve-odenmesi-791.pdf>, (E.T. 10.02.2022); Cenkcı, s. 16; Şahin, Değerlendirme, s. 203. Sermaye azaltılması yoluna başvurunun, diğer iki seçeneğin uygulanmasının mümkün olmaması hâlinde gündeme geleceği hususunda bkz. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-55. Sermaye azaltılmasının en son başvurulacak yol olduğu hususunda bkz. Öztürk Dirikkan, s. 155.

⁵⁹⁷ Cenkcı, s. 16; Topaloğlu ve Özer, s. 15; Tatlı, s. 187.

⁵⁹⁸ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku II, N. 1680h, s. 460.

⁵⁹⁹ Yıldırım, ss. 316-317.

⁶⁰⁰ Kaya, Değerlendirme, s. 135.

⁶⁰¹ Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-56, ss. 568-569.

⁶⁰² Siffert ve diğerleri, Art. 825a, N. 4.

TTK m. 612'ye göre şirketin iktisap edeceği payların itibari değerinin toplamı esas sermayenin %20'sini⁶⁰³ aşamaz⁶⁰⁴. Eğer çıkan ortağın esas sermaye payı, şirketin kendi paylarını iktisap edebileceği azami miktardan fazla ise muacceliyet kanunun izin verdiği orana karşılık gelen tutarda gerçekleşir⁶⁰⁵. Bu durumda aşan miktar için TTK m. 642/1-b veya TTK m. 642/1-c düzenlemelerine başvurmak gerekecektir⁶⁰⁶. Ayrıca TTK m. 642/3 hükmü de TTK m.642/1'de öngörülen kaynaklara ek olarak ve çoğu zaman bu kaynakları tamamlayıcı nitelikte bir imkân sağladığından 642/1'de sayılan hallerden herhangi biri gerçekleşmediği halde kısmen de olsa muaccel hale gelmeyen alacaklar için geçerlidir⁶⁰⁷.

TTK m.642/1-a düzenlemesi açıkça “kullanılabilir özkaynak (vewendbares Eigenkapital)” ifadesini kullanmış olup bu ifade TTK m.612/1'de kullanılan “serbestçe kullanılabilir özkaynak (frei verwendbares Eigenkapital)” ifadesinden farklıdır⁶⁰⁸. Bu farklılık aslında bilinçli olarak yapılmış olup OR Art. 825a düzenlemesinde de bu şekildedir. Böylelikle ayrılma payı ödenmesini önlemek için kötüye kullanımla özel yedek akçe oluşturulmasının engellenmesi amaçlanmıştır⁶⁰⁹.

OR Art. 825a hükmünün gerekçesinde belirtildiği üzere ayrılma payı, esas sermayeyi aşan ve genel kanuni yedek akçelerin kısıtlı kısmı dışında kalan tüm öz kaynaklardan, ayrıca belirli amaca özgülenmiş yedek akçelerden ödenebilecektir⁶¹⁰. Bu bağlamda şirketin esas sermayesi kullanılabilir özkaynak niteliğinde olmayıp, esas sermayeyi aşan bir miktarın bulunması gerekmektedir⁶¹¹. Ayrıca genel kanuni yedek akçelerin tamamı kullanılabilir özkaynak niteliğine sahip değildir. Zira TTK m. 610'un atfıyla TTK m. 519/3 genel kanuni yedek akçesinin esas sermayenin yarısını aşması gerektiği belirtilmektedir. Bunlardan başka TTK m. 520 uyarınca

⁶⁰³ OR Art. 783 Abs. 2'de bu oran %35'tir.

⁶⁰⁴ TTK m. 612/2: “Şirket sözleşmesinde öngörülen veya mahkeme kararıyla hükme bağlanmış bulunan bir şirketten çıkma ya da çıkarma dolayısıyla, esas sermaye paylarının iktisabı hâlinde, birinci fıkradaki üst sınır yüzde yirmi olarak uygulanır. Şirket esas sermayesinin yüzde onunu aşan bir tutarda iktisap edilen esas sermaye payları iki yıl içinde elden çıkarılır veya sermaye azaltılması yoluyla itfa edilir.”

⁶⁰⁵ Cenkci, s. 29.

⁶⁰⁶ Kaya, Değerlendirme, s. 136.

⁶⁰⁷ Cenkci, ss. 29-30.

⁶⁰⁸ Botschaft, s. 3223; Honsell ve diğerleri (Stäubli), Art. 825a, N.3; Siffert ve diğerleri, Art. 825a, N. 4; Küng ve Camp, Art. 825a, N.1; Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 825a, N. 3.

⁶⁰⁹ Botschaft, ss. 3223-3224; Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 825a, N. 3; Küng ve Camp, Art. 825a, N. 1.

⁶¹⁰ Botschaft, ss. 3223-3224; Siffert ve diğerleri, Art. 825, N.4.

⁶¹¹ Siffert ve diğerleri, Art. 783, N. 5; Küng ve Camp, Art. 783, N. 10.

şirketin kendi paylarını iktisap etmek amacıyla ayırdığı yedek akçeler de ayrılma payının muaccel hale gelmesinde dikkate alınmayacaktır⁶¹².

Peki neler kullanılabilir özkaynaklardan sayılabilecektir? Yukarıda sayılmış olan istinaslar hariç esas sermayeyi aşan kısım varsa bu kısım kullanılabilir özkaynaklardan sayılabilecektir. Dolayısıyla örneğin, sözleşmesel yedek akçeler ve genel kurul kararıyla ayrılan olağanüstü yedek akçeler kullanılabilir özkaynak olarak nitelendirilebilir. Bunlar haricinde TTK m. 610 atfıyla TTK m.522 gereğince çalışan ve işçiler lehine öngörölmüş yedek akçeler; önceki yıldan aktarılan kâr, dağıtılmasına karar verilmemiş son yıl kârı da kullanılabilir özkaynak olarak nitelendirilir⁶¹³.

Şirketin kullanılabilir öz kaynağının bulunup bulunmadığı hususunun kim tarafından tespit edileceğine ilişkin bir düzenleme yoktur. Genel kurula yetki verilmeyen tüm konularda müdürleri yetkili kılan TTK m. 625/1 uyarınca bu tespit müdürler tarafından yapılabilecektir. Ancak doktrinde haklı olarak müdürlerin tarafsız olamayacağı ihtimali dikkate alındığında bu tespitin müdürlere bırakılmaması gerektiği belirtilmektedir⁶¹⁴. Bu sebeple kullanılabilir özkaynağın bulunup bulunmadığı hususu bilirkişi vasıtasıyla tespit edilmelidir⁶¹⁵.

(ii) Esas Sermaye Paylarının Devredilebiliyor Olması (TTK m. 642/1-b)

Ayrılma payının muaccel olmasını sağlayan bir diğer yol çıkan ortağın esas sermaye paylarının devredilebiliyor olmasıdır. Bu yolla esas sermaye payının kalan ortaklara ya da üçüncü kişilere devri suretiyle elde edilen devir bedelinden ayrılma payının ödenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca şirketin öz kaynaklarında bir eksilmeye

⁶¹² Yıldırım, s. 320.

⁶¹³ Yıldırım, s. 321.

⁶¹⁴ Şener, Limited, s. 930; Cenkei, s. 19; Şahin, Değerlendirme s. 203. İsviçre doktrinde de kullanılabilir özkaynağın mevcut olup olmadığı ve ne ölçüde ayrılma payını karşılayacağı hususlarının tespitinin müdürlere bırakılamayacağı belirtilmiş ve OR Art. 825a Abs. 2 ile bu hususların tespiti işlem denetçisine (zugelassener Revisionsexperte) bırakılmıştır (Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 825a, N. 8; Honsell ve diğerleri (Stäubli), Art. 825a, N.6). Daha önce kanunumuzun 642/2. maddesinde de böyle bir düzenleme olmasına rağmen, ilgili madde 6335 sayılı “Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu’nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”⁴⁷ m. 43/21 ile ilga edilmiştir. Doktrinde her ne kadar bu tespitin şirketçe atanmış mali müşavir tarafından tespit edilebileceğini belirten görüş mevcut olsa da mali müşavirin şirket tarafından atanmış olması sebebiyle tarafsızlığı tartışılabileceğinden bu görüşe katılmıyoruz (Bu görüş için bkz. Pulaşlı, Şerh III, N. 147, 150, s. 2796- 2797).

⁶¹⁵ Şener, Limited, s. 930.

yol açmadığından, alacaklıların menfaatlerinin korunması bakımından uygun olanıdır⁶¹⁶. Hatta çıkan ortağın esas sermaye payı açık artırma yoluyla da değerlendirilebilir. Bu durumda gerçek değere ulaşamaması üzerine şirket, aradaki farkı üstlenmek zorundadır⁶¹⁷.

TTK m. 642/1-b uyarınca çıkan ortağın esas sermaye payları devredilebiliyorsa, ortağın ayrılma payı, ayrılmayla birlikte muaccel olur. Buradaki “esas sermaye paylarının devredilebiliyor olması” ifadesinden payların devredilebilme imkanının mevcut olması tek başına muacceliyetin gerçekleşmesi için yeterli olabileceği gibi bir anlam çıkmaktadır. Kaldı ki, mehz hükmün gerekçesinde esas sermaye paylarının devredilme imkanının bulunmasının muacceliyet için yeterli olduğu belirtilmektedir⁶¹⁸. Bu sebeple bir görüş pay devri fiilen gerçekleşmese bile somut ve ciddi bir fırsatın varlığında ayrılma payının muaccel olacağını belirtmektedir⁶¹⁹. Yani ortada uygun bir teklif varsa, şirket devri gerçekleştirmese bile ayrılma payı artık muaccel olmuştur⁶²⁰. Bizim de haklı bulduğumuz başka bir görüşe göre muacceliyet anının payın devir fırsatının bulunması hâlinde gerçekleşeceğinin kabulü hâlinde, muacceliyet anının belirlenmesi güç olabilir⁶²¹.

Doktrinde diğer bir görüşe göre kanunun “devredilebiliyorsa” ifadesi ile pay devrinin şekli koşullara uygun olarak gerçekleştirilmesi gerektiğinin kastedildiği ifade edilmektedir. Yani şirket sözleşmesi ile pay devrinin yasaklanmamış olması ve genel kurulun pay devrini reddetmemiş olması gerekmektedir. Sonuç olarak, bizim de katıldığımız görüşe göre, ayrılma payının muaccel olduğu an, pay devri fırsatının mevcut olduğu zaman değil, pay devir bedelinin muacceliyet anıdır⁶²². Buna göre, pay devir sözleşmesinin yapılarak imzaların noter tarafından onaylanması ve genel kurulun devre onay vermesi ile ayrılma payı muaccel olur⁶²³.

⁶¹⁶ Cenkci, s. 22.

⁶¹⁷ Küng ve Camp, Art. 825a, N.9; Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 825a, N.5; Siffert ve diğerleri, Art. 825a, N. 7.

⁶¹⁸ Botschaft, ss. 3224.

⁶¹⁹ Şener, Limited, s. 931; Küng ve Camp, Art. 825a, N.2; Siffert ve diğerleri, Art. 825a, N. 6; Honsell ve diğerleri (Stäubli), Art. 825a, N.4.

⁶²⁰ Şener, Limited, s. 931.

⁶²¹ Cenkci, s. 23.

⁶²² Cenkci, s. 24.

⁶²³ Şahin, Değerlendirme, s. 206. Yıldırım ise ayrılma payının muacceliyeti bakımından ayrıca esas sermaye payının devir bedelinin şirket tarafından tahsil edilmiş olmasını aramaktadır (Yıldırım, s. 327).

Çıkan ortağın esas sermaye payını devretmeye ve pay bedelini devralandan talep etmeye şirket yetkili olup çıkan ortağın bu hususta herhangi bir yetkisi yoktur⁶²⁴. Şirket pay devrini gerçekleştirirken m. 595'e uymak zorundadır. Pay devri, TTK m. 595 düzenlemesine uyulmak suretiyle şirket tarafından gerçekleştirilecektir. Peki şirket pay devrini TTK m. 595/3 uyarınca sebepsiz yere reddedebilir mi? Ayrılma payının ödenmesi amacıyla esas sermaye payının devri, genel kurulun pay devrini sebepsiz reddetme yetkisini ortadan kaldırmamakla birlikte muacceliyet anı bakımından önem taşımaktadır. Eğer pay devri sebepsiz yere reddedilmişse devir işlemi geçersiz olsa bile ayrılma payının muaccel hale geldiği kabul edilmelidir⁶²⁵.

Pay devri yolu ile ayrılma payının ödenmesi hâlinde de payın gerçek değerinin dikkate alınması gerekmektedir. Devir bedelinin ayrılma payını karşılamaması hâlinde, çıkan ortağın bakiye kısım için şirkete karşı alacağı devam eder⁶²⁶. Bununla birlikte, bedelin ayrılma payını aşması hâlinde, aradaki fark şirkete ait olacaktır⁶²⁷.

Belirtmek gerekir ki TTK m. 642/1-b hükmü, TTK m. 642/1-a hükmü karşısında tali olup şirketin kullanılabilir öz kaynağa sahip olmasına rağmen payın devri yolunu seçmesi hâlinde, ayrılma payının zaten muaccel hale geldiğinin kabulü gerekir. Diğer bir anlatımla pay devrinin muacceliyet anına etkisi, ortağın çıktığı sırada ortaklığın kullanılabilir özkaynakları bulunmadığında gündeme gelecektir⁶²⁸.

(iii) Esas Sermayenin Azaltılması (TTK m. 642/1-c)

Ayrılma payının ödenmesine ilişkin bir diğer yol TTK m. 642/1-c ile düzenlenen sermayenin azaltılması yoludur. Ayrılma payı şirketin kendi esas sermayesini kanuni hükümlere uymak suretiyle azaltılmışsa ortağın şirketten çıkmasıyla birlikte muaccel olur.

Limited şirkette sermayenin alacaklıların asgari güvencesini oluşturmamasından ötürü sermaye azaltımı son çare veya diğer yolların tamamlayıcısı olmalıdır⁶²⁹. Diğer

⁶²⁴ Yıldırım, s. 328; Cenkci, s. 22.

⁶²⁵ Cenkci, ss. 24-25.

⁶²⁶ Yıldırım, s. 329.

⁶²⁷ Yıldırım, s. 327; Cenkci, s. 25.

⁶²⁸ Cenkci, s. 25.

⁶²⁹ Cenkci, s. 26; Yıldırım, s. 334.

bir anlatımla ayrılma payının şirketin kullanılabilir özkaynaklardan ödenememesi veya çıkan ortağın payının devredilememesi durumunda bu yola başvurmak gerekir⁶³⁰.

Çıkan ortağın ayrılma payının muaccel olmasını ve ödenmesini sağlayan bu yol kurucu sermaye azaltımıdır. Zira sermayenin bu yolla azaltılmasıyla ortaya çıkan miktar ortaklara iade edilmekte veya yedek akçe oluşturmak için kullanılmaktadır⁶³¹. Her ne kadar bu yola şirketin ticari faaliyetleri için aşırı miktarda sermayeye sahip olması durumunda başvurulsa da çıkan ortağın ayrılma payının ödenmesi amacıyla da bu yola başvurmak gerekir⁶³². Bu yolla sermayenin azaltılmasına gidildiği takdirde TTK m. 473 vd. (TTK m. 592 atfıyla) hükümleri uygulanacaktır⁶³³.

Sermaye azaltılmasına rağmen şirket alacaklarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin bulunduğu tespiti yetkili yeminli mali müşavir, serbest muhasebeci mali müşavir ya da denetime tabi ortaklıklarda denetçi tarafından belirlenmelidir (TSY m. 96/1-c). Ayrıca hangi miktarda sermaye azaltılması gerektiğine kimin karar vereceği kanunda belirtilmemiştir. Müdürlerin tarafsız olmayabileceği dikkate alındığında bu hususun tespitinin mahkemeden talep edilmesi gerekir⁶³⁴.

Sermaye azaltılması şirket sözleşmesi değişikliği olarak nitelendirildiğinden her ne kadar bu konuya ilişkin genel kurul kararı alınması gerekse de haklı sebeple çıkma davasında çıkma mahkeme kararı ile gerçekleşeceğinden mahkeme kararı genel kurulu kararı yerine geçmektedir⁶³⁵. Ayrıca belirtmek gerekir ki TTK m. 473/5 uyarınca sermaye miktarı on bin Türk Lirasının altına indirilemez.

Sermaye azaltımından sonra azaltılan kısmın çıkan ortağa iade edilmesi için, azaltma kararının ticaret siciline tescil edilmiş olması gerekmektedir. Bu sebeple ayrılma payı sermaye azaltımının tescili ile muaccel olup ödenebilecektir⁶³⁶.

⁶³⁰ Nussbaum ve diğerleri (Scheidegger), Art. 782, N. 2; Yıldırım, s. 330.

⁶³¹ Siffert ve diğerleri, Art.782, N. 3.

⁶³² Nussbaum ve diğerleri (Scheidegger), Art. 782, N.2.

⁶³³ Yıldırım, s. 331-332; Şahin, Değerlendirme, s.204.

⁶³⁴ Cenkcı, s. 27.

⁶³⁵ Güzin Üçışık, "Limited Şirketlerde Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması", **Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan**, İstanbul, 2003, s. 204, dn. 78; Tatlı, s. 194; Yıldırım, s. 333. Ayrılma payının ödenmesi amacıyla yapılacak sermaye azaltımında genel kurul kararının gerekmediği, bu kararın müdürlerce alınacağı yönünde bkz. Cenkcı, s. 27. Aksi görüş olan sermaye azaltımına ilişkin genel kurul tarafından karar alınacağı yönünde bkz. Pulaşlı, Genel Esaslar, ss. 784-785.

⁶³⁶ Şahin, Değerlendirme, S. 206; Yıldırım, s. 333; Yıldız/Özbay/Özbek, s. 449.

b. Ayrılma Payının Muaccel Olmayan Kısımının Daha Sonra Muaccel Hale Gelmesi ve Çıkan Ortağın Korunması

(1) Ayrılma Payının Muaccel Olmayan Kısımının Daha Sonra Muaccel Hale Gelmesi

TTK m.642/3 hükmü, TTK m.642/1’de belirtilmiş olan yollara başvurulmuş olmasına rağmen, muaccel hale gelmemiş kısmın hangi durumda muaccel hale geleceğini düzenlemektedir. Bu düzenlemede ayrılma payının ödenmeyen kısmının, şirkete karşı, bütün alacaklılardan sonra gelen bir alacak niteliğinde olduğu ve bu kısmın yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespiti ile muaccel hâle geleceği belirtilmiştir. Böylelikle hem muacceliyetin gerçekleşmesi tek başına şirketin iradesine bağlı olmaktan kurtarılmış ve ayrılan ortağın alacağına kavuşması güvence altına alınmış hem de muacceliyet kullanılabilir öz kaynak tutarının yıllık raporda tespit edilmesi anına ertelenerek alacağın ortaklık açısından uygun olmayan bir zamanda talep edilmesine engel olunmuştur⁶³⁷.

Hükmün daha iyi anlaşılabilmesi için karışıklığa neden olabilecek ifadeleri açıklığa kavuşturmak da yarar vardır. Öncelikle TTK m. 642/3. maddede yer alan “ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı” ifadesi ile her ne kadar muaccel hale gelmiş ancak henüz ödenmemiş olan kısmın kastedildiği anlaşılabilir da aslında henüz muaccel hale gelmemiş kısım ifade edilmektedir. Zira ayrılma payı muaccel hale gelen alacaklı, zaten ilgili hukuki yola başvurarak alacağının ödenmesini isteyebilir. Ayrıca ilgili ifadeden hükmün her ne kadar yalnızca ayrılma payının kısmen muaccel olmaması hâlinde uygulanabileceği anlaşılabilir da ayrılma payının tamamen muaccel hale gelmemesi hâlinde bile uygulama alanı bulabilecektir⁶³⁸. Bununla birlikte, hükümde muaccel hale gelmeyen kısmın “şirkete karşı diğer alacaklılardan sonra gelen bir alacak” olduğu ifadesi ile şirketin iflası veya tasfiyesi hâlinde ayrılma payının diğer alacaklara göre ödenme sırası belirtilmiştir⁶³⁹. Bu durumlarda ayrılma payı diğer alacaklıların alacağından sonra gelir ve diğer tüm alacaklılar tamamıyla

⁶³⁷ Cenkci, s. 29.

⁶³⁸ Cenkci, s. 30.

⁶³⁹ Şahin, Değerlendirme, s. 206; Yıldırım, ss. 339-340; Cenkci, s. 33.

tatmin edildikten sonra ödenebilecektir. Buna karşın çıkan ortağın ayrılma payı, diğer ortakların tasfiye gelirlerinden önce ödenecektir⁶⁴⁰. Ayrıca belirtmek gerekir ki iflas ve tasfiye haricinde çıkan ortak ve şirketin diğer alacaklıları arasında böyle bir sıralama söz konusu değildir⁶⁴¹.

TTK m. 642/3'ün ikinci cümlesinde ayrılma payının henüz muaccel hale gelmemiş kısmının “yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespiti ile” muaccel hale geleceği belirtilmiştir. Bu durumda yıl sonunda kâr elde edildiğinin yıllık raporda tespiti ile ayrılma payı muaccel hale gelir. Diğer bir anlatımla kârın varlığı ayrılma payının muaccel hale gelmesinde yeterlidir⁶⁴². Bilanço kârının varlığı hâlinde ayrılma payı ödenmeden ortaklara kâr dağıtılması, kârdan müdürlere ve çalışanlara kazanç payı, ikramiye ve prim verilmesi ve hatta yedek akçe ayrılması mümkün değildir⁶⁴³.

(2) Çıkan Ortağın Korunması

(i) Ön Açıklamalar

Ayrılma payının ödenmesinde çoğu zaman limited şirketin ve çıkan ortağın çıkarları karşı karşıya gelmektedir. Zira şirketin TTK m. 642/1'de belirtilmiş kaynaklara sahip olup olmadığının ve dolayısıyla ayrılma payının muaccel hale gelip gelmediğinin tespiti ile ilgili ihtilaflar yaşanmaktadır. Bu durumun asıl sebebi ayrılma payının ödeneceği kaynak konusundaki seçim hakkının şirkette olmasıdır⁶⁴⁴.

Esas sermaye paylarının gerçek değerini tespit eden mahkemenin şirketin yerine geçerek ayrılma payının hangi kaynaktan ödeneceğine karar verme yetkisi bulunmamaktadır⁶⁴⁵. Ancak ayrılma payını ödeme niyeti olmayan ve özellikle tek kişinin hakimiyetinde faaliyetlerini sürdüren şirket, dürüstlük kuralına aykırı olarak anılan koşulların gerçekleşmesini önleyebilir, dolayısıyla da çıkan ortağı uzun bir

⁶⁴⁰ Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 825a, N. 12; Siffert ve diğerleri, Art.825a, N. 9.

⁶⁴¹ Ceneci, s. 33.

⁶⁴² Tekinalp, Çıkmaya Katılma, s. 2; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-59, s. 570; Şahin, Değerlendirme, s. 207.

⁶⁴³ Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, N. 21-59, s. 570.

⁶⁴⁴ Topaloğlu ve Özer, s. 16.

⁶⁴⁵ Topaloğlu ve Özer, s. 16; Ceneci, s. 16.

süre alacağından mahrum bırakabilir⁶⁴⁶. Bu sebeple çıkan ortağın korunması amacıyla sahip olduğu haklara temas etmek gerekmektedir.

(ii) Çıkan Ortağın Bilgi Alma Hakkı

İsviçre hukukunda ayrılma payı tam olarak ödenmeyen ortağa, bakiye alacağının güvence altına alınmasını sağlamak amacıyla şirketten bilgi alma ve denetim hakkı tanınmıştır. OR Art. 825a Abs. 4 hükmüne göre ayrılma payı tam ödenmeyen ortak şirketten, bir denetçi atayarak bilanço denetimi yaptırmasını talep edebilir. Bununla birlikte, ortağın bakiye alacağının muaccel olup olmadığına ilişkin konularda bilgi alma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir⁶⁴⁷. Ancak böyle bir düzenlemeye hukukumuzda yer verilmemiştir. Gerçi haklı sebeple çıkma davasında çıkma talebinde bulunan ortak TTK m. 638/2’de düzenlenmiş olan ihtiyati tedbir talebinde bulunarak şirketin malvarlığı değerlerini azaltıcı işlemler, devirler ve borçlanmalar yapıyorsa bunların yasaklanmasını talep edebilir⁶⁴⁸. Ancak bu hüküm ayrılma payının çıkma davasında belirlenip karara bağlanması durumunda anlam ifade etmekte olup ayrılma payı için çıkma davası kesinleştikten sonra dava açıldığı takdirde bu hüküm uygulama alanı bulmayacaktır. Buna ek olarak bu düzenleme müdürün yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarını gizleme ihtimaline karşı da çıkan ortağı korumamaktadır. Ayrıca TTK m. 638/2’nin amacı ayrılma henüz gerçekleşmemişken ortak sıfatının devam etmesi neticesinde doğabilecek zararların önüne geçmektedir. Halbuki ayrılma payının ödenmeyen kısmının muacceliyetine ilişkin durum, ayrılmanın sonucu olarak ortaya çıkan bir durumdur. Bu sebeple TTK m. 638/2’nin uygulanması OR Art. 825a Abs. 4’ün ayrılan ortağa sağladığı güvence ve gücü sağlamaktan uzaktır⁶⁴⁹.

Haklı sebeple çıkma davasında, çıkma mahkeme kararının kesinleşmesi ile gerçekleştiği için aslında bu aşamaya kadar ortağın bilgi alma ve inceleme hakkı (TTK m. 614) bulunmaktadır. Ancak çıkma kararının kesinleşmesiyle birlikte, ortağın ortaksal hakları ve dolayısıyla bilgi alma ve inceleme hakkı da sona erer.

⁶⁴⁶ Cenkci, s. 41.

⁶⁴⁷ Çamoğlu, Limited, s. 92; Honsell ve diğerleri (Stäubli), Art.825a, N. 12, 13.

⁶⁴⁸ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar Hukuku II, N. 1680I, s. 461.

⁶⁴⁹ Tatlı, s. 200.

Bununla birlikte, hem adi şirketlere ilişkin TBK m. 636/2 hükmü hem de kollektif şirketlere ilişkin TTK m. 263/2 hükmü, çıkan ortağa devam eden işler hakkında gerekli bilgiyi isteme hakkı vermektedir. Bu hükümlerin kıyasen limited şirketlere de uygulanabileceğinin ve dolayısıyla çıkan ortağın ayrılma payı alacağı tamamen ödeninceye karar sadece bu hususla sınırlı olmak kaydıyla bilgi alma hakkının devam ettiğinin kabulü gerekmektedir⁶⁵⁰.

(iii) Muacceliyet Şartlarının Mahkeme Tarafından Tespit Edilmesi

Yukarıda da belirttiğimiz üzere mahkemenin ayrılma payının şirketten tahsiline yönelik kararı, ayrılma payının o anda muaccel hale geldiği anlamına gelmez. Mahkeme, sadece çıkan ortağın esas sermaye paylarının gerçek değerini tespit ederek ayrılma payının ödenmesine karar vermekle yetinmekte ve muacceliyet şartlarının oluşup oluşmadığına dair bir karar vermemektedir⁶⁵¹. Aslında 642. maddenin 6335 sayılı Kanun’la ilga edilen 2. fıkrası ayrılmadan sonra işlem denetçisi tarafından 1. fıkranın a ve c bentlerindeki koşulların bulunup bulunmadığı belirlenmesi gerektiğine ilişkin bir sistem öngörmüştü. Bu fıkranın mülga edilmesinin ardından kanunda boşluk oluşmuştur⁶⁵².

Ancak ayrılma payının şirketten talep edebilir hale gelmesi için muacceliyet şartlarının oluşup oluşmadığının belirlenmesinde çıkan ortağın hukuki yararı bulunmaktadır. Zira muacceliyet şartlarının oluştuğunun belirlenmesi durumunda çıkan ortak artık TTK m. 642/3 uyarınca yıl sonunu beklemek zorunda kalmaz. Bu sebeple ayrı bir tespit davası ile mahkemeden ayrılma payının muacceliyet şartlarının varlığını araştırmasını talep etmek mümkündür. Mahkemenin tespit hükmü yalnızca TTK m. 642/1’de sayılan kaynaklardan birisi ya da birden fazlasının mevcut olduğunu gösterebilir. Böylece ayrılma akçesi, şirketten talep edilebilir hale gelmiş

⁶⁵⁰ Yıldırım, s. 342; Topaloğlu ve Özer, s. 17. Benzer yönde çıkan ortağın, denetime tabi olan limited şirketlerde “yıllık özkaynak tutarını” bağımsız denetçiye, denetime tabi olmayan şirketlerde ise müdürlere sorabileceği görüşü hakkında bkz. Tekinalp, Sermaye Ortakları, N. 21-59. Benzer yönde *affectio societatis* unsuru etkisinin devam ettirmişçesine, çıkan ortağa ayrılma payının ödenmesi konusunda şirketin menfaatini gözetme şeklinde bir yükümlülük öngörülmüşse, bu yükümlülüğün karşılığında çıkan ortağın, ayrılma payı alacağı tamamen ödeninceye kadar bilgi alma ve inceleme hakkının bulunduğu kabul edilmesi görüşü hakkında bk. Cenkci, s. 42.

⁶⁵¹ Topaloğlu ve Özer, s. 18.

⁶⁵² Cenkci, ss. 29-30.

olur. Çıkan ortağın ayrılma payının ödenmesini talep etmesi durumunda hangi kaynaktan ödeme yapılacağı yine şirketin takdirinde olacaktır⁶⁵³.

Doktrinde ayrı bir tespit davası açmanın usûl ekonomi ilkesine aykırı olacağı ve çıkan ortağı ayrı bir külfet içine sokacağı gerekçesiyle ayrılma payının talep edildiği haklı sebeple çıkma davasında, ayrıca muacceliyet şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin bilirkişi vasıtasıyla tespit edilmesinin mahkemeden istenebileceğinin kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu görüşe göre, her ne kadar TTK m. 642/1-b,c halleri ortağın çıkmasıyla birlikte hemen gerçekleşmeye de TTK m. 642/1-a fıkrasındaki durumun, yani kullanılabilir öz kaynağın varlığını tespiti mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla ayrılma payı ödenmek üzere kullanılabilir özkaynaklardan yararlanma olanağının bulunup bulunmadığı, dava sırasında bilirkişi tarafından hazırlanacak raporla tespit edilebilir⁶⁵⁴. Kullanılabilir öz kaynağın varlığının tespiti hâlinde ise TTK m. 642/1-a bendi gereği, ayrılma payı alacağı, kararın kesinleşmesiyle muaccel hale gelir⁶⁵⁵. Ancak bu halde bile ayrılma payının hangi kaynaktan ödeneceği şirketin takdirindedir. Bununla birlikte, şirketin kullanılabilir özkaynağın varlığına rağmen başka bir yolu tercih etmesi, çıkan ortakla farklı bir anlaşma yapılmadığı müddetçe, ayrılma payının muacceliyet anını değiştirmemektedir⁶⁵⁶.

Kanaatimizce, haklı sebeple çıkma davasında, talep edilmiş olsa bile hâkimin ayrılma payının muacceliyet şartlarına ilişkin inceleme yapması mümkün değildir. Zira ortağın, dava esnasında veya dava sonucunda verilen karara karşı kanun yollarına başvurulması hâlinde, şirketten çıkıp çıkmadığı hususu henüz kesinlik kazanmış olmaz. Bu halde, muacceliyet henüz gündeme bile gelmemiş olmaktadır. Ancak, çıkma davasında verilmiş çıkma kararının kesinleşmiş olması hâlinde, daha sonra açılmış olması hâlinde ayrılma payı talebine ilişkin davada ortağın şirketin kullanılabilir özkaynak varlığının tespitini talep etmesi mümkündür.

⁶⁵³ Topaloğlu ve Özer, s. 18.

⁶⁵⁴ Kaya, Değerlendirme, s. 136; Yıldız/Özbay/Özbek, s. 450.

⁶⁵⁵ Topaloğlu ve Özer, ss. 18-19; Cenkci, s. 25.

⁶⁵⁶ Cenkci, s. 25.

c. Ayrılma Payına Faiz Uygulanıp Uygulanmayacağı Sorunu

(1) Anapara (Kapital) Faizi Bakımından

Ayrılma payına faiz işletilip işletilmeyeceğine dair kanunda bir düzenleme mevcut değildir. Ancak OR Art. 825a Abs. 3 düzenlemesinde, ayrılma payı alacağının ödenmeyen kısmı için faiz talep edilemeyeceği açıkça düzenlenmiştir. Doktrinde bu hususun anapara (kapital) faizi için geçerli olduğu belirtilmektedir. Diğer bir anlatımla ayrılma payına kapital faiz işletilemeyecektir⁶⁵⁷. Bu hükümle İsviçre kanun koyucusu, ayrılma payının uzun süre muaccel hale gelmemesinin, şirket açısından oluşturabileceği faiz riskini engellemeye çalışmıştır⁶⁵⁸.

OR Art. 825a Abs. 3 aksine TTK m. 642/3'te bu husus açıkça düzenlenmemişse de madde gerekçesinde ayrılma payına faiz işlemeyeceği belirtilmiştir⁶⁵⁹. Gerçekten de ayrılma payının niteliği gereği şirkete getirilen sermayenin karşılığı olarak ödenmesi ve TTK m. 609/1 ile de esas sermayeye faiz işletilmeyeceğinin açıkça düzenlenmiş olması sebebiyle bu alacağa anapara faizi işletilmeyecektir⁶⁶⁰. Kaldı ki, muacceliyet anı yasal düzenlemeyle belirlenen bir alacağa anapara faizi işletilebilmesi adil olmayıp, TTK m. 642'nin alacaklıların haklarını koruma amacına da aykırıdır⁶⁶¹.

(2) Temerrüt Faizi Bakımından

Yukarıda açıklandığı üzere ayrılma payına faiz işlemeyeceği kuralının anapara faizi yönünden geçerli olduğunu ifade etmiştik. Bu sebeple durum temerrüt faizi açısından farklı olacaktır. TTK m. 642/1 ve 3'te belirtilen esaslara göre ayrılma payı kısmen veya tamamen muaccel olan çıkan ortak TBK m. 117/1 uyarınca şirkete ihtar çekerek şirketi temerrüde düşürebilir. Bu sonuç ayrılma payının borçlar hukukuna özgü bir karaktere sahip olan alacak olmasından kaynaklanmakta olup

⁶⁵⁷ Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 825a, N.17; Siffer ve diğerleri, Art. 825a, N. 9.

⁶⁵⁸ Yıldırım, s. 337.

⁶⁵⁹ TTK Gerekçe m.642/3, c.2: "...Ortak bir alacak hakkı elde ederek, şirket ise faiz işlememesi ve öz sermaye belirleninceye kadar her hangi bir ödeme yükümü altına konulmayarak korunmuştur."

⁶⁶⁰ Şener, Limited, s. 933; Yıldırım, s. 337; Çamoğlu, Limited, N. 163, s. 92; Cenkcı, s. 32.

⁶⁶¹ Cenkcı, s. 32.

şirket çıkan ortağa temerrüt tarihinden fiili ödeme tarihine kadar geçen süre için temerrüt faizi ödemekle yükümlü olacaktır⁶⁶².

d. Ayrılma Payının Ödenme Şekli

Ayrılma payının ödenme şekline ilişkin kanunda açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte kural olarak nakit ödenecektir⁶⁶³. Ancak alacaklının kabul etmesi şartıyla ayın olarak da örneğin, aktiflerin ayrılan ortağa devri suretiyle ödenebilir⁶⁶⁴.

Ayrıca ayrılma payı, ani edimli bir borç doğurması sebebiyle kural olarak bir defada ödenmelidir. Ancak tarafların aralarında kararlaştırması hâlinde ayrılma payı taksitler hâlinde de ödenebilir⁶⁶⁵. Ancak bu halde, ayrılma payının ödenmesini fiilen imkânsız kılacak anlaşmalardan kaçınılması gerekmektedir. Bu sebeple, taksitle ödeme sözleşmelerinin belirli bir süreyle sınırlandırılmalıdır. Zira aksinin kabulü, ayrılan ortağın ekonomik özgürlüğünü kısıtlar⁶⁶⁶.

3. Ayrılma Payının Zamanaşımı Süresi

Borçlar hukukuna özgü bir alacak olan ayrılma payı, diğer alacaklarda olduğu gibi zamanaşımına uğrayacaktır. Ayrılma payı bakımından zamanaşımı ancak muaccel olmasıyla birlikte işlemeye başlayacaktır (TBK m. 149)⁶⁶⁷. Ayrılma payının kısmı muaccel olması hâlinde muaccel olan kısım bakımında zamanaşımının başlaması da mümkündür⁶⁶⁸.

⁶⁶² Nussbaum ve diğerleri (Sanwald), Art. 825a, N.17; Siffert ve diğerleri, Art. 825a, N.10; Şener, Limited, s. 933.

⁶⁶³ Dorscheid, s. 73; Öztürk Dirikkan, s. 154; Bilgili ve Demirkapı, s. 776.

⁶⁶⁴ Cenkcı, s. 33.

⁶⁶⁵ Cenkcı, s. 33. *“Taraflar arasında 23/01/2009 tarihli protokol düzenlendiği, bu protokol gereği davalının davacıya ortaklık payı sebebiyle taksitler hâlinde ödemelerin devam ettiği, bu ödemelerin icrada nazara alınabileceği, çıkma izni istemi ve karşı davanın kesinleşmiş olduğu, bu sebeple bu istemler hakkında tekrar karar verilmesine yer olmadığı gerekçesiyle tahsilde tekrür oluşturmamak üzere 108.533,25 TL ayrılma payının en yüksek banka reeskont faiziyle birlikte davalıdan tahsiline karar verilmiştir.”* Yargıtay, 11. HD. 13.02.2018, E. 2016/5994, K. 2018/1027 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 20.03.2022).

⁶⁶⁶ Türkmen, s. 305.

⁶⁶⁷ Şener, Limited, s. 934.

⁶⁶⁸ Yıldırım, s. 340.

Kanun koyucu ayrılma payına ilişkin özel bir süre öngörmemiştir. Bu sebeple TBK hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Doktrinde bir görüş, ortak sıfatı sona eren ortağın şirkete karşı üçüncü kişi alacaklı konumunda olması sebebiyle, TBK m. 146 uyarınca on yıllık zamanaşımı uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Bu görüşe göre, beş yıllık zaman aşımından söz edebilmek için, alacağın ve davanın, şirket sözleşmesine dayanması yanında, ortaklar arasında veya ortakla şirket arasında olması gerekmektedir⁶⁶⁹. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise ayrılma payı, ortaklık ilişkisinden kaynaklandığından TBK m. 147/4-b uyarınca beş yıllık zamanaşımı uygulanacaktır⁶⁷⁰.

⁶⁶⁹ Öztürk Dirikkan, s. 159.

⁶⁷⁰ Şener, Limited, s. 934; Yıldırım, s. 340; Kaya, Değerlendirme, s. 140; Topaloğlu ve Özer, s. 19.

SONUÇ

Limited şirket, kanun koyucu tarafından bir sermaye şirketi olarak tasarlanmış olmasına rağmen şahıs şirketlerine özgü özellikler de taşımaktadır. Hem sermaye şirketlerine hem de şahıs şirketlerine özgü unsurlar taşıması, onu karma bir şirket türü haline getirmektedir. Limited şirketin sermaye şirketine özgü özellikleri; asgari sermaye miktarının kanunda belirtilmiş olması, ortakların şirket borçlarından dolayı kural olarak sorumluluğunun bulunmaması, ortakların haksız kâr payı almaları hâlinde bunu iade etmek zorunda olmaları ve ortağın ölümünün şirketi sona erdirmemesi olarak sayılabilir. Ancak belirtmek gerekir ki şirket ortaklarının, şirket borçlarından dolayı sorumluluğu bulunmadığı kuralına AATUHK m. 35 hükmü bir istisna oluşturmaktadır. Ortaklara ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin getirilmesinin olanaklı olması, sadakat ve sır saklama yükümlülüklerinin düzenlenmiş olması, ortakların çıkmasına ve çıkarılmasına ilişkin düzenlemeler ve pay devrinin sıkı şekil şartlarına bağlı olması şahıs şirketlerine özgü özelliklerine örnek verilebilir.

Limited şirkette, ortak esas sermaye payına sahip kişilere denmektedir. Dolayısıyla limited şirkete ortak olabilmek için en az bir esas sermaye payına sahip olmak gerekmektedir. Ortaklar gerçek veya tüzel kişi olabilirler.

Limited şirkette ortak ile şirket arasındaki ilişkinin sona ermesi genel olarak ayrılma kavramı ile ifade edilir. Bir ortağın şirketten ayrılması ile ortak adeta şirkete karşı üçüncü kişi konumuna gelmektedir. Ortak sıfatının sona ermesine neden olan haller ölüm, tüzel kişiliğin sona ermesi, bir ortağın tüm paylarını devretmesi, payın itfası, kanuni intikal, ortağın şirketten çıkması ve çıkarılması ile şirketin ticaret sicilinden terkin edilmesi olarak sayılabilir.

Limited şirkette, ortakların şirketten çıkması anonim şirkette olduğu gibi kolay değildir. Bu durumun çeşitli sebepleri vardır. İlk olarak, limited şirket genellikle az ortaklıdır ve ortakların birbiriyle olan ilişkileri şirket başarısı ve geleceği için önemlidir. Bu sebeple, ortaklık ilişkisinin devamı kendisi için çekilmez hale gelen ortak, bunu ileri sürerek şirketten çıkmak isteyebilir. Diğer bir sebep ise, limited şirkette pay devri anonim şirketteki gibi kolay değildir. Zira limited şirkette pay devri şirket sözleşmesiyle yasaklanabilir, kısıtlanabilir veya pay devrine genel

kurul onay vermeyebilir. Kaldı ki, ortağın önünde hukuki olarak bir engel bulunmasa bile, ortak payını satın alacak bir alıcı bulamayabilir.

TTK m. 638/2 uyarınca her ortak, haklı sebeplerin varlığında şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabilir. Bu düzenlemenin kaynağı, İsviçre Borçlar Kanunu (OR) Art. 822 düzenlemesidir.

Haklı sebeple çıkma hakkı, tüm ortaklara tanınmış olmasından dolayı bireysel bir ortaklık hakkıdır. Bunun yanı sıra, hakkın yoğunluğu itibariyle vazgeçilmez bir haktır. Bu kapsamda, bu haktan vazgeçmek mümkün değildir ve bu hak hiçbir koşulda sınırlandırılmaz. Bu hususa aykırı işlemler butlan yaptırımına tabidir. Aynı zamanda haklı sebeple çıkma, fesih dışındaki hukuki yollara kıyasla son çare niteliğindedir. Bu kapsamda hâkim, haklı sebeple çıkma davasında hemen ortağın çıkmasına karar vermemeli, ortağın mevcut diğer yolları tüketip tüketmediğini araştırmalıdır. Bu araştırmayı yaparken ortağın çıkma ile ulaşmak istediği amaca diğer hukuki yollar ile ulaşabilir olup olmamasını da göz önünde bulundurmalıdır. Ortağın her ne kadar iptal davası, sorumluluk davası ya da müdürlerin yönetim yetkisinin kaldırılması veya azli gibi hukuki yollara başvurması olanaklı olsa da somut olayın koşulları göz önünde bulundurularak karar verilmeli, ortaktan kesin suretle çıkma davası açmadan önce bu yollara başvurması beklenmemelidir.

Limited şirkette ortağın, şirketten çıkmak istediği takdirde başvurabileceği tek yol, haklı sebeple çıkma davası açmak değildir. Ortak, TTK m. 638/1 uyarınca şirket sözleşmesinde çıkma hakkı tanınmış olması hâlinde, kullanacağı tek taraflı, bozucu yenilik doğuran irade beyanı ile şirketten çıkabilir. Bu irade beyanın muhatabı müdürlerdir.

Haklı sebeplerin varlığı hâlinde, her ortak TTK m. 636/3 uyarınca şirketin feshini mahkemedan talep edebilir. Ancak şirketin feshinde aranacak haklı sebebin yoğunluğu, şirketten çıkmak için aranacak haklı sebebin yoğunluğundan daha ağır olacaktır. Bu sebeple haklı sebeple şirketin feshi, başvurulması gereken son yol olmalıdır. Bu kapsamda, hâkim, şirketin feshine karar vermeyip, ortağın şirketten çıkmasına da hükmedebilir. Böylelikle aslında şirketten çıkmak isteyen ortak bir nevi amacına ulaşmış olur.

Ayrıca ortak, şirketten çıkmak istediği takdirde payın devri yoluna da başvurabilir. Yalnız bunun için ortak tüm paylarını devretmeli, şirkette başkaca bir

payı bulunmamalıdır. Ancak bu yol TTK m. 595 sebebiyle kolay değildir. Zira genel kurul, şirket sözleşmesiyle aksi kararlaştırılmadıkça, sebep göstermeksizin pay devrine onay vermeyebilir. Ayrıca ortaklar arasındaki yakın ilişkiler göz önüne alındığında pay devrinin şirket sözleşmesi ile kısıtlanması veya yasaklanması mümkündür. Bununla birlikte, ortak, çeşitli sebeplerden ötürü alıcı bulamayabilir.

Şirketler topluluğunda, hâkim şirketin hakimiyetini kötüye kullanması hâlinde, TTK m. 202 uyarınca bağlı şirket ortağı mahkemeye başvurarak paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasını talep edebilir. Bu yolla da ortaklar şirketten çıkabilmekle beraber, bu yol haklı sebeple çıkmaya kıyasla daha zordur.

Şirket birleşmelerinde esas olan, ortakların ortak sıfatının yeni kurulan veya devralan şirkette de devam etmesidir. Ancak TTK m. 141 uyarınca birleşme sözleşmesinde, ortaklara devralan şirkette, pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanınabilir. Böylelikle, devrolunan şirket ortakları bu seçimlik hakkı kullanmak suretiyle şirketten çıkabilir.

Haklı sebep, kavram itibariyle nispi bir kavramdır. Bu sebeple bu kavramın tek bir tanımı bulunmamaktadır. Ayrıca haklı sebep kavramının nispi niteliği, bu kavrama esneklik kazandırmakta ve her somut olayda adalete en uygun çözümün bulunmasına olanak sağlamaktadır.

Haklı sebebin nispi nitelikte olması ve somut tek bir ölçünün bulunmaması sebebiyle kanun koyucu, haklı sebep kavramını kesin ve değişmez esaslara bağlamaktan kaçınarak hâkimin takdirine bırakmışlardır. Hâkim, takdir yetkisini kullanırken, her somut olayı nitelikleri ve koşullarına göre değerlendirmeli, özellikle somut verilerin talep olunan sonucu âdil gösterip göstermediğini göz önünde bulundurmalıdır. Bu kapsamda hâkim, limited şirketin yapısını da göz önünde bulundurmalı, şirketteki ortak sayısı, çıkma talebinde bulunan ortağın pay oranı ve şirketin çapını da göz önünde tutmalıdır. Dolayısıyla hâkim, takdir yetkisini kullanırken tamamen serbest değildir. Ayrıca haklı sebeple çıkma davasında, hâkim yalnızca haklı sebebin meydana gelip gelmediği hususunda takdir yetkisine sahiptir. Yani hâkim, somut olayda haklı sebebin olmadığı kanaatine varırsa davayı reddedecektir. Bundan başka bir sonuca hükmetme yetkisi yoktur.

Hâkim, aynı zamanda tarafların menfaatlerini araştırmak ve taraflar arasında adil bir denge kurmak zorundadır. Bu kapsamda, ortağın ve şirketin menfaatlerini birlikte ele alması gerekir. Bir yandan ortağın şirkette kalmasının kendisinden beklenememesi bakımından diğer yandan ortağın şirkette kalması için şirketin ileri sürdüğü gerekçelerin kabul edilebilir olup olmadığı bakımından değerlendirme yapması gerekmektedir. Ayrıca kararında genel bir ifade ile yalnızca takdir yetkisini kullanarak sonuca vardığını belirtmemeli, verdiği kararı gerekçelendirmelidir.

Haklı sebeple çıkma hakkının vazgeçilmez niteliğinin bir sonucu olarak, bu hakkı daraltan, kullanılmasını kısıtlayan veya tamamen ortadan kaldıran sözleşme hükümleri geçersizdir. Zira bu hak, kanun koyucunun açıkça tüm ortaklara tanımış olduğu bir hak olup emredici niteliğe sahiptir. Bu sebeple sözleşmeyle bu hakkı daraltan veya kaldıran hükümler geçersiz olup butlan yaptırımına tabidir.

Limited şirkette, kural olarak ortaklık haklarının kapsamı, ortağın katılma payıyla doğru orantılıdır. Dolayısıyla genel kurulda çoğunluk oyuna sahip olmak, şirkette söz sahibi olmak demektir. Bu kapsamda, çoğunluk, doğrudan veya dolaylı olarak haksız şekilde azınlık ortakların malvarlıksal ve/veya ortaklık haklarına müdahale edebilir. Ortakların malvarlıksal hakları parayla ölçülebilen ve devredilebilen hakları olarak; ortaklık hakları ise ortak sıfatından kaynaklanan ve bu sığata sıkı sıkıya bağılı olan haklar olarak tanımlanabilir.

Tıpkı diğerk şirketlerde olduğu gibi, limited şirkette de temel amaç kâr elde etmek ve elde edilen bu kârı ortaklar arasında paylaşmaktır. Kâr payı alma hakkı bakımından da azınlığın malvarlıksal haklarına çeşitli yollarla müdahale edilebilir. Kâr payı hakkı alma hakkına müdahalenin süreklilik kazanması hâlinde artık haklı sebepten bahsetmek mümkün olmaktadır.

Her ortak, şirket sözleşmesinde veya artırma kararında aksi öngörülmemişse, esas sermaye payı oranında, esas sermayenin artırılmasına katılmak hakkını sahiptir. Yeni pay alma hakkı, ortakları, sermaye artırımı sonucunda hukuki durumlarının zayıflaması tehlikesine karşı korumaktadır.

TTK m. 592/2 uyarınca ortakların yeni pay alma haklarının yalnızca haklı sebeplerin varlığı şartlarının oluşması hâlinde sınırlandırılabilir veya kaldırılabilir. Ancak haklı bir sebep olmaksızın da çoğunluk, özellikle genelde kendilerine devamlı surette muhalefet eden azınlık pay sahiplerinin yeni pay alma hakkını

sınırlandırabilmektedir. Bu durumda buna ilişkin karar iptal edilebilir. Bu sebeple ortaktan, haklı sebeple çıkma davası açmadan önce bu yolu tüketmesi beklenmelidir. Ancak bu durumun süreklilik arz etmesi hâlinde çıkma bakımından haklı sebebin varlığından söz etmek mümkün olmaktadır.

Ortağın katılma hakları, vazgeçilemez ve elinden alınamaz niteliktedir. Ortağın katılma hakkının fiilen imkânsız hale getirilmesi mümkün olabileceği gibi ortağın oy kullanma hakkının doğrudan veya dolaylı olarak sınırlandırılması da söz konusu olabilir. Bunun sonucunda ortak, iptal davası açarak zarar gören menfaatinin telafisini sağlama imkanına sahip olmakla birlikte her zaman bu yola başvurusu kendisinden beklenmemelidir. Zira ortağın her defasında bu yola başvurusu, ortaklık ilişkisini artık kendisi için çekilmez hale getirir. Bu sebeple oy hakkına yapılan müdahalenin süreklilik arz etmesi veya başka sebeplerin bulunması durumunda çıkma bakımından haklı sebebin mevcut olduğundan söz etmek mümkün olacaktır.

Şirketin kötü yönetimi ve şirketin kazanç elde edememesi de çıkma bakımından haklı sebep teşkil eden durumlardır. Ancak şirketin kötü yönetiminin mevcut hukuki yollarla engellenememesi gerekmektedir. Ayrıca şirketin kazanç elde edememesinin süreklilik niteliği taşıması gerekmektedir.

Ortakların şahsında meydana gelen haller veya birbiri ile olan ilişkileri de haklı sebep teşkil edebilir. Örneğin, bir ortağın görevini yerine getiremiyor olması, başka ortaklar açısından çıkma bakımından haklı sebep teşkil edebilir. Limited şirketlerin genellikle az ortaklı olması sebebiyle, ortaklar arası kişisel husumetler veya birbirlerine olan güvenin ortadan kalması özellikle uygulamada sık görülen haklı sebep örneklerindendir.

Haklı sebep halleri şirket sözleşmesi ile düzenlenebilir. Zira her limited şirket ilişkisinde ortakların özel önem verdiği ve uyuşma sağladığı hususlar birbirinden farklıdır. Şirket sözleşmesindeki bu düzenlemeler, ortağın şirketten çıkmasını kolaylaştırıcı niteliğe sahiptir ve kanunda emredici hükümler olarak ifade edilen ve şirket sözleşmesine konulacak hükümleri sınırlandıran TTK m. 579 hükmüne aykırılık teşkil etmez.

Haklı sebeple çıkma davası açan ortağın haklı sebebin oluşumunda mutlak kusurlu olmaması gerekir. Bununla birlikte, tamamıyla kusursuz olması da

gerekmez. Özellikle ortaklık ilişkisinden kaynaklanmayan, kişisel durumundan kaynaklanan hallerde kusurlu olup olmamasına bakılmaz.

Haklı sebeple çıkma davası inşâî nitelikte bir dava olup çıkma davası sonucunda verilen karar da inşâî nitelikte bir karardır. Davanın davacısı çıkma talebinde bulunan ortak; davalısı ise şirket tüzel kişiliğidir. Dava şirket merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemelerinde görülecektir. Haklı sebeple çıkma davasının bir para alacağından kaynaklanmaması sebebiyle, zorunlu arabuluculuk kurumunun işletilmesi şart değildir. Bununla birlikte, her ne kadar ayrılma payının da haklı sebeple çıkma davasında talep edilmesi hâlinde uygulamada arabuluculuk müessesesinin dava şartı olduğu kabul edilse de ayrılma payının hesaplanmasının tespit niteliğinde olması sebebiyle arabuluculuğun dava şartı olmaması gerektiği kanaatindeyiz.

Ortağın çıkma hakkı, üzerinde tasarruf edebileceği bir haktır. Bu sebeple dava esnasında davalı şirketle sulh olup davasından feragat edebilir. Şirket de davayı kabul edebilir. Ancak bunun için genel kurulun onayı gerekmektedir.

Bir ortağın haklı sebeple çıkma davası açması hâlinde, müdürler gecikmesizin diğer ortaklara bildirmelidirler. Bu bildirimin kendilerine ulaştığı tarihten itibaren 1 aylık hak düşürücü süre içerisinde diğer ortaklar haklı sebeple çıkma davasına açacakları bir dava ile katılabilirler. Doktrinde açılacak bu davanın niteliğine ilişkin farklı görüşler mevcuttur. Bizim de katıldığımız görüşe göre bu iki dava arasındaki bağlantı, davaların birleştirilmesi suretiyle kurulabilir.

Ortağın haklı sebeple çıkmasıyla, ortak sıfatı ve buna bağlı hak ve yükümlülükler de kural olarak sona erecektir. Bunun istisnasını kamu borçları oluşturmaktadır. Bununla birlikte, çıkan ortağın şirketle, diğer ortaklarla veya şirket lehine üçüncü kişilerle yapmış olduğu sözleşmeler kendiliğinden sona ermez.

Haklı sebeple çıkmanın diğer bir sonucu da çıkan ortağın ayrılma payını talep hakkının doğmasıdır. Ayrılma payı, ortağın şirketten ayrılması sonucu ortaklık payının ve sıfatının kaybı karşılığında şirket tarafından ödenmesi gereken bir alacak hakkını ifade etmektedir. Ayrılma payının hukuki niteliğine ilişkin görüş ayrılıkları bulunsa da genel kabul, ayrılma payının borçlar hukukuna özgü karaktere sahip olduğu yönündedir.

Ayrılma payı, TTK m. 641/1 gereği gerçek bir değer olmak zorundadır. Bununla ifade edilmek istenen, esas sermaye payının nominal değerinin aksine ekonomik karşılığıdır. Bu değer aslında şirketin toplam değerinden, bir diğer ifadeyle şirketin yaşayan değeri üzerinden yola çıkılarak bulunur. Şirketin gerçek değeri belirlenirken şirketin tüm aktif ve pasifleri, şirketin gelecekte elde edeceği kazançlar, maruz kalabileceği riskler, açık ve gizli yedek akçeler, depo malları ve goodwill gibi etkenler de dikkate alınmalıdır. Şirketin gerçek değeri belirlendikten sonra, çıkan ortağın esas sermaye payının esas sermayeye oranı doğrultusunda şirket değerinin çıkan ortağın paylarına denk gelen kısmı bulunacaktır. Bu kısım bulunurken, çıkan ortağın esas sermaye payına bağlanmış avantaj ve dezavantajlar da göz önünde bulundurulacaktır. Ayrılma payının gerçek değer hesaplamasında, doktrinde farklı görüşler olmakla birlikte, kanaatimizce karar tarihine en yakın tarihteki şirketin gerçek değeri esas alınmalıdır.

Kanunda ayrılma payının çıkma davasında talep edilmeksizin belirlenip belirlenemeyeceğine ilişkin farklı görüşler mevcuttur. Bizce ayrılma payı, talep olmaksızın çıkma davasında belirlenemez. Ancak bu talep haklı sebeple çıkma davasıyla birlikte görülmelidir. Zira daha sonra tespitin talep edilmesi hâlinde, hesaplamada şirketin yaşan değerinin dikkate alınması sebebiyle ayrılma payı ortağın çıkma davasında hesaplanacak miktardan farklı olacaktır. Bu da çıkan ortağın ciddi şekilde lehine bir durum teşkil edebileceğinden, menfaatler dengesi ilkesine aykırı bir durum yaratacaktır. Ayrıca yıllar geçtikten sonra, geçmişe yönelik şirketin gerçek değerinin belirlenmesi oldukça zor olacaktır. Ayrılma payı, çıkmanın bir sonucu olduğundan, hâkimin haklı sebeple çıkma davası açan ortağa talep sonucunu açıklattırması gerekir.

Ayrılma payının ne zaman muaccel olacağı ve ödeme kaynakları TTK m. 642’de düzenlenmiştir. Bu hükme göre ayrılma payı şirket kullanılabilir özkaynakları üzerinden, çıkan ortağın paylarının devredilmesi suretiyle veya esas sermayenin azaltılması suretiyle ödenebilir. TTK m. 642/1’de belirtilen şartların oluşmaması hâlinde tamamen veya kısmen ödenemeyen ayrılma payı, yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespiti ile muaccel hale gelir.

Ayrılma payına faiz işletilip işletilemeyeceği kanunda açık değildir. Bununla birlikte ayrılma payına anapara faizi işletilmeyecek olsa bile temerrüt faizinin

işletilebileceğinin kabulü gerekmektedir. Doktrinde görüş ayrılıkları olmakla birlikte, bizim de katıldığımız görüşe göre ayrılma payının aynı zamanda ortaklık ilişkisinden de kaynaklanmasından ötürü TBK m. 147/4-b uyarınca beş yıllık zamanaşımına tabi olacaktır.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Burak. “Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Sınırlanması veya Kaldırılması”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XVIII, Sayı: 1, 2014, ss. 1-48.

Akbay, Direnç. **Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Ortaklıklar Hukukunda Azınlığın Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı Yoluyla Korunması**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2017.

Akbilek, Nevzat. **Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Anonim Şirket Birleşmelerinde Pay Sahibinin Korunması**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009.

Aker, Halit. “Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 32, Sayı: 1, 2016, ss. 63-150.

Akın, İrfan. **Şirketler Topluluğu Sorumluluk Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Akyol Aslan, Leyla. **Medeni Usûl Hukukunda Davadan Feragat**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011.

Al Kılıç, Şengül. **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi**, Beta Yayınları, İstanbul, 2009.

Alışkan, Murat. **Limited Şirket (Tarihçe Niteliği)**, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2013.

Alp, Mustafa. “Anayasa Hukuku Açısından Mahkeme Kararlarında Sözde (Görünürde) Gerekçe”, **Prof. Dr. Mahmut Tevfik Birsell’e Armağan**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir, 2001, ss. 425-441.

Altaş, Soner. **Sermaye Şirketlerinde ve Kooperatiflerde Pay Defteri**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Altaş, Soner. **Şirketler Hukukuna İlişkin Yüksek Yargı Kararları**, 2.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Altaş, Soner. **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler**, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Altınok Ormancı, Pınar. **Sürekli Borç İlişkilerinde Haklı Sebep Fesih**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011.

Arslan, Aziz Serkan. “Limited Şirket Hisselinin Haczi ve Haczin Sonuçları”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XXII, Sayı: 4, 2018, ss. 3-36.

Arslanlı, Halil. **Kollektif ve Komandit Şirketler**, 2. Baskı, İstanbul: Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1960.

Arslanlı, Halil ve Hayri Domaniç. **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, 3.Cilt, Eksin Matbaası, İstanbul, 1989.

Atıcı, Cansu. **Medeni Usûl Hukukunda Dava Ehliyeti**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Ayan, Özge. “Ölümün Şirketler Hukuku İlişkilerine Etkisi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 21, Sayı: 1, 2019, ss. 1-25.

Ayoğlu, Tolga. “Önemli Miktarda Şirket Varlığının Satışında Genel Kurul Kararının Hukuki Niteliği”, **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Mustafa Dural Anısına Özel Sayı, Cilt: 5, Sayı: 1, 2017, ss. 93-104.

Bahtiyar, Mehmet. **Ortaklıklar Hukuku**, 10. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Baş, Seda. “Limited Şirketlerde Payın Haczi, Rehni ve İntifa Hakkına Konu Olması”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XI, Sayı: 2, 2021, ss. 903-940.

Baştuğ, İrfan. **Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri**, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları, İzmir, 1974.

Baştuğ, İrfan. **Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması (Doçentlik Tezi)**, İzmir İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Yayınları No:49, İzmir Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir, 1996.

Bekri, M. Nedim, “Gerekçeli Karar Hakkı”, **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt: 72, Sayı:3, 2014, ss. 205-228.

Biçer, Levent ve Esra Hamamcıoğlu. “Anonim Ortaklıklarda Genel Kurulun Devredilemez Yetkileri Kapsamında Önemli Miktarda Şirket Varlığının Toptan Satışı ve Uygulama Alanı (TTK m. 408/2-f)”, **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, 2013, ss. 33- 52.

Bilge, Mehmet Emin. “Limited Şirketlerde Ortakların Bilgi Alma Hakkı”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: IX, Sayı: 1-2, 2005, ss. 429-449.

Bilgili, Fatih ve Ertan Demirkapı. **Şirketler Hukuku**, 9. Basım, Dora Yayıncılık, Bursa, 2013.

Botschaft zur Revision des Obligationenrechts (GmbH-Recht sowie Anpassungen im Aktien-Genossenschafts-, Handelsregister- und Firmenrecht), vom 19. Dezember 2001.

Budak, Ali Cem ve Varol Karaaslan. **Medeni Usûl Hukuku**, 5. Baskı, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2021.

Can, Mustafa Erdem. “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 4, 2011, ss. 1-23.

Cenkeci, Esra. “Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)”, **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt: 76, Sayı: 4, 2011, ss. 1-23.

Coştan, Hülya. **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümlerine Göre Anonim Şirketin Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme Yoluyla Yeniden Yapılanmasında Alacaklının Korunması**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2009.

Çağlar, Hayrettin. **Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması**, Turhan Kitapevi, Ankara, 2010.

Çakır Çelebi, Fatma Betül. **Limited Şirketlerde Çıkma ve Çıkarılma**, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2021.

Çamoğlu, Ersin. “Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshinde Hâkimin Takdir Yetkisi”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: XXXI, Sayı: 1, Ankara, 2015, ss. 5-19.

Çamoğlu, Ersin. **Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep Kavramı ve Ortağın Haklı Sebep Çıkarılması**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1976.

Çamoğlu, Ersin. **Limited Ortaklıklar Hukukun Temel İlkeleri**, 1.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020.

Çamoğlu, Ersin. “Şirketler Topluluğunda Hâkimiyetin Kötüye Kullanılmasından Doğan Sorumluluk Davaları”, **Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Saygı Sempozyumu, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 2, 2013, ss. 19-33.

Çamoğlu, Ersin. “Limited Şirketten Çıkma-I”, **Yaklaşım Dergisi**, S.253, 2014, ss.255-263.

Çamoğlu, Ersin. “Limited Şirketten Çıkma-II”, **Yaklaşım Dergisi**, S.254, 2014, ss.247-252.

Çamoğlu, Ersin. “Ticaret Kanununun Kolektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Emredici Niteliği”, **Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1978, ss. 289-307.

Çeker, Mustafa. "Limited Şirketlerde Ortak Sayısının Sınırlandırılması", **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, 2015, ss. 57-64.

Çelik, Aytekin. **Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Çevik, Orhan Nuri. **Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması**, 4.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003.

Çığsar, Melis Gizem. **Limited Şirkete Esas Sermaye Payının Rehni**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Demir, Aybüke ve Muzaffer Eroğlu. “Anonim Şirkette Organlar Arası İşbölümü ve Genel Kurulun Devredilemez Yetkileri”, **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2, 2014, ss. 79-99.

Demiral, Mustafa Uğur. **Bir Koruma Tedbiri Olarak Şirket Yönetimi İçin Kayyım Tayini (CMK m. 133)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Demirkapı, Ertan. **Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri**, Güncel Yayınevi, İzmir, 2008.

Demirkapı, Ertan ve Ali Haydar Yıldırım. “İsviçre Bk’da Limited Ortaklıklar Hukuku alanında yapılan Düzenleme”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 24, Sayı: 3, 2008, ss. 435-466.

Derekaya, Kemal Çağrı. **Limited Şirketlerde Pay Devri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

Develi, Mustafa. “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013, Cilt:17, Sayı:1-2, ss.443-490.

Dinç, İlhan. **Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk Uygulamaları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Dinç, Serhan. “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirketin Unsurları ile Limited Şirketlerde Pay ve Ortak Kavramları”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı: 29, 2017 ss.135-165.

Dişel, Buse. **Dava Takip Yetkisi**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

Doğanay, Ümit Yaşar. **Adi Şirket Akdi**, Kutulmuş Matbaası, İstanbul, 1968.

Doğanay, İsmail. **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, Cilt:2, 4.Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2004.

Doğanay, İsmail. “Limited Şirketlerde Ortaklık Payının Bir Başkasına Devredilmesi Koşulları Nelerdir?”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: VIII, Sayı: 2, 1975, ss. 83-92.

Dorscheid, Peter. **Austritt und Ausschluß eines Gesellschafters aus der personalistischen Kapitalgesellschaft- Eine rechtsvergleichende Untersuchung im deutschen und schweizerischen Aktien- und GmbH-Recht**, Schulthess Verlag, Zürich, 1984.

Dönmez, Murat. **Anonim ve Limited Şirketlerde Hisse Haczi ve Paraya Çevrilmesi**, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011.

Durgut, Ramazan. “Limited Şirket Esas Sermaye Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 108, 2013, ss. 123-138.

Edis, Seyfullah. “Hukukun Uygulanmasında Yargıca Tanınan Takdir Yetkisi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XXX, Sayı: 1-4, 1973, ss. 169- 196.

Erdem,ERCÜMENT. “Yargıtay Kararları Işığında Limited Şirketin Haklı Nedenle Feshi”, **Türk Ticaret Kanunu ile İlgili Makaleler (2009-2016)**, 1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, ss. 451-477.

Erdem,ERCÜMENT ve Yaşar Can Göksoy. “Limited Şirkette Payın Devri”, **Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan**, D.E.Ü. Rektörlük Matbaası, İzmir, 2000, ss. 571-623.

Erdem, Nuri. **Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi**, 1.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012.

Erdem, Nuri. “6102 Sayılı “Yeni” TTK’ya Göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin “Müktesep” (Kazanılmış) Hakları”, **Regesta**, Cilt: 2, Sayı: 1, 2012, ss. 29-44.

Erdil, Engin. **Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, 2.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

Eren, Erkan. **Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarma ve Ayrılma Akçesi**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022.

Eriş, Gönen. **Açıklamalı-İçtihatlı 6335-6552 Sayılı Kanunlarla Güncellenmiş TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler, CİLT III**, 2.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Eriş, Gönen. **Açıklamalı-İçtihatlı 6335-6552-6728 Sayılı Kanunlarla Güncellenmiş TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler, CİLT III**, 3.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Ertan, Nedret Füsun Nomer. “Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi”, **Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan**, İstanbul, 1998, ss. 469-490.

Giray, Rabia Eda. “Limited Şirketin Haklı Sebep Feshi ve Yargıtay’ın Yaklaşımı”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 6, Sayı:12 Güz 2007/2 ss.195-218.

Göksoy, Yaşar Can. **Anonim Ortaklıkta Payın Rehni**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.

Göktürk, Kürşat. “Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 27, Sayı: 1-2, 2013, ss. 631-662.

Görgün Şanal/Levent Börü/Barış Toraman/Mehmet Kodakoğlu, **Medeni Usûl Hukuku**, 9.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.

Gözüyeşil, Fevzi Fırat. **Limited Şirketlerde Ortağın Çıkması ve Çıkarılması (6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Ankara, 2012.

Gözüyeşil, Fevzi Fırat. “Limited Şirketlerde Çıkmaya Katılma”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 1-2, 2013, ss. 663-681.

Gültepe, İrem. **Bağlı Şirketi Kayba Uğratmak Suretiyle Hâkimiyetin Hukuka Aykırı Kullanımı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

Gürpınar, Bünyamin. “Limited Şirketlerde Çıkma ve Çıkmaya Katılma”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XX, Sayı: 2, 2016, ss. 73-101.

Helvacı, Mehmet. “İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Ortaklıktan Çıkma ve Yargıtay’ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler”. **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1-3, 1995, s. 372.

Henssler, Martin ve Lutz Strohn (Hrsg.), **Gesellschaftsrecht**, 5. Auflage, C.H.Beck, München, 2021.

Honsell, Heinrich, Nedim Peter Vogt ve Rolf Watter (Hrsg.). **Basler Kommentar, Obligationenrecht II, Art. 530-964 OR**, 4. Auflage, Helbling & Licherhahn Verlag, Basel, 2012.

İlbasmış Hızlısoy, Özlem. **Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi**, Adalet Yayınları, Ankara, 2016.

İpekel Kayalı, Fena. **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Birleşmeler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.

Karasu, Rauf. **Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015.

Karasu, Rauf., “Emredici Hükümler İlkesinin Kapalı Tip Anonim Şirketler ve Limited Şirketler Açısından Doğurduğu Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, 2015, (Sorunlar ve Çözümler), ss. 115-132.

Karasu, Rauf. “Limited Şirketlerde Şirketten Ayrılan Ortaklar İçin Sözleşme ile Öngörülen Şirketle Rekabet Etme Yasağı”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, 2004, Cilt: XXII, Sayı: 4, ss. 79-96.

Kaşak, Esra. **Anonim Şirketlerde Genel Kurul ile Yönetim Kurulu Arasındaki Yetki Dağılımına İlişkin Temel Esaslar**, (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 2018.

Kaya, Ali. “Limited Şirketlerden Ayrılmanın Hukuki Sonuçları ve Özellikle Ayrılma Akçesi Bağlamında Yeni Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:1, Sayı:2, 2013, ss. 117-144.

Kaya, Ali. **Limited Şirkette Haklı Sebep Kavramı ve Sonuçları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı, İstanbul, 2009.

Kaya, İlknur. “Limited Şirket Ortağının Kamu Borçlarından Sorumluluğu ve Danıştayın 2013/1 E. ve 2018/1 K. Sayılı İBK Üzerine Kısa Bir Değerlendirme”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:6, Sayı:1, 2020, ss. 133-157.

Kayıhan, Şaban. **Şirketler Hukuku**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Kendigelen, Abuzer. **Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı**, Beta, İstanbul, 1994.

Kendigelen, Abuzer. “İptal Davası Açma Hakkı ve Paysahipliği Sıfatının Cüzi Halefiyet (Payların Devri) Sonucu Değişmesi”, **Prof. Dr. Hayri Domanıç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul, 2001.

Kervankıran, Emrullah. **Anonim Şirketlerin Tasfiyesi**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

Kuru, Baki. **Medeni Usûl Hukuku, El Kitabı, Cilt I**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.

Kuru, Baki. **Medeni Usûl Hukuku, El Kitabı, Cilt II**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.

Küng, Manfred ve Raphaël Camp. **GmbH-Recht, Das revidierte Recht zur Gesellschaft mit beschränkter Haftung**, Orell Füssli Verlag AG, Zürich, 2006.

Memiş, Abdullah Berat. **Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Usûlü**, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Meriç, Nedim. “Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf ve Taleple Bağlılık İlkesinin Kapsamı ve Bazı Güncel Kararların Değerlendirilmesi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Türk Medeni Usûl ve İcra İflas Hukukçuları Birliği Özel Sayısı**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2014, ss. 23-63.

Michalski, Lutz, Andreas Heidinger, Stefan Leible ve Jessica Schmidt (Hrsg.), **Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz) Band I §§ 1-34**, 3.Auflage, C. H. Beck, München, 2017.

Mineliler, Zeynep. “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XVI, Sayı: 3, 2012, ss. 95-117.

Moroğlu, Erdoğan. **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler**, 8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.

Nussbaum, Martin F, Reto Sanwald ve Markus Scheidegger. **Kurzkomentar zum neuen GmbH-Recht**, Cosmos Verlag AG, Bern, 2007.

Oğuzman, M. Kemal ve Nami Barlas. **Medeni Hukuk, Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar**, 20.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.

Oğuzman, M. Kemal ve Turgut Öz. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler 1.Cilt**, Gözden Geçirilmiş 13.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.

Okutan Nilsson, Gül. **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Şirketler Topluluğu Hukuku**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Önen, Ergun. **İnşâî Dava**, Olgaç Matbaası, Ankara, 1981.

Özdemir, Mehmet. **Geçici Hukuki Korumalar**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

Özdoğan Daloğlu, Tuğba. **Limited Şirketlerde Çıkma ve Çıkarılma**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

Özekes, Muhammet ve Pınar Çiftçi. “Menfi Tespit Davalarını Zorunlu Arabuluculuğa Dahil Saymanın Gereksizliği Üzerine”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Cilt: 33, Sayı: 148, 2020, ss. 101-134.

Öztürk Dirikkan, Hanife. **Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015.

Pekcanitez, Hakan ve Nedim Meriç, **Medeni Usûl Hukukunda Fer'i Müdahale**, 2.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020

Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes. **Medeni Usûl Hukuku, Ders Kitabı**, 8.Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

Pekdinçer, Tamer. “İki Ortaklı Limited Şirketlerde Ortaklardan Birinin Haklı Sebeplere Dayanarak Mahkeme Kararı ile Çıkma İstemi ve Bu İsteme Yüksek Mahkemenin Yaklaşımı”, **Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2003.

Polat, Burak. “Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarına Karşı Açılan İptal Davası Sırasında Pay Devrinin Davacılık Sıfatına Etkisi”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 45, 2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1500381>, (E.T. 11.11.2021).

Poroy Reha, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu. **Ortaklıklar Hukuku I**, 14.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019.

Poroy Reha, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu. **Ortaklıklar Hukuku II**, 14.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019.

Pulaşlı, Hasan. **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

Pulaşlı, Haşan. **Şirketler Hukuku Şerhi, C. I**, 3. Baskı. Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Pulaşlı, Haşan. **Şirketler Hukuku Şerhi, C. III**, 3. Baskı. Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Reisoğlu, Safa. **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25.Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014.

Roberto, Vito ve Hans Rudolf Trüb (Hrsg.). **CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere- Bucheffektengesetz**, 2. Auflage, Zürich, 2012.

Sanwald, Reto. **Austritt und Ausschluss aus AG und GmbH**, Dike Verlag, Zürich 2009.

Scholz, Franz. **Scholz Kommentar zum GmbH-Gesetz**, I. Band §§ 1 – 34, 12. Auflage, Otto Schmidt KG Verlag, Köln, 2018.

Seliçi, Özer. **Borçlar Kanunu’na göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi**, İstanbul Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1977.

Sırakaya, Elif Yalçın. **Limited Şirketin Sona Erme Nedenleri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Siffert, Rino, Marc Pascal Fischer ve Martin Petrin. **Stämpflis Handkommentar SHK, GmbH-Recht**, Stämpfli Verlag AG, Bern, 2008.

Sikorra, Markus. **“Der Ausschluss eines Gesellschafters aus Personengesellschaft und GmbH”**, JA, 2005.

Sidim, Muhammed Furkan. **Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

Sirmen, Lale. **Eşya Hukuku**, 5.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

Songur, Damla. **Anonim Şirketlerde Önemli Miktarda Malvarlığı Üzerinde İşlemler**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

Sönmez, Yusuf Ziyaeddin. **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ortaklıktan Ayrılma Hakkı**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Şahan, Seçkin. **Medeni Usûl Hukukunda Sulh**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

Şahin, Ayşe. **Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi**, 1.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.

Şahin, Ayşe. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Ortaklıkta Ortağın Çıkması ve Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, **Ersin Çamoğlu'na Armağan**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, ss.175-210.

Şener, Oruç Hami. **Ortaklıklar Hukuku**, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Şener, Oruç Hami. **Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku**, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Tarhan, Mehmet Umur. “Limited Şirket Ortaklığından Çıkma ve Çıkarılma (TK 638-642)”, **Yürürlüğünün 6. Yılında ve Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu (Tebliğler ve Tartışmalar)**, (Ed. Abuzer Kendigelen, İsmail Cem Soykan, Necdet Uzel, Müge Evlek, Nurgül Yıldız), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, ss. 177-219.

Taşdelen, Nihat. **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih**, 1.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.

Tatlı, Burçak. “Limited Şirketlerde Çıkma, Çıkarma ve Ayrılma Akçesi”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XXV, Sayı: 1, 2021, ss. 165- 210.

Tekil, Fahiman. **Şirketler Hukuku, Birinci Cilt**, 2. Bası, Otağ Matbaacılık, İstanbul, 1976.

Tekil, Fahiman. **Limited Şirketler ve Kooperatifler Hukuku**, İstanbul, 1994.

Tekinalp, Ünal. “Birleşmede Ayrılma Akçesi”, **Regesta**, Cilt: 2, Sayı:1, 2012, ss.21-27.

Tekinalp, Ünal. “Çıkmaya Katılma”, **Halil Arslanlı Bilim Arşivi**, 2011, <http://arslanlibilimarsivi.com/>, (E.T. 10.12.2021).

Tekinalp, Ünal. **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, 4. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.

Tekinay, Selâhattin Sulhi. **Medenî Hukuka Giriş Dersleri**, 5. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1987.

Topaloğlu, Mustafa ve Işık Özer. **Limited Şirketlerde Ayrılma Akçesinin Muacceliyeti ve Ödenmesi**, <http://www.mtopaloglu.av.tr/img/makaleler/limited-sirketlerde-ayrilma-akcesinin-muacceliyeti-ve-odenmesi-791.pdf>, (E.T. 10.02.2022).

Türkmen, Emre. **Adi Ortaklıkta Çıkma ve Çıkarılmaya İlişkin Genel Esaslar**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Umar, Bilge ve Ejder Yılmaz, **İsbat Yükü**, 22. Bası, Kazancı Matbaacılık Sanayii, Büyükçekmece, 1980.

Uçar, Salter. **Tüm Şirketlerde Fesih ve Tasfiye, Kurulması Faaliyetleri, Çıkma ve Çıkarılma Halleri Dağılma Sebepleri**, Kazancı Matbaacılık, İstanbul, 1996.

Üçışık, Güzin. “Limited Şirketlerde Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması”, **Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan**, İstanbul, 2003, ss. 189-207.

Yanlı, Veliye. “Limited Şirketlerde Payın Şirket Tarafından Edinilmesinde Şekil”, **Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’a Armağan Cilt I**, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2003.

Yasaman, Hamdi. “Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Hâkimin Genişleyen Rolü”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: XXV, Sayı:4, 2009, ss.73-94.

Yasan, Mustafa. **Ortaklıklar Hukuku**, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Yenipınar, Filiz Berberoğlu. İhtiyati Tedbir, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Yıldız, Şükrü. **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku**. Arıkan Yayınevi, İstanbul, 2007.

Yıldız, Şükrü, İbrahim Özbay ve Mustafa Serdar Özbek. “Limited Şirketler Hukukunda Ayrılma Akçesi Konusunda Tahkime Başvurulması ve Konu Hakkında Verilen Hakem Kararlarının İcrasına İlişkin Bazı Hukukî Sorunları”, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XXII, Sayı: 3–4, 2018, ss.445-487, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1835147>, (E.T. 12.12.2021)

Yıldırım, Ali Haydar. **6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Ortaklığın Haklı Sebep Feshi**, Dora Yayıncılık, Bursa, 2013.

Wicke, Hartmurt. **Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)**, 4. Auflage, C.H.Beck, München, 2020.

Wipf, Olivia ve Hans Caspar von der Crone. Ausschluss eines GmbH-Gesellschafters, **Schweizerische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht**, 2018, ss. 569-583.